

TAPA GÜMNAASIUMI ÕPPEKAVA

LISA IV

Gümnaasiumi vabavalik- ja moodulainekavad

2025

SISUKORD

Kohustuslikud valikursused	10
1. Kursus „Õpimotivatsioon ja õpioskused“	10
1.1. Üldalused	10
1.2 Kursuse õppe- ja kasvatuseesmärgid	10
1.3 Kujundatavad üldpädevused ja lõiming	10
1.4 Temaatiline lõiming:	10
1.5 Õppetegevused	10
1.6 Hindamine	10
1.7 Õpitulemused	11
1.8 Kursuse õppesisu ja läbitavad õppeteemad:	11
2. Kursus „Uurimistööde alused“	14
2.1 Üldalused	14
2.2 Valikaine õppe- ja kasvatuseesmärgid	15
2.3 Õppetegevuse kavandamine ja korraldamine	15
2.4 Seos teiste ainetega	15
2.5 Hindamine	15
2.6 Õppesisu	15
2.7 Õppetegevused	18
3 Kursus „Riigikaitseõpetus“	19
3.1 Üldalused	19
3.2 Õppeaine kirjeldus	19
3.3 Võimalusi lõiminguks, üldpädevuste arengu toetamiseks ja õppekava läbivate teemade käsitlemiseks	19
3.4 Õppetegevuse kavandamise ja korraldamise põhimõtted	20
3.5 Hindamine	20
3.6 Õppekeskkonna kujundamise põhimõtted	20
3.7 Kursus „Riigikaitse“	22
3.7.1 Kursuse õpitulemused ja õppesisu	22
3.8 Kursus „Praktiline õpe välilaagris“	27
3.8.1 Kursuse õpitulemused ja õppesisu	27
4 Kursus „Arvuti kiirkiri“	29
4.1 Valikaine eesmärk	29
4.2 Õpilane peab teadma	29
4.3 Õpilane peab oskama kursuse lõpul	29
4.4 Ainesisu	29
4.5 Hindamine	30

5	Kursus „Karjääriõpetus“	31
5.1	Üldalused	31
5.2	Õppe- ja kasvatuseesmärgid	31
5.3	Õppekeskkond.....	32
5.4	Hindamine.....	32
5.5	I moodul „Enese tundmaõppimine“	33
5.6	II moodul „Õppimisvõimaluste ja töömaailma tundmaõppimine“	34
5.7	III moodul „Planeerimine ja otsustamine“	35
MOODULID		37
6.	IT-REAAL MOODUL	37
6.1	Kursus „Programmeerimine“	37
6.1.1	Õppe- ja kasvatuseesmärgid	37
6.1.2	Õpitulemused:	37
6.2.3	Õppesisu.....	37
6.2.4	Õppetegevus.....	38
6.2.5	Kursusel kasutatavad materjalid.	38
6.1.6	Hindamine.....	38
6.2.	Kursus „Tarkvaraarendus“	39
6.2.1	Õppe- ja kasvatuseesmärgid	39
6.2.2	Õpitulemused	39
6.2.3	Õppesisu.....	39
6.2.4	Õppetegevus.....	40
6.2.5	Kursusel kasutatavad materjalid.	40
6.2.6	Hindamine.....	40
6.3	Kursus „Kasutajakeskne disain ja prototüüpimine“	41
6.3.1	Õppe- ja kasvatuseesmärgid	41
6.3.2	Õpitulemused	41
6.3.3	Õppesisu.....	41
6.3.4	Õppetegevus.....	41
6.3.5	Kursusel kasutatavad materjalid	42
6.3.6	Hindamine.....	42
6.4	Kursus „Joonestamine I“	43
6.4.1	Eesmärgid:	43
6.4.2	Oodatavad õpitulemused:.....	43
6.4.3	Õppesisu.....	43
6.4.5	Hindamine.....	45

6.5 Kursus „Joonestamine II“	46
6.5.1 Kursuse eesmärk	46
6.5.2 Kirjandus.....	46
6.5.3 Õpitulemused	46
6.5.4 Õppesisu.....	47
6.5.5 Hindamine.....	48
7 ÜLDKULTUURI MOODUL	49
Mooduli üldkirjeldus.....	49
Kujundatavad üldpädevused	49
7.1 Kursus “Klaasi töötlemise”	50
7.1.1 Õppe- ja kasvatuseesmärgid:	50
7.1.2 Õppetegevus.....	50
7.1.3 Hindamine.....	51
7.1.4 Lõiming.....	51
7.2 Kursus “Keraamika”	52
7.2.1 Õppe- ja kasvatuseesmärgid:	52
7.2.2 Õppetegevus.....	52
7.2.3 Hindamine.....	53
7.2.4 Lõiming.....	53
7.3 Kursus „Müüt ja kirjandus“	54
7.3.1 Kursuse lühikirjeldus ja õppetegevused.....	54
7.3.2 Gümnaasiumi õppe- ja kasvatuseesmärgid	54
7.3.3 Õpitulemused	54
7.3.4 Õppesisu.....	55
7.3.5 Hindamine.....	56
7.4 Kursus “B1 võõrkeel - Valikkursus kultuurist”.....	57
7.4.1 Õppe- ja kasvatuseesmärgid	57
7.4.2 Õpitulemused	57
7.4.3 Õppetegevus.....	57
7.4.4 Hindamine.....	57
7.4.5 Lõiming.....	58
7.5 Kursus “19.-21. sajandi kunst”	59
7.5.1 Õppe- ja kasvatuseesmärgid	59
7.5.2 Õppesisu.....	59
7.5.3 Õpitulemused	59
7.5.4 Õppeteemad ja tegevused	60
7.5.5 Hindamine.....	62

7.5.6 Lõiming.....	62
7.6 MEEDIA	63
7.6.1 Ingliskeelse meedia kasutamine.....	63
7.6.2 Õppe- ja kasvatuseesmärgid	63
7.6.3 Õpitulemused	63
7.6.4 Õppesisu.....	63
7.6.5 Õppetegevused.....	63
7.6.6 Lõiming.....	64
7.6.7 Hindamine.....	64
7.7 Kursus „Meediaõpetus I“ Kirjutav meedia	65
7.7.1 Õppe- ja kasvatuseesmärgid	65
7.7.2 Õpitulemused	65
7.7.3 Õppesisu.....	65
7.7.4 Õppetegevused.....	66
7.7.5 Lõiming.....	66
7.7.6 Hindamine.....	66
7.8 Kursus „Meediaõpetus II“ Audiovisuaalmeedia	67
7.8.1 Õppe- ja kasvatuseesmärgid	67
7.8.2 Õpitulemused	67
7.8.3 Õppesisu.....	67
7.8.4 Õppetegevused.....	68
7.8.5 Lõiming.....	68
7.8.6 Hindamine.....	68
7.9 Kursus „Ingliskeelne kirjutamine“	69
7.9.1 Õppe- ja kasvatuseesmärgid	69
7.9.2 Õpitulemused	69
7.9.3 Õppesisu.....	69
7.9.4 Õppetegevused.....	69
7.9.5 Lõiming.....	70
7.9.6 Hindamine.....	70
7.10 Kursus „Meediaõpetus III“ Film	71
7.10.1 Õppe- ja kasvatuseesmärgid	71
7.10.2 Õpitulemused	71
7.10.3 Õppesisu.....	71
7.10.4 Õppetegevused.....	72
7.10.5 Lõiming.....	72
7.10.6 Hindamine.....	72

8 LOODUSTEADUSED.....	73
8.1 Kursus “Rakendusbioloogia”	73
8.1.1 Õpitulemused	73
8.1.2 Õppesisu.....	73
8.1.3 Praktilised tööd ja IKT rakendamine	74
8.1.4 Lõiming.....	74
8.2 Kursus “Elu keemia”	75
8.2.1 Õpitulemused	75
8.2.2 Õppesisu.....	75
8.2.3 Praktilised tööd ja IKT rakendamine	75
8.2.4 Lõiming.....	76
8.3 Kursus “Füüsika ja tehnika”	77
8.3.1 Õpitulemused	77
8.3.2 Õppesisu.....	77
8.4 Kursus „Robootika ja mehhatroonika I“	79
8.4.1 Õppematerjalid.....	79
8.4.2 Õppe eesmärgid	79
8.4.3 Õppesisu ja tegevus.....	79
8.4.4 Õpitulemused	79
8.4.5 Hindamine.....	80
8.4.6 Tundide jaotus nädalate kaupa.....	80
8.5 Kursus “Robootika ja mehhatroonika II”	83
8.5.1 Õppematerjalid.....	83
8.5.2 Õppe eesmärgid	83
8.5.3 Õppesisu ja tegevus.....	83
8.5.4 Hindamine.....	83
8.5.5 Tundide jaotus nädalate kaupa.....	84
9 MAJANDUS MOODUL.....	86
9.1 Kursus „Majandusõpetus“	86
9.2 Kursus „Ettevõtlusõpetus”.....	89
9.3 Kursus “Ärieetika ja -kultuur erinevates kultuuriruumides”.....	92
9.3.1 Õppesisu.....	92
9.3.2 Õppetegevus.....	92
9.3.3 Hindamine.....	92
9.3.4 Lõiming.....	92

9.4 Kursus „Inglise ärikeeel ja majanduse alused“	93
9.4.1 Õppe- ja kasvatusesmärgid	93
9.4.2 Õpitulemused	93
9.4.3 Õppesisu.....	93
9.4.4 Õppetegevused.....	93
9.4.5 Hindamine.....	93
9.4.6 Lõiming.....	94
9.5 Kursus „Õiguse alused“.....	95
10 SOTSIAALMOODUL	96
Mooduli üldkirjeldus.....	96
Kujundatavad üldpädevused	96
Üldajalugu.....	96
Õppe- ja kasvatusesmärgid	96
Õpitulemused ja hindamine	96
Õppetegevus.....	97
Ainekava ülesehitus	97
Lõiming.....	98
10.1 Kursus „Inglise keelt kõnelevate maade kultuur“	99
10.1.1 Õpitulemused	99
10.1.2 Õppesisu.....	99
10.1.3 Õppetegevused.....	99
10.1.4 Hindamine.....	99
10.1.5 Lõiming.....	100
10.1.6 Tekstianalüüs	100
10.2 Kursus „Võrdlev usundilugu (Comparative Religion)“	101
10.2.2 Õpitulemused	101
10.2.3 Õppesisu.....	101
10.2.4 Ainekava ülesehitus	101
10.2.5 Õppetegevused.....	102
10.2.6 Hindamine.....	102
10.2.7 Lõiming.....	102
10.3 Kursus „Õiguse alused“.....	103
10.3.1 Õppe- ja kasvatusesmärgid	103
10.3.2 Õppetegevused.....	103
10.3.3 Hindamine.....	103
10.3.4 Õpitulemused	103
10.3.5 Õppesisu ja läbitavad õppeteemad.....	104

11. SISE- JA RIIGIKAITSE SUUND	106
Õppe- ja kasvatuseesmärgid	106
Valikõppeaine kirjeldus	106
Lõiming teiste õppeainetega	107
Õppe kavandamine ja korraldamine	107
Õpetaja kvalifikatsioon	108
Füüsiline õpikeskkond	108
Hindamise alused	109
Kursuste kavad.....	109
11.1 Pääste ja elanikkonnakaitse üldkursus (35 tundi).....	110
11.2 Päästesündmuste lahendamine (35 tundi)	114
11.3 Pääste õppelaager (35 tundi)	116
11.4 Politsei ja piirivalve üldkursus (35 tundi)	119
11.5 Politsei (35 tundi)	122
11.6 Piirivalve (35 tundi).....	126
11.7 Politsei ja piirivalve õppelaager (35 tundi)	128
11.8 Maksundus ja toll (35 tundi)	131
11.9 Vanglateenistus (35 tundi).....	135
12. VABAVALIKAINED	138
12.1 Kursus „Inglise keel C1 (Cambridge Advanced English ettevalmistuskursus) I (G1)“	138
12.1.1. Õppe-ja kasvatuseesmärgid	138
12.2 Kursus „Inglise keel C1 (Cambridge Advanced English ettevalmistuskursus) II (G2)“	139
12.2.1 Õppe-ja kasvatuseesmärgid	139
12.3 Kursus „Hiina keele ja kultuuri alused“	142
12.3.1 Valikõppeaine kirjeldus	142
12.3.2 Hindamine.....	142
12.3.3 Õppesisu.....	142
12.3.4 Õppetegevused.....	143
12.3.5 Õpitulemused kursuse (G3 klassi) lõpuks:	144
12.4 Kursus „Liiklusteooria“	145
12.4.1 Üldalused	145
12.4.2 Juhi ettevalmistamise eesmärgid.....	145

12.4.3 Tegevused ja meetodid õpiväljundite saavutamiseks	145
12.4.4 Hindamismeetodid ja – kriteeriumid	146
12.4.5 Õpitulemus õppekava läbimisel	146
12.4.6 Liiklusteooriaõppe ja õppesõidu tundide ülesehitus	146
12.4.7 Liiklusteooria	146
12.4.8 Õppesõit	183
12.4.9 Sõiduõpe	183
12.4.10 Juhi esmaõppe lõppaste.....	193
12.5 Kursus „C-keel (Soome keel)“	194
12.5.1 Eesmärgid:	194
12.5.2 Õpiväljundid	194
12.5.3 I kursus.....	194
12.5.4 II kursus	194
12.5.5. III kursus	195
12.6 Kurusus „Asjaajamine ja dokumendihaldus“	196
12.6.1 Õppesisu.....	196
12.6.2 Õpitulemus	196
12.6.3 Hindamine.....	196
12.7 Kurusus „Psühholoogia“	197
12.7.1 Õppe- ja kasvatuseesmärgid	197
12.7.2 Kursuse lühikirjeldus	197
12.7.3 Gümnaasiumi õpitulemused.....	198
12.7.4 Õpitulemused ja õppesisu	198
12.7.5 Õppetegevus.....	201
12.7.6 Füüsiline õpikeskkond	202
12.7.7 Hindamine.....	202

KOHUSTUSLIKUD VALIKURSUSED

1. Kursus „Õpimotivatsioon ja õpioskused“

1.1. Üldalused

Tapa Valla Gümnaasiumi aine ÕPIOSKUSED ainekava on koostatud “Põhikooli ja gümnaasiumiseaduse” (RT I 2010, 41, 240), Vabariigi Valitsuse 6. jaanuari 2011. a määrus nr 2 „Gümnaasiumi riiklik õppekava” alusel. Ainekava on Tapa Valla Gümnaasiumi õppekava osa.

Tapa Valla Gümnaasiumis kui jätkusuutlikus ja arenevas koolis on loodud õppimist toetav keskkond, mis tagab kõigile õpilastele kvaliteetse hariduse arvestades iga õpilase võimeid ning individuaalset arengut. Tapa Valla Gümnaasiumi väärtusteks on väärikus, avatus, lennukus ja koostöö, mille tulemuseks on elus toimetulekuks vajalike oskuste ning väärtushinnangute kujunemine.

1.2 Kursuse õppe- ja kasvatuseesmärgid

Kursuse eesmärgiks on anda õpilastele ülevaade toimetulemiseks vajalikest õpioskustest. Õpilasel kujunevad teadmised õpioskuste olemusest ja esmased oskused nende teadlikkust kujundamisest.

1.3 Kujundatavad üldpädevused ja lõiming

Kursus on aineteülene, lõimub kõikide õppeainetega ning toetab õpilase üldpädevuste (eriti õpi- ja ettevõtlikkuspädevuse) arengut, mille läbi on toetatud õppimine erinevate õppeainete- ja kursuste raames ning luuakse eeldused elukestvaks enastjuhtivaks õppijaks.

1.4 Teemaatiline lõiming:

Karjääriõpetus - oskab ennast analüüsida, teab motivatsiooni tähendust, sisu ja seda mõjutavaid tegureid, õpimotivatsioon, elukestev õpe, omavastutus.

Psühholoogia - tahtlik ja tahtmatu tähelepanu, nende mõju õpitegevusele ja igapäevaelule, töömälu ja pikaajaline mälu, mälu protsessid salvestamine, meenutamine ja unustamine. Õppimine, teadmised ja oskused.

1.5 Õppetegevused

Mitmekesise õppematerjali kasutamine (sh veebipõhised) aktiivõppemeetodite kasutamine (individuaalne töö, rühmatööd, paaritööd, diskussioonid, uurimistööd, eneseanalüüsid, refleksioon jne).

1.6 Hindamine

Hindamisel lähtutakse Tapa Valla Gümnaasiumi hindamisjuhendist. Hindamise põhiline ülesanne on toetada õpilase arengut, kujundades positiivse minapildi ja adekvaatse enesehinnangu, kusjuures tähtis on õpilase enda roll hindamises. Õpitulemuste kontrollimise ja hindamise vormid on mitmekesised. Õpitulemuste kontrolli ja hindamise eesmärk on saada ülevaade õpitulemuste

saavutatusest ja õpilase ainealasest arengust ning saadud teavet kasutatakse õppe tulemuslikumaks kavandamiseks. Õpilast teavitatakse, mida ja millal hinnatakse, mis hindamisvahendeid kasutatakse ning mis on hindamiskriteeriumid. Kursuse jooksul kasutatakse mitmeeristavat hindamist.

1.7 Õpitulemused

Kursuse läbinud õpilane:

- kirjeldab õppimise olemust;
- nimetab erinevaid õpioskusi ja selgitab nende rakendamisvõimalusi tõhusama õppimise eesmärgil;
- selgitab motivatsiooni seost õppimisega;
- analüüsib oma õpioskusi;
- rakendab õpioskusi oma igapäevastes tegemistes.

1.8 Kursuse õppesisu ja läbitavad õppeteemad:

Maht: 35 tundi.

Teema:	Õppesisu	Õpitulemused	Lõiming
I Ajaplaneerimine	-Plaan ja planeerimine (kuidas planeerida, ajaröövliid, ajajoon, prioriteetide määramine, “To do” list (plussid, miinused), head tööharjumused, venitamise vältimine, “rööprähklemine” (plussid, miinused).	Õpilane on teadlik ajaplaneerimise vajalikkusest ning oskab oma tegevusi planeerida	Lõimub kõigi õppeainetega. Arendab kõiki üldpädevusi.
II Õppimine ja õpioskused:	- Õppimine ja selle olemus (õppimise definitsioonid, tahtlik ja tahtmatu õppimine, õppimise ajendid ja allikad, õpihoiakud. - Õpioskuste olemus ja nende liigitus. Õppija töövahendid (Efektiivne kuulamine ja lugemine. Konspekterimine ja muu nähtavaks tehtud mõtlemine)	- Õpilased teadvustavad ja oskavad selgitada õppimise olemust. -Õpilane teadvustab, mis on õpioskus, rakendab teadmisi ja oskusi teistes õppeainetes, kus õpetaja kasutab loenguvormi, samuti leiab enda jaoks sobivad töövahendid ning kasutab neid	Lõimub kõigi õppeainetega, eriti tugevalt eesti keele, karjääriõpetuse ja psühholoogiaga.

	(Õppima õppimine, A. Leinbocki õpioskuste liigitus, õpioskused, mis iseloomustavad ennastjuhtivat õppijat), -õpioskuste valdkonnad. -õpihoiakud ja neid soodustavad faktorid. -õpistiilid -õpikeskkond -kognitiivsed õpioskused, -õppematerjali sorteerimine, -meenutamise võtted, -mnemotehnikad. -õppija töövahendid (mnemotehnikad, seoste loomine faktide meeldejätmiseks, strateegiad meeldejäätavate märkmete koostamiseks, konspekterimine. -muu nähtavaks tehtud mõtlemine; -efektiivne kuulamine ja lugemine. -akadeemiline kirjutamine. -Metakognitiivsed ja afektiivsed õpioskused. -valmisolek ennastjuhtivaks õppijaks. -õpistrateegiad ja -stiilid	aktiivselt õppeprotsessis. - Õpilane teab ja teadvustab, milliseid omadusi on vaja ning mida peab silmas pidama, et olla ennastjuhtiv õppija.	
III Õppimine ja motivatsioon.	-Motivatsiooni mõiste ja olemus, sisemine ja väline motivatsioon, õpimotivatsioon, motivatsiooni mõjutavad tegurid; -planeerimine ja motivatsioon;	-Õpilane teadvustab, mis on motivatsioon ja teadvustab enda jaoks, mis teda isiklikult motiveerib, oskab ennast motiveerida.	Lõimub kõigi õppeainetega, eriti tugevalt eesti keele, karjääriõpetuse ja psühholoogiaga.

	-uskumused - õppimist toetavate uskumuste loomine		
IV Õppimine ja mälu	-Mälu olemus (Kuidas infot vastu võtame ja töötame? Mälu liigid, mälu maht, meelde jätmine ja meelde tuletamine, unustamine ja teadmiste moondumine) -mäluvõtted	-Õpilane on teadlik mälu toimimisest ja oskab teadlikult kasutada talle sobivaid meelde jätmise ja taasesitamine võtteid.	Lõimub kõigi õppeainetega, eriti tugevalt eesti keele, karjääriõpetuse ja psühholoogiaga.

2. Kursus „Uurimistööde alused“

Tapa Valla Gümnaasiumi valikaine „Uurimistöö alused“ ainekava on koostatud “Põhikooli ja gümnaasiumiseaduse” 15 (RT I 2010, 41, 240), Vabariigi Valitsuse 6. jaanuari 2011. a määrus nr 2 „Gümnaasiumi riiklik õppekava“ Lisa 4 ja Lisa 13 ja Tapa Valla Gümnaasiumi arengukava (2012-2015) alusel. Ainekava on Tapa Valla Gümnaasiumi õppekava osa.

Tapa Valla Gümnaasiumis kui jätkusuutlikus ja arenevas koolis on loodud õppimist toetav keskkond, mis tagab kõigile õpilastele kvaliteetse hariduse arvestades iga õpilase võimeid ning individuaalset arengut.

Tapa Valla Gümnaasiumi väärtusteks on väärikus, avatus, lennukus ja koostöö, mille tulemuseks on elus toimetulekuks vajalike oskuste ning väärtushinnangute kujunemine.

2.1 Üldalused

Valikaine lühikirjeldus

Uurimistööde alused on Tapa Valla Gümnaasiumis kohustuslik valikaine kõikidele õpilastele. Kursuse läbimine ja sellele järgnev uurimis-, või praktilise töö kaitsmine on üks gümnaasiumi lõpetamise tingimustest.

Valikõppeaine annab algteadmised teadusliku uurimistöö olemusest, meetoditest, etappidest, struktuurist, vormistamisest ning kaitsmisest ning koosneb auditoorsetest loengutest ja/või e-õppevormidest, mille jooksul käsitletakse eespool nimetatud teemasid. Lisaks kasutatakse individuaalõppe vormi, mille vältel õpilane koostab koostöös juhendajaga vabalt valitud ainevaldkonnas uurimistöö, sh uurimistöö annotatsiooni emakeeles ja A-võõrkeeles. Tapa Valla Gümnaasiumis toimub uurimis- ja/või praktilise töö või õpilasfirma aruande koostamine gümnaasiumi teise aasta jooksul vastavalt direktori kinnitatud ajakavale.

Uurimistöö on eelkõige protsess ja töömeetod, mille käigus analüüsitakse uuritavat probleemi süstematiseeritud ja asjakohaselt struktureeritud viisil. Tööd koostades tuleb järgida teaduslikkust tagavaid nõudeid. Seega peab uurimistöö teema olema aktuaalne ja töö sisu üheselt arusaadav. Järgida tuleb selektiivsuse, süsteemsuse, täpsuse ja objektiivsuse põhimõtteid. Autor peab kriitiliselt käsitlema nii enda kui ka olemasolevaid seisukohti ning kõik esitatud väited peavad olema argumenteeritud ja toetuma faktidele.

Teaduslikkuse järgimine eeldab kolme sisuliselt eristuva osa olemasolu töös:

- 1) ülevaade sellest, mida teised on teinud;
- 2) ülevaade oma uurimuse tulemustest ja kasutatud meetoditest;
- 3) enda tulemuste võrdlus teiste omadega ning järeldused.

Uurimistöö on uurimisprotsessi konkreetne tulemus ehk kirjalik aruanne, mis kajastab õpilase oskust iseseisvalt mõelda ja sisaldab tema enda seisukohti.

Valikõppeaine kursus lõpeb uurimis- või praktilise töö tulemuste avaliku esitamise ehk kaitsmisega.

Uurimistööde alused on tihedalt lõimitud emakeele, A-võõrkeelega, infotehnoloogia ja uurimistöö temaga otseselt seotud ainekursustega. Kursuse käigus koostatud uurimistöö võib olla gümnaasiumi koolieksami praktilise töö või ainealase uurimuse aluseks.

2.2 Valikaine õppe- ja kasvatusesmärgid

Valikõppeainega „Uurimistöö alused“ taotletakse, et õpilane:

- 1) oskab seada eesmärgi, sõnastada uurimusküsimuse või hüpoteesi ning vastutada ülesande elluviimise eest;
- 2) oskab planeerida uurimistöö koostamist, planeerib ja korraldab uuringuid;
- 3) arendab loovust ja süsteemset mõtlemist;
- 4) kasutab erinevaid teabeallikaid ning hindab kriitiliselt neis sisalduvat infot;
- 5) valib andmete kogumiseks ja töötlemiseks sobivad meetodid ning tarkvara;
- 6) saab ülevaate ja kogemuse andmete kogumise, töötlemise ning analüüsimise, meetoditest teeb kogutud uurimisandmete põhjal järeldusi ning põhjendaks neid;
- 7) tuleb toime arvuti kasutamisega uurimistööd tehes, sh andmeid kogudes, töödeldes ja analüüsides ning uurimistulemusi esitades, vormistab arvutil teaduslikkuse nõudeid järgivat uurimistööd;
- 8) esitab, hindab ja põhjendab uurimistöö tulemusi.

2.3 Õppetegevuse kavandamine ja korraldamine

Valikõppeaine kursuse maht Tapa Valla Gümnaasiumis on 35 tundi, mis on jaotatud võrdselt teoreetiliste auditoorsete tundide ja praktiliste IKT tundide vahel. Teooriatunnid toimuvad gümnaasiumiastme esimesel aastal. Uurimis- ja/või praktilise töö valmimine ja kaitsmine toimub gümnaasiumiastme teisel aastal.

2.4 Seos teiste ainetega

Uurimistöö alused on seotud kõikide õppeainetega teemavaldkonna kaudu.

Lisaks võõrkeeled kasutatavate materjalide kaudu, eesti keel/võõrkeeled töö teostamine (õigekiri ja väljendusoskus).

Uurimistöö põhimõisted, nõuded, ülesehitus – aineteülesed raamoskused.

Uurimistöö teema – ained vastavalt valitud teemale

Tööde kujundamine - kunstiõpetus

Võrrandite ja graafikute koostamine - statistika - matemaatika.

2.5 Hindamine

Teoreetilise kursuse hindamisel lähtutakse vastavatest gümnaasiumi riikliku õppekava üldosa ning Tapa Valla Gümnaasiumi hindamisjuhendi sätetest. Uurimis-, praktilise töö või õpilasfirma aruande hindamise põhimõtted on fikseeritud Tapa Valla Gümnaasiumi Õpilasuurimuse ja praktilise töö vormistamise, korraldamise ja hindamise juhendis.

2.6 Õppesisu

Teema:	Õppesisu:	Õpitulemused:	Lõiming:
Uurimistöö olemus	Kvantitatiivne ja kvalitatiivne uurimus. Uurimistöö eesmärgid ja tunnused. Mõistete defineerimine.	Õpilane teab, mis erinevused on kvantitatiivsel ja kvalitatiivsel	Eesti keel, sotsiaal-humanitaarained, matemaatika, statistika.

		uurimisel, mis on mõlema uurimisviisi eesmärgid ja tunnused ning millal on mõttekas kasutada kvantitatiivset või kvalitatiivsed ja/või kombineeritud lähenemist).	
Uurimistöös kasutatavad meetodid.	Meetodite liigid ja valik. Valmisandmestikud (ametlik statistika, statistilised andmebaasid, arhiivimaterjalid, uurijate varasemad materjalid, muud dokumendikogud). Andmekogumismeetodid (vaatlus, eksperiment, mõõtmine, intervjuu, ankeetküsitlus, päevikumeetod, hinnanguskaala jne). Andmetöötlusmeetodid (keskmiste arvutamine, korrelatsioon jne). Analüüsimismeetodid (võrdlemine, reastamine, analüüs, süntees, üldistamine).	Õpilased teavad ning oskavad oma õpilasuurimuses rakendada sobivaimat uurimistöös kasutatavaid andmekogumis- ja analüüsimismeetodeid.	Eesti keel, matemaatika, statistika, võõrkeeled.
Uurimistöö etapid.	Koostöö juhendajaga. Teema valik ja piiritlemine. Töö allikatega (elektrooniline teabeotsing, allikakriitika ja plagieerimise vältimine). Töö esialgse kava koostamine. Hüpoteesi, uurimisküsimuse formuleerimine. Materjali (faktide) kogumine ja analüüs. Uurimistöö teaduslik tõlgendamine ja tulemuste üldistamine. Uurimistöö kirjalik vormistamine.	Õpilane on teadlik enda ja juhendaja ülesannetest ning vastutusaladest, õpi b suhtlema juhendajaga ning toime tulema konstruktiivse kriitikaga; oskab valida ja piiritleda teemat, formuleerida töö eesmärgi, probleemi, sõnastada uurimisküsimusi ja/või hüpoteesi ning oskab erinevatest elektroonilistest	Aineteülene meeskonnatöö oskus, digipädevus, eesti keel, matemaatika, teema kaudu kõik võimalikud õppeained.

		andmebaasidest leida vajalikku infot oma uurimuse jaoks.), tunneb uurimistöö koostamise metoodikat ning teeb uurimistöö iseseisvalt;	
Uurimistöö struktuur	Tiitelleht. Sisukord. Sissejuhatus. Põhiosa (peatükid ja alapeatükid). Kokkuvõte. Kasutatud materjalid. Lisad. Retsensioon. Annotatsioon (emakeeles ja A-võõrkeeles).	Õpilane teab, milline on uurimistöö struktuur ning oskab neid vormistada vastavalt nõuetele kasutades ja seadistades programmivõtteid (laade).	Aineteülene funktsionaalne lugemisoskus, eesti keel, A-võõrkeel, arvutiõpetus.
Tabelid ja joonised.	Kasutamisaala. Vormistamisnõuded.	Õpilane teab ja oskab vormistada tabeleid ja jooniseid vastavalt nõuetele.	Arvutiõpetus, aineteülene funktsionaalne lugemisoskus
Stiil ja keel.	Akadeemiline kirjastiil. Loetavus ja mõistetavus. Terviklikkus ja sidusus. Lauseehitus ja sõnavalik. Objektiivsus. Ajavormid. Loetelud. Lühendite ja numbrite kasutamine tekstis. Õigekeel.	Teab akadeemilise kirjutamise põhitõdesid ning järgib neid oma uurimistöö teksti koostamisel.	Eesti õigekeelsus.
Viitamine ja vormistamine	Tsitaat ja refereering. Tekstisisene viitamine. Allikaloend (artikkel, raamat, õigusaktid, arhiivimaterjalid, elektroonilised allikad, dokumendid ilma isikuandmeteta jne).	Õpilane oskab korrektselt vormistada tsitaate ja refereeringuid ning nende viiteid, samuti kasutatud allikate loetelu.	Eesti keel, võõrkeel, aineteülene funktsionaalne lugemisoskus, arvutiõpetus.
Kaitsmine.	Kaitsmise sisu ja ülesehitus. Avalik esinemine.	Õpilane esitab ja kaitsab oma uurimistulemusi nii suuliselt kui ka kirjalikul	Aineteülene eneseväljendus- ja koostöö oskus juhendajaga, digipädevus.

Esitlemine	Järgneva õppeaasta jooksul parimate, huvitavamate ning kooli ja kogukonna jaoks olulistel teemadel tehtud uurimuste ning praktiliste tööde esitlemine õpilaskonverentsil.	Õpilane suudab oma uurimust ja/või praktilist tööd esitleda arvestades konkreetse ürituse ning kuulajaskonnaga kasutades soovituslikult näitlikustamist.	Aineteülene suuline eneseväljendusoskus, digipädevus.
-------------------	---	--	---

2.7 Õppetegevused

- 1) auditoorsed loengud ja/või iseseisev töö veebipõhises õpikeskkonnas teoreetiliste algteadmiste ning praktiliste võtete omandamiseks;
- 2) individuaalne juhendamine;
- 3) uurimistöö teema valik ja piiritlemine;
- 4) uurimistöö eesmärgi ja hüpoteesi (võimaluse korral), uurimisküsimuse sõnastamine, uurimisülesannete ja probleemi püstitamine ning meetodite valik;
- 5) uurimistöö tähtajalise tegevuskava koostamine koostöös juhendajaga;
- 6) iseseisev töö erinevate materjalide ja allikatega, sh elektrooniline teabeotsing ning tutvumine erialase kirjandusega;
- 7) infoallikate kriitiline analüüs;
- 8) andmekogumis-, andmetöötlus- ja analüüsimeetodite rakendamine; 9) tabelite, skeemide ja jooniste koostamine ning analüüs;
- 9) uurimistöö vormistamine arvutil juhendi järgi;
- 10) annotatsiooni (emakeeles ja A-võõrkeeles) koostamine;
- 11) ettevalmistus uurimistöö avalikuks tutvustamiseks ning kaitsmiseks;
- 12) avaliku esinemise harjutamine koostöös juhendajaga.

3 Kursus „Riigikaitseõpetus“

3.1 Üldalused

Õppe- ja kasvatuseesmärgid

Riigikaitseõpetusega taotletakse, et õpilane:

- 1) on Eestile lojaalne kodanik, kellel on positiivne hoiak ja valmidus vajaduse korral Eestit kaitsta ning kes tegutseb lähtuvalt õigusriigi põhimõtetest;
- 2) järgib demokraatlikke väärtusi, üldkehtivaid moraalinorme ja eetika põhimõtteid ning aktsepteerib inimeste ja nende väärtushinnangute erinevusi;
- 3) teab riigikaitse korraldust ja riigikaitse seotust erinevate ühiskonnaelu valdkondadega;
- 4) väärtustab riigikaitset, Kaitseväge ja vabatahtlikku tegevust Kaitseliidus ja on motiveeritud vaba tahte alusel läbima ajateenistust;
- 5) on omandanud esmased oskused hädaolukordades adekvaatseks käitumiseks, on abivalmis ja vastutustundlik kodanik;
- 6) hindab erinevatest teabekanalitest (sh digitaalsetest) saadud info asjakohasust ja usaldusväärsust ning käitub sellest lähtuvalt vastutustundliku kodanikuna, toetades ühiskonna demokraatlikku arengut;
- 7) kasutab asjakohast digitehnoloogiat, on teadlik digikeskkonna ohtudest, järgib ka digikeskkonnas moraali- ja väärtuspõhimõtteid;
- 8) kirjeldab väe- ja põhilisi relvaliike ja nende funktsioone;
- 9) kirjeldab maaväe allüksuseid alates jaost kuni diviisini.

3.2 Õppeaine kirjeldus

Riigikaitseõpetus on valikõppeaine, mille maht on kaks kursust, s.o 70 tundi. Üks kursus („Riigikaitse“ 35 tundi) moodustab teoreetilise osa, mis on koolidele kohustuslik, ning teine kursus („Praktiline õpe välilaagris“ 35 tundi) on praktiline kursus, mille viib läbi Kaitseliidu või Kaitseväge struktuuriüksus. Praktilise kursuse, s.o välilaagris osalemise eeldus on teoreetilise kursuse vastava osa läbimine. Kool korraldab riigikaitseõpetuse oma võimaluste järgi kas teoreetilise ja praktilise osa lõimitult või eraldi kursustena. Teoreetiline ja praktiline õpe on ainekavas õppeteemade all lõimitult. Õpetaja valikul käsitletakse teatud teemasid süvitsi ja teatud teemasid ülevaatlilikult, et vältida õpilase ülekoormatust.

3.3 Võimalusi lõiminguks, üldpädevuste arengu toetamiseks ja õppekava läbivate teemade käsitlemiseks

Riigikaitseõpetuse kaudu toetatakse üldpädevuste arengut, käsitletakse läbivaid teemasid ning

kasutatakse valdkonnaülese lõimingu võimalusi vastavalt kooli eripärale ja kooli õppekavas sätestatule.

3.4 Õppetegevuse kavandamise ja korraldamise põhimõtted

Õpet kavandades ja korraldades:

- 1) lähtutakse õppekava alusväärtustest, üldpädevustest, õppeaine eesmärkidest, õppesisust ja oodatavatest õpitulemustest ning toetatakse lõimingu teiste õppeainete ja läbivate teemadega;
- 2) taotletakse, et õpilase õpikoormus (sh kodutööde maht) on mõõdukas, jaotub õppeaasta ulatuses ühtlaselt ning jätab õpilasele piisavalt aega puhata ja huvialadega tegelda;
- 3) võimaldatakse õppida üksi ja koos teistega, et toetada õpilase kujunemist aktiivseks, abivahetamiseks ja vastutustundlikuks kodanikuks ning iseseisvaks ja aktiivseks õppijaks;
- 4) kasutatakse nüüdisaegseid e-õppekeskkondi ja -vahendeid ning õppijakeskseid õppemeetodeid;
- 5) õppetegevus välilaagris viiakse läbi Kaitseväge ja Kaitseliidu ohutuseeskirjade ja väljaõpet reguleerivate eeskirjade alusel.

3.5 Hindamine

Hindamise eesmärk on saada ülevaade kursuse õpitulemuste saavutusest ja õpilase individuaalsest arengust lähtudes kursuse eesmärkidest. Hinnatakse nii teadmisi ja nende rakendamist kui ka õppekava üldosas kirjeldatud üldpädevuste (eeskätt sotsiaalne ja kodanikupädevus, õpipädevus, suhtluspädevus, digipädevus) saavutatust. Laagris hinnatakse praktilisi sooritusi. Ohutu relvakäsitsemise testi positiivne sooritus on kohustuslik enne praktilisel laskeharjutusel osalemist.

Laskeväljaõpet viiakse läbi võimaluse korral kursuse „Praktiline õpe välilaagris“ raames Kaitseliidu või Kaitseväge ohutuseeskirjade ja väljaõpet reguleerivate eeskirjade alusel. Kui see ei ole võimalik, siis laskeõppe tulemust ei taotleta. Laskeõppe õpitulemuste saavutamata jäämine ei mõjuta kursuse üldist arvestamist.

Hindamise korraldus lähtub kooli õppekavas sätestatust.

3.6 Õppekeskkonna kujundamise põhimõtted

Tapa Valla Gümnaasium korraldab valdava osa õpet klassis, kuid võimaldab õpet ja õppekäike ka väljaspool klassiruumi. Välilaager toimub Kaitseliidu või Kaitseväge struktuuriüksuses või nende poolt korraldatud kohas. Välilaagris kasutatakse individuaal- ja allüksuse varustust ning õpitulemuste saavutamiseks vajalikke õppevahendeid. Relva- ja laskeõpe viiakse läbi vaid juhul,

kui on võimalik tagada õppeks vajalikud tingimused, vahendid ja pädevad õppe läbiviijad. Sotsiaalne ja vaimne õppekeskkond põhineb lugupidamisel ja üksteise seisukohtade arvestamisel. Kõiki õpilasi koheldakse eelarvamusteta, õiglaselt ja võrdselt, austades nende eneseväärikust ja isikupära. Õpetajad ja välilaagri läbiviijad loovad klassiruumis ja välilaagris õpilastele võimaluse näidata initsiatiivi, osaleda otsustamises ning tegutseda nii üksi kui ka koos kaaslastega. Märatakse ja ennetatakse õpilaste omavahelist kiusamist ning vägivalda.

3.7 Kursus „Riigikaitse“

3.7.1 Kursuse õpitulemused ja õppesisu

Eesti sõjaajalugu

Õpitulemused

Kursuse lõpus õpilane:

- 1) seletab näidete kaudu, kuidas sõjapidamine on ajaloo jooksul muutunud ning selgitab sõdade mõju ühiskonnale ja inimeste saatusele (oma perekonna näitel);
- 2) nimetab Eesti ja Euroopa sõjaajaloo tähtsamaid sündmusi ning nende põhjusi maailma ajaloo kontekstis; analüüsib sõja tagajärgi ja mõju ning seoseid ühiskondlike protsessidega;
- 3) seletab ja kasutab kontekstis mõisteid sõda, sõjaajalugu, sõjandus, sõjateadus, strateegia, taktika, heidutus, üldine sõjaväekohustus, palgasõjavägi, massiarmee;
- 4) teab, kes olid Michael Andreas Barclay de Tolly, Johan Laidoner, Aleksander Tõnisson, Julius Kuperjanov ja Johan Pitka, ning iseloomustab nende tegevust;
- 5) kirjeldab Eesti riigikaitse taasloomist.

Õppesisu

Sõjapidamise muutus ajaloo jooksul. Sõja mõiste. Sõjapidamisest vana- ja keskajal. Palgaväe teke. Üleminek üldisele sõjaväekohustusele. Alalised armeed, regulaarmee, massiarmeed. Ohvitserkonna kujunemine. Tehnika mõju sõjandusele. Sõda ja majandus. Sõjavastane liikumine. Sõjapidamise ulatus (maailmasõjad) ja sotsiaalne mõju 20. sajandi. Rahvasteliit.

Eesti sõjaajalugu üldise sõjaajaloo kontekstis. Ristisõdade ajastu ja muistne vabadusvõitlus. Eestlaste sõjaline organisatsioon muinasajal. Malev. Suurriikide võitlused Vana-Liivimaa pärast. Saja-aastase sõja sündmused Eestis (1558–1661). Põhjasõda ja selle tagajärjed Eestile. Vene impeeriumi sõjad ja Eesti. Sõjalised koormised. Sõjaväeteenistus Eesti alal. Sõjalised kaitserajatised. Esimene maailmasõda ja Eesti iseseisvuse sünn. Rahvusväeosad. Vabadussõda 1918–1920. Kooliõpilaste roll Vabadussõjas. Tartu rahu. Eesti riigikaitse 1920–1940. Teine maailmasõda ja Eesti. Eestlased Saksa armees ja Punaarmees. Soomepoisid. Metsavendlus. Okupatsiooniarmee kohalolek. Mõjud ühiskonnale, keskkonnale ja majandusele. Eestlased Nõukogude armees. Nõukogude armee lahkumine Eestist.

Eesti riigikaitse taastamine. Valikud Eesti riigikaitse taasloomisel. Eesti riigikaitsepoliitika kujunemine ning riigikaitsestruktuuride peamised suunad ja olulisemad sündmused.

Tänapäeva sõjalised kriisid, sõjad ja relvakonfliktid

Õpitulemused

Kursuse lõpus õpilane:

- 1) toob näiteid 20. sajandi teise poole ja nüüdisaegsete sõjaliste kriiside ja konfliktide kohta, analüüsib nende tunnuseid, põhjusi ja arenguid;
- 2) kirjeldab rahvusvahelise julgeolekukeskkonna erinevaid arenguetape ning võrdleb külma sõja aegset ja tänapäevast julgeolekukeskkonda;
- 3) iseloomustab peamisi julgeolekuga tegelevaid rahvusvahelisi organisatsioone (NATO, EL, ÜRO, OSCE);
- 4) nimetab massihävitusrelvade põhitüüpe, kirjeldab nende kasutamise eesmärgi ja tagajärgi;
- 5) iseloomustab ja kasutab kontekstis mõisteid sõjaline kriis ja konfliktid, infosõda ja hübriidsõda, traditsiooniline ja asümmeetriline oht, küberturvalisus, psühholoogiline kaitse, massihävitusrelv, terrorism, heidutus.

Õppesisu

Rahvusvahelised kriisid ja konfliktid 20. sajandi teisel poolel valitud näidete toel. Julgeoleku riskid ja ohud, rahvusvaheline poliitika ja selles osalejad, riikidevahelised suhted. Kollektiivne kaitse ja julgeolek: ÜRO, NATO, Euroopa Liit. Rahvusvahelise sekkumise põhjused ja tagajärjed. Kriisid ja kriisikolled külma sõja ajal: Korea sõda, Kuuba kriis, Vietnami sõda. Rahvusvahelised rahuoperatsioonid. Tuumaajastu. Võidurelvastumine ja relvastuskontroll. Rahvusvaheline humanitaarõigus: eesmärk ja otstarve. Punase Risti tegevus konfliktides. Relvastuse areng. Nüüdisaegsed rahvusvahelised konfliktid (alates 1990. aastast). Asümmeetrilised ohud. Infosõda, infooperatsioonid, informatsiooniline mõjutustegevus. Hübriidrännakud ja -sõda. Küberkonfliktid ja küberturvalisus. Psühholoogiline kaitse. Relvastuse areng. Massihävitusrelvad (tuumarelv, bioloogiline relv, keemiarelv). Liigid ja toime ning kahjustavad mõjud. Relvade kasutamine ajaloos. Massihävitusrrelva leviku piiramine. Kaitsevahendite areng. Kaitsevahendid erinevatele massihävitusrrelva tüüpidele. Individuaalsed ja kollektiivsed kaitsevahendid.

Eesti julgeoleku- ja kaitsepoliitika ning riigikaitse juhtimine.

Õpitulemused

Kursuse lõpus õpilane:

- 1) kirjeldab Eesti riigikaitse laia käsituse põhimõtteid, eesmärgi ning üldist korraldust;
- 2) kirjeldab Eesti julgeoleku- ja kaitsepoliitika põhijooni rahvusvaheliste suhete ning Euroopa ja maailma julgeoleku kontekstis;
- 3) nimetab Eesti peamised julgeolekuohud;
- 4) kirjeldab Eesti riigikaitse juhtimist ja nimetab erinevate osapoolte ülesanded;
- 5) nimetab Kaitseväge ja Kaitseliidu ülesandeid ja kirjeldab nende struktuuri ja oskab neid võrrelda; kirjeldab Kaitseväge ja Kaitseliidu traditsioone ning sümbolikat; tunneb ära kaitseväelase vormiriietuse, auastmetunnused ja eraldusmärgid;
- 6) seletab ja kasutab kontekstis mõisteid riigikaitse lai käsituse, kaitsevõime, heidutus, asümmeetrilised ohud.

Õppesisu

Eesti julgeoleku- ja kaitsepoliitika. Ohud Eesti julgeolekule. Eesti julgeolekupoliitika põhimõtted ja eesmärgid. Iseseisev kaitsevõime ja kollektiivkaitse, sh liitlassuhted. Eesti osalemine NATO-s.

Riigikaitse lai käsituse. Erinevate institutsioonide roll riigikaitstes. Ühiskonna kaasatus riigikaitse ja erinevate elualade seotus riigikaitsega. Kodaniku osalemine riigikaitstes. Psühholoogiline kaitse.

Eesti riigikaitse juhtimine. Erinevate institutsioonide ülesanded riigikaitse juhtimises.

Kaitseväge. Struktuur ja ülesanded. Kaitseväge juhtimine. Struktuuriüksused, nende põhiülesanded ja sümbolika.

Kaitseliit. Struktuur ja ülesanded. Kaitseliidu sõjaväeline ja kollegiaalne juhtimine. Kaitseliidu struktuuriüksused. Kaitseliidu traditsioonid ja sümbolika. Kaitseliidu liikme roll riigikaitse osalemisel. Võimalused osaleda Kaitseliidu tegevuses.

Kaitseväeteenistus

Õpitulemused

Kursuse lõpus õpilane:

- 1) väärtustab aja- ja reservteenistuse läbimist, et olla vajaduse korral valmis osalema riigikaitstes;
- 2) teab oma ülesandeid ja rolli riigikaitstes osalemisel;
- 3) väärtustab vaba tahte alusel ajateenistuse läbimist;
- 4) kirjeldab ja võrdleb ajateenistuse, asendusteenistuse, reservteenistuse ja tegevteenistuse eesmärgi ja korraldust;
- 5) kirjeldab tegevväelase elukutset ja elukutse omandamise võimalusi;
- 6) seletab ja kasutab kontekstis mõisteid kaitseväekohustus, kaitseväekohustuslane, kutsealune, ajateenija, ajateenistus, kaitseväeteenistus, tegevteenistus, tegevväelane, reservteenistus, reservis olev isik, õppekogunemine.

Õppesisu

Kaitseväeteenistus. Teenistuse liigid. Kaitseväeteenistuskohustus. Kaitseväekohustuslane, sh kutsealuse õigused ja kohustused.

Ajateenistus. Ajateenistusse kutsumine ja kutsumisest vabastamine. Ajapikendused. Ajateenistuse kestus. Ajateenija õigused ja kohustused ning sotsiaalsed garantiid. Ajateenistuse korraldus ja väljaõpe. Naissoost isikute vabatahtlikult kaitseväeteenistusse astumine.

Asendusteenistus. Usulistel või kõlbelistel põhjustel ajateenistuse asendamine asendusteenistusega. Teenistuskohad. Asendusteenistuse kestus.

Reservteenistus. Reservis oleva isiku õigused ja kohustused. Õppekogunemised.

Tegevteenistus ja tegevväelase elukutse. Väljaõpe, haridus, teenistuskäik ja karjäärivõimalused.

Riviõpe

Õpitulemused

Kursuse lõpus õpilane:

- 1) kirjeldab rivikorra kujunemise ajalugu ja kasutamise vajadust näidete toel;
- 2) selgitab rivikorra tähtsust tänapäeval meeskonnatunnetuse ja ühtekuuluvuse ning distsipliini alusena;
- 3) teab, mis on käsklus, eel- ja täitekäsklus; tunneb koondrivi käsklusi ja liikumist koondravis.

Õppesisu

Rivikord. Ajalooline ülevaade rivikorra kujunemisest. Üksuste riviline juhtimine ja liikumine lahinguväljal ajalooliste näidete toel.

Praktiline riviõpe. Kohustused enne rivistumist ning ravis. Tegevused paigal ja liikumisel.

Rivikord väljaõppe korraldamisel. Käsklused. Tervitamine.

Relvaõpe ja ohutus

Õpitulemused

Kursuse lõpus õpilane:

- 1) teab erinevaid relva- ja laskemoona liike;
- 2) teab relva kandmise kultuuri ning relva kasutaja vastutust;
- 3) teab relva ja laskemoona ohutu käsitlemise põhimõtteid;

- 4) kirjeldab relva ja padruni tööpõhimõtteid;
- 5) kirjeldab kuuli lendu ja seda mõjutavaid tegureid;
- 6) nimetab Kaitseväes ja Kaitseliidus kasutatavaid relvi ja relvasüsteeme.

Õppesisu

Relv. Relva kasutamise õigus ja sellega kaasnev vastutus. Kaitseväes ja Kaitseliidus kasutatavad relvad.

Ballistika. Padruni tööpõhimõte. Ülevaade ballistikast. Kuuli lennujoone kuju, tabatav ja tabamatu ala. Kuuli lendu ja hajumist mõjutavad tegurid.

Ohutusnõuded. Ohutusnõuded relva ja laskemoona käsitlemisel.

Topograafia ja orienteerumine

Õpitulemused

Kursuse lõpus õpilane:

- 1) määrab paberkaardil kasutatavat mõõtkava ja teisendab seda maastikul sammupaaridesse;
- 2) tunneb ära topograafilise kaardi leppemärke ja iseloomustab kaardil kajastatud objekte; mõistab objektide vahelisi ruumilisi seoseid;
- 3) määrab kaardil malliga direktsiooninurga ja looduses maastikul kompassi järgi asimuudi;
- 4) selgitab direktsiooninurga ja asimuudi erinevusi ning põhjuseid;
- 5) orienteerub kaardi ja kompassi järgi.

Õppesisu

Topograafia sissejuhatus. Kaardi mõõtkava. Kaardi leppemärgid. Leppemärkide jaotus. Reljeefi märgistus kaardil. Reljeefi erinevad vormid ning nende iseloomustus.

Kompass, magnetiline asimuut ja direktsiooninurk. Kaartidel kasutatavad põhjasuunad. Magnetiline deklinatsioon. Direktsiooninurk. Magnetiline asimuut. Suunaparand. Kompass ja selle kasutamine. Kompassi kasutamise piirangud. Magnetilise anomaalia alad.

Kaardi orienteerimine, maastikul orienteerumine, käsi-GPSi kasutamine. Kaardi orienteerimine kompassi, joonobjekti, punktorientiiri, taevakehade järgi. Asimuudi määramine maastikul ja selle järgi liikumine. Üldised juhised ning piirangud käsi-GPSi kasutamiseks maastikul.

Esmaabi

Õpitulemused

Kursuse lõpus õpilane:

- 1) oskab õnnetuse korral olukorda adekvaatselt hinnata ja vastavalt tegutseda, sh abi kutsuda, vajaduse korral abi anda ja kannatanut transportida;
- 2) analüüsib ohtusid, mis võivad õnnetuskohal esineda, ning teab, kuidas kaitsta ennast ja abivajajat võimalike ohtude eest;
- 3) teab elupäästva ja jätkuva esmaabi võtteid ja kasutab neid;
- 4) teab käepäraseid ja meditsiinilisi abivahendeid ja kasutab neid;
- 5) annab esmaabi erakorralise haiguse, õnnetuse või mürgistuse korral ning traumakannatanule.

Tegutsemine õnnetuse korral. Ohu hindamine ja ohutuse tagamine, päästmine otsesest ohust, sh Rauteki haaret kasutades. Kannatanu seisundi hindamine. Tegevuste järjekord kannatanu esmasel ülevaatusel. Sündmuskoha tähistamine. Elupäästev esmaabi. 112-abikutse. Jätkuv esmaabi.

Elupäästev esmaabi. Elustamise ABC. Elupäästev esmaabi traumakannatanule. Suure välise verejooksu sulgemine abivahenditega ja abivahenditeta. Hingamisteede vabastamine ja vabana hoidmine. Teadvuse tasemed, teadvusetuse põhjused. Teadvuseta kannatanu abistamine. Šoki mõiste, liigid ja esmaabi. Kliiniline ja bioloogiline surm.

Esmaabi vigastuste ja haigestumiste korral. Jäsemetraumade fikseerimine. Sobivad asendid erinevate vigastuste ja haigestumiste korral. Termolina kasutamine. Heimliche võte. Allergia.

Termilised traumad: põletused, päikesepiste, kuumarabandus, kuumakurnatus, külmumine, alajahtumine (hüpothermia). Uppumine. Mürgistused. Alkoholimürgistus. Psühhotroopsete ainete üledoos. Maohammustus. Putukate pisted. Võõrkeha hingamisteedes.

Siseturvalisus ja elanikkonnakaitse

Õpitulemused

Kursuse lõpus õpilane:

- 1) kirjeldab Eestis toimuda võivaid hädaolukordi;
- 2) loetleb siseturvalisuse tagamisega tegelevaid ametkondi ja nende ülesandeid;
- 3) teab, kuidas riik erinevate hädaolukordade puhul tegutseb, ning kirjeldab elanikkonnakaitse korraldust riigis ja oma kodukohas;
- 4) kirjeldab enda ja oma pere ettevalmistusi erinevateks hädaolukordadeks ja elutähtsate teenuste katkestusteks (elekter, side, küte jmt);
- 5) kirjeldab enda käitumist ja teiste abistamist erinevate hädaolukordade puhul;
- 6) oskab leida teavet ohtudest nii kodukandis kui ka välisriiki reisides.

Õppesisu

Erinevad hädaolukorrad Eestis. Ohtude hindamine ja nende ennetamine. Erinevate hädaolukordade riskid: loodusõnnetus, tehnoloogiline õnnetus, kiirgusõnnetus, äkkrünnak, massirahutus, epideemia, transpordiõnnetus jmt.

Hädaolukordades tegutsemine. Siseturvalisuse eest vastutavate ametkondade ülesanded hädaolukorras. Kohaliku omavalitsuse roll siseturvalisuse tagamisel. Kodanikuühenduste (vabatahtlikud päästjad, naabrivalve jt) ja abipolitseinike roll siseturvalisuse tagamisel. Esmane iseseisev hakkamasaamine ja abivajajate abistamine. Ulatuslik evakuatsioon.

Elutähtsad teenused. Elutähtsate teenuste ülevaade ja nende katkestuste mõju inimestele ja ühiskonnale. Elutähtsate teenuste toimepidevuse tagamine. Igäühe võimalused valmistuda elutähtsate teenuste katkestusteks.

Elanikkonnakaitse. Hädaolukordadeks valmisolek ja elanikkonnakaitse põhimõtted. Inimeste kohustused ning põhiõiguste ja vabaduste piiramine erinevate hädaolukordade ajal. Eriolukord, erakorraline seisukord, sõjaolukord.

Hättrasattumine välisriigis. Ettevalmistused välisriiki reisimiseks (sh teadmine Välisministeeriumi soovistest). Välisriigis hädaolukorda sattudes asjakohane tegutsemine ja usaldusväärse info hankimine.

Riski- ja kriisikommunikatsioon. Teabeallikad piirkonna ohtude kohta. Ohuteabe ja hoiatuste edastamise vahendid. Allikad, kust leida hädaolukordades teavet käitumisjuhistest ja olukorra lahendamiseks.

3.8 Kursus „Praktiline õpe välilaagris“

3.8.1 Kursuse õpitulemused ja õppesisu

Kursusel (35 tundi) praktiseeritakse välitingimustes erinevates situatsioonides hakkamasaamist üksikisiku tasandil ja meeskonnana. Õpitakse majutuse (sh hügieenialade) rajamist ja toitlustuse korraldamist välitingimustes ning individuaal- ja allüksuse varustuse kasutamist. Harjutatakse erineval maastikul orienteerumist kompassi ja kaardiga valgel ning pimedal ajal.

Praktiline esmaabi hõlmab tegevuste harjutamist simuleeritud õnnetuspaigal ning elupäästvat ja jätkuvat esmaabi.

Välilaagri rajamine ja eluolu välitingimustes, sh toitlustamine, keskkonnakaitse

Õpitulemused

Kursuse lõpus õpilane:

- 1) rajab välitingimustes majutus-, söögi- ja hügieenialad;
- 2) järgib välitingimustes toitlustamise ja hügieeni reegleid;
- 3) oskab välitingimustes valmistada sooja toitu (sh kasutada kuivtoidupakki);
- 4) tunneb meetmeid, kuidas ära hoida reostust looduses ning metsatulekahjude teket.

Õppesisu

Harjutatakse majutuse ja toitlustuse korraldamist välitingimustes koos telkide, söögi- ja hügieenialade püstitamise ning sooja toidu valmistamisega.

Individuaal- ja allüksuse varustus

Õpitulemused

Kursuse lõpus õpilane:

- 1) kasutab välitingimustes hakkamasaamiseks vajalikku üksikisiku ja meeskonna varustust otstarbekohaselt ja õigesti.

Õppesisu

Õpitakse tundma individuaal- ja allüksuse varustuse otstarvet ning seda õigesti kasutama.

Topograafia ja liikumine maastikul

Õpitulemused

Kursuse lõpus õpilane:

- 1) orienteerub üksi ja mitmekesi kaardi ja kompassi järgi vähe- ja keskmiselt liigendatud maastikul valgel ja pimedal ajal;
- 2) tunneb õist orienteerumist piiravaid tegureid.

Õppesisu

Harjutatakse kaardi ja kompassi kasutamist vähe- ja keskmiselt liigendatud maastikul, oma asukoha ja kauguste määramist ning objektidele osutamist erineval maastikul ja erinevas valguses. Erinevad liikumisviisid

Esmaabi välitingimustes

Õpitulemused

Kursuse lõpus õpilane:

- 1) kasutab üldiseid esmaabivõtteid erakorralise haigestumise, mürgistuse või õnnetusjuhtumi korral;
- 2) tunneb erinevaid kannatanu transportimise võtteid;
- 3) kasutab käepäraseid ja meditsiinilisi abivahendeid.

Õppesisu

Harjutatakse üldiseid esmaabivõtteid, erinevaid kannatanu transportimise võtteid ja käepäraste abivahendite valmistamist ja kasutamist.

Laskeõpe

Relva- ja laskeõpe viiakse läbi juhul, kui koolil on võimalik korraldada õppekäik lasketiiru või praktilise õppe raames välilaagris.

Õpitulemused

Kursuse lõpus õpilane:

- 1) järgib relva ja laskemoonaga ümberkäimise ohutuseeskirju ja -nõudeid;
- 2) käitub lasketiirus turvaliselt laskmiskäskluste järgi; võtab iseseisvalt laskeasendeid ja kasutab õiget päästmistehnikat;

Õppesisu

Harjutatakse tsiviilrelva või mittesõjarelva ja laskemoona ohutut käsitlemist ning erinevaid laskeasendeid juhendaja kontrolli all.

4 Kursus „Arvuti kiirkiri“

4.1 Valikaine eesmärk

- Õppida efektiivselt kasutama arvuti klaviatuuri.
- Omandama kiirkirjaoskus.
- Osata kursuse lõpus 10- sõrme arvutikirja pimesüsteemi.

4.2 Õpilane peab teadma

1. Arvutiga töötades tervise (silmade) hoidmine.
2. Töö- ja tuleohutuse ning arvutiklassi sisekorraeeskirjade tundmine.
3. Teadma, milleks on kiirkiri 10- sõrmesüsteemis arvutil õppimiseks kasulik.
4. Teadma, et kümne sõrmega kirjutamine ei väsita üksikuid sõrmi, käelihaste pinge on sõrmede vahel ühtlaselt jaotatud. Pimesüsteemi valdamine säästab suurel määral kirjutaja aega ja silmi ning tõstab töökiirust.
5. Teadma, et süstemaatilise harjutamisega omandavad sõrmed teatud liigutused, sõrmede tsonaalne kasutamine jaotab koormuse sõrmede vahel ühtlaselt.
6. Harjutamine teeb töötamise kiireks ja võimaldab kirjutamise ajal kirjutatavat teksti oskuslikult jälgida.
7. Eesmärgi püstitamine arvutikirjas ja keskendumisvõime arendamine. Keskendumist soodustavad: ruumi õige valgustus, hea arvuti klaviatuur, sobiv kellaaeg, sobilik taustamuusika või kindel rütm jne

4.3 Õpilane peab oskama kursuse lõpul

1. Järgida töö- ja tuleohutuse ning sisekorraeeskirju.
2. Korraldada oma töökohta arvuti taga, istuma sirgelt, õige kätehoid.
3. Käsitseda arvutit vastavalt õpetaja poolt õpetatud nõuetele/soovitustele.
4. Kirjutada erinevaid tekste arvutis 10-sõrme kiirkirjas.
5. Õppimise eesmärgil kasutama kiirkirja õppemängu enda arvutikirja oskuse arendamiseks.
6. Praktilised harjutused, etteütllused: Harjutada vigadeta kirjutamist ja kirjutamiskiirust arvutikirjas.
7. Järgida arvuti kasutamise reegleid.
8. Hoida arvutiklassis korras oma töökoht.
9. Osata enda kirjutatud teksti printida.

4.4 Ainesisu

September /Jaauar

Sissejuhatus. Kirjutusmasina ajaloost. Vanade kirjutusmasinate jaotus ja näited. Milleks on kasulik kümnesõrme - süsteem? Erineva asetusega klaviatuuride tutvustus (qwerty).

Klaviatuur, teksti hoidmise alus. Õppimise süsteem. Sõrmistiku skeem.

Kooli raamatukogus olevate vanade kirjutusmasinate tutvustus, töötamise põhimõtted, demonsrtatsioon õpetaja poolt.

Näpunäited enne alustamist. Keha ja sõrmede õige asend. Arvuti klaviatuuri asetus, kuvari kaugus silmadest jne.

Alussõrmised (asdf - jklö), nende tutvustus sõrmistiku skeemil ja klaviatuuril. Sõrmede tööjaotus. Esmased harjutused alussõrmistel.

Uued tähed: h, g, ä. Erinevate tähe kombinatsioonide trükkimine.

Etteütlus (alussõrmiste kõik tähed), hindeline töö.

Uued tähed: u, i, r, e. Tähe kombinatsioonide harjutamine.

Kordamisharjutused arvuti kiirkirja trükkimise omandamiseks, kolme- kuni seitsmetähelised sõnad ja nende trükkimise harjutamine.

Oktoober/Veebruar

Etteütlus, hindeline töö (õpitud kiirkirja sõnade kirjutamine).

Uued tähed: y, t, o, w. Tähtede asend klaviatuuril, harjutused ning nende trükkimine.

Kinnistavad harjutused.

Uued tähed: q, p, ü. Tähtede asend klaviatuuril, harjutused õpitu kinnistamiseks.

November/ Märts

Uued tähed: õ.

Rütmiliselt trükkimine, erinevad harjutused kinnistamiseks.

Uued tähed: v, b, n, m. Tähtede asend klaviatuuril, harjutused.

Etteütlus, hindeline töö.

Uued tähed: c, x, z. Tähtede asend klaviatuuril, harjutused.

Detsember(Aprill

Suurtähtede õppimine. Shift- klahvi kasutamine suurtähtede trükkimisel. Harjutused.

Suurtähtede ja väiketähtede läbisegi trükkimine, kinnistavad harjutused.

Etteütlus, hindeline töö.

Tekste õpitu kinnistamiseks ning kiiruse arendamiseks. Internetis kiirkirja harjutamine (www.pelala.net)

Jaauar /Mai

Numbriklahvid klaviatuuril. Parema ja vasaku käe tsoonid numbrite trükkimisel. Harjutused.

Lauaarvutil numbriklaviatuuri dubleeritud klaviatuuri tutvustus paremas servas.

Erinevate tekstide kirjutamise harjutamine.

Kiir kiri, selle oskuse mõõtmine (tähelööki minutis).

Etteütlus, kiir kiri. Enda trükkimise kiiruse teada saamine.

4.5 Hindamine

Vähemalt 3-4 etteüttese hinnet kursuse jooksul;

2 kokkuvõtvat hinnet (tunnis ja kodus harjutatud trükkimise tööd, eelnevalt esitatud/saadetud tööd õpetaja e- mailile kindlaks kuupäevaks);

Õpimapi (elektrooniline õpikaust Stuudiumis) kokkuvõttev hinne:

Õpimapis peavad olema: õpetaja poolt antud töölehed (tund1, tund 2, ... ; etteüttesed, valikuliselt harjutamise tekstid).

5 Kursus „Karjääriõpetus“

Tapa Valla Gümnaasiumi valikaine karjääriõpetuse ainekava on koostatud „Põhikooli ja gümnaasiumiseaduse” 15 (RT I 2010, 41, 240) , Vabariigi Valitsuse 6. jaanuari 2011. a määrus nr 2 „Gümnaasiumi riiklik õppekava“ Lisa 12 ja Tapa Valla Gümnaasiumi arengukava (2012-2015) alusel. Ainekava on Tapa Valla Gümnaasiumi õppekava osa.

Tapa Valla Gümnaasiumis kui jätkusuutlikus ja arenevas koolis on loodud õppimist toetav keskkond, mis tagab kõigile õpilastele kvaliteetse hariduse arvestades iga õpilase võimeid ning individuaalset arengut.

Tapa Valla Gümnaasiumi väärtusteks on väärikus, avatus, lennukus ja koostöö, mille tulemuseks on elus toimetulekuks vajalike oskuste ning väärtushinnangute.

5.1 Üldalused

Karjääriõpetuse ainekava on koostatud arvestades Tapa Valla Gümnaasiumi õppetöö, koolielu, õpilaste spetsiifika ja paikkonna eripäraga. Karjääriõpetuse kursus on kõikidele gümnaasiumiastme õpilastele kooli valikaine. Ainekava koostamisel lähtutakse gümnaasiumi üldisest riiklikust õppekava karjääriõpetuse ainekavast ja kooli üldisest õppekavast.

Ainekava teemad on soovituslikud lähtudes konkreetse kursuse läbimise ajast, õpilastest ja ühiskondlikest suundadest. Ainekava toetab pedagooge karjäärivaldkonna teemade käsitlemisel gümnaasiumis.

Karjääriõpetuse ainekava on kavandatud läbiviimiseks 12. klassis ning selle üldine maht on 35 tundi. Ainekava koosneb kolmest moodulist: „Enese tundmaõppimine“ (11 tundi), „Õppimisvõimaluste ja töömaailma tundmaõppimine“ (10 tundi) ja „Planeerimine ja otsustamine“ (14 tundi).

Alateemade maht on 5-7 teemat ühe peateema raames, sõltuvalt nende käsitlemise ulatusest ja sisust. Teemasid käsitletakse õppetunni ulatuses või paaristundidena, lähtuvalt grupi, õpilaste, tegevuste ja kooli spetsiifikast. Vajadusel käsitletakse alateemasid integreeritult.

Õppetöö planeerimisel ja läbiviimisel kasutatakse erinevaid õppemeetodeid, sh eelistatuna aktiivõpet: rollimänge, arutelusid, väitlusi, praktiliste ülesannete lahendamist, õpimapi koostamist, külalisesineja kutsumist ja õppekäike.

5.2 Õppe- ja kasvatuseesmärgid

Kursusega taotletakse, et õpilane:

- 1) väärtustab õppimist elukestva protsessina;
- 2) arendab oma õpioskusi, suhtlemisoskusi, koostöö-, otsustamis- ja infoga

- ümberkäimise oskusi;
- 3) arendab soovi ja oskust endale eesmärgke seada ja nendeni jõudmiseks süsteemselt tegutseda;
 - 4) võtab teadlikult vastutuse oma karjäärivalikute ja -otsuste eest;
 - 5) teadvustab oma huvisid, võimeid ja oskusi, mis võimaldavad adekvaatse enesehinnangu kujunemist ning konkreetsete karjääriotsuste langetamist;
 - 6) on teadlik erinevatest töövaldkondadest, ametitest/elukutsetest, töösuhteid reguleerivatest õigusaktidest, haridus- ja koolitusvõimalustest, tööturu üldistest suundumustest ning kohalikust majanduskeskkonnast, soorollide osatähtsuse teisenemisest muutavas töömaailmas;
 - 7) kasutab asjakohast informatsiooni karjääri planeerimisel;
 - 8) analüüsib oma õpitulemusi ja senist töökogemust ning kavandab oma karjääri.

5.3 Õppekeskkond

Kursuse läbiviimisel kasutatakse kaasaegset õppe-ja esitlustehnikat, interneti püsiühendust, temaatilise kirjanduse olemasolu kooli raamatukogus. Õpet võib läbi viia ka väljaspool kooli ruume (Rajaleidja keskus, valla asutused jms).

5.4 Hindamine

Hindamisel lähtutakse Tapa Valla Gümnaasiumi õppekava üldosas esitatud õpilaste hindamisjuhendist. Hinnatakse õpilase teadmisi ja nende rakendamise oskust, üldpädevuste saavutatust suuliste vastuste (esituste), kirjalike ja/või praktiliste tööde ning praktiliste tegevuste alusel, arvestades õpilase teadmiste ja oskuste vastavust taotletavatele õpitulemustele. Õpitulemusi hinnatakse sõnaliste hinnangute ja numbriliste hinnetega.

Karjääriõpetuse käigus ei hinnata õpilase hoiakuid ega väärtusi, vajaduse ja võimaluse korral antakse õpilasele nende kohta tagasisidet. Hindamisel väärtustatakse õpilaste isikupära ja toetatakse arengut. Õpilane peab olema hindamises aktiivne partner, kuna see toetab eneseanalüüsi oskuste kujunemist. Kursuse läbimise hindamiseks on miinimumpakett tegevustest, mis peab olema õpilasel karjääriõppe kursuse lõpuks sooritatud (grupitööd, õpimapp, kontrolltöö, essee, töölehed). Õpilasele tutvustatakse kursuse alguses, mida, millal ja mille alusel hinnatakse. Hindamisel kasutatakse hindamist 5-palli süsteemis.

5.5 I moodul „Enese tundmaõppimine“

Ainekava I mooduli maht 11 tundi

Aine lühikirjeldus e. üldalused: Inimene moodustab kõikide isiksuseomaduste põimudes originaalse terviku. Karjääriplaneerimisega seotud eneseanalüüsi oskuste kujundamisel lähtutakse erinevatest käsitlustest (Suur Viisik, H.J. Eysencki ja multiintelligentsuse teooria). Olulised aspektid, mille üle õpilane peaks juurdlema on iseloom, väärtused, hoiakud, temperament, võimed jt. On tähtis, et õpilane mõistab, kas, kuidas ja miks inimese harjumuslik käitumine, füüsilised omadused, erinevad oskused ja motivatsioon karjäärivalikut mõjutavad.

Põhimõisted: enesehinnang, motivatsioon, isiksuseomadused, oskused, võimed, väärtused.

Õppe-eesmärgid:

Õpilane:

- oskab seostada elukutseid temperamenditüübiga;
- oskab ennast analüüsida;
- oskab mõista väärtuste tähendust ja seost töömaailmaga;
- oskab analüüsida oma võimeid;
- teab motivatsiooni tähendust, sisu ja seda mõjutavaid tegureid.

Oodatavad õpitulemused:

Õpilane:

- seostab temperamenditüüpe elukutsetega;
- saab aru eneseanalüüsi vajadusest;
- mõistab väärtuste tähendust ja seost töömaailmaga;
- analüüsib oma võimeid;
- motiveerib end tegutsema.

I mooduli „Enese tundmaõppimine“ töökava.	
Teemad	Tunnid
<i>Sissejuhatus ainesse, töökorraldus, ülevaade teemadest, hindamisest, tutvumine.</i>	1 t
<i>Isiksuseomadused: närvisüsteemi tüüp, temperament ja iseloom</i>	2 t
<i>väärtused</i>	2t
<i>Saavutusvajadus ning motivatsioon</i>	2t
<i>Minapilt ja enesehinnang</i>	2t
<i>võimed</i>	2t

5.6 II moodul „Õppimisvõimaluste ja töömaailma tundmaõppimine“

<i>Ainekava II mooduli maht 10 tundi</i>
Aine lühikirjeldus e. üldalused: karjääri planeerimisel on vajalik, et inimene oskab märgata muutusi tööturul ja tunneb neid mõjutavaid tegureid. Teadlike õpivalikute tegemiseks suunatakse õpilast analüüsima oma soovidele, eeldustel ja reaalsele võimalustele vastavaid võimalusi. Hea erialane ettevalmistus on võtmetähtsusega kõigis töövaldkondades. Samas ükski õpitud eriala ei anna tänapäeval ametit terveks eluks. Põhimõisted: tööturg, tööjõuturg, amet, eriala, kutseõpe, tööjõud. Õppe-eesmärgid: Õpilane: • oskab analüüsida tööturu üldist olukorda, prognoose ja vajadusi, erinevaid ettevõtluse vorme; • oskab leida kutseid ja ameteid ning kohalikke majandustegevuse valdkondi; • oskab leida infot tööturu kohta; • Oskab teadvustada ennast tulevase töötajana; • Oskab leida haridustee jätkamise võimalusi; • oskab näha hariduse ja tööturu vahelisi seoseid.

Oodatavad õpitulemused:

Õpilane:

- teab tööturu üldist olukorda, prognoose ja vajadusi, erinevaid ettevõtluse vorme;
- teab kutseid ja ameteid ning kohalikke majandustegevuse valdkondi;
- leiab vajadusel infot tööturu kohta;
- teadvustab ennast tulevase töötajana;
- teab haridustee jätkamise võimalusi;
- näeb hariduse ja tööturu vahelisi seoseid.

II mooduli „Õppimisvõimaluste ja töömaailma“ tundmaõppimine“ töökava.

Teemad	Tunnid
<i>Tööturu hetkeolukord, tulevikutrendid, koostöö töötukassaga – töötukassa esindaja</i>	2
<i>Hariduse ja tööturu vahelised seosed</i>	2
<i>Soorollid ja ametid</i>	2
<i>Elukutsete ja ametite liigitamine, kutsestandardid</i>	2
<i>Kodukoha töövõimalused, koostöö kohalike ettevõtjatega</i>	2

5.7 III moodul „Planeerimine ja otsustamine“

Ainekava III mooduli maht 14 tundi

Aine lühikirjeldus e. üldalused: karjääri planeerimist vaadeldakse kui tulevase elulaadi valikut, mis hõlmab erinevaid elurolle. Õpilasi suunatakse arutlema elulaadi erinevate aspektide üle, seostama oma väärtusi, eeldusi ja reaalseid võimalusi tööturu tegeliku olukorraga, nägema erinevaid alternatiive valikute tegemiseks ning selle põhjal otsuseid langetama. Planeerimise ja otsustamise protsessis on oluline toetada õpimotivatsiooni, teadvustada elukestva õppe tähendust ja tähtsust. Karjääriõpetuse käigus pannakse paika otsustusstrateegiad – kuidas seostada enda kohta teadaolevaid asjaolusid võimaliku tulevase tööise tegevuse ja selleks ettevalmistavate õpingutega. Planeerimise ja otsustamise teema käsitlemise lõpus peab õpilane eespool õpitu kokku võtma ja selle põhjal isikliku karjääriplaani koostama.

Põhimõisted: karjäär, karjääriplaneerimine, otsustamine, karjääriteenused, õpimotivatsioon, isiklik karjääriplaan.

Õppe-eesmärgid:

Õpilane:

- oskab mõista karjääriplaneerimise põhimõtteid ja arvestada nendega karjäärivalikute tegemisel;
- oskab suuta otsustada ja teadlikult arvestada otsuseid mõjutavate teguritega;
- oskab kasutada vajadusel karjääriteenuseid
- oskab teadvustada erinevate elurollide ja –stiilide seoseid tööga;
- oskab omada teadmisi ja oskusi isikliku karjääriplaani koostamiseks;
- oskab aru saada oma vastutusest karjääri planeerimisel.

Oodatavad õpitulemused:

Õpilane:

- Teab karjääriplaneerimise põhimõtteid ja arvestab nendega karjäärivalikute tegemisel;
- Suudab otsustada ja teadlikult arvestada otsuseid mõjutavate teguritega;
- Kasutab vajadusel karjääriteenuseid
- Teadvustab erinevate elurollide ja –stiilide seoseid tööga;
- Omab teadmisi ja oskusi isikliku karjääriplaani koostamiseks;
- Saab aru oma vastutusest karjääri planeerimisel.

III mooduli „Planeerimine ja otsustamine“ töökava.

Teemad	Tunnid
<i>Otsustamine ja seda mõjutavad tegurid. Otsustamisraskused.</i>	2
<i>Õpimotivatsioon, elukestev õpe, omavastutus.</i>	2
<i>Karjääriplaneerimine, karjääriinfo allikad, infootsimine, alternatiivid</i>	2
<i>Karjäärinõustamine, sundvalikud, alternatiivid – koostöö Rajaleidja karjäärinõustaja, Töötukassa karjäärinõustajaga</i>	2
<i>Elukestev õpe, karjäär, karjääriplaneerimine</i>	2
<i>Karjääriplaani koostamine, kandideerimisdokumendid</i>	2

MOODULID

6. IT-REAAL MOODUL

6.1 Kursus „Programmeerimine“

Paljud inimesed kasutavad igapäevaselt erinevat tarkvara, et õppida, töötada või sisustada vaba aega. Sageli ei mõelda sellele, kuidas tarkvara täpsemalt töötab ning millise ülesehitusega see on. Tööpõhimõtete täpsem tundmine võimaldab rakendusi paremini kasutada ning uuendustega kergemini kohaneda. Selleks, et tarkvaraga seonduvat sügavamalt mõista, on kasulik omada programmeerimisega seotud teadmisi ja oskusi.

Programmeerimise oskus on vajalik ka tehnoloogiliste lahenduste arendamiseks ja kohandamiseks vastavalt oma soovidele. Eelnevat kokkupuudet programmeerimisega ei eeldata. Kursusel tutvustatakse programmeerimise lähtealuseid ja põhimõisteid, mis on aluseks kursuse käigus arendavate programmeerimisoskuste kujunemisele. Olulisel kohal on mõtlemise ja üldpädevuste (sh digipädevused, matemaatika-, loodusteaduste- ning tehnoloogiaalase pädevus) arendamine, rakendades õppemeetodeid ja -materjale, mis on ülesehitatud nii, et need oleks igapäevaelulised ja lõimitud teiste õppeainetega. Kursus põhineb ühel konkreettsel professionaalsel programmeerimiskeelel (nt Python). Õpilased saavad programmeerimise aluskused.

6.1.1 Õppe- ja kasvatuseesmärgid

Õpilane omandab programmeerimise põhitõed, -mõisted ja -oskused ning õpib neid rakendama programmide koostamisel.

6.1.2 Õpitulemused:

1. Kirjeldab ja kasutab programmi elemente (muutuja, tsükkel, funktsioon jne) ühes programmeerimiskeeles.
2. Analüüsib probleeme, mille lahendamiseks piisab kursusel käsitletavast materjalist, ning valib probleemi lahendamiseks sobiva algoritmi.
3. Loob algoritmi põhjal töötava programmi.
4. Testib loodud programmi tööd, leiab ja parandab puudused.
5. Analüüsib etteantud programmikoodi ilma seda käivitamata.

6.2.3 Õppesisu

1. Programm
2. Andmetüübid (arvud, sõned, tõeväärtused)
3. Muutujad
4. Loogilised avaldised
5. Tingimuslause
6. Tsükkel
7. Sõned
8. Järjend (massiiv)
9. Alamprogrammid, funktsioon
10. Andmevahetus

6.2.4 Õppetegevus

Kursusel „Programmeerimine“ rakendatakse omandatud teoreetilisi teadmisi praktiliste programmeerimise ülesannete lahendamisel. Seejuures on õppetegevuste kavandamisel ja korraldamisel olulisel kohal nüüdisaegse õpikäsituse järgimine, et toetada õpilaste koostöö- ja enesejuhtimisoskusi. Seetõttu on õpetajal soovitatav rakendada kursuse teemade õpetamisel metoodikaid, mis soosivad koostööpõhist lähenemist.

6.2.5 Kursusel kasutatavad materjalid.

“Programmeerimine. Informaatika valikkursus gümnaasiumile”

Autorid:Eno Tõnisson, Tauno Palts, Merilin Säde, Kaarel Tõnisson jt

<https://web.htk.tlu.ee/digitalu/programmeerimine/>

Metoodiline juhend.

<https://media.voog.com/0000/0034/3577/files/Metoodiline%20juhend%20%C3%B5petajale%20g%C3%BCmnaasiumi%20informaatika%20uute%20valikkursuste%20%C3%B5petamiseks.docx.pdf>

6.1.6 Hindamine

Kursusel kasutatakse eristavat hindamist. Kursuse alguses tutvustatakse kursuse hindamiskriteeriumeid.

6.2. Kursus „Tarkvaraarendus“

Kursuse „Tarkvaraarendus“ valimise eelduseks on kursuse „Programmeerimine“ varasem läbimine. Kursuse käigus loob õpilane tarkvararakenduse prototüübi.

Kursusel käsitletakse tarkvara loomise erinevaid etappe, mille käigus loob õpilane endale huvipakkuvat ülesannet lahendava rakenduse prototüübi. Tarkvararakendused võivad olla erinevat laadi. Õpilane tutvub lähemalt nende vahenditega, mis on olulised tema rakenduse seisukohalt (spetsiaalsed moodulid vms).

Kursusel/kursuse kaudu süvendatakse ka programmeerimise põhimõistetega seotud teadmisi ja oskusi, mis ei pruugi konkreetse loodava tarkvaralahendusega otseselt seotud olla. Näiteks käsitletakse erinevaid andmestruktuure (sh kahemõõtmelisi) ning kahekordset tsükli. Põgusalt tutvutakse rekursiooniga.

Kursus põhineb ühel konkreetisel programmeerimiskeelel, mis on tarkvara-arenduses kasutusel (nt Python). Üldjuhul kasutatakse sama programmeerimiskeelt, mis kursusel „Programmeerimine“.

6.2.1 Õppe- ja kasvatusesmärgid

Programmeerimises edasijõudnud ja süviti huvitatud õpilane omandab tarkvaraarenduse alused, töövõtted ja -vahendid ning rakendab neid tarkvaraarenduses.

6.2.2 Õpitulemused

1. Kirjeldab ja kasutab programmi elemente (andmestruktuurid, kahekordne tsükkel, rekursioon jne) ühes programmeerimiskeeles.
2. Analüüsib programmikoodi ilma seda käivitamata.
3. Analüüsib ülesannet, mille lahendamiseks tarkvararakendust hakkab looma ning valib selleks sobiva algoritmi. Samuti analüüsib ülesannet, mille lahendamiseks valib sobiva algoritmi ja tulemusena loob tarkvararakenduse.
4. Loob koostöös teistega tarkvararakenduse toimiva prototüübi, mis lahendab etteantud ülesande.
5. Loob tarkvararakenduse prototüübi jaoks vajalikud lisad (nt sobiva struktuuriga andmebaas, liidestumine seadmetega vms).
6. Kohandab tarkvararakenduse kasutajaliidest.
7. Leiab lähtekoodist vead, silub lähtekoodi.
8. Haldab koostöös teistega programmeeriya tööülesandeid ja lähtekoodi versioonihalduse keskkonnas.

6.2.3 Õppesisu

1. Ülevaade rakenduse loomise etappidest nii tarkvaraarenduse üldises plaanis kui kursusel loodava rakenduse jaoks: soovituslikud mudelid; testimine, silumine jms.
2. Tarkvararakenduse prototüübi loomine järkjärgult
3. Andmevahetus failidega
4. Lihtne statistiline andmetöötlus
5. Kahemõõtmelised andmestruktuurid
6. Kahekordne tsükkel
7. Rekursioon

6.2.4 Õppetegevus

Kursus „Tarkvaraarendus“ rakendatakse omandatud teoreetilisi teadmisi praktiliste programmeerimisülesannete lahendamisel. Õppetöö kavandamisel ja korraldamisel on olulisel kohal nüüdisaegse õpikäsituse järgmine, et toetada õpilaste koostöö- ja enesejuhtimisega seotud oskusi. Seetõttu on õpetajal soovitatav rakendada kursuse teemade õpetamisel metoodikaid, mis soosivad koostööpõhist lähenemist.

6.2.5 Kursusel kasutatavad materjalid.

“Tarkvaraarendus. Informaatika valikkursus gümnaasiumile”

Autorid:Eno Tõnisson, Tauno Palts, Merilin Säde, Kaarel Tõnisson jt

<https://web.htk.tlu.ee/digitalu/tarkvara/>

Metoodiline

juhend.

<https://media.voog.com/0000/0034/3577/files/Metoodiline%20juhend%20%C3%B5petajale%20g%C3%BCmnaasiumi%20informaatika%20uute%20valikkursuste%20%C3%B5petamiseks.docx.pdf>

6.2.6 Hindamine

Kursusel kasutatakse eristavat hindamist. Kursuse alguses tutvustatakse kursuse hindamiskriteeriumeid.

6.3 Kursus „Kasutajakeskne disain ja prototüüpimine“

Kursuse eesmärk on arendada disainmõtlemist, mis on vajalik kiiresti arenevates valdkondades (sh infotehnoloogia, meedia, logistika, meelelahutus), kus erialased teadmised aeguvad suhteliselt ruttu. Uute teadmiste loomisel on eduteguriteks erinevate kasutajarühmade kaasamine arendusprotsessi juba selle algfaasis, paindlikud arendusmeetodid, kiire prototüüpimine ja prototüüpide testimine kasutajatelt tagasiside saamiseks kõigis projekti etappides. Kursuse käigus luuakse kahe- kuni neljaliikmelises tiimis digilahenduse prototüüp. Alternatiivina tarkvaralahendusele võib kursusel prototüüpida ka virtuaal- või liitreaalsuse, geoinfosüsteemi, asjade interneti või robotika lahendusi, aga ka mittedigitaalseid või osaliselt digitaalseid teenuseid (nt koolitus-, nõustamis-, tugiteenused).

6.3.1 Õppe- ja kasvatusesmärgid

Õpilane mõistab kasutajaid kaasava disainimeetodi olemust, võtteid ja vahendeid ning õpib neid rakendama konkreetse arendusprojekti puhul.

6.3.2 Õpitulemused

1. Kirjeldab disainiprotsessi ülesehitust, komponente, nõudeid ja edutegureid.
2. Selgitab interaktiivse ja kasutajaid kaasava disainimeetodi eeliseid ja puudusi.
3. Kavandab, viib läbi ja dokumenteerib kasutajaid kaasava disainisessiooni.
4. Analüüsib kogutud kvantitatiivseid ja kvalitatiivseid andmeid, sõnastab vajadused.
5. Disainib koostöös teistega tarkvararakenduse paberprototüübi ja interaktiivse prototüübi.
6. Valideerib kasutajatega loodud prototüüpi, esitleb tulemusi.
7. Analüüsib prototüübi kasutajakogemust etteantud meetodeid kasutades.
8. Hindab enesearengut ja enda panust meeskonnaliikmena.

6.3.3 Õppesisu

1. Olemasolevate või sarnaste keskkondade/rakenduste kaardistamine käsitletavas probleemvaldkonnas.
2. Arendatava lahenduse vajaduste ja väärtuste kaardistamine, eesmärgi sõnastamine.
3. Persoonade ja neil põhinevate kasutus-stsenariumide loomine, valideerimine.
4. Disainiartefaktid: mõistekaardid, eskiisid, piltstsenariumid, mudelid, ekraanivaated.
5. Paberprototüüpimine, interaktiivsete prototüüpide koostamise teenused.
6. Prototüübi kasutajakogemuse analüüs läbijalutamise, intervjuu ja valjustimõtleamise tehnika abil.
7. Meeskonnatöö ja enda panuse hindamine arendusprojekti.

6.3.4 Õppetegevus

Kursus lähtub põhimõttest, et igas tunnis omandatud teoreetilisi teadmisi kinnistatakse loovate praktiliste ülesannete lahendamisega. Õpilased kaardistavad, jagavad ja teevad nii iseseisvalt kui meeskonnas (klassis, kodus) tööd, mis on hindamise aluseks. Õpetaja annab õpilaste katsetuste ja edaspidise õppeprotsessi kohta pidevalt tagasisidet, soovitusi ja juhiseid. Õppe käigus valmiv disain (keskkond, rakendus) või prototüüp jälgendab võimalikult palju persona(de)st lähtuvaid vajadusi (praktilisi, meelelahutuslikke vmt), mistõttu on oluline õpilase vahetu osalemine. Protsessis on olulisel kohal nüüdisaegse õpikäsituse järgimine õppetegevuste kavandamisel ja korraldamisel, et toetada õpilaste loovuse, koostöö ja enesejuhtimisega

seotud oskusi. Projekt on praktiliste loovate ülesannetega meeskonnatööd eeldav terviklik tööviis, millest on võimalik teadmisi ja oskusi omandada üksnes protsessis vahetult osaledes.

6.3.5 Kursusel kasutatavad materjalid

“Kasutajakeskne disain ja prototüüpimine. Informaatika valikkursus gümnaasiumile”

Autor: Priit Tammets

<https://web.htk.tlu.ee/digitalu/disain/>

Metoodiline juhend.

<https://media.voog.com/0000/0034/3577/files/Metoodiline%20juhend%20%C3%B5petajale%20g%C3%BCmnaasiumi%20informaatika%20uute%20valikkursuste%20%C3%B5petamiseks.docx.pdf>

6.3.6 Hindamine

Kursusel kasutatakse eristavat hindamist. Kursuse alguses tutvustatakse kursuse hindamiskriteeriumeid.

6.4 Kursus „Joonestamine I“

Joonestamisel on praktilise tähtsusega koht õpilaste mõtlemise ja ruumikujutlusvõime arendamisel ning tehnika- ja tehnoloogiaalase graafilise kirjaoskuse kujunemisel. Kursus tugineb varasematele matemaatika, osaliselt ka kunsti ja tööõpetuse kohustuslikel kursustel omandatud teadmistele, oskustele ning hoiakutele. Luuakse süsteemne ülevaade joonestamiseks vajalikust mitmekesisest teabest. Kinnistuvad kursuse jooksul omandatud sõnavara ja teadmised ruumigeomeetriast, süvenevad õpilaste oskused lahendada probleemülesandeid graafiliselt. Kujunevad välja teadmised joonestamisega seotud rakendustest ja hoiakud, mis toetavad õppijate karjääriplaneerimist ning elukutsevalikut.

6.4.1 Eesmärgid:

- tutvumine ISO standarditega;
- ruumiliste esemete kujutamine tasapinnalistena (Monge'i meetod);
- graafilise töö algoskuste omandamine;
- huvi äratamine joonestamise vastu;
- integratsioon teiste ainetega- matemaatika, füüsika; kunstiõpetuse, tehnoloogia ja geograafiaga.

6.4.2 Oodatavad õpitulemused:

- oskab näha esemeid ruumilisena ja kujutada neid tasapinnalistena;
- oskab kasutada joonestusvahendeid ja ratsionaalseid töövõtteid;
- oskab analüüsida ja võrrelda graafilisi töid;
- oskab joonist lugeda ja mõõtmestada;
- tunneb joonte liike ja oskab neid kasutada; teab ja oskab kasutada standardkirja;
- tunneb leppemärke ja mõõtkava.

6.4.3 Õppesisu

Teema	Õppesisu	Õpitulemused
Joonise lugemine Tarkvara.	Joonestamine kui õppeaine, selle eesmärgid ja ülesanded. Joonestamise osad Riistvara. Ratsionaalsed töövõtteid Joonestusalased standardid. (ISO) Formaadid, joonte liigid.	Õpilane: Teab joonestamisel kasutatavaid töövahendeid (kolmnurgad, sirklikarp, pliatsid ,paber) Oskab kasutada joonestamisel kasutatavaid vahendeid ja töövõtteid
Jooniste vormistamine. Kiri Normkiri	Normkiri (standardkiri) Ladinatähestik, numbrid, kirjaga seotu mõisted. (kalle, tähistused, kirja number) Kirjanurk, raamjoon, joonte liigid Nr.10 kirja väiketähed, numbrid, nende kasutamine kirjanurgas	Õpilane: Teab normkirja suurusi ja oskab kirjutada suurtähti Oskab joonestada kirjanurka. *A-4 –raamjoon, kirjanurk. Suur ja väiketähed.

Geomeetrilised põhikonstruktsioonid	Ringjoone konstruktsioonid, Tsentri leidmine. Kolmnurga sise- ja välisringjoon. Sektor, lõigu poolitamine.	Õpilane: Joonestamise riistvara kasutamise oskus erinevate geomeetriliste konstruktsioonide teostamisel Teab ja oskab kasutada erinevaid töövõtteid joonestamisel
Projektsioonid	Projektsioonide liigid : tsentraal- ja ristprojektsioon	Õpilane: Oskab õpitut kasutada praktilise töölehe täitmisel

Teema	Õppesisu	Õpitulemused
Kaksvaade. Kolmvaade	Monge'i meetod Ruuminurk-ekraanid	Õpilane: Oskab joonestada kaksvaadet Oskab joonestada kolmvaadet.
Mõõtkava Jooniste vormistamine	M1:1; M1:2; M2:1 Mõõtkava kasutamine erinevatel elualadel Jooniste vormistamise järjekord. Kolmvaate lahendused. Materjalide leppemärgid	Õpilane: Oskab siduda mõõtkava teiste õppeainetega näit.geograafiaga Teab erinevate materjalid leppemärke
Geomeetrilised kehad Pinnalaotused Piltkujutised	Konstrueerimine. Töölehed Pinnalaotuse mõiste. Laotuvad ja mittelaotuvad pinnad. Kehade grupi joonise lugemine Ruumilist kujutlusvõimet arendavad ülesanded. Detailid	Õpilane: Oskab valmistada ruumilise keha pinnalaotust Sooritab praktilise graafilise töö

Projektsioonid Vaated Mõõtmel joonisel Konstrueerimine	Punkt ruumis, selle projektsioonid tasapinnal Sirge projektsioonid ruumis Punkt tahuka pinnal. Kolmvaade. Tööjuhendid Punkti projektsioonid. Tööjuhendid Kaksvaate põhjal kolmanda vaate leidmine Mõõtmel kandmine joonisele, mõõtmestamise reeglid. (mõõt- ja piirikoone, mõõtnoole, mõõtarvud jne. Ruumilise eseme põhjal kolmvaate leidmine. (detaili)	Õpilane: Oskab leida punkti projektsioonilahendusi joonisel ja oma töös Oskab leida sirge projektsioonilahendusi joonisel Oskab detaili järgi kolmvaadet joonestada
Eseme graafilise kuju analüüs Piltkujutised ja kolmvaated Aksonomeetria	Piltkujutise (detaili) järgi kolmvaate joonestamine Aksonomeetria- perspektiiv Ristisomeetria , kabinetprojektsioon (teljed) Kolmvaate kandmine aksonomeetria teljestikku Ruumilist kujutlusvõimet arendavad testid Põhi- ja lisaekraanid. Lisavaadete vajalikkus.	Õpilane: Oskab piltkujutise järgi kolmvaadet joonestada Seosed kunstiõpetusega Tunneb ära aksonomeetria meetodil loodud joonise Oskab kolmvaate järgi joonestada detaili aksonomeetrias Kasutades ära õpitut oskab joonestada erinevatest detailidest kolmvaateid ja aksonomeetrilisi kujutisi

6.4.5 Hindamine

Kursusel kasutatakse eristavat hindamist. Kursuse alguses tutvustatakse kursuse hindamiskriteeriumeid.

6.5 Kursus „Joonestamine II“

6.5.1 Kursuse eesmärk

Süvendab jooniste lugemisoskust ja ruumilis-mahulist kujutlusvõimet Tutvustab masinaehitus- ja ehitusjoonestamise aluseid

- Arendab mõtlemisprotsesse geomeetriliste vormide tundmaõppimise kaudu

6.5.2 Kirjandus

„Joonestamine üldhariduskoolile“ E. Kogermann, V. Tapper, K. Tihase

„Tehniline joonestamine“ U. Asi

6.5.3 Õpitulemused

- oskab näha esemeid ruumilisena ja kujutada neid tasapinnalisena ja vastupidi;
- tunneb peamisi reegleid ristlõigete ja lõigete kujutamisel ja tähistamisel joonisel;
- oskab võrrelda ja analüüsida graafilisi töid;
- oskab joonist lugeda ja mõõtmestada ning analüüsida eseme kuju; teab aksonomeetria liike ja nende joonestamise aluseid;
- oskab valida vastavalt detailile õiged kujutamiskiivid joonisel;
- tunneb sujuvühenduste joonestamise võtteid;
- tunneb standardseid leppemärke ja ehitusjooniste vormistamise iseärasusi.

6.5.4 Õppesisu

Teema	Õppesisu	Õpitulemus
Jooniste vormistamine ja lugemine	Normkiri: suur ja väiketähed Kirjanurk, jooned joonistel Kolmvaade, mõõtmestamine. Aksonomeetria liigid: ristisomeetria ja kabinetprojektsioon. Teljestikud, mõõtmine mööda telgi.	Õpilane: Oskab vormistada , joonist, täita kirjanurka • Etteantud kolmvaate põhjal aksonomeetrilise kujutise joonestamine
Aksonomeetria Isomeetria Sjuvühendid Joonise lugemine	Ovaali ja ellipsi konstrueerimine Pinnalaotus. Silinder aksonomeetrias Ellips kui ringjoone projektsioon. Ovaali, ovoidi, ellipsi esinemine tehnilistel joonistel, tahukatel. Look- ja käändühendite esinemine joonistel, nende lugemisoskus Kolmvaade, mõõtmestamine	Õpilane: Oskab konstrueerida ovaali ja ellipsit Kuup isomeetrias Oskab kolmvaate järgi kujutada eset isomeetrias
Lõiked Tahukate lõiked Pöördkeha lõiked	Lõiked ja ristlõiked. Pealejoonestatud ja välja toodud ristlõiked, viirutus ristlõikel Lõigete liigid ja tähistamine joonisel. Lõiked piltkujutistel. 4-nurkne püramiid kolmvaade Lõigatud prisma kolmvaates Koonuse, silindri lõiked kolmvaates	Õpilane: oskab teha kolmvaate järgi joonise isomeetrias
Eskiis, tööjoonis	Mõisted, jooniste lugemine. Leppelisused ja lihtsustused	
Teema	Õppesisu	Õpitulemus
	joonistel. Katkestusjoon, täiendav ja kohtvaade. Joonise seos märkimisega	
Lõiked	Lõigete pealkirjastamine Ühe tasapinnaga lõikamine Ühe tasapinnaga lõikamine Mitme tasapinnaga lõikamine (astmeline, murdlõige) Astmeline lõige. Vaatega ühendatud lõiked (poolvaatlõige, kohtlõige) Poolvaatlõige Ristlõiked (moondevabad lõiked)	Õpilane: sooritab etteantud praktilised ülesanded

Jooniste lugemine	Vigade leidmine ja parandamine	Õpilane: on tähelepanelik ja kriitiline, leiab/märkab vigu ja oskab neid parandada
Kujutav geomeetria	Kaldprisma pinnalaotuse joonestamine Püramiid-pinnalaotus Tüvikoonuse pinnalaotus	Õpilane: tunneb ära pinnalaotusest prisma, püramiidi, koonus oskab joonestada geomeetrilise ujundi pinnalaotust
Tolerantsid ja istud	Mõisted ja märkimine joonistel	

6.5.5 Hindamine

Kursusel kasutatakse eristavat hindamist. Kursuse alguses tutvustatakse kursuse hindamiskriteeriumeid.

7 ÜLDKULTUURI MOODUL

Mooduli üldkirjeldus

Sotsiaalmoodul koosneb viiest kursusest:

1. Keraamika
2. Klaasi töötlemine
3. Müüt ja kirjandus
4. B1 võõrkeel - valikkursus kultuurist
5. 19.-21. sajandi kunst

Kujundatavad üldpädevused

Sobivamad läbivad teemad: elukestev õpe ja karjääriplaneerimine, keskkond ja jätkusuutlik areng, kodanikualgatus ja ettevõtlikkus, kultuuriline identiteet, teabekeskkond, tehnoloogia ja innovatsioon, tervis ja ohutus, väärtused ja kõlblus.

Kujundatavad üldpädevused: kultuuri- ja väärtuspädevus, enesemääratluspädevus, õpipädevus, suhtluspädevus, matemaatika, loodusteaduste- ja tehnoloogialane pädevus, ettevõtlikkuspädevus

7.1 Kursus “Klaasi töötlemise”

Klaasi töötlemine on üldkultuuri mooduli praktiline kursus.

7.1.1 Õppe- ja kasvatusesmärgid:

- Anda ülevaade klaasi töötlemise arengust
- Võimaldada praktilisi harjutusi ja arendada õpilase motoorseid oskusi.

Õppetegevuseks sobivad:

- Lühireferaatide ja ülevaadete koostamine
- Töö teoreetiliste tekstide ja audiovisuaalsete materjalidega
- Praktilised harjutused erinevate materjalide ja tehnikatega
- Tööde esitlemine ja eksponeerimine

7.1.2 Õppetegevus

Õppesisu /käsitletavat teemad, alateemad	Õppe-kirjandus, lisa materjalid	Õpitulemus
4 t		
Klaas. Klassi töötlemise tehnoloogiad. Erinevad klaasisulatusviisid.	Klaasitööd. Geenart Nagel, Anu Pink, Saarakirjastus 2007, Klaas.Sulatustehnikad. Philippa Beveridge, Ignasi, Domenech, Eva Pascual 2003	teab klaasi töötlemise ajalugu ja liigitust; eristab erinevaid klaasi töötlemise klaasi töötlemise
12 t		
Klaasiruum ja klaas ruumis. Osaline kokkusalatus. Täielik kokkusalatus. Kokkusalatus lisamaterjalidega. Koolutus.Vormkoolutus. Venimine. Klaasivalu või õhukeseseinalise õõnsa klaasi töö .	Klaasitööd. Geenart Nagel, Anu Pink, Saarakirjastus 2007 Klaas.Sulatustehnikad. Philippa Beveridge, Ignasi Domenech, Eva Pascual 2003	oskab kasutada erinevaid tehnikaid; on järjekindel ja püsiv; saab ettekujutuse kuidas suures sulatusahjus toimub klaasi puhumine.
12-14 t		
Vitraaž. Sissejuhatus vitraaži teemasse. Praktiline töö: vitraaž.	„Tiffany“ Norman Potter,Douglas Jackson 2005	Tööstuslik sulatus.
3 t Õppekäik Karinu klaasikotta.		

7.1.3 Hindamine

Kursusel kasutatakse mitteeristavat hindamist (arvestatud / mittearvestatud). Protsessi käigus valminud esemetele antakse hinnang, kasutades kujundava hindamise põhimõtteid. Kursuse edukaks läbimiseks on vajalik sooritada kõik kursuses nõutud praktilised tööd.

7.1.4 Lõiming

Kursus lõimub hästi ajaloo, kirjanduse jm kultuuriliste ainetega, andes ülevaate klaasitöötlemise arengust erinevate perioodide jooksul, lõimides selle üldisesse ajaloolis-kultuurilisse konteksti. Täiendavalt haakub aine hästi reaal- ja loodusteadustega, andes ülevaate materjalides toimuvatest protsessidest.

7.2 Kursus “Keraamika”

Keraamika on üldkultuuri mooduli praktiline kursus.

7.2.1 Õppe- ja kasvatusesmärgid:

- Anda ülevaade keraamika arengust
- Võimaldada praktilisi harjutusi ja arendada õpilase motoorseid oskusi.

Õppetegevuseks sobivad:

- Lühireferaatide ja ülevaadete koostamine
- Töö teoreetiliste tekstide ja audiovisuaalsete materjalidega
- Praktilised harjutused erinevate materjalide ja tehnikatega
- Tööde esitlemine ja eksponeerimine

7.2.2 Õppetegevus

Õppesisu /teemad, alateemad	Õpitulemused
Keraamika. Teooria. Keraamika ajalugu, liigid.	Õpilane:
8 - 10 t	• teab keraamika ajalugu ja liigitust; • eristab erinevaid keraamikatehnikaid; • oskab kasutada erinevaid keraamikatehnikaid; • on järjekindel ja püsiv. • Iga õpilane leiab ruumi, koha kus tahab oma töid eksponeerida.
Keraamika I. Vorstitehnika. Õppevahendite ettevalmistus, vormide valamine. Glasuurimine.	
8-10 t	
Keraamika II. Rullimistehnika ja kleepimine. Glasuurimine.	
8- 10 t	
Keraamika III. Erinevad lisaained (nt kohv, pähkliid jms.) Glasuurimine.	
4 t	
Õppekäik Siimusti.	
1 t	
Praktiliste tööde näitus.	

7.2.3 Hindamine

Kursusel kasutatakse mitteeristavat hindamist (arvestatud / mittearvestatud). Protsessi käigus valminud esemetele antakse hinnang, kasutades kujundava hindamise põhimõtteid. Kursuse edukaks läbimiseks on vajalik sooritada kõik kursuses nõutud praktilised tööd.

7.2.4 Lõiming

Kursus lõimub hästi ajaloo, kirjanduse jm kultuuriliste ainetega, andes ülevaate keraamika arengust erinevate perioodide jooksul, lõimides selle üldisesse ajaloolis-kultuurilisse konteksti. Täiendavalt haakub aine hästi reaali- ja loodusteadustega, andes ülevaate materjalides toimuvatest protsessidest.

7.3 Kursus „Müüt ja kirjandus“

Kursust õpetatakse Tapa Gümnaasiumis üldkultuuri mooduli osana. Kursus eeldab õppijalt mitmekülgset lugemust ning arenenud lugejaoskusi, head analüüsi-, sünteesi- ja hindamissuutlikkust.

7.3.1 Kursuse lühikirjeldus ja õppetegevused

Kirjandustunnis uuritakse müütidest pärit väljendite tekkelugu, võrreldakse vanade eestlaste ja teiste vanade rahvaste maailmapilti, leitakse müütide ning uskumuste kajastusi ilukirjandusteostest, uuritakse võrdlevalt arhetüüpsete tegelaste või kujundite väljendust eri maade müüdi loomes ja ilukirjanduses, analüüsitakse mõnd tänapäeva müüdi tekkelugu jne. Kirjandusteoste mütopoeetilise käsitluse kõrval võib rakendada teisigi, näiteks psühholoogilisi või semiootilisi analüüsi- ja tõlgendusvõimalusi.

Kursusele on lisatud terviklikult käsitletavate teoste nimekiri, et saaks läbi lugeda kursuse sisuga enim seotud teoseid. Samas on nimekiri avatud, st õpetaja võib oma lugemiskogemusest või uudiskirjandusest lähtuvalt soovitada õpilastel lugeda teisigi eesti või maailmakirjanduse autorite teoseid, mis seostuvad kursuse teemaga.

7.3.2 Gümnaasiumi õppe- ja kasvatuseesmärgid

Kursusega taotletakse, et õpilane:

- 1) on tuttav kirjanduse kõige vanema kihistusega;
- 2) seostab vana pärimust ilukirjanduse ja kultuuriga;
- 3) mõistab intertekstuaalseid suhteid ning maailmakirjanduse ja folkloori ühtsust;
- 4) uurib väärtuste jäävust ja muutumist ajas ning mõtestab maailma oma elukogemusest lähtuvalt.

7.3.3 Õpitulemused

Kursuse lõpus õpilane:

- 1) kirjeldab mütolooilisi elemente eestlaste maailmapildis; teab eesti rahvuseepose sünnilugu ja sisu ning kultuuri- ja rahvusloolist tähtsust;
- 2) selgitab müüdi kui arhetüüpse žanri ja tänapäeva müütide olemust ning mõtestab pärimust õpitu ja iseenda kogemuse põhjal;
- 3) nimetab arhetüüpseid müüdimotiive ning leiab neid käsitletavaist ilukirjandusteoseist;
- 4) tunneb loetud müütide ja arhetüüpsete tegelastega seotud narratiive ja motiive ning leiab neid käsitletavaist ilukirjandusteoseist;
- 5) analüüsib kirjandusteoste teemat, süžeed ja tegelasi nii müüdimotiividest kui ka eetilistest ning esteetilisest väärtustest lähtuvalt;
- 6) tunneb ära ja analüüsib folkloorse pärandi kasutamist autoriloomingus ning selgitab kirjandus(teos)e tähenduse muutumist ajas;
- 7) on terviklikult läbi lugenud ja analüüsinud vähemalt neli proosa- või draamateost.

7.3.4 Õppesisu

Müüt, muistend, muinasjutt. Müüdi olemus. Maailma loomise müüdid ja muistendid; eri rahvaste loomismüüte. Friedrich Robert Faehlmanni müütilised muistendid. Eestlaste mütoloogiline maailmapilt: vaimud, haldjad, maa-alused, nõiad, targad, triksterid, vanapagan jt üleloomulikud olendid. Alusteoseid: Matthias Johann Eisen „Eesti mütoloogia“, Karl Kello „Draakoni märgi all“, Hasso Krull „Loomise mõnu ja kiri“, Lennart Meri „Hõbevalge“ jt, Felix Oinas „Tuul heidab magama“, August Kitzberg „Libahunt“, Aino Kallas „Hundimõrsja“, Andrus Kivirähk „Mees, kes teadis ussisõnu“. Muinasjutt kui kirjanduse ja müüdi vahelüli, kunstmuinasjutt: Anna Sakse „Lillemuinasjutud“, Oscar Wilde „Õnnelik prints“. Muinasjutu dekonstrueerimine: Paul-Eerik Rummo „Tuhkatriinumäng“, Jaan Kaplinski „Kaks päikest“. Võrdlev mütoloogia: rändmotiivid. Kunstnikumüüt: kirjanik kui looja.

Pärimus kirjanduses. Eepiline minevik. Sumeri „Gilgameš“. Vana-Kreeka müüdid ja nende töötlusted: Sophokles „Kuningas Oidipus“, Albert Camus „Sisyphose müüt“. Piibli müüdid ja nende töötlusted: keskaegne draama „Aadama mäng“, Dante Alighieri „Jumalik komöödia“, Ain Kalmus „Juudas“, Marie Under „Tuudaimimarjad“. Eepos: Homeros „Ilias“, „Odüsseia“. Keskaegsed kangelaseeposed: „Vanem Edda“, „Rolandi laul“, „Laul minu Cidist“, „Nibelungide laul“, „Beowulf“. Rahvuseeposed: Elias Lönnrot „Kalevala“, Friedrich Reinhold Kreutzwald „Kalevipoeg“. „Kalevipoja“ motiivid luules ja proosas. Argimütoloogia ja rahvapärimus. Müüt kirjanduses ning tänapäeva kultuuris (ideoloogias, massikultuuris; positiivsed ja negatiivsed eeskujud). Friedebert Tuglas „Maailma lõpus“, Mati Unt „Argimütoloogia“.

Pärimuse mõtestamine. Arhetüüp ja arhitekt. Arhetüüpsed teemad ja motiivid: leping kuradiga, ohverdamine, lahkumine kodunt, ohtuderikas vaimse kasvamise teekond ja kojujõudmine, saatus ja õnn jt. Vastandite võitlus: ilus ja inetu, hea ja kuri, põrgu ja paradiis, armastus ja kättemaks, süüd ja surm, õitseng ja hääbumine, kangelaslikkus ja kuritöö jm. Arhetüüpsed müüdimotiivid: kangelase eriline süüd, päritolu, vägiteod, ohud teel, surm, elu pärast surma. Arhetüüpsed tegelased: Odysseus, Achilleus, Narkissos, Pygmalion, Sisyphos, Oidipus, Kain, Taavet, Koljat, Magdalena, Juudas,

Ahasveerus, Hamlet, Faust, Robinson Crusoe, Gulliver, don Quijote, Don Juan, Casanova, Dracula jt; kurat, libahunt, kratt, hiiud, näkk, ingel, vaeslaps, Kalevipoeg, Vanapagan jt. Arhetüüpsed sümbolid ja kujundid: ring, rist, labürint, kolmjalg, kaheksakand, ilmapuu, välk, taevataht, päikesevanker, jumalikud kaksikud jt; valge laev, sinilind, (sõnajala)õis, lahtised allikad, õnnemaa, paradiis, põrgu jm. Intertekstuaalne käsitlusviis: teose avamine teiste tekstide vormilisel või sisulisel taustal.

Mõisted: argimütoloogia, arhetüüp (arhetüüpne teema, motiiv, kujund, tegelane, süžee), arhitekt, eepos, intertekstuaalsus, kangelaseepos, kunstmuinasjutt, muistend, mütoloogia, müüt, pärimus, rahvuseepos.

Terviklikult käsitletavat teosed. Õpilane loeb läbi vähemalt neli teost alljärgnevast loendist: Margaret Atwood „Penelopeia“, Mihhail Bulgakov „Meister ja Margarita“, Maurice Druon „Zeusi mälestused“, Johann Wolfgang Goethe „Faust“ (I osa), Herman Hesse „Stepihunt“, Haruki Murakami „Kafka mererannas“, Viktor Pelevin „Õuduse kiiver“, Terry Pratchett „Eric“, Sophokles „Kuningas Oidipus“, Anton Hansen Tammsaare „Põrgupõhja uus Vanapagan“, Friedebert Tuglas „Maailma lõpus“, Oscar Wilde „Dorian Gray portree“, Jeanette Winterson „Taak“.

7.3.5 Hindamine

Kursusel kasutatakse eristavat hindamist, mille juures arvestatakse:

1. teoste lugemist, tõlgendamist ja analüüsi;
2. argumenteerimisoskust;
3. eri liiki tekstide loomise ja esitamise oskust;
4. aktiivset osalemist tundides.

7.4 Kursus “B1 võõrkeel - Valikkursus kultuurist”

Kursus on B1.2 taseme kursus täiendamaks teisi kultuurilisi õppeaineid võõrkeelse sõnavaraga.

7.4.1 Õppe- ja kasvatusesmärgid

Gümnaasiumi võõrkeeleõpetusega taotletakse, et õpilane:

1. omandab keeleoskuse tasemel, mis võimaldab autentses võõrkeelses keskkonnas iseseisvalt toimida;
2. mõistab ja väärtustab oma ning teiste kultuuride sarnasusi ja erinevusi;
3. suhtleb sihtkeele kõnelejatega nende kultuurinorme järgides;
4. on võimeline kasutama võõrkeelt rahvusvahelises õppe- ja töökeskkondades.

7.4.2 Õpitulemused

Kursuse lõpuks õpilane:

1. väärtustab õpitava keele maa kultuuritausta ja -tavasid, rahvast;
2. oskab õpitavat keelt kõnelevat riiki teiste riikidega võrrelda, kõrvutada;
3. tunneb õpitavat keelt kõneleva riigi kultuurilisi iseärasusi; oskab suheldes põhjendada ja kaitsta oma seisukohti mitmekesisest sõnavara kasutades;
4. on tutvunud õpitavat keelt kõneleva maa poliitilise ja majandusliku taustaga;
5. seostab omandatud teadmisi nii võõrkeelte valdkonna kui ka teiste valdkondade teadmistega;

Kultuuritraditsioonid ja tavad:

1. rahvapärимused, muistendid, muinasjutud, vanasõnad ja kõnekäänud kui rahvatarkuse varamu;
2. erinevate rahvaste kultuuritraditsioone, tavasid ja uskumusi.

7.4.3 Õppetegevus

Õppetegevuseks sobivad näiteks:

1. meedia- ja adapteeritud audiovisuaalsete materjalide kasutamine;
2. mudelkirjutamine;
3. loovtööd (nt kokkuvõte, essee, tõlge);
4. esitluste koostamine ning esitlemine;
5. argumenteerimisoskuse arendamine (nt veenmine, põhjendamine, vaidlus);
6. rolli- ja suhtlusmängud;
7. info otsimine erinevatest võõrkeelsetest teatmeallikatest (nt sõnaraamatud, internet)
8. individuaalne, paaris, rühmatöö;
9. kuulamine;
10. erinevate ilukirjanduslike tekstide lugemine, kirjutamine ja esitamine;
11. ilukirjandusliku teksti analüüsimine.

7.4.4 Hindamine

Kursusel kasutatakse eristavat hindamist. Kursuse jooksul hinnatakse kõiki osaoskusi (kuulamine, kirjutamine, lugemine, rääkimine) kas eraldi või lõimitult. Oluline on ka ilukirjanduslike tekstide puhul esitamise ilmekus. Õpilane saab kursuse jooksul nii hindelist kui suulist tagasisidet. Kujundava ja hindelise hindamisega toetatakse õpilase arengut. Õpilast teavitatakse, mida ja millal hinnatakse ning missugused on

hindamisvahendid ja kriteeriumid. Lugemis- ja kuulamisülesannete puhul hinnatakse loetu ja kuuldu mõistmist, kuuldu terviklikust mõttest saab konteksti toel aru. Kirjutamist ja rääkimist hinnatakse õpitu kasutamise ja grammatika rakendamise kaudu. Õpilane seab endale õpetaja juhendamisel õpieesmärged ning annab hinnangu oma teadmistele.

7.4.5 Lõiming

Lõiming ajaloo ja ühiskonnaõpetuse, kirjanduse, muusika, kunstiõpetuse ja geograafiaga. Väärtused ja kõlblus. Teabekeskond. Kultuuriline identiteet. Arendatavad üldpädevused: Enesemääratluspädevus. Kultuuri- ja väärtuspädevus.

7.5 Kursus “19.-21. sajandi kunst”

7.5.1 Õppe- ja kasvatusesmärgid

19.-21. sajandi kunsti kursusega taotletakse, et õpilane:

- 1) tunnetab kunsti võimalusi ning näeb selle rakendusi nii enese elu ja tegevuse kui ka maailma mõtestamise, mõjutamise ning kujundamise vahendina;
- 2) orienteerub kunstikultuuri arenguloo põhilistes küsimustes ja etappides;
- 3) iseloomustab ja võrdleb nüüdisaegses kunstis rakendatud mitmekesiseid ideid ja väljendusvahendeid;
- 4) mõistab kunsti ja visuaalkultuuri seoseid ühiskondlike protsesside ning teiste valdkondadega;
- 5) rakendab loovas eneseväljenduses erinevaid kunstilisi väljendusvahendeid ning tehnilisi võtteid, tõlgendab ja lahendab erinevaid probleemülesandeid;
- 6) väärtustab end ümbritsevat elukeskkonda ja visuaalkultuuri pärandit, mõistab uuenduslikku, inimsõbralikku ja keskkonnahoidlikku mõtteviisi;
- 7) orienteerub kunsti, arhitektuuri ja disaini valdkondadega seotud elukutsetes ja edasiõppimisvõimalustes.

7.5.2 Õppesisu

Gümnaasiumiastme lisakursusel pööratakse tähelepanu uute kunstinähtuste tekkele lähtudes ideoloogiatega muutumistest. Kunstivoolude ja uute koolkondade tekkimine 20. sajandil, nende esindajad ja suuremad mõjutajad. Kunst kui massimeedia sõnumitooja.

7.5.3 Õpitulemused

3. kursuse lõpuks teab õpilane olulisemaid kunstimõisteid ja oskab neid kasutada kõnes ja kirjas, oskab määratleda visuaalse kunstikultuuri arenguloo perioode, stiile ja kunstivoolu, teab tuntumaid esindajaid ning suudab neid võrrelda nüüdiskunstiga ning omab ülevaadet kunstigeograafiast; Eesti kunsti ja kultuuriajaloo (1. - 20. saj). Õpilane oskab analüüsida kunstiteoseid väljendusvahendite alusel (tehnikad, materjale, töövahendeid), tunneb huvi kunstialase loomingu vastu ja rakendab oma teadmisi ettekandes ja rühmatöös ning oskusi praktilises loovtöös. Kursuse lõpetaja tunneb huvi kunstikultuuri väärtuste säilitamise ja kaitsmise vastu. Kursuse käigus õpilane omandab ja kinnistab oma teadmisi esseesid kirjutades.

Õpilane:

- 1) orienteerub kunstikultuuris impressionismist kaasajani; teab Eesti kunsti
- 2) seostab uute kunstinähtuste sündi ideoloogiatega muutumisega;
- 3) võrdleb ja analüüsib kunstistiilidele ja kunstnikele omast vormi- ja värvikeelt, inspiratsiooniallikaid, tehnoloogiaid;
- 4) analüüsib kunstinähtusi, arvestades nende loojate eetiliste ja esteetiliste tõekspidamistega;
- 5) püüab leida kunstniku sõnumit tema ajas ja tähendust tänapäeval;
- 6) teadvustab massimeedia manipuleerivat mõju inimesele, suhtub sellesse kriitiliselt;
- 7) püstitab probleeme ja lahendab neid kunsti vahenditega, kasutades tsitaate, eksperimenteerides ideede ja tehnoloogiatega.

7.5.4 Õppeteemad ja tegevused

Põhiteemade jaotus:

1. KUNST 19. JA 20. SAJANDI VAHETUSEL
 - . Postimpressionism.
 - a. Sümbolism, juugendstiil, rahvusromantism.
 - b. Käsitöö ja tööstusdisain.
2. 20. SAJANDI KUJUTAVA KUNSTI ARENGULIINE
 - . Fovism, ekspressionism, kubism, futurism, abstraktsionism, naivism, dada, sürrealism, pop-kunst, op-kunst.
 - a. Kineetiline kunst, *happening*, *performance*, maakunst, kontseptualism, kehakunst, hüperrealism.
 - b. Uued väljundid, tehnoloogiad, meediad.
2. IDEOLOOGIA MUUTUMINE
 - . Modernistliku ja postmodernistliku mõtlemise erinevus (kunstniku- vs publikukesksus, loov vs väljendav, vorm vs idee, originaalsus vs paljundatavus jne).
2. ARHITEKTUUR JA DISAIN 20. SAJANDIL
 - . Funktsionalism, orgaaniline stiil, hi-tech.
2. KUNST EESTIS
 - . Balti-saksa kunst Eestis.
 - a. Eesti rahvusliku kunsti sünn.
 - b. Eesti rahvakultuur ja rahvakunst.
2. EESTI KUNST
 - . 20. saj alguse Eesti kunst. Eesti kunst nõukogude korra ajal. Taas iseseisvunud Eesti kunst. Tänapäeva Eesti kunst.
 - a. Õppekäik muuseumi.
2. LOOMINGULISED TÖÖD
 - . Sõnum ja selle edastamine.
 - a. Tsitaatide kasutamine (ajaloost, teisest kultuurist, kirjandusest jne).

Käsitletavat teemad:

- Arhitektuur. Taimornamentika, geomeetrilised kujundid, pehmus, ebaharilik siluett – nii tarbekunstis, arhitektuuris ja plakatikunstis.
- Juugendstiil. **Prerafaeliidid**. W.Morris, A.Beardsley, G.Eiffel, V.Horta, G.Klimt, A.Gaudi, E.Saarinen, H. De Toulouse-Lautrec.
- Sümbolism. G.Moreau, P.P.de Chavannes, E.Munsh, A.Gallen_Kallela, L.Bakst,
- K.Raud, A.Laikmaa, J.Arrak.
- *Fovism.
- *Ekspressionism. H.Matisse, A.Derain, M.de Vlaminck, K.Pärsimägi. **“Die Brücke”, “Der Blaue Reiter”**, E.Viiralt, K.Mägi, N.Triik, P.Aren *Abstraktsionism. Esemete kunst V.Kandinsky, K.Malevit Geom abstr. Paul Klee, Jackson Pollock.
- *Dadaism. **Voltaire'i kabaree** Dadaism veitsis ja New Yorgis, Saksamaal. M.Duchamp, J.Hatfield. Graafika ja plakati kunst. Fantaasia kunst. Rühmitus „**Dada**“ *Sürrealism.
- *Sürrealism Itaalias. Sigmund Freud, Andre Breton, Giorgio de Chirico. Realistlik sürrealism. Salvador Dali, Rene Magritte, Joan Miro, Andre Masson. *Kunst 1918-1939. **Pariisi koolkond** Amadeo Modigliani, Chaim Soutine, Tsuguharu Foujita, Marc Chagall, Pierre Bonnard.

- 1920-ndate kunst Saksamaal. Sõjajärgne ekspressionism „**Bauhaus**“ Max eckmann, Ernst Barlach, Otto Dix.
- *1930-ndate kunst USA - Konstruktivistlik abstraktsionism ja sürrealism Alexander Calder. Mobiilikunst.
- *1930-ndate kunst Mehhikos.
- *1930-ndate kunst Inglismaal.
- Diego Rivera, Jose David Alfaro Siqueiros
- Indiaani rahvakunst, katoliiklik kirikukunst, karnevali kultuur, Henry More. Ettekanded Henry Morest. Henr More elulugu ja töö.
- *1920-ndate Põhjamaa riikide kunst. Soome ja Eesti Vabariik. Pariisi mõjutused **funktsionalism**. Eero ja Eliel Saarinen, Alvar Aalto. Empiiriline stiil , „**Pallas**“ Tallinna Riiklik Kunstiõstuskool Eesti kunstnike rühm
- *1920-ndate kunst Eesti Vabariigis. **Ekspressionism** graafikud Eduard Viiralt ja Anton Starkopf .Kubismist lähtunud **konstruktivism** Eesti kunstnikkude rühm Eduard Ole, Arnold Akberg, Märt Laarman. Funktsionalism.Naivism. Primitivism.Henri Rousseau. Pühapäeva kunstnikud. Niko Pirosmala vili tema elulugu ja tööd Ivan Generalic, Joan Miro, Jean Tinguely, Niki de Saint Phalle.
- *Eesti pühapäeva kunst nikud (naivism Eestis). Kihnu meremehed, Paul Kondas, Lembit Sarapuu.
- *Popkunst. 1950-ndate kunst Inglismaal ja massikultuuri mõjud. 1960-ndate kunst USA-s Veneetsia biennaal. Massikultuur, installatsioon ja happening. Robert Rauschenberg, Roy Lichtenstein, Andy Warhol, Claes Oldenburg. *Popkunsti mõjud Eestis. Leonhard Lapin, Malle Leis
- *II Maailmasõja järgne kunst läänes. 1940-ndate kunst USA-s. Tegevusmaal, abstraktne ekspressionism Jackson Pollock, Villem de Kooning, Franz Kline. USA arhitektuur 1940-datel. Funktsionalism.Mass-ehitamine,pilvelõhkujad, vorm, kastmajad.
- *Eesti kunst peale Teist Maailmasõda. ENSV Riiklik Kunstiinstituut Evald Okas, Richard Uutmaa,Richard Sagrits, Johannes Võerahansu, Günther Reindorff
- *1950-ndad aastad Eestis. Graafika: Viive Tolli, Peeter Ulas ja Herald Eelma
- *1950-ndad aastad Eestis. Maalikunst:Elmar Kits, Aleksander Vardi, Lepo Mikko, Enn Põldroos, Olev Subbi.
- *1960-ndate kunst Eestis. Rühmitus **ANK-64** Tõnis, Aili ja Mare Vint, Malle Leis, Jüri Arrak, Toomas Vint
- *1960ndate II pool Eestis. Kaljo Põllu, Ilmar Malin, K.Kurismaa, Tiit Pääsuke *1970-ndate kunst Eestis. Leonhard Lapin,Sirje Runge, Jüri Okas, Andres Tolts, Jaak Soans.
- *Kaugete maade kunst
- *Islami kunst
- Muhameedlased, kalifaat, koraan, mo ee, mihrab, medres, minaretid, kuppelmo eed, kuppelhaud, vaibakunst, kivimosaiik, arabesk *Kaugete maade kunst
- *India kunst. Monoliitsed kivisambad, stuuba, templid. India reljeefikunst, vabaskulptuur, maalikunst.
- *Hiina kunst. Shangi dünastia, puuarhitektuur, Suur Hiina müür, Qin Shi Huangdi haud. Hani dünastia, tu i ja akvarellmaal, budismi levik, kaljutemplid ja pagoodid Songi dünastia.

Kasutatav õppekirjandus: õpetaja koostab konspektid, kus on kasutatud järgmisi materjale:

- Tiit Viirand „Kunstiraamat noortele“
- Jaak Kangilaski „Üldine kunstiajalugu“
- Voldemar Vaga „Üldine kunstiajalugu“

- Lauri Leesi „Kunstilugu koolidele“
- Remmel / M.Alasi „Peatükke kunsti ajaloost“
- E.H. Gombrich „Kunsti lugu“
- Laanemäe „Kultuurilugu“
- S.Little „...ISMID.Abiks kunsti mõistmisel“ jne.

7.5.5 Hindamine

Kursusel kasutatakse eristavat hindamist. Kursuse alguses tutvustatakse kursuse hindamiskriteeriumeid.

7.5.6 Lõiming

Kursus sobib oma sisult hästi kokku kirjanduse, ajaloo, muusikaajaloo ja võõrkeeltega.

7.6 MEEDIA

7.6.1 Ingliskeelse meedia kasutamine

Ingliskeelse meedia kasutamine on lõimingukursus, mis kuulub meedia moodulisse. Kursuse rõhuasetus on ingliskeelse meedia tarbimisel ja analüüsil ning selle emakeelsel kasutamisel eri vormides.

7.6.2 Õppe- ja kasvatusesmärgid

Lõimingukursusega taotletakse, et õpilane:

- 1) oskab leida, tarbida ja kriitiliselt hinnata ingliskeelseid kirjutava ja audiovisuaalmeedia allikaid.
- 2) kasutab ingliskeelseid allikaid emakeelsete sidustatud tekste loomiseks
- 3) oskab teha teiste õpilastega viljakat koostööd, sh kasutades IKT vahendeid

7.6.3 Õpitulemused

Kursuse lõpus õpilane:

- 1) On harjunud leidma, tarbima ja kriitiliselt hindama ingliskeelseid kirjutava ja audiovisuaalmeedia allikaid eri teemadel.
- 2) Lugemissõnavara on ulatuslik – loeb, mõistab ja eristab meediatekste, mis sisaldavad faktiinfot, arvamusi ja hoiakuid;
- 3) kasutab võõrkeelseid teabeallikaid (nt ükskeelset seletavat sõnaraamatut, internetti) vajaliku info otsimiseks mitmetes valdkondades;
- 4) oskab luua sidustatud tekste ingliskeelsete meediaallikate põhjal (nt. artikkel, essee, arvustus, esitlus)
- 5) On harjunud kasutama tekstitöötlus- ja esitlustarkvara informatsiooni töötlemisel.
- 6) On harjunud looma ja kasutama toimivaid koostöövorme, muuhulgas kasutades selleks IKT vahendeid (nt pilvetarkvara)

7.6.4 Õppesisu

Teemavaldkonnad:

- Meedia erinevad vormid: ajakirjandus, televisioon, sotsiaalmeedia jne.
- Meedia roll maailma globaliseerumisprotsessis.
- Meedia roll informatsiooni levikul. Võimalused ja ohud
- Reklaam ja kommertsmeedia. Eetika.
- Meedia kui looming. Meediateksti kasutamise reeglid ja eetika.

7.6.5 Õppetegevused

Õppetegevusteks sobivad:

- 1) Ingliskeelse kirjutava ja audiovisuaalmeedia iseseisev tarbimine ja analüüs
- 2) Ingliskeelse kirjutava ja audiovisuaalmeedia kommenteerimine eesti keeles
- 3) Eestikeelsete tekstide ja esitluste loomine ingliskeelse allikmaterjali põhjal
- 4) Tekstitöötlus- ja esitlustarkvara kasutamine
- 5) Rühmatööd ja -projektülesanded

7.6.6 Lõiming

Õppeülesanded lähtuvad läbivatest teemadest teistes õppeainetes.

7.6.7 Hindamine

Õpitulemusi hinnatakse sõnaliste hinnangute ja eristava hindamise teel. Õpitulemusi hinnatakse meediaõpetuse, keeleoskuse ja ainealase sisu alusel. Õpilane teab, mida ja millal hinnatakse, mis hindamisvahendeid kasutatakse ning mis on hindamise kriteeriumid. Tagasiside andmisel kasutatakse kõrvuti õpetaja hinnangutega õpilaste enesehindamist ja kaaslaste antud hinnanguid, mille alusel kavandab õpilane koos õpetaja ja kaaslastega oma edaspidised tegevused. Õpilast suunatakse kasutama saavutatut praktilistes elusituatsioonides ja teistes õppeainetes.

7.7 Kursus „Meediaõpetus I“ Kirjutav meedia

Meediaõpetus I, Kirjutav meedia on ainekursus, mis kuulub meedia moodulisse. Kursuse rõhuasetus on meedia rolli tunnetamisel ühiskonnas, ajakirjanduse põhiväärtuste tundmisel ning ajakirjandusliku teksti loomisel.

7.7.1 Õppe- ja kasvatusesmärgid

Kursusega taotletakse, et õpilane:

- 1) Oskab hinnata meedia mõju reaalsuse tunnetamisele ühiskonnas
- 2) Teab peamisi massimeedia ja sotsiaalmeedia vorme ning toimemehhanisme
- 3) Tunneb ajalehe sisulist ülesehitust ja peamisi ajaleheartikli žanre
- 4) On tuttav ajakirjanduseetika põhiprobleemidega
- 5) Tunneb ajakirjandusartikli loomise protsessi ja suudab koostada ajakirjandusartiklit

7.7.2 Õpitulemused

Kursuse lõpus õpilane:

- 1) Teab peamisi massimeedia ja sotsiaalmeedia vorme ning toimemehhanisme
- 2) Tunneb ajalehe sisulist ülesehitust
- 3) Teab peamisi ajaleheartikli žanre ja neile esitatavaid nõudmisi
- 4) Oskab kriitiliselt hinnata ajakirjandustekstide sisulist ja vormilist kvaliteeti
- 5) On tuttav ajakirjanduseetika põhiprobleemidega
- 6) Tunneb ajakirjandusliku teksti loomise protsessi ning oskab leida ja kasutada allikaid
- 7) Tunneb ajakirjanduslikku stiili ja suudab koostada ajakirjandusartikli koos lisadega (pealkiri, juhtlõik, väljavõtt, pilt)
- 8) Suudab kasutada info töötlemisel ja teksti loomisel tekstitöötlustarkvara ja pilvetarkvara.

7.7.3 Õppesisu

Teemavaldkonnad:

- 1) Meedia olemus ja roll ühiskonnas. Meedia arvamuse kujundajana.
- 2) Massimeediumid. Trükiajakirjandus, raadio, televisioon, uus meedia.
- 3) Kes on meedia taga? Omanikud, investorid. Allikad, reklaamiandjad, tarbijad.
- 4) Meedia demokraatlikus ühiskonnas. Sõnavabadus, ajakirjandusvabadus, kommunikatsioonivabadus, kommunikatsioonipoliitika, turegulatsioon, eneseregulatsioon.

- 5) Ajakirjandus. Ajalehtede, ajakirjade liigitus jne. Kvaliteetleht, tabloid, ajakiri. Pehme uudis, kõva uudis.
- 6) Ajalehe sisu. Rubriigid, uudistekülg, arvamuskülg, juhtkiri.
- 7) Ajakirjanduse põhižanrid. Uudislugu, arvamislugu, olemislugu, foto ja illustratsioon.
- 8) Ajakirjanik. Ajakirjanik infoallikana. Suulised allikad, kirjalikud allikad.
- 9) Ajalehe kujundus.
- 10) Ajakirjaniku kutseeetika. Eraelu puutumatus. Difamatsioon. Ajakirjaniku vastutus.
- 11) Demagoogia ja manipuleerimine.
- 12) Reklaam. Reklaami liigid. Alaealised ja reklaam. Reklaami tarbimine.

7.7.4 Õppetegevused

Õppetegevusteks sobivad:

- Ajakirjandustekstide analüüs
- Koolilehe koostamine
- Ajakirjandustekstide loomine
- Ajakirjandustekstide kujundamine
- Tekstitöötlus- ja pilvetarkvara kasutamine
- Rühmatööd ja -projektülesanded

7.7.5 Lõiming

Lõiming läbivate teemadega: teabekeskkond, tehnoloogia ja innovatsioon, väärtused ja kõlblus, kodanikualgatus ja ettevõtlikkus. Lõiming eesti keelega tekstiloomel ja keeleoskuse koha pealt, lõiming õppeainetega õpilaste loodud artiklite temaatika koha pealt.

7.7.6 Hindamine

Õpitulemusi hinnatakse sõnaliste hinnangute ja eristava hindamise teel. Õpitulemusi hinnatakse meediaõpetuse teooria, emakeeleoskuse alusel. Õpilane teab, mida ja millal hinnatakse, mis hindamisvahendeid kasutatakse ning mis on hindamise kriteeriumid. Tagasiside andmisel kasutatakse kõrvuti õpetaja hinnangutega õpilaste enesehindamist ja kaaslaste antud hinnanguid, mille alusel kavandab õpilane koos õpetaja ja kaaslastega oma edaspidised tegevused. Õpilast suunatakse kasutama saavutatut praktilistes elusituatsioonides ja teistes õppeainetes.

7.8 Kursus „Meediaõpetus II“ Audiovisuaalmeedia

7.8.1 Õppe- ja kasvatusesmärgid

Kursusega taotletakse, et õpilane:

- 1) Oskab hinnata meedia mõju reaalsuse tunnetamisele ühiskonnas
- 2) Teab peamisi audiovisuaalse massimeedia vorme ning toimemehhanisme
- 3) Tunneb raadio- ja telesaate ülesehitust ja peamisi žanre
- 4) On tuttav peamiste autoriõiguste kaitse reeglitega
- 5) Tunneb audiosalvestise ja video loomise protsessi

7.8.2 Õpitulemused

Kursuse lõpus õpilane:

- 1) Teab peamisi massimeedia ja sotsiaalmeedia vorme ning toimemehhanisme
- 2) Tunneb peamisi raadio- ja teleprogrammi ülesehituse põhimõtteid ja formaate
- 3) Teab peamisi audiovisuaalse massimeedia vorme ning toimemehhanisme
- 4) Oskab kriitiliselt hinnata tele- ja raadiosaate sisulist ja vormilist kvaliteeti
- 5) On tuttav ajakirjanduseetika põhiprobleemidega
- 6) Tunneb audiosalvestise ja video loomise protsessi
- 7) Oskab käepäraste vahenditega (nutitelefon ja rakendused) luua video või audiosalvestise.

7.8.3 Õppesisu

Teemavaldkonnad:

- 1) Televisioon. Televisiooni mõiste, ajalugu. Maailma ja Eesti esimeste telesaadetega tutvumine. Riigi nõuded telekanalite programmile.
- 2) Televisiooni programm. Saade, programm, telejaam. Programmi suunitlus. Omasaade, sisseostetud saade, telesaadete liigitus.
- 3) Saatepäev. Saatekava analüüs, *Prime time*.
- 4) Saateformaad. Saatepea, otsesaade, eelsalvestatud saade.
- 5) Saatežanrid.
- 6) Teleuudis. Uudiste kriteeriumid. Uudistesada, selle ülesehitus ja stiil. Uudislugu. TV uudisloo ülesehitus.
- 7) Filmimine ja monteerimine. Kaadri suurus ja võttenurk. Üldplaan, keskplaan, suur plaan jne. Kaadrikompositsioon. *Kuldlõige*. 180 kraadi reegel. Kaamerate paigutus. Stseeni valgustamine. Filmiheli salvestamine. Monteerimine.

- 8) Raadio. Raado mõiste ja meediumi eripära. Raadio ajaloost.
- 9) Raadio keel, väljendusvahendid.
- 10) Raadiožanrid. Uudis, kommentaar. Intervjuu. Vestlussaade. Reportaaž.

7.8.4 Õppetegevused

Õppetegevusteks sobivad:

- Videotehnika kasutamine (kaamera, statiiv, valgustid, videomikser jne)
- Audiotehnika kasutamine (mikrofon, helisalvesti, helimikser jne)
- Audiosavelstus- ja töötlustarkvara kasutamine
- Videosalvestus ja -töötlustarkvara kasutamine
- Rühmatööd ja -projektülesanded
- Tekstitöötlus- ja pilvetarkvara kasutamine
- Õppekäigud tele- ja raadiojaamadesse

7.8.5 Lõiming

Lõiming läbivate teemadega: teabekeskkond, tehnoloogia ja innovatsioon, väärtused ja kõlblus, kodanikualgatus ja ettevõtlikkus. Lõiming eesti keelega tekstilooma ja keeleoskuse koha pealt, lõiming õppeainetega õpilaste loodud artiklite temaatika koha pealt.

7.8.6 Hindamine

Õpitulemusi hinnatakse sõnaliste hinnangute ja eristava hindamise teel. Õpitulemusi hinnatakse meediaõpetuse teooria alusel. Õpilane teab, mida ja millal hinnatakse, mis hindamisvahendeid kasutatakse ning mis on hindamise kriteeriumid. Tagasiside andmisel kasutatakse kõrvuti õpetaja hinnangutega õpilaste enesehindamist ja kaaslaste antud hinnanguid, mille alusel kavandab õpilane koos õpetaja ja kaaslastega oma edaspidised tegevused. Õpilast suunatakse kasutama saavutatut praktilistes elusituatsioonides ja teistes õppeainetes.

7.9 Kursus „Ingliskeelne kirjutamine“

Ingliskeelne kirjutamine on lõimingukursus, mis kuulub meedia moodulisse. Kursuse rõhuasetus on ingliskeelse teksti loomisel õppeaineid läbivatel ja päevakajalistel meediateemadel.

7.9.1 Õppe- ja kasvatuseesmärgid

- 1) Leiab ja hindab kriitiliselt meedias avaldatud tekste ning loob nende põhjal sobivas vormis ingliskeelse teksti.
- 2) Kasutab sõnastikke ja teatmeteoseid sobiva teema kohase (oskus)sõnavara leidmiseks.
- 3) Toimetab enda ja teiste tekste.

7.9.2 Õpitulemused

Õpilane:

- 1) Oskab leida, kriitiliselt hinnata ja kirjalikult väljendada meedias avaldatud allikate põhjal ingliskeelseid tekste sobivas korrektses vormis.
- 2) Lugemissõnavara on ulatuslik, loeb ja mõistab meediatekste, mis sisaldavad faktiinfot, arvamusi ja hoiakuid;
- 3) Oskab kasutada võõrkeelsest meediast õpitud mõisteid ja väljendeid oma teksti loomisel sh. teatmeteoseid kasutades;
- 4) Oskab enda ja teiste tekste hinnata ja toimetada.
- 5) Eristab isikliku ja ametliku kirja stiili.

7.9.3 Õppesisu

Haridus ja töö: tööturu vajadused, karjääri planeerimine.

Kultuur ja looming: Kirjandus, arhitektuur, muistendid, vanasõnad ja kõnekäänud, loova mõtte arendamine kogemuse kaudu, erinevate rahvaste kultuuritraditsioonid, tavad ja uskumused.

Looduskeskkond: looduskeskkonna hoidmine ja probleemid.

Inimene ja ühiskond: inivid, iseloom ja suhestumine ühiskonnaga, ühiskonna võimalused ja probleemid.

Tehnoloogia areng: tehnoloogia saavutused ja areng; loov mõtlemine, infotehnoloogia saavutused a eetika.

Eesti kultuur ja looming: rahva ajalooline kultuurimälu; tehnoloogia ja teaduse areng Eestis; loova mõtte arendamine kogemuse kaudu, loomeprotsessi soodustavad või takistavad tegurid.

7.9.4 Õppetegevused

Õppetegevusteks sobivad:

- iseseisev kirjutava ja audiovisuaalsete meediaväljaannete lugemine ning kuulamine;
- ametlike ja mitteametlike tekstide kavandamine, koostamine ja toimetamine meedia materjalide põhjal;
- (nt kirjand, essee, artikkel, kokkuvõte, arvustus, aruanne jt.).

- enda ja kaaslaste töö toimetamine ja tagasisidestamine;
- erinevate kirjalike vormide võrdlemine.
- paari- ja rühmatöö.

7.9.5 Lõiming

Lõiming läbivate teemadega: kultuuriline identiteet, väärtused ja kõlblus, tehnoloogia ja innovatsioon. Lõiming õppeainetega: kirjandus, kunstiajalugu, ajalugu, võõrkeeled, muusikaõpetus, keemia, füüsika, bioloogia, matemaatika, arvutiõpetus.

7.9.6 Hindamine

Kursusel kasutatakse eristavat hindamist. Hinnatakse kõiki keeleoskuse aspekte, kuid hindamisel on rõhk loovatöödel ning teksti mõistmisel ja inglise keeles loetu põhjal ingliskeelse teksti loomisel. Õpilased saavad hindeid suuliste vastuste (esituste), kirjalike ja/või praktiliste tööde ning praktiliste tegevuste eest. Puudustele juhib õpetaja tähelepanu taktitundega, osutades võimalustele neist üle saada. Õpitulemusi hinnatakse sõnaliste hinnangute ja numbriliste hinnetega. Õpilane teab, mida ja millal hinnatakse, mis hindamisvahendeid kasutatakse ning mis on hindamise kriteeriumid. Tagasiside andmisel kasutatakse kõrvuti õpetaja hinnangutega õpilaste enesehindamist ja kaaslaste antud hinnanguid, mille alusel tehakse ettepanekuid edaspidisteks toetavateks tegevusteks. Õpilast suunatakse märkama oma edusamme ja kasutama saavutatut edasi õppides, seadma ise endale õpieesmärke ning andma oma teadmiste ja oskustele hinnangut õpitavas võõrkeeles.

7.10 Kursus „Meediaõpetus III“ Film

7.10.1 Õppe- ja kasvatuseesmärgid

Kursusega taotletakse, et õpilane:

- 1) Oskab kavandada ja hallata pikemaajalist loomingulist protsessi
- 2) On võimeline kestvaks meeskonnatööks
- 3) Omab ettekujutust mängufilmi või dokumentaalfilmi loomise protsessist
- 4) Tunneb peamisi filmikeele väljendusvahendeid ja oskab neid kasutada

7.10.2 Õpitulemused

Kursuse lõpus õpilane:

- 1) Tunneb peamisi narratiivi kujundamise põhimõtteid ja oskab neid kasutada
- 2) Oskab kavandada lühifilmi sisu – luua stsenaariumi ja piltjutustust e *storyboard*'i
- 3) Oskab kavandada ja teostada audio ja video ülesvõtet (käepäeraste vahenditega)
- 4) Tunneb kaamerate peamisi omadusi ja sätteid
- 5) Teab operaatoritöö ja kaadrikompositsiooni põhialuseid
- 6) Tunneb valgustamise peamisi põhimõtteid
- 7) Tunneb helisalvestuse peamisi põhimõtteid
- 8) Oskab algtasemel kasutada videotöötlustarkvara (sh käepäeraseid nutirakendusi)
- 9) Teab audiovisuaalse materjali kasutamise seonduvaid autoriõiguste põhimõtteid
- 10) Suudab tajuda ja respektierida enda ja teiste rolle meeskonnas
- 11) Oskab arendada viljakat koostööd

7.10.3 Õppesisu

Teemavaldkonnad:

- 1) Filmi olemus ja analüüs
- 2) Filmitegemise protsessi ülesehitus ja etapid (eelproduksioon, produktsioon, järelproduksioon)
- 3) Rollid filmi tootmise meeskonnas ja töökorraldus
- 4) Jutustuse/narratiivi loomine ja kujundamine
- 5) Stsenaariumi kirjutamine jutustusest
- 6) Piltjutustuse e *storyboard*'i loomine
- 7) Filmivõtte planeerimine ja läbiviimine (aeg, koht, (inim)ressurss, tehnika)
- 8) Salvestatud video-/audiomaterjali haldamine
- 9) Videomontaaži põhialused ja töövahendid

7.10.4 Õppetegevused

Õppetegevusteks sobivad:

- Filmide vaatamine ja analüüs
- Stsenariumi kirjutamine
- Videotehnika kasutamine (kaamera, statiiiv, valgustid, videomikser jne)
- Audiotehnika kasutamine (mikrofon, helisalvesti, helimikser jne)
- Audiosavelstus- ja töötlustarkvara kasutamine
- Videosalvestus ja -töötlustarkvara kasutamine
- Rühmatööd ja -projektülesanded
- Tekstitöötlus- ja pilvetarkvara kasutamine
- Õppekäik filmitootmise sündmuskohtadele, haridusasutustesse

7.10.5 Lõiming

Lõiming läbivate teemadega: teabekeskkond, tehnoloogia ja innovatsioon, väärtused ja kõlblus, kultuuriline identiteet, kodanikualgatus ja ettevõtlikkus. Lõiming eesti keele ja kirjandusega, lõiming õppeainetega sõltuvalt projektülesannete sisust.

7.10.6 Hindamine

Õpitulemusi hinnatakse sõnaliste hinnangute ja eristava hindamise teel. Õpitulemusi hinnatakse teooria rakendamise ja panuse alusel meeskonnatöösse. Õpilane teab, mida ja millal hinnatakse, mis hindamisvahendeid kasutatakse ning mis on hindamise kriteeriumid. Tagasiside andmisel kasutatakse kõrvuti õpetaja hinnangutega õpilaste enesehindamist ja kaaslaste antud hinnanguid, mille alusel kavandab õpilane koos õpetaja ja kaaslastega oma edaspidised tegevused. Õpilast suunatakse kasutama saavutatut praktilistes elusituatsioonides ja teistes õppeainetes.

8 LOODUSTEADUSED

8.1 Kursus “Rakendusbioloogia”

8.1.1 Õpitulemused

Kursuse lõpul õpilane:

- 1) seostab rakendusbioloogiat bioloogiaga ja teiste loodusteadustega;
- 2) Toob näiteid rakendusbioloogia valdkondade kohta põllumajanduses, toiduaine- ja ravimitööstuses ning energeetikas;
- 3) analüüsib rakendusbioloogia seost isikliku igapäevaeluga;
- 4) selgitab bioloogiaalaste alus- ja rakendusuringute seoseid; analüüsib ja hindab eri organismirühmade rakendusbioloogilisi rakendusi ning toob nende kohta näiteid;
- 5) selgitab raku- ja embrüotehnoloogia tegevusvaldkondi ning toob nende kohta näiteid;
- 6) lahendab raku- ja embrüotehnoloogiaga seotud dilemmaprobleeme;
- 7) seostab rakendusbioloogiat säästva arenguga;
- 8) toob näiteid geenitehnoloogia rakendusvaldkondade kohta ning selgitab kasutatavaid meetodeid;
- 9) analüüsib taimede ja loomade geenitehnoloogiliste rakenduste positiivseid ja negatiivseid külgi;
- 10) selgitab geenitehnoloogia rakendamise võimalusi meditsiinis ning sellega seotud eetilis-moraalseid probleeme;
- 11) analüüsib probleeme, mis seostuvad geneetiliselt modifitseeritud organismide kasutamisega inimestideks;
- 12) lahendab geenitehnoloogiaga seotud dilemmaprobleeme ning suhtub vastutustundlikult geenitehnoloogia rakendamisega kaasnevatesse riskidesse;
- 13) on omandanud ülevaate rakendusbioloogia arengusuundadest Eestis ning valdkonnaga seotud elukutsetest.

8.1.2 Õppesisu

Rakendusbioloogia suunad (~15 tundi): Rakendusbioloogia eesmärk ja seos bioloogiaga ning teiste loodusteadustega. Rakendusbioloogia ajalooliselt väljakujunenud valdkonnad põllumajanduses (nt sordi- ja tõuaretuses), toiduaine- ja ravimitööstuses ning energeetikas, nende osa majanduses ja igapäevaelus. Bioloogiaalaste alus- ja rakendusuringute seosed. Loomade, taimede ja seente klassikalised ning nüüdisaegsed rakendusbioloogilised võimalused. Bakterite rakendusbioloogiline tähtsus, nende kasutamine tööstuses ja igapäevaelus. Ülevaade raku- ja embrüotehnoloogia tegevusvaldkondadest ning meetoditest: meristeempaljundus, embrüosiirdamine, kloonimine, tüvirakkudel põhinev rakuteraapia. Rakendusbioloogia seos säästva arenguga.

Geenitehnoloogia (~20 tundi): Geenitehnoloogia rakendusvaldkonnad, selles kasutatavad meetodid. Viiruste ja bakterite geenitehnoloogilised kasutusvõimalused. Geenitehnoloogia rakendamine taimedel ja

loomadel, sellega kaasnevad riskid. Geenitehnoloogia seos meditsiiniga ning sellega seotud eetilis-moraalsed aspektid. Geneetiliselt modifitseeritud organismide kasutamine toiduks. Geenitehnoloogiaga kaasnevad teaduslikud, majanduslikud, seadusandlikud ja eetilis-moraalsed aspektid. Rakendusbioloogia Eestis ning valdkonnaga seotud elukutsed.

8.1.3 Praktilised tööd ja IKT rakendamine

1. Uuring rakendusbioloogia seostest toiduainetööstusega vabalt valitud toiduainerühma näitel.
2. Geenitehnoloogilistest meetoditest ülevaate saamine praktilise töö või arvutimudelitega.
3. Geenitehnoloogiline uurimuslik töö arvutikeskkonnas.

8.1.4 Lõiming

BIOLOOGIA- I kursus; II kursus; III kursus

8.2 Kursus “Elu keemia”

8.2.1 Õpitulemused

Kursuse lõpetaja:

- 1) tunneb huvi keemia ja teiste loodusteaduste vastu, mõistab keemia tähtsust ühiskonna arengus, tänapäeva tehnoloogias ja igapäevaelus ning on motiveeritud elukestvaks õppeks;
- 2) lahendab keemiaprobleeme teadusmeetodil, rakendades süsteemset loogilist mõtlemist, analüüsi- ja järelduste tegemise oskust ning loovust;
- 3) on omandanud süsteemse ülevaate elusloodusega seotud keemia põhimõistetest ja keemiliste protsesside seaduspärasustest;
- 4) mõistab looduse, tehnoloogia ja ühiskonna vastastikuseid seoseid ning saab arunende mõjust elukeskkonnale ja ühiskonna jätkusuutlikule arengule;
- 5) suhtub vastutustundlikult elukeskkonda ning väärtustab tervislikku ja säästvat eluviisi;
- 6) langetab kompetentseid otsuseid, tuginedes teaduslikele, majanduslikele, eetilisele-moraalsetele seisukohtadele ja õigusaktidele, ning hindab oma tegevuse võimalikke tagajärgi;
- 7) on omandanud ülevaate keemiaga seotud elukutsetest ning rakendab keemias omandatud teadmisi ja oskusi karjääri planeerides.

8.2.2 Õppesisu

Isomeeria. Biomolekulid: Geomeetriline isomeeria: cis/trans-isomeeria,

kiraalsus. Biomolekulid. Sahhariidid; monosahhariidid, disahhariidid

struktuursed ja varupolüsahhariidid. Lipiidid: rasvad, fosfolipiidid; rakumembraanid, lipiididega seotud toitumisprobleemid. Valgud: kodeeritavad aminohapped, lihtvalgud, liitvalgud, valkudega seotud toitumisprobleemid. Nukleiinhapped: nukleosiidid, nukleotiidid, nukleinhapped. Põhimõisted: biomolekul, kiraalsus.

Metabolismi skeemid. Ensüümikatalüüs: Metabolismi skeemid (lihtsustatud skeemidena): glükolüüs, tsitraaditsükkel, hingamisahel, ettekujutus biosünteesist. Ensüümikatalüüs: ensüümid, koensüümid, vitamiinid, ensüümikatalüüsi erijooned.

Ainevahetuse energaetika. Elu füüsikaline keemia: Ainevahetuse energiaetika,

fotosüntees, biosfääri energiaetiline skeem. Elu füüsikaline keemia: keemiline tasakaal ja statsionaarne tasakaal, entroopia, elu füüsikaline olemus, elu tekke probleemidest.

Keemiline info looduses: Keemiline info looduses raku tasandil (ATP/AMP näitel, virgatsained jne), organismi tasandil (hormoonid, virgatsained), liigisiselt (feromoonid) ja liikide vahel (allelomoonid).

8.2.3 Praktilised tööd ja IKT rakendamine

Kursuse õppesisu ja õpitulemusi arvestades on sobivaimad töövormid seminar ning praktiline töö. Kõikide teemade juures on esitatud erinevad praktilised ülesanded, näiteks probleemküsimuste lahendamine, animatsioonidel põhinevate tööülesannete täitmine, molekulmodelite koostamine või praktiliste laboratoorsete tööde sooritamine. Osa laboratoorseid töid on esitatud pigem illustratiivsete katsetena, osa aga uurimuslike ülesannetena.

8.2.4 Lõiming

Keemia: Cis/trans-isomeeria; i- ja polüsahhariidid, nende hüdroolüüs ja roll organismide elutegevuses; tselluloosi tüüpi materjalid (puuvill jt); toiduainete toiteväärtuse ning tervislikkuse seos nende koostisega; rasvad kui estrid ja nende hüdroolüüs; rasvade roll toitumises; transhapped; aminohapped ja valgud; valgud ja toiduainete väärtuslikkus; hapete liigitamine asendamatuteks ning asendatavateks hapeteks; pöörduvad reaktsioonid; katalüüs;

Biooloogia: biomolekulide üldine ehitus ja ülesanded; organismides esinevate peamiste biomolekulide – süsivesikute, lipiidide, valkude ja nukleiinhapete – ehituslikud ning talitluslikud seosed; vee, mineraalainete ja biomolekulide osa tervislikus toitumises; rakumembraani peamised ülesanded; molekulaarbioloogiliste põhiprotsesside (replikatsiooni, transkriptsiooni ja translatsiooni) osa päriliku info realiseerumises; DNA ja RNA sünteesi võrdlus; geenide avaldumine ja selle regulatsioon, geeniregulatsiooni häiretest tulenevad muutused inimese näitel; geneetilise koodi omadused; geneetilise koodi lahtimõtestamine valgusünteesis; valgusünteesis osalevate molekulide ülesanded ning protsessi üldine kulg; hingamine kui organismi varustamine energiaga; hingamise etappideks vajalikud tingimused ja tulemused; aeroobne ja anaeroobne hingamine; organismide energiavajadus, energia saamise viisid autotroofsetel ja heterotroofsetel organismidel; organismi üldine aine- ja energiavahetus; ATP universaalsus energia salvestamises ja ülekandes; fotosünteesi eesmärk ja tulemus; üldülevaade fotosünteesi valgus- ja pimedusstaadiumiks ning neid mõjutavatest teguritest; fotosünteesi tähtsus taimedele, teistele organismidele ning biosfäärile; ökosüsteemi struktuur ning selles esinevad vastastikused seosed; toiduahela peamiste lülide – tootjate, tarbijate ja lagundajate – omavahelised toitumissuhted; ökoloogilise püramiidi reegli ülesannete lahendamine; biosfääri läbiv energiavoog kui Maal eksisteeriva elu alus; eri seisukohad elu päritolu kohta Maal; inimese närvisüsteemi üldine ehitus ja talitus; närviimpulsi moodustumist ja levikut mõjutavad tegurid; keemilise sünapsi ehitus ning närviimpulsi ülekanne;

Füüsika: termodünaamika II printsiip; pööratavad ja pöördumatud protsessid looduses; entroopia; elu Maal energia ja entroopia aspektist lähtuvalt.

8.3 Kursus “Füüsika ja tehnika”

8.3.1 Õpitulemused

Kursuse lõpul õpilane:

- 1) oskab leida füüsikalis-tehnoloogilisi probleeme ja nende lahendusteid argielu situatsioonidest;
- 2) analüüsib ja teeb põhjendatud otsuseid valitud füüsikalis-tehnoloogilisi näidisprobleeme lahendades
- 3) integreerib uued tehnoloogilised teadmised varem omandatud loodusteaduslike baasteadmistega ühtseks tervikuks;
- 4) kirjeldab mingi füüsikalis-tehnoloogilist probleemi parajasti kasutuses olevat lahendust ning analüüsida selle eeliseid ja puudusi;
- 5) analüüsib füüsikalis-tehnoloogiliste lahendustega kaasnevaid keskkonna- või personaalriske ja nende riskide minimeerimise võimalusi;
- 6) mõistab füüsikaliste loodusteaduste ning vastavate tehnoloogiate olemust ja kohta ühiskonnas ning suhestatust kooli loodusteaduslike õppeainetega;
- 7) on seesmiselt motiveeritud oma füüsikalis-tehnoloogiliste teadmiste elukestvaks täiendamiseks.

8.3.2 Õppesisu

- 1) Aero- ja hüdrodünaamika. Keskkonna takistusjõud. Teised õhusõidukile mõjuvad jõud. Vedelike voolamine torudes. Inimese ja looma vereringe, diastoolne ja süstoolne vererõhk. Hüdroturbiin.
- 2) Elastsuslained. Elastse deformatsiooni energia. Võnkumiste ja lainete energia. Võnkumiste liitumine. Võnkumiste spekter. Doppleri efekt helilainete korral. Helitugevus. Detsibell. Mürä ja mürakaitse.
- 3) Ebataavalised faasid ja faasisiirded. Gaaside veeldamine. Madalate temperatuuride saamine. Krüovedelikud ja krüogeenika. Allajahutatud ja ülekuumendatud vedelikud. Härmatumine (sublimatsioon), aine sulamistemperatuuri sõltuvus rõhust. Süsihappelumi ja teised mitte-H₂O jääd. Lahused ja faasisiirded.
- 4) Soojusmasinad ja energiamajandus. Termodünaamika I printsiibi ilmumine isoprotsessides. Adiabaatiline protsess. Ideaalne soojusmasin. Soojusmasina kasutegur. Ringprotsess. Pööratavad ja mittepööratavad protsessid. Reaalsed soojusmasinad (auruturbiin, ottomootor, diiselmootor, stirlingmootor) ja nende kasutegurid. Energiaallikad, energia muundamine, transport ja salvestamine.
- 5) Entroopia ja negentroopia. Entroopia mõiste käsitlused. Info, energia ja aine entroopilisel seisukohalt. Maa ja Universumi entroopia ning negentroopia. Mittetasakaalulised protsessid. Rakendused: külmuti ja soojuspump.
- 6) Kondensaator ja induktiivpool. Plaatkondensaatori mahtuvus. Kondensaatorite ehitus ja liigid. Laetud kondensaatori energia. Kondensaatorite kasutusnäited
- 7) Pika ja peenikese pooli induktiivsus. Vooluga induktiivpooli energia. Ülijuhtiva mähise elektromagnetid ja nende kasutamine.
- 8) Juhid ja dielektrikud. Dielektrikute polarisatsioon. Varjestamine. Aine dielektriline läbitavus. Piesoelektrikud ja ferroelektrikud. Rakendused: piesoelektrilised andurid ja täiturid, elektronkaal, kvartskell.
- 9) Ainete magnetilised omadused. Aine magnetiline läbitavus. Dia- ja paramagneetikud. Kõvad ja pehmed ferromagneetikud. Ferromagneetiku domeenstruktuur ja hüsterees. Rakendused: elektromagnetid ja magnetiline infosalvestus.
- 10) Elektrivool vedelikes ja gaasides. Elektrolüüs. Faraday I seadus elektrolüüsi kohta. Elektrolüüsi rakendusnäiteid. Sõltuv ja sõltumatu gaaslahendus. Kasutusnäited.

- 11) Pooljuhtelektroonika. Juhi, pooljuhi ja mittejuhi erinevused tsooniteoorias. Pooljuhtide omajuhtivus ja selle rakendused: termotakisti, fototakisti, pooljuhtkiirgusdetektor. Pooljuhtide legeerimine. Elektronjuhtivus ja aukjuhtivus. pn-siire. Alaldi, fotodiod, valgusdiod, diodmaatriks, CCD-maatriks, pooljuhtlaser. Päikesepaneelid. Bipolaar- ja väljatransistor. Kiip, selle kasutamine analoog- ja digitaallülitustes.
- 12) Vahelduvvoolu kasutamine. Vahelduvvoolu iseloomustavad suurused. Elektriõhutus. Kaitsemaandus. Kaitsmed. Aktiiv-, induktiiv- ja mahtuvustakistus vahelduvvooluahelas. Näivtakistus. Kogutakistus. Ohmi seadus vahelduvvoolu ahela kohta.
- 13) Vahelduvvoolumasinad. Alalisvoolumootor ja -generaator. Trafo talitus, trafode kasutamine. Vahelduvvoolugeneraator ja asünkroonmootor. Vahelduvvoolu võimsustegur. Kolmefaasiline vool. Elektrienergia tootmine, ülekanne ja jaotamine Eesti näitel.
- 14) Elektromagnetvõnkumised ja -lained. Võnkering. Elektromagnetlainete tekitamine. Elektromagnetlainete skaala. Raadiolained ja nende levimine. Raadioside põhialused. Raadiolokatsioon ja GPS. Nüüdisaegsed sidevahendid.
- 15) Optilised seadmed. Valguskiir. Valguse sirgjooneline levimine. Valguse täielik peegeldumine. Valgusjuhid ja nende kasutamine. Optilised süsteemid (objektiiv, teleskoop, mikroskoop), nende lahutusvõime. Polariseeritud valgus ja selle saamine. Rakendused: polaroidprillid ja vedelkristallekraan.
- 16) Fotomeetria. Inimsilma valgustundlikkus. Valgustugevus ja valgusvoog. Valgustatus. Ruuminurk. Ühikud: kandela, lumen ja luks. Luksmeeter. Erinevate valgusallikate valgusviljakused.

8.3.3 Lõiming

Geograafia: hüdroelektrijaam, madal- ja kõrgrõhkkonnad, Maa teke ja areng, universum ;

Bioloogia: Inimese ja looma vereringe, diastoolne ja süstoolne vererõhk. Helitugevus. Detsibell. Mära ja mürakaitse. Kapillaarsus, vee omaduste seos organismide elutalitlusega;

Keemia: Elektrolüüs, keemilise sideme energia, materjalide, vastastikmõju veega, hüdrofiilsus ja hüdrofoobsus; elektronvalemid, orbitaalid, vabad radikaalid;

Ajalugu: Tööstusrevolatsioon.

Matemaatika: Siinusfunktsiooni graafik, vektor, Ohmi seadus , peegeldumine ruuminurk.

Muusika: Helitugevus, magnetiline infosalvestus.

Saksa keel: reaalsed soojusmasinad - Daimler (automootori leiutamine), päikesepaneelid.

8.4 Kursus „Robootika ja mehhatroonika I“

8.4.1 Õppematerjalid

- 1) Robootika gümnaasiumile – Mehhatroonika ja robootika õpik
- 2) Robootika gümnaasiumile – Lego Mindstorms NXT töövihik
- 3) Robootika gümnaasiumile – Tarkvara EDU NXT 2.1 juhend
- 4) Robootika gümnaasiumile – Robotiplatvormi MINDSTORMS NXT juhend
- 5) Lego Mindstorm NXT robotikomplektid

8.4.2 Õppe eesmärgid

Kursuse eesmärgiks on pakkuda õpilastele algteadmisi mehaanikast, elektroonikast ja programmeerimisest. Tutvustada robotite kasutusvaldkondi igapäevaelus. Arendada loovat mõtlemist. Tõsta õpilaste huvi reaalainete vastu. Pakkuda gümnaasiumiastmes käelist ja praktilist tegevust läbi infotehnoloogilise vahendi. Õpilased omandavad rühmatöö käigus teadmised, mis soodustavad neil ülikoolide reaalalade õppekavasid lihtsamini alustada, kui nende eakaaslastel, kes kursust ei läbi.

8.4.3 Õppesisu ja tegevus

- Robootika ja mehhatroonika valikkursuse praktiline osa rajaneb riistvaraplatvormile LEGO MINDSTORMS NXT. Kursus läbitakse paaristundidena ja enamasti toimub töö samuti paarides; üksikud tööd on organiseeritud suuremate rühmatöödena.
- Robootika ja mehhatroonika õppekava selgitab robootika põhitõdesid, pakkudes teadmisi kahele erinevale tasemele. Õpik on jaotatud peatükkide siseselt kahte ossa. Lihtsamal osas on võimalik omandada põhiteadmised; keerulisemas osas käsitletakse teemat põhjalikumalt ja süvendatult. Nii on võimalik tunni käigus valida sobiv raskusaste.
- Õpitakse robotite abil lahendama lihtsamaid ülesandeid. Õpitakse tundma robootika põhialuseid, kasutatakse ekraane ja näidikuid, tutvutakse analoog- ja digitaalanduritega, õpitakse kasutama mehhaanilisi süsteeme ja mootoreid, tutvutakse andmesidega ning õpitakse andmeid koguma ja lugema.

8.4.4 Õpitulemused

Kursuse läbinu:

- on omandanud baasteadmised robootika ja mehhatroonika süsteemide loomiseks · tunneb põhilisi automaatikas ja robootikas kasutatavatest anduritest ning nende tööpõhimõtet.
- oskab rõhuda süsteemide disainimise etappidele ning nende olulisusele, võimalikele töö käigus tekkivatele probleemidele.
- Õpilane oskab lahendada roboti abil lihtsamaid ülesandeid.
- Teab robootika ajalugu, tunneb robootika põhialuseid,

- teab andmeside kasutamise võimalusi,
- oskab robotit programmeerida andmeid koguma,

8.4.5 Hindamine

Hindamine toimub jooksvalt, praktiliste tööde põhjal. Tunnitöö hindamisel arvestatakse kursuse eripäraga, et 100% töötava lahenduseni jõudmine ei pruugi alati õnnestuda. Rõhku pannakse töö protsessile ja lahenduse analüüsile (mis hästi, mis halvasti, mida tuleks muuta, et lahendus oleks parem). Hinnatakse töö esitlemise oskust: mehaanilise osa tutvustust ning programmi kirjeldamist. Kursuse lõppetes toimub teooriatöö, mis põhineb õpiku materjalil.

8.4.6 Tundide jaotus nädalate kaupa

• Robootika põhialused (4 t)

1. nädal

Sissejuhatus / loeng

Robootika ajalugu, kasutamine igapäevaelus, programmeerimine, põhiterminid, näidisplatvormide tutvustus, ohutustehnika.

8

Õpitulemused: uuritakse mõisteid robot, robootika, manipulaator, mehhatroonika, andur, täitur ja kontrollid. Lisaks suudavad õpilased peale peatüki läbimist otsustada mille järgi kuulub robot 1., 2. või 3. põlvkonda ning selgitada robotite ja inimeste vahelisi suhteid I. Asimovi seaduste kaudu.

2. nädal

Robootika süsteem: andur-kontrollid-täitur / loeng-praktiline töö Andur-kontrollid-täitur süsteem, mikrokontrollid, selle programmeerimine, programmi silumine ja kompileerimine.

Seosed: füüsika ja matemaatika (seoste loomine), bioloogia (võrdlus inimesega) informaatika (programmeerimine, algoritmid)

Õpitulemused: õpilane tunneb mehhatroonikasüsteemi, selle komponente ning ülesehitust. Lisaks oskab seletada lahti kontrollid funktsionaalsust ja lihtsat digitaalsignaali. II tasemes tunneb kontrollid lihtsustatud arhitektuuri ning loetleb kontrollid funktsioone ja levinumaid sisend-väljund seadmeid.

• Täitid (4 t)

3. nädal.

Ekraanid / loeng-praktiline töö

Õpitakse tunda erinevaid ekraanitüüpe: alfaabetaalne, graafiline, 7-segmendiline numbritabloo.

Seosed: matemaatika (graafika, x, y koordinaatsüsteem), informaatika (programmeerimine, algoritmid)

Õpitulemused: õpilane tunneb visuaalseid info edastamise seadmeid. Pärast peatüki läbimist oskab valida robotile sobiva infoedastusseadme.

• Mootorid / loeng-praktiline töö

4. nädal

Õpitakse tunda erinevaid mootoreid: Elektrimootorid, alalisvoolu mootorid, servomootorid, samm-mootorid. Ülevaade alternatiivtäitidest (linearmootor, solenoid, kunstlihas).

Seosed: matemaatika, füüsika (elektrimootorid, -generaatorid, ülekand, hõõrdumine, inert, kiirendus) informaatika (programmeerimine, algoritmid)

Õpitulemused: õpilane tunneb erinevaid elektrimootoreid, nende erinevusi. Pärast peatüki lugemist oskab valida elektrimootoreid sõltuvalt vajadusest. Pärast II taseme läbimist teab õpilane alalisvoolumootori töö põhimõtet, H-silda, selle vajalikkust ning servo- ja sammumootori juhtimissüsteeme.

· **Andurid (8 t)**

5.-6. nädal

Andurid / sissejuhatus

Analoogandurid / loeng-praktiline töö

Õpitakse tundma analoogandureid ja vaadeldakse näiteid. A/D muundur. **Seosed:** füüsika (helilained, sonar, valguse peegeldumine, informaatika (programmeerimine, tingimuslaused if, switch, tsüklid))

Õpitulemused: pärast I ja II taseme läbimist tunneb õpilane analoogandurite tööpõhimõtet, A/D muundurit, pingejagurit, A/D muunduri lahutusvõimet ning viisi selle leidmiseks.

· **Digitaalandurid / loeng-praktiline töö**

7.-8 nädal.

Õpitakse tundma digitaalandureid ja vaadeldakse näiteid.

Seosed: füüsika (helilained, sonar, valguse peegeldumine, informaatika (programmeerimine, tingimuslaused if, switch, tsüklid))

Õpitulemused: õpilane tunneb lihtsamaid digitaalandureid, nende tööpõhimõtet ja digitaalsignaali. Pärast peatüki läbimist oskab valida robotile sobivaid andureid. Pärast II taseme läbimist tunneb õpilane enamlevinud andurite sideliideseid, lidari ja güroskoobi tööpõhimõtet. Lisaks saab teada, milliste andurite abil saab robot navigeerida.

· **Liikumismehhanismid ja positsioneerimine (2 t)**

9. nädal

Liikumismehhanismid ja positsioneerimine / loeng-praktiline töö Õpitakse tundma erinevaid robotite liikumismehhanisme: diferentsiaal-, omniratastega-, auto tüüpi robot. Raskemas tasemes proovitakse lihtsamat roboti positsioneerimise algoritmi.

Seosed: matemaatika (võrrandid, trigonomeetria), füüsika (elektromootorid, - generaatorid, ülekanne, hõõrdumine, inerts, kiirendus), informaatika (programmeerimine, algoritmid)

Õpitulemused: õpilane tunneb erinevaid liikumismehhanisme ja nende omadusi. Pärast peatüki läbimist oskab valida liikumismehhanismi sõltuvalt maastikust. II tasemes omandab õpilane roboti positsioneerimise põhiviisiid ning tunneb lihtsamat algoritmi roboti positsioneerimiseks.

· **Infotöötlus (8 t)**

10.-11. nädal

Andmeside / loeng-praktiline töö

Tunnis läbitakse põhilised enim kasutatavad andmeside pidamisviisid sinihammas, kaabel, jada- ja paralleelühendused

Seosed: füüsika (raadiolained, raadio, telekommunikatsioon, mõõtmine, andmeedastus)

Õpitulemused: õpilane tunneb digitaalsidet, selle põhimõtet. Lisaks uurib andmesidet ning selle omadusi ning oskab koostada andmevahetuse põhimõtteskeeme. Pärast II taseme läbimist teab õpilane arvestada sidelahenduste eeliste ja puudustega ning tunneb sidelahenduste üldist tööpõhimõtet. Pärast peatüki läbimist oskab valida robotika süsteemi sobiva andmeside lahenduse.

· **Andmete kogumine ja töötlemine / loeng-praktiline töö**

12.-13. nädal

Selgitatakse andmekogumise põhjuseid, -põhimõtteid, -viise ja andmetöötlust. **Seosed:** informaatika (tsükkel), matemaatika (statistika, graafikud). **Õpitulemused:** õpilane teab robotiteid, mis koguvad andmeid. Pärast peatüki läbimist oskab põhjendada robotite vajalikkust andmete kogumisel. Lisaks teab, kuidas andmeid hoitakse ning kuhu need robotist edasi satuvad.

· **Projekt (9 t)**

14.-15. nädal

Intelligentne robotika süsteem / praktiline töö

Kogu eelnevalt õpitut koondav ülesanne, mis sisaldab endas järgnevaid tegevusi: projektijuhtimine ja organiseerimine, uurimus, meeskonnatöö, iteratiivne arendus, juhtmevaba suhtlemine, dokumenteerimine, aruandlus, esitus, kaitsmine. **Projekti teema:** Robot tunnelis - tunnelisse saadetav robot edastab tunneliplaani. **Õpitulemused:** õpilane oskab rakendada kursusel senini kogutud teadmisi mehhatroonika ja robotika süsteemi loomisel

8.5 Kursus “Robootika ja mehhatroonika II”

8.5.1 Õppematerjalid

- 1) Robootika gümnaasiumile – Mehhatroonika ja robootika õpik
- 2) Robootika gümnaasiumile – Robotiplatvormi MINDSTORMS NXT juhend
- 3) Pythoni õppematerjalid <http://www.progetiiger.ee/content/k%C3%A4siraamat> 4. Programming LEGO NXT Robots using NXC
- 4) (http://bricxcc.sourceforge.net/nbc/nxcdoc/NXC_tutorial.pdf)
- 5) Robootikakooli juhendmaterjalid
- 6) (<http://robootika.com/archive.aspx#cat-Juhendid>)
- 7) Lego Mindstorm NXT robotikomplektid
- 8) Programmeerimise keskkond BricxCC

8.5.2 Õppe eesmärgid

Kursuse eesmärgiks on pakkuda õpilastele:

- algteadmisi programmeerimisest
- ülesande lahendamiseks sobiva algoritmi koostamise oskus
- oskust koostada ülesannete lahendamiseks sobilik robot komplekt o algteadmised kontrolleri programmeerimiseks NXC-keeles.

Eesmärgid: kursuse edukalt lõpetanu tunneb mehhatroonika ja robootika terminoloogiat, põhimõisteid ning alusprintsipe, oskab koostada ülesande lahendamiseks algoritmi ja sellest lähtuvalt programmeerida mikrokontrollerit (lisaks LEGO MINDSTORMS Education NXT graafilisele keskkonnale ka käsurealt NXC-keeles)

· oskab kavandada ja valmistada lihtsama mehhatroonikasüsteemi ja seda programmeerida ülesandest lähtuvalt.

8.5.3 Õppesisu ja tegevus

- Robootika ja mehhatroonika valikkursuse praktiline osa rajaneb riistvaraplatvormile LEGO MINDSTORMS NXT, LEGO MINDSTORMS Education NXT graafilisele tarkvaralekeskkonnale ja programmeerimistarkvarale BricxCC. Kursus läbitakse paaristundidena. Vastavalt vajadustele ja võimalustele on töö enamasti rühmatööna kas paarides või suuremates rühmades.

8.5.4 Hindamine

Hindamine toimub jooksvalt, praktiliste tööde põhjal. Tunnitöö hindamisel arvestatakse kursuse eripäraga, et 100% töötava lahenduseni jõudmine ei pruugi alati õnnestuda. Rõhku pannakse töö protsessile ja lahenduse analüüsile (mis hästi, mis halvasti, mida tuleks muuta, et lahendus oleks parem).

Hinnatakse:

- oskust koostada ülesande lahendamiseks sobilik algoritm,
- oskust kommenteerida/põhjendada oma loodud programme
- leidlikkust ülesannetele lahenduse leidmisel - sobiliku roboti, algoritmi, kommentaaridega programmi koostamine

8.5.5 Tundide jaotus nädalate kaupa

· Sissejuhatus / loeng

1. nädal

Programmeerimiskeeled ja keskkonnad, algoritmid ja nende koostamise meetodid. **Õpitulemused:** uuritakse programmeerimiseks kasutatavate keelte erinevusi/sarnasusi, kasutusalasid. Pannakse kirja tegevusjuhiseid. Tehakse algust plokkskeemi koostamisega.

· Algoritm ja plokkskeem/ loeng-praktiline töö

2. nädal

Plokkalgoritmi koostamine roboti ülesannete täitmise kirjeldamiseks. **Õpitulemused:** õpilane tunneb plokkskeemi koostamise põhimõtteid ja oskab algoritmi plokkskeemina koostada.

13

· BricxCC programmeerimiskeskond ja NXC-keel

3. nädal

Tutvumine BricxCC kasutajaliidesega ja NXC esmaste käskudega, programmi struktuuriga

Õpitulemused: õpilane oskab siduda robotiaju BricxCC programmeerimiskeskonnaga, oskab koostada lihtsa programmi ja selle robotiajusse laadida ning käivitada.

· Kommentaarid, esmased käsud tööks mootoritega

4. nädal

Kommentaari lisamise vajadus programmi. Tutvumine mootorite liikumise juhtimiseks vajalike käskudega.

Õpitulemused: õpilane saab aru kommentaaride lisamise vajalikkusest. Oskab kasutada mootorite juhtimiseks vajalikke käskude.

· Muutujad ja väärtuste omistamine, töö mootoritega

5. nädal

Tutvumine muutujate ja väärtuste omistamise käskudega. Töö matemaatiliste tehete.

Õpitulemused: õpilane oskab kasutada muutujaid lihtsamate tehete tegemisel, oskab omistada mootorite tööks erinevaid väärtusi.

· Andmetüübid, operaatorid, sisend ja väljund, ekraani ja andurite kasutamine 6.-7. nädal

Tutvumine erinevate andmetüüpidega. anduri näitude ja muutujate kasutamine arvutuste tegemisel ja tulemuste väljastamiseks roboti ekraanil.

Õpitulemused: õpilane oskab kasutada sobilikke andmetüüpe tehete koostamisel ja väljundiks ekraanile; oskab kasutada andurite näite.

· Tingimuslause - IF ja ELSE 8. nädal

Tutvumine tingimuslause kasutamisega. Andurite näitude kasutamine tingimuste loomisel.

Õpitulemused: õpilane oskab kasutada tingimuslauseid roboti töö juhtimiseks.

· Tsükkel - WHILE, REPEAT 9.-10. nädal

Tutvumine lõpmatu ja lõpliku tsükli kasutamise võimalustega. Roboti töö korduvate tegevustega - liikumismuster, korduvate tegevuste loetelu, tingimustele reageerimine.

Õpitulemused: õpilane oskab rakendada tsükleid While ja Repeat roboti juhtimiseks.

· **Funktsioonid e. alamprogrammid - *subroutines*** 11.-12. nädal

Tutvumine alamprogrammide kasutamisega

Õpitulemused: õpilane oskab kasutada alamprogramme keerukama programmi lihtsustamiseks

· **Lõputöö**

13.-15. nädal

Õpilase pool valitud ülesanne robotile - tingimuseks on terve kursuse jooksul õpitu rakendamine algoritmi ja kommentaaridega programmi koostamisel. Töö esitlus.

9 MAJANDUS MOODUL

9.1 Kursus „Majandusõpetus“

Majanduse olemus

Õpitulemused:

Kursuse lõpus õpilane:

1. mõistab, kuidas sunnib nappus inimesi valima ressursside vahel ja kaaluma alternatiivkulusid;
2. analüüsib, kuidas lahendavad erinevad majandussüsteemid põhilisi majandusprobleeme.

Õppesisu:

Nappus ja kompromiss, alternatiivkulu. Majanduse põhivalikud: mida, kuidas, kellele? Tootmistegurid: loodusressursid, inimressursid ja kapital. Mikro- ja makroökonoomika. Turumajanduse alused: eraomand, hinnasüsteem, turukonkurents, ettevõtlikkus. Motiiv. Kasum. Majandussüsteemid: käsu-, tava-, turu- ja segamajandus.

Nõudlus pakkumine, hind

Õpitulemused:

Kursuse lõpus õpilane:

1. iseloomustab nõudluse ja pakkumise koosmõju tasakaaluhinna kujundamisel; saab aru pakkumise ja nõudluse joonistest; hindab nõudluselastsuse mõju nõutavale kogusele;
2. selgitab defitsiidi ja ülepakkumise majanduslikke ning sotsiaalseid tagajärgi.

Õppesisu:

Nõudlus, pakkumine, tasakaaluhind, nõudluselastsus, hinnamõju. Pakkumise ja nõudluse tabelid ning graafikud. Nõudlust ja pakkumist mõjutavad tegurid. Defitsiit ja ülepakkumine.

Inimene kui omanik, tootja, töötaja ja tarbija

Õpitulemused:

Kursuse lõpus õpilane:

1. tunneb kodumajapidamiste ressursside ja isiklike oskuste tähtsust toimetuleku eeldusena;
2. analüüsib tööjõu iseärasusi sõltuvalt tegevusalast ja ametikohast;
3. oskab vormistada nõuetekohaselt elulookirjeldust ja töökohataotlust.

Õppesisu:

Kodumajapidamised. Isiklik ja pere eelarve, eelarve piirangud. Oskused ja võimed. Tarbija, säästlik tarbimine, tarbijakaitse. Tööjõud ja tööhõive. Tööturg. Palgad. Maksud ja maksed. Töötaja, juhi ja alluva rollid. Töölevõtu vestlus, CV koostamine. Töösuhteid reguleerivad õigusaktid. Ettevõtlus. Ettevõtte õiguslikud vormid Eestis.

Raha ja finantsmajandus

Õpitulemused:

Kursuse lõpus õpilane:

1. tunneb Eesti rahasüsteemi iseärasusi ja arutleb Eesti rahanduspoliitika üle;
2. analüüsib kommertsbankade rolli maksete teostajana ja vahendajana raharingluses, hoiuste ning laenude tähtsust bankade bilansis;
3. teab keskpanga ülesandeid raharingluse korraldajana, valuutareservi hoidjana ja kommertsbankade järele valvajana;
4. tunneb kindlustuse olemust ja kindlustuse pakutavaid teenuseid;

5. teab inflatsiooni ja deflatsiooni põhjusi ning arutleb nende tagajärgede üle;
6. analüüsib tarbijahinnaindeksi kujunemist ning selle muutusi seoses hindade ja palkade muutumisega;
7. tunneb tähtsamate väärtpaberite (võlakirjade ja aktsiate) olemust ning erinevust, selgitab väärtpaberituru tegevust ja tähtsust riigi majanduses.

Õppesisu:

Raha funktsioonid. Finantsvahendus. Pangandussüsteem, keskpank ja kommerts pangad, nende ülesanded ja roll raharingluses, pakutavad teenused. Hoiustamine ja laenamine, riskid.

Eesti rahasüsteem, valuutakomitee ja rahanduspoliitika. Euro ja selle kasutamine Euroopas. Kindlustus ja kindlustuse pakutavad teenused. Väärtpaberid: võlakirjade ja aktsiate olemus ning erinevus. Väärtpaberiturg ja selle mõju majandusele. Inflatsioon, deflatsioon. Tarbijahinnaindeks.

Valitsuse osa majanduses

Õpitulemused:

Kursuse lõpus õpilane:

1. toob näiteid valitsuse pakutavate hüvede kohta;
2. tunneb valitsuse reguleerivat ja suunavat rolli majandusringluses ning hüvede ümberjagamisel;
3. analüüsib valitsuse majanduspoliitikat majandusliku stabiilsuse, riigikaitse ja sotsiaalse turvalisuse tagamisel;
4. arutleb riigieelarve moodustamise, maksupoliitika ja tulude ümberjaotamise üle.

Õppesisu:

Valitsuse roll majanduses. Majandusringlus. Riigieelarve moodustamine, tulud ja kulud. Eesti riigi eelarve. Erinevad maksusüsteemid, nende eelised ja puudused. Otsesed ja kaudsed maksud Eestis. Fiskaal- ja monetaarpoliitika. Eesti maksupoliitika. Majanduse tsüklilisus.

Rahvusvaheline majandus

Õpitulemused:

Kursuse lõpus õpilane:

1. analüüsib kaubanduse rolli nii riigi kui ka rahvusvahelises majanduses;
2. selgitab suhtelist ja absoluutset eelist;
3. tunneb raha vahetusväärtuse mõju riigi ekspordile ja impordile;
4. tunneb maailma regioonide majandusliku arengu iseärasusi ja erinevusi;
5. mõistab tehnoloogilise arenguga saavutatud majanduskasvu ja elatustaseme tõusuga kaasnevaid võimalikke negatiivseid muutusi ühiskonnas: linna ja maa vastandumist, tööpuuduse kasvu, tulude ebavõrdset jaotust ja elanikkonna kihistumist, ressursside ammendumist;
6. teab spetsialiseerumise ja globaliseerumise mõisteid, toob nende kohta näiteid maailmamajandusest;
7. teab mitmesuguseid kaubanduspiiranguid: tollimaks, kvoodid, tollivälised kaubandustõkked, dumping; analüüsib kaubanduspiirangute mõju üksiktarbijale ja ettevõtetele nii koduriigis kui ka teistes riikides.

Õppesisu:

Riikide võrdlemine ja rühmitamine erinevate majandusnäitajate alusel: SKT, IAI, THI jne. Rahvusvaheline majandus. Suhteline ja absoluutne eelis, spetsialiseerumine. Eksport, import. Globaliseerumine. Õiglane kaubandus. Valuuta, valuutaturg, valuutakurss, ostujõu pariteet. Rahvusvahelised

majandusorganisatsioonid. Euroopa Liit ja vabakaubandus. Kaubanduspiiranguid: tollimaks, kvoodid, tollivälised kaubandustõkked, dumping. Eesti sise-ja välistmajandus, arengusuunad. Nüüdisaegsed suunad maailmamajanduses. Regioonide majandusliku arengu iseärasused ja erinevused. Tööpuuduse kasv, tulude ebavõrdne jaotus ja elanikkonna kihistumine, ressursside ammendumine.

Lõiming

Kursus sobib hästi kokku gümnaasiumi ühiskonnaõpetusega, täiendades ühiskonnaõpetuses läbitavaid majanduse ja maksustusteemasid. Tihe seos on geograafiaga (majandusgeograafia), matemaatika, ajaloo, keelte, kunstiõpetuse ja tehnoloogia õpetusega.

Kursus lõimub läbivate teemadega nagu: elukestev õpe ja karjääri planeerimine, kodanikualgatus ja ettevõtlikkus, teabekeskkond, tehnoloogia ja innovatsioon, tervis ja ohutus, väärtused ja kõlblus.

9.2 Kursus „Ettevõtlusõpetus”

Turumajandus

Õpitulemused:

Kursuse lõpus õpilane:

1. teab, et turumajanduses määrab turg toodetava toodangu ja kasum motiveerib ettevõtlust;
2. tunneb erinevate ressursside kasutamise vajalikkust ettevõtte tegutsemisel ning kapitali ja investeerimise tähtsust.

Õppesisu:

Ressursside nappus, majanduslik käitumine, alternatiivkulu, kompromissid. Majanduse kolm 6 põhiküsimust. Ettevõtluse tugisambad. Hinnasüsteem, eraomand, konkurents, ettevõtlikkus, kasum. Nõudlus. Pakkumine. Hinnamõju. Nõudluse ja pakkumise muutused. Tasakaaluhind. Tootmise muutuste mõju hindadele.

Ettevõtlus

Õpitulemused:

Kursuse lõpus õpilane:

1. teab ettevõtja kohustusi, riske ja tasusid;
2. analüüsib ettevõtte põhilisi kohustusi oma töötajate, klientide, aktsionäride ja kohaliku ühiskonna ees;
3. mõistab ettevõtlust kui elatise teenimise võimalust.

Õppesisu:

Ettevõtlikkus, ettevõtjate roll majanduses. Ettevõtja, ettevõtte. Ettevõtja kohustused, riskid, kasum. Ettevõtjate strateegiad. Ettevõtte õiguslikud vormid. FIE, osaühing, aktsiaselts. Ettevõtja karjäär. Äriseadustik.

Ettevõtte alustamine

Õpitulemused:

1. Kursuse lõpus oskab õpilane koostada lihtsamat äriplaani oma äriidee teostamiseks.

Õppesisu:

Oma ettevõtte alustamine. Äriidee, äriplan. Toode ja teenus. Algkapital, investeerimine. Väärtpaberid. Tootlikkus, kvaliteet. Püsi- ja muutuvkulud. Nüüdisaegse tehnoloogia ning ressursside efektiivse ja keskkonnasäästliku kasutamise mõju tootlikkusele.

Ettevõtte raamatupidamine

Õpitulemused:

1. Kursuse lõpus tunneb õpilane raamatupidamise aluseid ning oskab pidada lihtsat majandusarvestust, teeb vahet püsi- ja muutuvkulude vahel.

Õppesisu:

Bilanss. Kasumiaruanne. Aktiva, passiva, kasum, kahjum, amortisatsioon. Põhivara, käibevara, kohustused. Üksikisiku ja ettevõtte tulumaks, sotsiaalmaks, käibemaks, töötuskindlustusmaks.

Juhtimine

Õpitulemused:

1. Kursuse lõpus oskab õpilane kasutada juhtimisprobleemide lahendamiseks ajurünnakut.

Õppesisu:

Eesmärkide seadmine, plaanimine. Meeskonnatöö, tööjaotus, motiveerimine, kontrollimine. Ajakasutus.

Tööjõud

Õpitulemused:

Kursuse lõpus õpilane:

1. oskab hinnata enda võimeid ja vastutust, töötades ühel ametikohal õpilasfirmas;
2. oskab vormistada elulookirjeldust ja töökohataotlust.

Õppesisu:

Tööjõud ja tööhõive. Tööturg. Palgad. Töötaja, juhi ja alluva rollid. Töölevõtu vestlus, CV koostamine. Töösuhteid reguleerivad õigusaktid. Sooline segregatsioon tööturul.

Konkurents ettevõtluses

Õpitulemused:

1. Kursuse lõpus tunneb õpilane konkurentsiliike ning konkurentsi positiivseid ja negatiivseid mõjusid.

Õppesisu:

Konkurentsi vormid. Konkurentsi positiivne ja negatiivne mõju tootmisele ning tarbijale. Litsents, patent, kasulik mudel, tööstusdisaini lahend ja autoriõigus.

Turundus

Õpitulemused:

Kursuse lõpus õpilane:

1. oskab seada tootmise ja müügi eesmärgid;
2. tunneb turunduse mõistet ja rolli ettevõtte tegevuses;
3. oskab hinnata ja võrrelda turustruktuure ning strateegiaid, teha reklaami ja müüa tooteid.

Õppesisu:

Põhiülesanded. Toode, hind. Hinnakujundus. Müügistrateegiad. Turundussuhtlus ja müügikoht. Reklaam, reklaami koostamine. Ostja ja müüja rollid.

Ärietiika

Õpitulemused:

Kursuse lõpus õpilane:

1. oskab tuua selliste eetiliste äriotsuste näiteid, mis mõjutavad ühiskonda;
2. hindab seoseid väärtuste ja käitumiste vahel.

Õppesisu:

Vastutus tarbija, ühiskonna ja ettevõtte omanike ees. Sotsiaalne ettevõtlus.

Lõiming

Kursus sobib hästi kokku gümnaasiumi ühiskonnaõpetusega, täiendades ühiskonnaõpetuses läbitavaid majanduse ja maksustusteemasid. Tihe seos on geograafiaga (majandusgeograafia), matemaatika, ajaloo, keelte, kunstiõpetuse ja tehnoloogia õpetusega.

Kursus lõimub läbivate teemadega nagu: elukestev õpe ja karjääri planeerimine, kodanikualgatus ja ettevõtlikkus, teabekeskkond, tehnoloogia ja innovatsioon, tervis ja ohutus, väärtused ja kõlblus.

9.3 Kursus “Ärieetika ja -kultuur erinevates kultuuriruumides”

9.3.1 Õppesisu

1. Ärieetika olemus. Eetika ja etikett.
2. Ärikonflikti praktiline lahendamine, skeem, testid.
3. Ärisuhtlus, ametlik kiri, arved, dokumendid.
4. Kapitalism ja eetika.
5. Korporatsioonid ja eetika.
6. Töö ja eetika
7. Tarbijasuhete eetika
8. Looduskeskkond ja eetika
9. Digieetika
10. Eetikakoodeksid ja nende koostamise probleemid.
11. Ärikultuur erinevates kultuuriruumides: etikett, uskumused, traditsioonid ja tavad.

9.3.2 Õppetegevus

1. Arutelu, rühmatöö
2. Ettekanded või referaadid
3. Probleemsituatsioonide lahendamine
4. Ekspertide kaasamine
5. Erinevate teabekeskkondade kasutamine

9.3.3 Hindamine

Kursusel kasutatakse eristavat hindamist. Hinnatakse peamiselt praktilisi töid ja ettekandeid, mõistete tundmist. Kursusehinde kujunemisel omab kaalu ka tundidest osavõtt ja aktiivsus aruteludes. Osa praktilistest töödest teostatakse rühmatööna.

9.3.4 Lõiming

Kursusel on laialdasi kattuvusi ühiskonnaõpetusega, kirjandusega, võõrkeeltega, loodusainetega ja arvutiõpetuse (informaatikaga). Läbivatest teemadest lõimub kursus: väärtused ja kõlblus, tervis ja ohutus, tehnoloogia ja innovatsioon, teabekeskkond, kultuuriline identiteet, keskkond ja jätkusuutlik areng, elukestev õpe ja karjääri planeerimine.

9.4 Kursus „Inglise ärikeeel ja majanduse alused“

9.4.1 Õppe- ja kasvatusesmärgid

1. Orienteerub võõrkeelses majandusalases teabes ja oskab seda mõtestada;
2. Suudab täita lihtsamaid võõrkeelseid dokumente ja koostada tekste;
3. Iseseisvaks õppijaks/töötajaks kujunemine;
4. Tuleb toime võõrkeelses õpi- ja töökeskkonnas.

9.4.2 Õpitulemused

Õpilane:

1. mõistab kuulamisel ja lugemisel olulisi majandusalaseid tekste;
2. oskab suhelda ja arutleda majandusalastel, teemadel, kasutades olulist majandusalast sõnavara (nt, töövestlus);
3. oskab koostada ametikirju ja lihtsamaid aruandeid, CV-d;
4. oskab inglise keeles anda ülevaadet ja analüüsida majandussituatsioone ning põhjendada oma arvamust;
5. oskab võõrkeelsete materjalide põhjal teha esitlusi ja kokkuvõtteid;
6. tuleb toime igapäevastes tööalastes situatsioonides nii individuaalselt kui rühmas.

9.4.3 Õppesisu

Teemavaldkonnad:

1. Tööga hõivatus, tööjõud, tööleping, töövestlus
2. Ettevõtlus, tootmine, turundamine ja tarbimine
3. Ettevõtte juhtimine
4. Hinnastabiilsus, finantssüsteem ja rahapoliitika
5. Majanduse areng ja stabiilsus
6. Rahvusvaheline majandus

9.4.4 Õppetegevused

Valikkursusel inglise ärikeeel on rõhk praktilistel tegevustel, mis arendavad igapäevases majandus- ja tööalases situatsioonis toimetulekut.

Õppetegevusteks sobivad:

1. Meedia- ja autentsete audiovisuaalsete materjalide kasutamine;
2. majandus- ja tööalased suhtlus- ja rollimängud; (nt. tööintervjuu)
3. ametikirjade, aruannete ja teiste ametialaste tekstide koostamine;
4. esitluste koostamine ning selle esitlemine;
5. rühmatöö või projektülesanded;
6. info otsimine erinevatest võõrkeelsetest teabeallikatest
7. eneseanalüüs, enda hindamine ja oma tegevuse planeerimine.

9.4.5 Hindamine

Kasutatakse eristavat hindamist. Hinnatakse võrdselt kõiki keeleoskuse aspekte. Kokkuvõtva ehk kursuse hinde saab õpilane kursuse lõpus. Põhirõhk hindamisel on praktilistel tegevustel ja oskustel. Puudustele juhib õpetaja tähelepanu taktitundega, osutades võimalustele neist üle saada. Õpitulemusi hinnatakse sõnaliste hinnangute ja numbriliste hinnetega. Õpilane teab, mida ja millal hinnatakse, mis hindamisvahendeid kasutatakse ning mis on hindamise kriteeriumid. Tagasiside andmisel kasutatakse kõrvuti õpetaja hinnangutega õpilaste enesehindamist ja kaaslaste antud hinnanguid, mille alusel kavandab

õpilane koos õpetaja ja kaaslastega oma edaspidised tegevused. Õpilast suunatakse kasutama saavutatut praktilistes elusituatsioonides ja teistes õppeainetes.

9.4.6 Lõiming

Lõiming läbivate teemadega: Elukestev õpe ja karjääri planeerimine, keskkond ja ühiskonna jätkusuutlik areng jt. Lõiming õppeainetega: psühholoogia, karjääriõpetus, ettevõtlusõpe, majandusõpe, ühiskonnaõpetus jt.

9.5 Kursus „Õiguse alused“

Kursusel “Õiguse alused” saab õpilane elementaarse sissejuhatuse õigusteadustesse, mõistmaks, mis on õigus ning kuidas see jaguneb. Kursusel läbitakse enamlevinud õigusraamistikku, millega võib kodanik kokku puutuda.

Õiguse aluste kursus on sama nii Majandusõppe moodulis kui Sotsiaal moodulis. Täpsem kursuse lahtikirjutamine kajastub Sotsiaal moodulis. Õpe võib toimuda Sotsiaal mooduliga koos.

Peatükk 10.3 lehekülg 101.

10 SOTSIAALMOODUL

Mooduli üldkirjeldus

Sotsiaalmoodul koosneb viiest kursusest:

1. Kaugete maade ajalugu.
2. Inglise keelt kõnelevate maade kultuur.
3. Inglise keel - tekstianalüüs
4. Võrdlev usundilugu
5. Õiguse alused

Kujundatavad üldpädevused

Sobivamad läbivad teemad: elukestev õpe ja karjääriplaneerimine, keskkond ja jätkusuutlik areng, kodanikualgatus ja ettevõtlikkus, kultuuriline identiteet, teabekeskkond, tehnoloogia ja innovatsioon, tervis ja ohutus, väärtused ja kõlblus.

Kujundatavad üldpädevused: kultuuri- ja väärtuspädevus, enesemääratluspädevus, õpipädevus, suhtluspädevus, matemaatika, loodusteaduste- ja tehnoloogialane pädevus, ettevõtlikkuspädevus

Üldajalugu

Kursus annab ülevaate Aafrika, Aasia, Lähis-Ida, Põhja- ja Lõuna-Ameerika maailmajagude ajaloo üldistest arengujoontest ning nende tänapäeva ühiskonna ja kultuuri peamistest seaduspärasustest.

Õppe- ja kasvatuseesmärgid

Kursusega taotletakse, et õpilane:

1. tunneb maailma ajaloo üldisi arengujooni;
2. suhtub kriitiliselt meedias esitatavasse informatsiooni globaalsete sündmuste kohta;
3. on salliv teiste kultuuride ja rahvuste suhtes

Õpitulemused ja hindamine

Kursuse lõpus õpilane:

1. tunneb Aasia, Aafrika, Ameerika ja Lähis-Ida arengu üldisi jooni;
2. oskab asetada Euroopa ajaloo laiemas maailma ajaloo konteksti;
3. oskab õpitut siduda meedia ja kirjandusega;
4. oskab esitada oma seisukohti ning neid argumenteeritult kaitsta;
5. oskab otsida informatsiooni erinevate maailma piirkondade ajaloo, kultuuri, poliitika ja ühiskonna kohta

Hindliste tööde sooritamine, aktiivne osalemine seminarides, praktiline töö koostöös mõne kursust puudutava kultuuriorganisatsiooniga Eestis. Kursuse hinne kujuneb kõikide eelnimetatud tööde koondhindena.

Hinnatakse vastavalt kooli õppekavas esitatud nõuetele.

Õppetegevus

1. kirjalike alliktekstide tutvumine ja analüüs;
2. sekundaarkirjandusega tutvumine ja analüüs;
3. filmide vaatamine ja analüüs;
4. võimalusel külalislektorite kaasamine;
5. praktilised tööd

Füüsiline õpikeskkond

Filmi näitamise võimalus, õpperuumi mööbli ümberpaigutamise võimalus.

Ainekava ülesehitus

Islam - usund ja kultuur, islamimaade varane ajalugu, islamimaade ajalugu uuemal ajal, islamifundamentalism, Lähis-Ida konflikt, Araabia kevad, praktiline tund külalislektoriga, kuvand Aafrikast ja aafriklastest, kuningriikide Aafrika, orjanduslik Aafrika, iseseisev Aafrika, tänapäeva Aafrika: müüdid ja tegelikkus, Jaapani ajaloo ja kultuuri üldised jooned, Hiina ajaloo ja kultuuri üldised jooned, India ajaloo ja kultuuri üldised jooned, Ameerika tsivilisatsioonid enne Kolumbust, Ameerika kristianiseerimise poolt- ja vastuargumendid, neokolonialism.

1. Lähis-Ida

Araabia maailma geograafiline ja poliitiline liigendus (lõiming geograafia ja ühiskonnaõpetusega), islamiusu viis sammast, sissejuhatus Koraani, islami tekkimine ja varajane levik, prohvet Muhamed, Islami kalifaat, islamiusu lõhenemine, keskaja isalmiusu keskused, keskaja isalmi teadus, türklaste vallutused, konflikt läänega ning Konstantinoopoli langemine, lääne kolonialism islamimaades, Iraani revolutsioon 1979, Afganistaani sõda, Araabia kevad, Iisraeli ja Palestiina konflikti kujunemine, judaismi põhitõed (toora, talmud, rabi, sabbat, Püha Maa kontseptsioon), juudi diaspora ja holokaust, sionism ja antisemitism, Iisraeli riigi loomine, Yassir Arafat, PLO, Jordaania roll Palestiina küsimuses, Iisrael ja Palestiina tänapäeva geopoliitilisel areenil, migratsioonikriis 2015-..., põhiterminid seoses pagulaspoliitikaga (asüülitaotleja, pagulane, rahvusvahelise kaitse saaja, varjupaiga taotleja, Genfi konventsioon, EL ümberjaotamispoliitika, varjupaigakeskus, majanduspagulane jt) – külalislektor seminaris.

2. Aafrika

Vana-Egiptuse suhted Nuubiaga, vanad Aafrika impeeriumid (Mali, Benini, Songhai, Sine, Zimbabwe, Kongo), Aafrika keelte jaotus, araabia orjaturg, eurooplaste kolonialisatsiooni algus 15. sajandil, võidujooks Aafrikale, Transvaali ja Oranje vabariigid, buurid, 1. ja 2. buuri sõda, orjakaubandus Ameerikasse, eetilised küsimused seoses Aafrika koloniseerimisega, Aafrika dekoloniseerimine, Euroopa ja Hiina investeringud Aafrikasse, tänapäeva sotsiaalsed, majanduslikud ja poliitilised probleemid Aafrikas.

3. India, Hiina ja Jaapan

Sissejuhatus hinduismi ja budismi, India veedad, kastisüsteem, keskaegsed India kuningriigid, islam Indias, sikid, Varanasi kultuslik tähtsus Indias, Euroopa colonialism, India Briti impeeriumi all, Mahatma Gandhi ja võitlus vabaduse eest, India ja Pakistan, tänapäeva sotsiaalprobleemid Indias (vaesus, slummid, sundabielud), India keelte ja kultuuride kaardistamine, Shangi dünastia Hiinas, Xia dünastia Hiinas, Zhou dünastia Hiinas, Hiina filosoofia (Konfutsius), oopiumisõjad, Mandžuuria, Mao Zedong ja Hiina kodusõda, Hiina ja Tiibeti suhted; Taiwani, Shanghai ja Hong Kongi küsimus, jaapani kultuuri põhilised jooned: vanemate austus, perekond, šintoism, animism, teetseremoonia, jaapani võitluskunstid, anime; keskaegsed

Jaapani riigid, Jaapani suhted Hiina ja Koreaga, Jaapani majandusime, Jaapan ja Ameerika teises maailmasõjas, Jaapan tänapäeva maailma poliitikas.

4. Ameerika

Inkade, maajade ja asteekide riigid, usund ja kultuur, filosoofilised argumendid seoses Ameerika koloniseerimisega, indiaanlaste roll Ameerika sõdades, indiaani reservaadid, seminar immigratsioonist Ameerikas.

Lõiming

Kursus lõimub oma sisu poolest kirjandusega (kirjandus ja müüt), geograafiaga (ajalooliste piirkondade asukohad), ühiskonnaõpetusega (ajaloosündmuste mõju tänapäeva ühiskonnale), ajaloo riikliku õppekava kursustega, võõrkeeltega (lisamaterjalid ja allikad), kunsti- ja muusikaajalooga jt.

10.1 Kursus „Inglise keelt kõnelevate maade kultuur“

Kursuse eesmärgiks on väärtustada inglise keelt kõnelevate maade kultuuri kohalikus riigikeeles.

10.1.1 Õpitulemused

Õpilane:

1. väärtustab õpitavat keelt kõnelevate maade kultuuri ja rahvaid;
2. oskab õpitavat keelt kõnelevaid riike üksteise ja teiste riikidega võrrelda;
3. tunneb õpitavat keelt kõnelevate riikide peamisi kultuurilisi iseärasusi;
4. oskab suheldes põhjendada ja kaitsta oma seisukohti mitmekesisist sõnavara kasutades;
5. tunneb õpitavat keelt kõnelevate maade geograafilist ja poliitilist asendit;
6. tunneb õpitavat keelt kõnelevate maade poliitilist ja majanduslikku tausta;
7. seostab omandatud teadmisi praktilise eluga (nt. reisimine, edasiõppimine jms.)

10.1.2 Õppesisu

Teemavaldkonnad

1. **elutingimused** erineva kliima ja rahvastusega aladel;
2. erinevad **inimesed ja rahvad** (keeles- ja kultuurierinevused, käitumistavad, kõlblusnormid); kasvatus: viisakusreeglid, käitumishinnangute kujundamine;
3. erinevate rahvaste **kultuuritraditsioonid**, tavad ja uskumused;
4. **suhtlusvahendid**: loomulik keel ja kehakeel (sõnavalik, žestid, miimika jne) erinevates kultuurides; Erinevused inglise keeles; ärikeel ja -tavad.
5. erinevate inglise keelt kõnelevate maade **majandus**, põhitegevusalad **USA, Kanada, Uus-Meremaa, Austraalia, India, Aafrika, Inglise keelt kõnelevad Kariibi mere saarte** näitel.

10.1.3 Õppetegevused

Õppetegevusteks sobivad:

1. lühireferaadid ja suulised ettekanded;
2. projektitööd;
3. võimalusel kohtumine kas virtuaalselt või reaalselt õpitavat keelt kõneleval maal elava inimese/inimestega;
4. iseseisev lugemine ja kuulamine;
5. iseseisev info otsimine erinevatest infoallikatest;
6. rühmatööd ja paaritööd.

10.1.4 Hindamine

Hinnatakse kõiki keeleoskuse aspekte. Hindamise põhirõhk on suulistel vastustel (esitlused) ja praktilistel töödel ning tegevustel. Õpitulemusi hinnatakse sõnaliste hinnangute ja numbriliste hinnetega. Õpilane teab, mida ja millal hinnatakse, mis hindamisvahendeid kasutatakse ning mis on hindamise kriteeriumid. Tagasiside andmisel kasutatakse kõrvuti õpetaja hinnangutega õpilaste enesehindamist ja kaaslaste antud hinnanguid, mille alusel tehakse ettepanekuid edaspidisteks toetavateks tegevusteks. Õpilast suunatakse kasutama saavutatut praktilistes elusituatsioonides ja teistes õppeainetes.

10.1.5 Lõiming

Kultuuriline identiteet, Keskkond ja ühiskonna jätkusuutlik areng, Teabekeskkond, Väärtused ja kõlblus jt.
Lõiming teiste õppeainetega: geograafia, ajalugu, ühiskond, majandusõpetus jt.

10.1.6 Tekstianalüüs

Õppesisu

1. ajalugu (kontseptsioonid käsitletest, mõisted erinevate riikide ajaloost - sõnavara vt. Comparative religions)
2. religioon (erinevad tõlked, piibel)
3. maailmavaadete erinevused
4. õigus (probleemülesanne)

10.2 Kursus „Võrdlev usundilugu (Comparative Religion)“

Kursus annab sügavama ülevaate maailma suurimatest usunditest: kristlus, islam, judaism, budism ja hinduism ning lühiülevaate väiksema järgijate arvuga usunditest ning usulahkudest. Lisaks analüüsitakse kursusel religiooni ja ühiskonna seoseid ning religiooni rolli tänapäeva maailmas.

10.2.1 Kursuse õppe- ja kasvatuseesmärgid

Võrdleva usundiloo kursusega taotletakse, et õpilane:

1. tunneb maailma ajaloo ja kultuuri üldisi arengujooni;
2. suhtub kriitiliselt meedias, kirjanduses ning igapäevaelus esitatavasse informatsiooni religiooni kohta;
3. on salliv teiste kultuuride ja rahvuste suhtes

10.2.2 Õpitulemused

Kursuse lõpus õpilane:

1. tunneb levinuimaid usundeid Eestis ja maailmas;
2. oskab asetada Euroopa kultuuriloo laiemasse maailma kultuuriloo konteksti;
3. oskab õpitut siduda meedia ja kirjandusega;
4. oskab esitada oma seisukohti ning neid argumenteeritult kaitsta;
5. oskab otsida informatsiooni suuremate usundite ning usulahkude kohta;
6. oskab suhtuda kriitiliselt ühiskonnas levivatesse hoiakutesse religiooni osas

10.2.3 Õppesisu

Kristlus: kristluse teke ja varajane levik, suur kirikulõhe, reformatsioon, sekulariseerumine, erinevad kristluse harud, kristluse levik Eestis; islam: islami teke ja varajane levik, islami suuremad harud, ususõjad, džihaad, naiste õigused islamimaades, koraan, islamiusu põhisambad, Araabia kevad, islami levik Eestis; judaism: judaismi teke ja varajane levik, juudiusu põhimõtted, juutide diasporaa, antisemitism ja juudidipogrommid, judaism tänapäeval; hinduism: hinduismi teke ja panteon, hinduismi põhitõed, hinduismi pühad tekstid, kastikord, hinduism tänapäeval; budism: budismi teke ja levik, budismi põhitõed, idamaised usundid Eestis; väikeusundid ja nende levik Eestis ja maailmas; usuline radikalism ja selle ohud; riigi ja religiooni suhe, argumendid religiooni poolt ja vastu, ateism ning agnostikud.

10.2.4 Ainekava ülesehitus

Kristlus:

kristluse teke ja varajane levik: kristlaste tagakiusamine Rooma riigis; ariaanlus; varased kristlikud õpetlased; (lõiming ajalooga), skolastika; kristluse põhitõed: kolmainus, pärispatt, taeva ja põrgu kontseptsioon; suur kirikulõhe: ida- ja läänekiriku erinevused usuteoorias ja –praktikas; ida- ja läänekiriku arhitektuur (lõiming kunstiajaloo); reformatsioon: erinevate protestantlike usulahkude teke ja levik; Euroopa religiooni-geograafiline kaardistamine (lõiming geograafiaga); sekulariseerumine ning muutused ühiskonnas seoses kiriku rolli vähenemisega; erinevad kristluse harud tänapäeval; kristluse levik Eestis, riigi ja kiriku roll tänapäeval.

Teised monoteistlikud usundid: islam ja judaism

islami teke ja prohvet Muhamed; islamiusu 5 põhisammast (lõiming ajalooga); islami lõhenemine (sunnidid ja šiiidid); ususõjad islamis; džihaad; mõõdukas ja radikaalne islam tänapäeva maailmas;

Araabia kevad ja selle mõjud; judaismi teke ja levik, juutide diasporaa, antisemitism – selle teke, põhjused ja avaldumine: juudipogrommid, juutide ja araablaste suhted, Palestiina-Iisraeli konflikt
Kagu-Aasia usundid: hinduism, budism, šintosim jt

hinduismi ja budismi teke; nirvana ja mokša, reinkarnatsioon ja selle avaldumine; dalai lama ja tema roll maailmas ning Eestis; budismi põhisambad; šintoism ja tema mõju Jaapani ühiskonnale; lühiülevaade konfutsianismist, taoismist ja zoroastrismist.

Väikeusundid ja sektid:

Kristlikud usulahud: adventistid, metodistid, baptistid jt; karismaatiline kristlus, hare krišna liikumine; isikukultus ja selle avaldumine läbi 20. sajandi; ateism ja agnostikud; mormoonid; amišid.

Religioon ja ühiskond:

Riigi ja religiooni vahetõrge tänapäevases maailmas (lõimimine ühiskonnaõpetusega), religioon ja naised, religioosne äärmuslus; naised ja religioon; argumentid religiooni poolt ja vastu.

10.2.5 Õppetegevused

1. referaadi koostamine;
2. suulised esitlused;
3. alliktekstide lugemine ja analüüs;
4. probleemsituatsioonide lahendamine;
5. debatt;
6. töö visuaalsete materjalidega (sümbolid).

10.2.6 Hindamine

Hindelist tööde sooritamist, aktiivne osalemine tundides, referaadi koostamine õpetajaga kokkulepitud teemal ning selle suuline esitlemine klassi ees. Kursuse hinne kujuneb kõikide eelnimetatud tööde koondhindena.

10.2.7 Lõimimine

Ajalugu (suurimate usundite areng), ühiskonnaõpetus (levinuimad usundid Eestis ja maailmas, riigi ja religiooni vahetõrge), geograafia (usundite geograafiline levik), kunstiajalugu (sakraalarhitektuur), inglise keel (kursuses kasutatav keel), kirjandus.

10.3 Kursus „Õiguse alused“

Kursusel “Õiguse alused” saab õpilane elementaarse sissejuhatuse õigusteadustesse, mõistmaks, mis on õigus ning kuidas see jaguneb. Kursusel läbitakse enamlevinud õigusraamistikku, millega võib kodanik kokku puutuda.

10.3.1 Õppe- ja kasvatusesmärgid

Õpilane:

- 1) mõistab õiguse olemust ning põhimõtteid, millel rajanevad Eesti Vabariigi põhiseadus ja teised seadused;
- 2) omandab teadmisi Eesti õigussüsteemist;
- 3) kujundab teadlikkust orienteeruda õigusküsimustes, arendab tahet ja võimet osaleda õiguslastes diskussioonides ning lahendab iseseisvalt õigusprobleeme;
- 4) kujundab oma õiglus- ja õigustunnetust, sallivust ja austust teiste inimeste ning tõekspidamiste vastu, väärtustab ja arvestab autoriõigusi;
- 5) arendab efektiivse õiguskäitumise seisukohast olulisi oskusi, nagu kriitiline mõtlemine, analüüs, suhtlemine, vaatlus, probleemide lahendamine;
- 6) avardab oma teadlikkust õigussüsteemi toimimisest ning seaduste, juristide ja õiguskaitseorganite rollist;
- 7) omandab algteadmisi kutsevaliku võimalustest Eesti õigussüsteemis.

10.3.2 Õppetegevused

Mitmekesise õppematerjali kasutamine (sh veebipõhised) aktiivõppemeetodite kasutamine (individuaalne töö, rühmatööd, paaritööd, diskussioonid, uurimistööd jne).

Kuna õigusloome on pidev protsess, ei saa kursus „Õiguse alused“ ning selle õpetamiseks kasutatav õppematerjal pretendeerida lõplikule tõele.

10.3.3 Hindamine

Hindamisel lähtutakse Tapa Gümnaasiumi hindamisjuhendist. Hindamise põhiline ülesanne on toetada õpilase arengut, kujundades positiivse minapildi ja adekvaatse enesehinnangu, kusjuures tähtis on õpilase enda roll hindamises. Õpitulemuste kontrollimise ja hindamisevormid on mitmekesised. Õpitulemuste kontrolli ja hindamise eesmärk on saada ülevaade õpitulemuste saavutatusest ja õpilase ainealasest arengust ning saadud teavet kasutatakse õppe tulemuslikumaks kavandamiseks. Õpilast teavitatakse, mida ja millal hinnatakse, mis hindamisvahendeid kasutatakse ning mis on hindamiskriteeriumid.

10.3.4 Õpitulemused

Kursuse lõpetaja:

1. mõistab õiguse olemust ning põhimõtteid, millel rajanevad Eesti Vabariigi põhiseadus ja teised seadused;
2. omandab teadmisi Eesti õigussüsteemist;
3. kujundab teadlikkust orienteeruda õigusküsimustes, arendab tahet ja võimet osaleda õiguslastes diskussioonides ning lahendab iseseisvalt õigusprobleeme;

4. kujundab oma õigluse- ja õigustunnetust, sallivust ja austust teiste inimeste ning tõekspidamiste vastu, väärtustab ja arvestab autoriõigusi;
5. arendab efektiivse õiguskäitumise seisukohast olulisi oskusi, nagu kriitiline mõtlemine, analüüs, suhtlemine, vaatlus, probleemide lahendamine;
6. avardab oma teadlikkust õigussüsteemi toimimisest ning seaduste, juristide ja õiguskaitseorganite rollist;
7. omandab algteadmisi kutsevaliku võimalustest Eesti õigussüsteemis.

10.3.5 Õppesisu ja läbitavad õppeteemad

1. Mis on õigus ja kuidas see tekkis.

Õigus ja selle teke, õiguse kodifitseerimine, tavaõigus, seadus, kohus, õigussüsteem, Rooma õigus, inimõigused, kodanikuõigused, Mandri-Euroopa õigussüsteem, Anglo-Ameerika õigussüsteem, kohtupretsedent

2. Õiguse jagunemine, süsteem ja allikad.

Eraõigus, avalik õigus.

3. Eesti õigussüsteemi ajalooline kujunemine.

Eesti riigi teke rahvaste enesemääramisõiguse alusel, Eesti iseseisvuse taastamine õigusliku järjepidevuse printsiibi alusel, õigusriik.

4. Õigussuhe.

Õigussuhe, subjektiivne õigus, juriidiline kohustus, juriidiline fakt, tegu, sündmus, õigussuhte subjekt, õigussuhte objekt, juriidiline isik, õigusvõime, teovõime.

5. Inimõigused

Inimõigused, põhiõigused, kodanikuõigused, inimõiguste kaitse süsteem, inimõiguste kaitse ja järelevalve organisatsioonid, inimõiguste piiramine.

6. Perekonnaõigus

Perekond, abielu ja abiellumine, abielu lõppemine, perekonnaseisuasutus, perekonnaseisuakt, perekonnaseisutunnistus, abieluvaraleping, ühisvara, lahusvara, abikaasade varalised õigused ja kohustused, laps perekonnas, ülalpidamiskohustus, elatis, elatisraha, vanemlikud õigused, pärimine, pärandaja, pärand, pärija, pärimise käik, pärandi avanemine, testamenditäitja, inventuur, annak, pärimisleping, testament, notariaalne testament, kodune testament, seaduse järgi pärimine, pärimine pärandaja viimse tahte kohaselt, sundosa.

7. Asjaõigus

Leping, lepingu tingimused, suuline leping, kirjalik leping, lepingute areng, riigi roll lepingute täitmisel, lepingute sõlmimine, notariaalne leping, notar, lepingu täitmine, lepingu mittetäitmine, lepinguline kahju, lepinguväline kahju, mittevaraline kahju, viivis, leppetrahv, käendus, omand, valdused, hüpoteegid, servituudid, intellektuaalomand.

8. Lepingud

Leping, lepingu tingimused, suuline leping, kirjalik leping, notariaalne leping, notar, lepinguline kahju, lepinguväline kahju, moraalne kahju, viivis, leppetrahv, käendus.

9. Tööõigus

Tööleping, katseaeg, töövaidluskomisjon, töövõtuleping, avalik teenistus.

10. Tarbijakaitse

Tarbija, kaup, teenus, tarbija õigused ja kohustused, teenuse või kauba pakkuja õigused ja kohustused, reklaam, kataloogid, kvaliteet, hind, kauba ja teenuse eest tasumine, pretensioon ja selle esitamine, kompensatsi

11. Intellektuaalomand

Autor, õiguste valdaja, teos, kaubamärk, patent, andmebaas, isiklikud õigused, varalised õigused, kasutusõigus, litsents, autoritasu, piraatkoopia, viitamine ja tsiteerimine.

12. Karistamine ja karistusõigus

Süütegu, süüteo koosseis, tahtlus, kavatsetud tegu, kaudne tahtlus, ettevaatamatus, kergemeelsus, hooletus, süü, õigusvastane tegu, süüvõimelisus, karistus, karistuse eesmärgid, aegumine, süütuse presumptsioon.

13. Kohtumenetlus

Eesti kohtusüsteem, kohtumenetluse olemus ja selle liigid, tsiviilasi, haldusasi, kriminaalasi, maakohus, halduskohus, ringkonnakohus, riigikohus, hagiavaldus, võistlevuse printsiip, uurimisprintsiip, süütuse presumptsioon, esindaja, kaitsja.

10.3.6 Lõiming

Keel ja kirjandus, võõrkeeled, matemaatika, loodusained, kunstained, kehaline kasvatus ja teised sotsiaalsed (nt ühiskonnaõpetus).

11. SISE- JA RIIGIKAITSE SUUND

Õppe- ja kasvatusesmärgid

Õpetusega taotletakse, et üldhariduskooli õpilane:

- 1) kujuneb aktiivseks ja vastutustundlikuks kogukonna- ja ühiskonnaliikmeks, kes mõistab ühiskonna toimimise põhimõtteid ja mehhanisme ning kodanikualgatuse tähtsust, tunneb riigi sisekaitse traditsioone ja arengusuundi, osaleb poliitiliste ning majanduslike otsuste tegemisel;
- 2) mõistab sisekaitse valdkonna seotust laiapindse riigikaitsega ning erinevate ühiskonnaelu valdkondadega ja ühiskonna turvalisusega;
- 3) seostab üldinimlikke ja ühiskondlikke väärtusi ja kõlbluspõhimõtteid sisekaitse valdkonna ametkondade põhiväärtuste ja eetiliste põhimõtetega ning oskab neist lähtudes teha esmaseid eetilisi valikuid;
- 4) väärtustab sisekaitse valdkonna põhilisi elukutseid ning vabatahtlikku sisekaitsetegevust abipolitseiniku, vabatahtliku päästja, vabatahtliku merepäästja ja abidemineerijana;
- 5) mõtestab oma karjääriplaneerimist ning haridustee valikuid ja analüüsib enda võimalikke sisekaitse valdkonna karjäärivalikuid;
- 6) on omandanud esmased lihtsamad pääste, politsei ja piirivalve põhitööde võtted ja esmaabioskused ning oskab käituda kriisiolukordades.

Valikõppeaine kirjeldus

Sisekaitseõpe on valikõppesuund, mis koosneb erinevatest kursustest.

Ühe kursuse maht on 35 akadeemilist tundi. Õppsuuna üldine maht on 315 akadeemilist tundi. Ühel kursusel osalejate minimaalne arv on 5 ja maksimaalne arv 25.

Valikõppeainesse kuuluvad järgmised teoreetilised ja praktilised kursused:

- 1) Pääste ja elanikkonnakaitse üldkursus
- 2) Päästesündmuste lahendamine
- 3) Pääste õppelaager
- 4) Politsei ja piirivalve üldkursus
- 5) Politsei
- 6) Piirivalve
- 7) Politsei ja piirivalve õppelaager
- 8) Maksundus ja toll
- 9) Vanglateenistus

Kursust „Maksundus ja toll“ on koolil võimalik valida neis piirkondades, kus õppe saab korraldada Maksu- ja Tolliamet kui kompetentsikeskus, kokkuleppel ka teistes piirkondades.

Kursust „Vanglateenistus“ on koolil võimalik valida neis piirkondades, kus õppe saab korraldada Justiitsministeeriumi vanglate osakond kui kompetentsikeskus, kokkuleppel ka teistes piirkondades.

Praktilistele harjutustele, sh laagrisse pääsemise eeldus on teoreetilise kursuse vastava osa läbimine ja iseseisva töö tähtjaks esitamine.

Valikõppeaine sooritamise kohta väljastab Sisekaitseakadeemia õpilasele tunnistuse järgmistel juhtudel:

- 1) läbitud on kolm päästekursust ning neli politsei- ja piirivalvekursust;
- 2) läbitud on neli politsei- ja piirivalvekursust;
- 3) läbitud on kolm päästekursust.

Kui õpilasel on läbitud ainult maksunduse ja tolli kursus ja/või vanglateenistuse kursus, väljastab Sisekaitseakadeemia tõendi.

Lõiming teiste õppeainetega

Sisekaitseõpe on multidistsiplinaarne õppeaine, mille koosseisus olevatel kursustel on kokkupuutepunkte mitmesse ainevaldkonda kuuluva õppeainega, eelkõige:

- eesti keele,
- matemaatika,
- loodusainete (bioloogia, geograafia, sh loodusgeograafia, keemia, füüsika),
- sotsiaalainete (ajalugu, ühiskonnaõpetus, inimeseõpetus, geograafia, sh inimgeograafia),
- kehalise kasvatuse ja
- riigikaitsega.

Õppe kavandamine ja korraldamine

- 1) lähtutakse gümnaasiumi õppekava alusväärtustest ja üldpädevustest ning toetatakse lõimingut teiste õppeainete ja läbivate teemadega;
- 2) võimaldatakse õppida üksi ja koos teistega (üksi-, paaris- ja rühmatööd), et toetada õpilaste kujunemist aktiivseteks ja iseseisvateks õppijateks ning loovateks ja kriitiliselt mõtlevateks isiksusteks;
- 3) kasutatakse erinevaid õppeülesandeid, mille sisu ja raskusaste toetavad õppijakeskset käsitlust ning suurendavad õpimotivatsiooni;
- 4) rakendatakse IKT-l põhinevaid õppematerjale ja -vahendeid;

- 5) laiendatakse õpikeskkonda väljapoole kooli füüsilist keskkonda: muuseumid, näitused, raamatukogud, õppekäigud vara- ja isikukaitsega seotud organisatsioonidesse ning siseturvalisuse ametkondadesse jms;
- 6) kasutatakse erinevaid õppemeetodeid, sh aktiivõpet: paaris- ja rühmatöö, vestlus, diskussioon, väitlus, arutelu, seminar, projektõpe; skeemi, plaani, tabeli koostamine; praktiline ja uurimistöö; infootsing teabeallikatest ning infoanalüüs, referaadi ja ettekande koostamine, esitlemine IKT vahendeid kasutades; allikaanalüüs (dokument, tekst, statistika jms), töö erinevate e-riigi vahenditega (riigiportaal, e-teenused, teabepäring, õigusaktid internetis) ja kaardiga;
- 7) korraldatakse õpe laagris praktiliste oskuste ja meeskonnatöö harjutamiseks.

Õpetaja kvalifikatsioon

Sisekaitseõpetajaks sobib Siseministeeriumi valitsemisala valitsusasutuse ja hallatava riigiasutuse, vanglateenistuse või Maksu- ja Tolliameti töötaja või vastavas asutuses varem töötanud inimene, kellel on vastava kursuse erialane ettevalmistus ja praktilise töö kogemus vähemalt 2 aastat, soovitatavalt ka varasem pedagoogilise töö kogemus ning oskus noortega suhelda.

Päästekursuste õpetajaks sobib ka vabatahtlik päästja, kellel on vastava kursuse erialane ettevalmistus (VP II tase) ja praktilise töö kogemus vähemalt 5 aastat (nii ennetus- kui ka operatiivtegevustes, sh reageerimine hoonepõlengutele), soovitatavalt ka varasem pedagoogilise töö kogemus ning oskus noortega suhelda.

Politsei- ja piirivalvekursuste õpetajaks sobib ka abipolitseinik, kellel on iseseisev pädevus ja praktilise töö kogemus vähemalt 3 aastat, soovitatavalt ka varasem pedagoogilise töö kogemus ning oskus noortega suhelda.

Füüsiline õpikeskkond

Õppe jaoks on vaja:

- 1) klassiruumi või auditooriumi, mida on võimalik rühmatööde tegemiseks ümber kujundada, sh mööblit ümber paigutada, kus on internetiühendus ja audiovisuaalse tehnika kasutamise võimalus;
- 2) spordiväljakut;
- 3) võimlat ja matisaali vahetu sunni ja turvataktika tundide pidamiseks;
- 4) politseiasutuse ruumi, mis on kohandatud erivahendite, relvade ja sidevahendite koolituse korraldamiseks;
- 5) päästeasutuse territooriumi praktiliste tundide läbiviimiseks.

Hindamise alused

Sisekaitseõppe valikõppeaine kursuse õpitulemusi hinnates lähtutakse õppekava üldosa ja teiste hindamist reguleerivate õigusaktide käsitlest. Õpilase teadmisi ja oskusi võrreldakse õppe aluseks olevas õppekavas toodud oodatavate tulemustega. Ainealaseid teadmisi ja oskusi võib hinnata nii õppe käigus kui ka pärast õppeteema lõppu.

Valikkursuse koondhindamisel kasutatakse hinnanguid „arvestatud” ja „mittearvestatud”. Õppetulemusi hinnatakse ainekursuse või selle osade arvestamisena, mille puhul positiivne tulemus on „arvestatud” ja negatiivne tulemus on „mittearvestatud”.

Kui soorituste hindamisel kasutatakse punktiarvestust ja õpetaja ei ole andnud teada teisiti, siis on vähemalt 51% maksimaalselt võimalikust punktiarvust saavutanud õpilase tulemuse hinnang „arvestatud”. Kui saavutatud on vähem kui 51% maksimaalselt võimalikust punktisummast, on hinnang „mittearvestatud”, sest õpilasel puudub miinimumteadmiste või -oskuste tase.

Kursuste kavad

Gümnaasiumi õppekava kohustuslikud läbivad teemad on elukestev õpe ja karjääri planeerimine, keskkond ja jätkusuutlik areng, kodanikualgatus ja ettevõtlikkus, kultuuriline identiteet, teabekeskkond, tehnoloogia ja innovatsioon, tervis ja ohutus, väärtused ja kõlblus.

Läbivatest teemadest lähtudes tuuakse aineõppesse kursuse sisuga sobivad teemakäsitlelused, näited ja meetodid. Läbivate teemade käsitlemine õppes toetab õppeainete ja valikõppeaine lõimingut ning õpilase suutlikkust oma teadmisi erinevates olukordades rakendada.

11.1 Pääste ja elanikkonnakaitse üldkursus (35 tundi)

Õpitulemused

Kursuse läbinud õpilane:

- teab laiapindse riigikaitse käsitust;
- teab sisekaitse rolli laiapindses riigikaitstes;
- teab päästeasutuste ajalugu ja tegevuse eesmärgid, Päästeameti struktuuri, teenuseid, põhiväärtusi ning vabatahtliku päästja tegevust;
- mõistab Päästeameti tegevuste vajalikkust ühiskonnas;
- hindab keskkonna tule-, vee- ja koduohutust;
- arutleb päästealaga seotud hädaolukordade teema üle ja seob neid oma kodukoha riskidega;
- teab peamisi esmaabi võtteid;
- teab päästetehnikat ja -varustust ning päästja kaitsevarustust.

Õppesisu

Teema	Laiapindse riigikaitse käsitus (1 tund)
Alateemad:	riigikaitse lai käsitus sisekaitse roll laiapindses riigikaitstes
Teema õpiväljundid: õpilane	Õpiväljundite hindamise kriteeriumid: õpilane
- teab laiapindse riigikaitse käsitust - teab sisekaitse rolli laiapindses riigikaitstes	selgitab, mida mõeldakse riigikaitse laia käsituse all toob näiteid laiapindse riigikaitse seostest pääste valdkonnaga teab, kuidas tema saab panustada laiapindsesse riigikaitmesse
Teema	Päästeasutused (10 tundi)
Alateemad:	tuletõrje ja päästeala ajalugu Päästeameti missioon, visioon ja põhiväärtused ning toimimine Häirekeskuse missioon, visioon ja põhiväärtused vabatahtlikud päästjad rahvusvahelised päästetööd, Eesti päästemeeskond hädaabiteadete menetlemise üldised põhimõtted
Teema õpiväljundid: õpilane	Õpiväljundite hindamise kriteeriumid: õpilane

- teab päästeasutusi, nende ajalugu, ülesandeid ja eesmäärke - teab vabatahtliku päästja tegevusvaldkondi - teab rahvusvaheliste päästetööde valdkondi	teab pääste ajalugu ja päästeasutuste ülesandeid teab elukoha piirkonna päästekomando ja vabatahtliku tuletõrje lugu teab Päästeameti missiooni, väärtusi, visiooni ja pikaajalisi eesmäärke kirjeldab Päästeameti struktuuri, eristades administratiivset ja operatiivteenistuslikku poolt, ning nimetab teenuste kujunemise põhimõtteid teab vabatahtlikuks päästjaks saamise tingimusi nimetab vabatahtlike päästjate tegevusvaldkondi teab rahvusvaheliste päästetööde ja Eesti päästemeeskonna tegevusvaldkondi teab Häirekeskuse peamisi ülesandeid teab, kuidas teha hädaabikõnet Eestis ja Euroopas teab hädaabiteadete menetlemise üldiseid põhimõtteid
Teema	Ohutus ja ennetustöö (16 tundi)
Alateemad:	päästeala ennetustöö põhimõtted tuleohutus (sh elektriohutus, küttekolded) veeohutus koduohutus pommi- ja plahvatusohud CBRN-ohud elanikkonnakaitse eesmärk ja meetmed riski- ja kriisikommunikatsioon hädaolukorrad elutähtsate teenuste toimepidevus kodukoha riskid ja nende maandamine evakuatsioon
Teema õpiväljundid: õpilane	Õpiväljundite hindamise kriteeriumid: õpilane
- teab päästeala ennetustöö valdkondade üldist korraldust ja põhimõtteid - hindab keskkonna tule-, vee- ja koduohutust - teab CBRN-i tähendust ja valdkonnaga seotud ohte - teab demineerimisega seotud ennetustegevusi - teab elanikkonnakaitse eesmärki ja meetmeid - teab toimuda võivaid suurõnnetusi (hädaolukordi), kuidas	kirjeldab ennetusvaldkonna eesmäärke ja töö põhisuundi ning oskab tuua näiteid ennetustöö kohta kirjeldab tuleohutusega seotud ennetusvaldkonna põhitõdesid, oskab märgata ohtlikke olukordi ja luua seoseid igapäevaeluga ning teab, kuidas tuleõnnetuse korral käituda kirjeldab veeohutusega seotud ennetusvaldkonna põhitõdesid, oskab märgata ohtlikke olukordi ja luua seoseid igapäevaeluga ning teab, kuidas veeõnnetuse korral käituda kirjeldab kodukeskkonnas toimunud vigastustega seotud ohtusid ja teab nende ennetamise võimalusi kirjeldab peamisi CBRN-ohte ja teab esmaseid ohutusnõudeid kirjeldab lahingumoonas ohtudega seotud ennetustegevusi kirjeldab elanikkonnakaitse eesmärki nimetab elanikkonnakaitse meetmeid kirjeldab riski- ja kriisikommunikatsiooni vajalikkust

nendeks valmistuda ja nende korral käituda - teab riski- ja kriisikommunikatsiooni vajalikkust - arutleb kodukoha riskide ja nende maandamise võimaluste üle - teab evakueerimise põhitõdesid	nimetab Eestis toimuda võivaid suurõnnetusi (hädaolukordi) ning arutleb nende näitel oma kodukoha riskide ja nende maandamise võimaluste üle nimetab kodus võetavaid ennetavaid meetmeid, et olla valmis pikemaajaliseks elutähtsa teenuse katkestuseks kirjeldab käitumist evakueerimise korral
Teema	Elupäästev esmaabi (4 tundi)
Alateemad:	kannatanu esmane ülevaatus, abi kutsumine abiandja ja kannatanu riskide hindamine ning nakatumise vältimine ABC ja selle rakendamine elustamine (täiskasvanu ja laps) erinevate traumade käsitlemine eluohtliku verejooksu peatamine ja šokk kannatanu mahajahtumise vältimine mürgistuste, söövituste ja põletuste käsitlemine säästlik kannatanu liigutamine
Teema õpiväljundid: õpilane	Õpiväljundite hindamise kriteeriumid: õpilane
- teeb kannatanu esmast ülevaatus, hinnates elutähtsaid parameetreid - kasutab baaselustamise ja elupäästva esmaabi võtteid - rakendab lisavigastusi mittetekitavaid (seljaaju säästvaid) kannatanu liigutamise võtteid, kasutades vajaduse korral abivahendeid	hindab eluohtliku seisundi raskust õigesti annab esmaabi ja elustab õigesti tagab enda ohutuse ning tervise kaitse, kasutades nakkusohu vältimiseks vastavaid isikukaitsevahendeid ja järgides tööohutusnõudeid kohtleb ja transpordib kannatanut ilma lisavigastusi tekitamata

Teema	Päästetehnika ja -varustus (4 tundi)
Alateemad:	päästja kaitseriietus päästja kaitseriietusse riietumise harjutus suruõhuhingamisaparaadi tööpõhimõtte tutvustus suruõhuhingamisaparaadi lülitumise harjutus pääste autotehnika liigid tuletõrjearmatuur, joatorud, vahtkustutusseadmed, tuletõrjevoolikud, käsitöövahendid tuletõrjeredelid sisepõlemismootoriga töövahendid elektrilised töövahendid pneumaatilised ja hüdraulilised töövahendid praktilised harjutused riiklikus või vabatahtlikus päästekomandos
Teema õpiväljundid: õpilane	Õpiväljundite hindamise kriteeriumid: õpilane
- teab päästja kaitsevarustuse omadusi - teab päästetehnikat ja -varustust ning nende kasutusvõimalusi	teab päästja kaitsevarustuse kasutamise eesmärgi ja nõudeid selgitab kaasuse näitel päästja kaitsevarustuse ohutut kasutamist teab pääste autotehnika liike ja rakendusvõimalusi ning põhiauto ülesehitust ja varustust

Teemakohane õppekirjandus

- 1) Julgeolekupoliitika alused (vastu võetud 2023)
- 2) Päästevõrgustiku strateegia aastani 2025
- 3) Riigikaitse arengukava 2022–2031
- 4) Siseturvalisuse arengukava 2020–2030
- 5) Häirekeskuse koduleht
- 6) Mürgistusteabekeskuse koduleht
- 7) Päästeameti koduleht
- 8) Päästeliidu koduleht
- 9) Siseministeeriumi koduleht
- 10) Terviseameti koduleht (nakkushaigused ja keemiarelvade keelustamise konventsioon)
- 11) Hädalukorras seadus
- 12) Päästeseadus
- 13) Elanikkonnakaitse kontseptsioon (2018). Riigikantselei, Siseministeerium
- 14) Käitumisjuhised kriisilukordadeks: www.olevalmis.ee
- 15) Päästeamet 25. Meie lugu (2017). Päästeamet (leitav Digarist)
- 16) A. Talvari (2010). Massihävitusrõlvad ja nende kasutamine tänapäeval. Sisekaitseakadeemia (leitav Digiriulist)
- 17) G. Teder (2018). Veeohutus. Elford Press (leitav Digarist)
- 18) I. Šarin, M. Soontalu (2015). Suitsu ja põlemisgaaside eemaldamine tulekahjudel. Sisekaitseakadeemia (leitav Digiriulist)
- 19) K. Luht (2014). Tule- ja uppumisõnnetuste ennetus. Sisekaitseakadeemia (leitav Digiriulist)
- 20) K. Luht-Kallas (2020). Pääste ja esmaabi üldkursus. Toetav õppematerjal õpetajale. Sisekaitseakadeemia (leitav Digiriulist)
- 21) K. Luht-Kallas (2020). Päästetööd. Toetav õppematerjal õpetajale. Sisekaitseakadeemia (leitav Digiriulist)
- 22) M. Gross jt (2019). Riigikaitse: õpik gümnaasiumidele ja kutseõppeasutustele. Kaitseministeerium, Avita kirjastus

11.2 Päästesündmuste lahendamine (35 tundi)

Õpitulemused

Kursuse läbinud õpilane:

- kasutab päästetehnikat ja -varustust ning päästja kaitsevarustust ohutusnõuete järgi;
- teab tulekustutustööde, eriliigiliste päästetööde ja demineerimise aluseid ning juhtimist;
- kasutab levinumaid esmakustutusvahendeid ning töövahendeid tulekahju ja eriliigiliste päästetööde korral.

Õppesisu

Teema	Päästetööd (32 tundi)
Alateemad:	päästetööde juhtimine; suurõnnetused, juhtimise ja logistika eripära, koostööpartnerid, kriisikommunikatsiooni rakendamine põlemine ja tulekahju liigid, erinevate tulekahjude arengu ja kustutamise eripära esmakustutusvahendid, tuld kustutavad ained ja nende omadused hargnemine põhiautolt suitsusukeldumine: suitsusukeldumise tehnika, suitsusukelduja füsioloogia ning suitsu ja põlemisgaaside eemaldamine hüdraulilised ja pneumaatilised päästevahendid ning nende kasutamine transpordiõnnetused veeõnnetused ja pinnaltpäästetööd ohtlike ainetega seotud õnnetused leomade päästmine ja varustus nööride abil varustuse tõstmine (sõlmed) varingupääste moodsa tehnoloogia kasutamine päästesündmusel (droonid, soojuskaamera) praktilised harjutused riiklikus või vabatahtlikus päästekomandos
Teema õpiväljundid: õpilane	Õpiväljundite hindamise kriteeriumid: õpilane
teab juhtimise põhimõtteid tavaolukorras ja suurõnnetuse korral	selgitab näidiste varal päästetöö juhtide eraldusmärke
teab põlemise keemilisi ja füüsikalisi tegureid ning tulekahju liike	teab koostöö põhimõtteid politsei, kiirabi ja teiste partneritega teab põlemise keemilisi ja füüsikalisi tegureid teab erinevaid tulekahju liike ning nende arengu ja kustutamise eripära teab sisetulekahju arengu üldiseid protsesse ja nendest tulenevaid ohte
kasutab levinumaid esmakustutusvahendeid põlemise liigi järgi	teab ja kasutab esmakustutusvahendeid ning hindab nende sobivust erinevate põlengu liikide kustutamiseks teab erinevaid hargnemisi (nt põhiliini ja tööliini hargnemine, tüviliin)

teab erinevaid hargnemisviise teab hüdrauliliste ja pneumaatiliste päästevahendite kasutusvõimalusi teab päästetööde liike, neile reageerimist ja võimalikke ohte teab sõlmesid, mida kasutada päästevarustuse tõstmiseks, ja oskab nende kasutamist seostada igapäevaeluga teab varingute peamisi tekkepõhjuseid ja päästmise põhimõtteid	kasutab kannatanu transpordivõtteid piiratud nähtavusega hingamiskõlbmatust keskkonnas teab suitsu ja põlemisgaaside eemaldamise võimalusi teab hüdrauliliste ja pneumaatiliste töövahendite kasutusvõimalusi on tutvunud hüdrauliliste ja pneumaatiliste töövahendite standardhargnemistega teab eriliigiliste päästetööde liike (liiklusavariid, pinnaltpäästetööd, õnnetused ohtlike ainetega, loomapääste) ja nendega seotud ohte teab põhilisi toiminguid sõiduauto avarii puhul, ennetab süttimisohtu ja stabiliseerib auto oskab heita vette päästevahendit kuni 20 meetrit kaldast oskab jääoludes päästa ja kasutada päästevahendeid ennast ohtu panemata oskab märgistada veepinnal vahetult vee alla vajunud kannatanu asukohta on tutvunud ohtlike ainete klassifikatsiooni ja märgistusega teab olmekeemia- ja keemiaõnnetuste likvideerimise põhimõtteid teab, kuidas aidata abitusse seisundisse sattunud loomi oskab nelja sõlme (seasõrg, viljapea, päästesõlm, Austria 8) oskab nimetada varingute peamisi tekkepõhjuseid ja teab varingupääste põhimõtteid ning Eesti varingupääste komandosid
Teema	Demineerimistööd (3 tundi)
Teema õpiväljundid: õpilane	Õpiväljundite hindamise kriteeriumid: õpilane
- teab demineerimisega seotud tegevusi ja töövahendeid	teab pommiohu, lahingumoonu ohtu ja plahvatusohtu tõrjumisega seotud tegevusi oskab nimetada demineerimise varustust
Teemakohane õppekirjandus	Päästeseadus I. Šarin, M. Soontalu (2015). Suitsu ja põlemisgaaside eemaldamine tulekahjudel. Sisekaitseakadeemia (leitav Digiriivulist) K. Luht-Kallas (2020). Päästetööd. Toetav õppematerjal õpetajale. Sisekaitseakadeemia (leitav Digiriivulist)

11.3 Pääste õppelaager (35 tundi)

Õpetusega taotletakse, et õpilane kinnistab ja täiendab laagris õppe käigus omandatud teoreetilisi teadmisi, süvendab praktilisi oskusi ning päästeteenistuja väärtuspõhiseid hoiakuid ja eetikapõhimõtteid.

Õpitulemused

Kursuse läbinud õpilane:

- 1) teeb meeskonnaliikmena tehniliselt korrektselt, töövahendeid säästvalt ja ohutusnõudeid järgides päästetööde tüüpilisi harjutusi õppe eesmärgil imiteeritud situatsioonides;
- 2) kasutab päästetehnikat ja -varustust ning päästja isikukaitsevarustust, järgides juhiseid ja ohutusnõudeid;
- 3) kasutab levinumaid esmakustutusvahendeid ning töövahendeid tulekahju ja eriliigiliste päästetööde korral juhiste ja ohutusnõuete järgi;
- 4) kasutab oskuslikult kannatanule esmaabi andes reeglipäraseid võtteid;
- 5) oskab teadlikult hinnata enesesuutlikkust ja füüsilist võimekust pääste valdkonna kutsevalikul ning valmidust vabatahtlikuks tööks;
- 6) kirjeldab ja analüüsib ümbritseva keskkonna (sh kodu) ohutuse üldist seisundit ning oskab puudusi likvideerida või teab, kelle poole pöörduda.

Kõik praktilised harjutused tehakse rühmas või paarides. Teoreetilisi teadmisi harjutatakse ja kinnistatakse imiteeritud tegevuste käigus.

Õppesisu

Teema	Päästeala ennetustöö (4 tundi)
Teema õpiväljundid: õpilane	Õpiväljundite hindamise kriteeriumid: õpilane
hindab keskkonna tule-, vee- ja koduohutust on valmis elutähtsate teenuste katkestusteks ja teab, kuidas erinevates hädaolukordades tegutseda	kirjeldab ümbritseva keskkonnaga seotud põhitõdesid ja oskab luua seoseid igapäevaeluga ning välja tuua õnnetuste ennetamise võimalusi oskab olla valmis elutähtsate teenuste katkestusteks ja tegutseda erinevates hädaolukordades oskab teadmisi ka teistele edasi anda
Teema	Tulekustutustööd (5 tundi)

Alateemad:	suitsusukeldumine: varustus ja töövahendid kannatanu päästmine ohud ja riskid suitsusukeldumisel tööohutus suitsusukeldumisel - praktilised harjutused
Teema õpiväljundid: õpilane	Õpiväljundite hindamise kriteeriumid: õpilane
- liigub piiratud nähtavusega keskkonnas, et leida ja abistada kannatanuid imiteeritud suitsusukeldumise olukorras	kirjeldab erinevaid suitsu ja põlemisgaaside eemaldamise meetodeid tulekahjudel sooritab imiteeritud suitsusukeldumise rühmatööna nii infrapunakaameraga kui ka -kaamerata tehniliselt korrektselt ja ohutult leiab kannatanu ja transpordib ta ohutult ja lisavigastusi tekitamata ohutusse keskkonda
Teema	Esmakustutusvahendid, tuld kustutavad ained ja nende omadused (5 tundi)
Teema õpiväljundid: õpilane	Õpiväljundite hindamise kriteeriumid: õpilane
- kasutab levinumaid esmakustutusvahendeid põlemise liigi põhjal imiteeritud tulekahju olukorras	teab erinevate tulekahjude kustutamise eripära loetleb esmakustutusvahendeid ja hindab nende sobivust erinevate põlenguliikide kustutamiseks kasutab levinumaid esmakustutusvahendeid (vahtkustuti, vesikustuti, pulberkustuti, kustutustekk) õigesti, teab nende erinevusi ning tagab enese ja teiste ohutuse
Teema	Tehnilised päästetööd (6 tundi)
Alateemad:	liiklusõnnetused: ohutuse tagamine; sõiduki stabiliseerimine; konstruktsioonide avamise tehnika; tööohutus veepääste: varustus ja töövahendid; kannatanu päästmine tööohutus; praktilised harjutused
Teema õpiväljundid: õpilane	Õpiväljundite hindamise kriteeriumid: õpilane
hindab enda toimetulekut ja enesesuutlikkust hüdrauliliste ja pneumaatiliste päästevahendite ohutul rakendamisel imiteeritud avarii olukorras	selgitab liiklusõnnetusel esinevaid ohtusid ja oskab neid vältida paigaldab ohutult ja juhendi järgi turvarakise (turvapadja püüdja) sõiduauto roolile valib välja autovraki lõikamiseks ja stabiliseerimiseks õiged töövahendid kasutab autovraki lõikamisel ja stabiliseerimisel ohutuid töövõtteid kirjeldab veekogudel esinevaid ohtusid ja oskab neid vältida kasutab korrektselt kaldalt päästmise vahendeid kasutab pinnaltpääste varustust tehniliselt õigesti ja hoiab seda töökorras
hindab enda toimetulekut ja enesesuutlikkust ning tutvub pinnaltpäästetöödega õppeolukorras	kasutab endale ja kannatanule ohutuid töövõtteid

Teema	Elupäästev esmaabi päästetöödel (5 tundi)
Alateemad:	elustamise ABC: teadvuseta kannatanu, erinevad teadvusetuse seisundid, stabiilne külgasend surm, kliinilise ja bioloogilise surma tunnused elutunnuste kontrollimine üksinda ilma abivahenditeta elustamine kahekesi ilma abivahenditeta elustamine praktilised harjutused
Teema õpiväljundid: õpilane	Õpiväljundite hindamise kriteeriumid: õpilane
- annab kannatanule elupäästvat esmaabi	- annab esmaabi, sh aitab kannatanu seisundit stabiliseerida ja elu säilitada - tagab enda ohutuse ning tervise kaitse, kasutades nakkusohu vältimiseks vastavaid isikukaitsevahendeid ja järgides tööohutusnõudeid

Teema	Demineerimine (1 tund)
Teema õpiväljundid: õpilane	Õpiväljundite hindamise kriteeriumid: õpilane
- tunneb ära lõhkekeha ja teab, kuidas lõhkekeha leiu korral käituda	nimetab lõhkekeha tunnuseid selgitab, kuidas ennast ja teisi ohtu panemata lõhkekeha leiu korral käituda
Teema	Iseseisev ülesanne (9 tundi)
Alateema:	- oma elukoha ohutuse üldise seisundi hindamine
Teema õpiväljundid: õpilane	Õpiväljundite hindamise kriteeriumid: õpilane
- kirjeldab oma elukoha ohutusseisundit ja teeb ettepanekuid ohutuse parendamiseks	kirjeldab hoonet tervikuna (korrused, sissepääsud, ehitusmaterjalid jne) kirjeldab teoreetiliselt võimalikke ohte kogu majas (elektri-, vee- ja küttesüsteemiga seotud ohud jne) kirjeldab ohuolukordadeks valmisolekut elamus (uste sulgemine, koridoride seisund, evakuatsiooniteede olemasolu ja nende läbitavus, suitsu- ja vingundurid, kustutusvahendid jne) kirjeldab keldrite (kui on) seisukorda ohutuse seisukohalt kirjeldab elukoha võimalikke ohte (tulekahjud, uputused, rõdude ja võimalike väikelastega seotud ohud jne) teeb ettepanekuid oma elukoha ohutustaseme tõstmiseks

11.4 Politsei ja piirivalve üldkursus (35 tundi)

Õpitulemused

Kursuse läbinud õpilane:

- 1) teab laiapindse riigikaitse käsitust;
- 2) teab sisekaitse rolli laiapindses riigikaitstes;
- 3) kirjeldab Politsei- ja Piirivalveameti ülesehitust ja ülesandeid ning politseiteenistuse korraldust Politsei- ja Piirivalveameti põhimääruse ning politsei ja piirivalve seaduse järgi;
- 4) kirjeldab riigisisese ja rahvusvahelise politseikoostöö võimalusi ning toob nende kohta näiteid;
- 5) kirjeldab politseiteenistuses kasutatavaid enesekaitsevahendeid, sidepidamisvahendeid ja teenistusrelvi ning toob nende kasutamise kohta elulisi näiteid;
- 6) selgitab vabatahtlike kaasamise põhimõtteid politsei ja piirivalve valdkonnas;
- 7) tunneb ära mõjutustegevusi.

Õppesisu

Teema	Laiapindse riigikaitse käsitus (1 tund)
Alateemad:	riigikaitse lai käsitus sisekaitse roll laiapindses riigikaitstes
Teema õpiväljundid: õpilane	Õpiväljundite hindamise kriteeriumid: õpilane
teab laiapindse riigikaitse käsitust	selgitab, mida mõeldakse riigikaitse laia käsituse all toob näiteid laiapindse riigikaitse seostest politsei ja piirivalve valdkonnaga
teab sisekaitse rolli laiapindses riigikaitstes	teab, kuidas tema saab panustada laiapindsesse riigikaitsesse

Teema	Politseiteenistuse regulatsiooni ning organisatsiooni kultuuri ja struktuuri tundmine (9 tundi)
Alateemad:	politsei ajaloolise tausta ülevaade: Eesti politsei ja piirivalve tähtsamad sündmused aastail 1918–1940, Eesti politsei ja piirivalve aastail 1990–2010, Politsei- ja Piirivalveameti loomine ja organisatsioonilised muutused Politsei- ja Piirivalveameti missioon ja visioon Politsei- ja Piirivalveameti sümboolika: vapp, lipp, teenetemärgid ja teenistusastmed Politsei- ja Piirivalveameti struktuur ja struktuuriüksuste põhiülesanded ning pädevused ülesannete täitmisel avalik teenistus riiklikud ja rahvusvahelised kutse-eetika eeskirjad: avaliku teenistuse seadus, European Code of Police Ethics, Ethics of Border Security ametniku eetiline käitumine ekskursioon ühte lähimasse prefektuuri

Teema õpiväljundid: õpilane	Õpiväljundite hindamise kriteeriumid: õpilane
- kirjeldab Politsei- ja Piirivalveameti ülesandeid ning politseiteenistuse korraldust Politsei- ja Piirivalveameti põhimääruse ning politsei ja piirivalve seaduse järgi	kirjeldab Politsei- ja Piirivalveameti ajalugu ning arengut kirjeldab politsei (k.a piirivalve) sümboolikat näidiste alusel, nimetab põhilisi traditsioone ning selgitab näidete alusel põhiväärtusi kirjeldab Politsei- ja Piirivalveameti struktuuri, põhiülesandeid ja eesmäärke Politsei- ja Piirivalveameti põhimääruse ning politsei ja piirivalve seaduse järgi selgitab eetilist käitumist politseiteenistuses ja toob selle kohta elulisi näiteid
Teema	Politsei riigisisene ja rahvusvaheline koostöö (6 tundi)
Alateemad:	politsei riigisisene koostöö politsei rahvusvaheline koostöö, k.a rahvusvahelised organisatsioonid ja nende põhitegevused politsei riigisiseseid ja rahvusvahelised andmebaasid Schengeni ühtse viisaruumi kujunemine ja Euroopa Liidu integreeritud piirihaldus mõjutustegevused
Teema õpiväljundid: õpilane	Õpiväljundite hindamise kriteeriumid: õpilane
- kirjeldab, milliste rahvusvaheliste organisatsioonidega teeb Eesti koostööd	- nimetab Eestile olulisemaid riigisiseseid ja rahvusvahelisi organisatsioone, kellega tehakse politseikoostööd, ning toob koostöövõimaluste kohta näiteid - kirjeldab Euroopa Liidu integreeritud piirihalduse mudeli rakendamise võimalusi Eestis ja toob nende kohta elulisi näiteid kirjeldab mõjutustegevusi ja toob nende kohta näiteid

Teema	Politseiteenistuses kasutatavad enesekaitsevahendid, sidepidamisvahendid ja teenistusrelvad (6 tundi)
Alateemad:	politseiteenistuses kasutatavad enesekaitsevahendid politseiteenistuses kasutatavad sidepidamisvahendid politseiteenistuses kasutatavad erivahendid politsei teenistusrelvad
Teema õpiväljundid: õpilane	Õpiväljundite hindamise kriteeriumid: õpilane
- kirjeldab politseiteenistuses kasutatavaid enesekaitsevahendeid, sidepidamisvahendeid ja teenistusrelvi ning toob nende kasutamise kohta elulisi näiteid	kirjeldab politseiteenistuses kasutatavaid enesekaitsevahendeid ja toob nende kohta näiteid kirjeldab politseiteenistuses kasutatavaid sidevahendeid ja toob nende kohta näiteid kirjeldab korrakaitseseaduse põhjal, mis teenistusrelvi politseis kasutatakse kirjeldab korrakaitseseaduse põhjal erivahendeid ja toob nende kasutamise kohta elulisi näiteid

Teema	Vabatahtlike kaasamine politseiteenistusse (13 tundi)
Alateemad:	vabatahtlike kaasamine ja rakendamine abipolitseinikuks saamine, kutsesobivusnõuded ja väljaõpe abipolitseiniku õigused ja tegevusala vabatahtliku mere- ja järvepääste olemus vabatahtlikuks mere- ja järvepäästjaks saamine, kutsesobivusnõuded ja väljaõpe
Teema õpiväljundid: õpilane	Õpiväljundite hindamise kriteeriumid: õpilane
- selgitab vabatahtlike kaasamise põhimõtteid politsei ja piirivalve valdkonnas	kirjeldab vabatahtlike kaasamise võimalusi ja toob nende kohta elulisi näiteid selgitab abipolitseiniku põhitegevusi, kutsesobivuse nõudeid ja väljaõpet abipolitseiniku seaduse põhjal selgitab vabatahtlikuks mere- ja järvepäästjaks saamise protsessi (kandideerimine, kutsesobivusnõuded, väljaõpe) selgitab vabatahtliku mere- ja järvepääste põhimõtteid politsei ja piirivalve seaduse põhjal
Teemakohane õppekirjandus	Julgeolekupoliitika alused (vastu võetud 2023) Riigikaitse arengukava 2022–2031 Siseturvalisuse arengukava 2020–2030 Politsei- ja Piirivalveameti koduleht Siseministeeriumi koduleht J. Kiviste, P. Teppan, R. Rei, E. Sieberk (2020). Politsei ja piirivalve üldkursus. Toetav õppematerjal õpetajale. Sisekaitseakadeemia (leitav Digiriiulist)

11.5 Politsei (35 tundi)

Õpitulemused

Kursuse läbinud õpilane:

toob näiteid väärtegude ja kuritegude kohta, eristab neid ning mõistab üldiselt süütegude menetlust;
nimetab korrakaitseseaduse meetmeid ning toob näiteid korrarikkumise, ohu ja ohu kahtluse kohta;
nimetab mõned liikluse järelevalve meetmed ja liikluse ohutuse suurendamise võimalused;
kirjeldab ohtu sattumise ja süütegude ennetamise võimalusi;
kirjeldab sündmuskohal tegutsemist;
kirjeldab politsei patrullimise üldiseid eesmärgi ja toob näiteid patrullimise kohta.

Õppesisu

Teema	Karistusõiguse kohaldamise üldpõhimõtted (4 tundi)
Alateemad:	õiguse jagunemine: avalik õigus ja eraõigus, politsei tegevus karistusõiguse ja korrakaitse (haldusõiguse) alusel karistusõiguse ja menetlusõiguse üldised põhimõtted väärteod ja kuriteod, nende eristamine ja näited süüteomenetluse üldised põhimõtted ja toimingud
Teema õpiväljundid: õpilane	Õpiväljundite hindamise kriteeriumid: õpilane
eristab väärtegu ja kuritegu ning toob nende kohta näiteid mõistab üldiselt süütegude menetlust	toob sisult korrektseid näiteid väärtegude ja kuritegude kohta, et selgitada väärteo ja kuriteo mõistet eristab etteantud loetelus või kaasuste alusel väärtegu ja kuritegu mõistab üldiselt süütegude menetlust
Teema	Avaliku korra kaitse üldpõhimõtted (5 tundi)
Alateemad:	põhiõigused ja nende kaitsmise vajadus politseitöö põhimõtted ja mudelid riiklikus järelevalves (ennetus, reageerimine, eriala, kogukonnapõhine vaade) politsei kui korrakaitseorgani pädevused ja volitused korrakaitseseaduse alusel, avaliku korra eest vastutav isik ja ohu liigid käitumine äkkrünnaku korral riikliku järelevalve üld- ja erimeetmete tutvustus
Teema õpiväljundid: õpilane	Õpiväljundite hindamise kriteeriumid: õpilane
- on tutvunud korrakaitseseadusega ja nimetab mõnda politsei järelevalve meetet	toob näiteid politsei kohaldatavate korrakaitsemeetmete kohta selgitab ja eristab korrarikkumist, ohtu ja ohu kahtlust ning toob nende kohta sisuliselt õigeid näiteid oskab nimetada põhiõigusi, mida korrakaitstes kaitstakse ja mida korra kaitsmisega riivatakse

- eristab korrarikkumist, ohtu ja ohu kahtlust ning toob nende kohta näiteid	
Teema	Liikluse järele valvamine (4 tundi)
Alateemad:	liiklusseaduse reguleerimisala ja struktuur, levinumad liiklusrikkumised politsei tegevused liiklusjärelvalves liiklusõnnetuste põhjused ja ennetamise võimalused
Teema õpiväljundid: õpilane	Õpiväljundite hindamise kriteeriumid: õpilane
on tutvunud liiklusseadusega ja nimetab mõnda politsei kohaldatavat järelevahtemeedet nimetab üldiselt liiklusõnnetuste levinumaid põhjusi ja ennetamise võimalusi	nimetab politseiniku tööülesandeid liiklusjärelvalves nimetab liiklusõnnetuse levinumaid põhjuseid selgitab liiklusõnnetuste ennetamise võimalusi jalakäija, autojuhi ja politseiametniku vaates
Teema	Ohtu sattumise ja süütegude ennetamine (4 tundi)
Alateemad:	piirkonnapolitsei töö ning üldised näited koostöövõrgustike ja ennetuse kohta korrarikkumise toime pannud lapse mõjutamise võimalused küberhügieen, peamised ohud internetis veebikonstaablid ja nende roll politseitöös
Teema õpiväljundid: õpilane	Õpiväljundite hindamise kriteeriumid: õpilane
nimetab piirkonnapolitseiniku tööülesandeid toob näiteid koostöövõrgustike kohta toob näiteid korrarikkumise toime pannud lapse mõjutamise võimaluste kohta	toob elulisi näiteid piirkonnapolitseiniku töö kohta toob sisult õigeid näiteid koostöövõrgustike kohta selgitab korrarikkumise toime pannud lapse mõjutamise võimalusi
Teema	Tegutsemine sündmuskohal ja asitõendite käitlemine (4 tundi)
Alateemad:	kriminalistika ja tõendite kogumise üldiste põhimõtete tutvustus sündmuskoha kaitsmise vajadus ja tõendite leidmine sündmuskoha vaatluse põhimõtted ja üldised näited
Teema õpiväljundid: õpilane	Õpiväljundite hindamise kriteeriumid: õpilane

teab kriminalisti peamisi tööülesandeid tunneb sündmuskoha ja asitõendite kogumise üldiseid põhimõtteid kirjeldab sündmuskoha kaitse ja asitõendite puutumatuse tagamise vajadust	toob näiteid kriminalisti tööülesannete kohta toob näiteid mõne sündmuskoha asitõendite kogumise kohta selgitab ja põhjendab sündmuskoha kaitse ning asitõendite puutumatuse tagamise vajadust
Teema	Piirkondlik politseitöö (4 tundi)
Alateemad:	piirkondliku politseitöö üldised põhimõtted politsei töö strateegiad piirkondlikus politseitöös kogukonna kaasamine ja võrgustikutöö
Teema õpiväljundid: õpilane	Õpiväljundite hindamise kriteeriumid: õpilane
teab piirkonnapolitseainiku peamisi tööülesandeid nimetab mõne politseitöö strateegia teab peamisi kogukonna kaasamise ja võrgustikutöö võimalusi	toob näiteid piirkonnapolitseainiku tööülesannete kohta nimetab mõne politseitöö strateegia nimetab mõne kogukonna kaasamise ja võrgustikutöö võimaluse
Teema	Välijuhtimine ning patrullimise planeerimine ja elluviimine (4 tundi)
Alateemad:	politsei patrullimise ja välijuhtimise põhilised tegevused ja ülesanded politseipatrullide töö tutvustus, tüüpilised väljakutsed ja tööülesanded
Teema õpiväljundid: õpilane	Õpiväljundite hindamise kriteeriumid: õpilane
teab välijuhi ja patrullpolitseiniku peamisi tööülesandeid teab väljakutsetele reageerimise ja nende lahendamise võimalusi patrullis	toob näiteid välijuhi tööülesannete kohta toob näiteid patrullpolitseiniku tööülesannete kohta selgitab väljakutsetele reageerimise ja nende lahendamise võimalusi näite põhjal
Teema	Õppekäik politseiasutusse (6 tundi)
Alateemad:	liiklusjärelvalve ja patrull, välijuhtimine, teenistuskoad piirkonnapolitsei ja ennetus kriminaalpolitsei ja süüteomenetlus, kriminalistika

Teema õpiväljundid: õpilane	Õpiväljundite hindamise kriteeriumid: õpilane
- käib politseijaoskonnas või mõnes muus politseiasutuses ja tutvub politseinike igapäevatööga	- oskab teadlikult hinnata enesesuutlikkust politsei valdkonna kutsevalikul
Teemakohane õppekirjandus	Siseturvalisuse arengukava 2020–2030 Politsei- ja Piirivalveameti koduleht Eesti Vabariigi põhiseadus Karistusseadustik Korraldusseadus Kriminaalmenetluse seadustik Liikluseadus Väärteomenetluse seadustik K. Almosen (2016). Kogukonnakeskse politsei tööriist: https://www.vomentaga.ee/sites/default/files/book/digiraamat/laane-harju-koostookogu-juubeliseminar-21102016-kernu-moisas-kalvi-almosen-ettekanne_1252.pdf R. Rei (2020). Politseikursus. Toetav õppematerjal õpetajale. Sisekaitseakadeemia (leitav Digiriivulist)

11.6 Piirivalve (35 tundi)

Õpitulemused

Kursuse läbinud õpilane:

selgitab piiri valvamise üldiseid põhimõtteid, meetodeid ja taktikat;

tuvastab reisidokumentide ja transpordivahendite dokumentide lihtsamaid võltsinguid;

selgitab ohutuse nõudeid veekogul olles.

Õppesisu

Teema	Piiri valvamine (15 tundi)
Alateemad:	integreeritud piirihaldus; ülevaade välis- ja sisepiirist, piiripunktidest ja kordonitest (maismaa-, sadama- ja lennujaamapiiripunktid, kordonid, patrullrühmad, nende ülesanded ja tegevused integreeritud piirihalduses) neljaastmeline riiki lubamise mudel riigipiir, selle tähistamine ja erinevad piirimärgid piirikontrolli ja riigipiiri valvamise ajutine taaskehtestamine sisepiiril piiri valvamise korraldus, meetodid, k.a tehnilised vahendid piirikontroll rahvusvaheliseks liikluseks avatud piiripunktides piiriülene kuritegevus, selle vormid, sh mõjud Eesti majandusele
Teema õpiväljundid: õpilane	Õpiväljundite hindamise kriteeriumid: õpilane
- selgitab piiri valvamise üldiseid põhimõtteid, meetodeid ja taktikat ning piiriüleste kuritegude vorme	selgitab integreeritud piirihalduse üldiseid põhimõtteid nimetab, mis riigisiseste ja rahvusvaheliste õigusaktide alusel riigipiiri valvatakse selgitab, kuidas tähistatakse riigipiiri ja piiririba kirjeldab piiri valvamise meetodeid loetleb ning kirjeldab piiri valvavaid teenistustoimkondi ja nende põhilisi tegevusi selgitab isikute, transpordivahendite ja dokumentide kontrollimise põhimõtteid piiripunktis selgitab piiriülese kuritegevuse avaldumist ja vorme

Teema	Dokumentide kontrollimine (14 tundi)
Alateemad:	isikut tõendavate dokumentide seadus võltsingute klassifitseerimine (identiteedi- ja dokumendipettuse jaotus) dokumentide materjal: turvapaber, plastid (PC, PVC) trükistiilid: ofsettrükk, kõrgtrükk, sügavtrükk, tindiprinteri trükk, laserprinteri trükk, lasergraveering turvaelemendid: aluspõhjamuster, mikrokiri, vesimärk, sünkroontrükk, OVI, DOVID isiku tuvastamise põhimõtted, praktilised harjutused

Teema õpiväljundid: õpilane	Õpiväljundite hindamise kriteeriumid: õpilane
- tuvastab reisidokumentide ja transpordivahendite dokumentide lihtsamaid võltsinguid	nimetab Eestis Vabariigis väljastatavaid reisidokumente ja kirjeldab, mis alustel neid väljastatakse kirjeldab levinumaid võltsinguid ja nende tunnuseid kirjeldab levinumaid turvaelemente ja lihtsamaid võltsingutunnuseid reisidokumentides, k.a pangatähtedel tuvastab isiku dokumendis oleva foto järgi ja selgitab isiku tuvastamise põhimõtteid
Teema	Veekogul ohutusnõuete tagamine (6 tundi)
Alateemad:	otsingud ja päästetööd veekogul, k.a piiriveekogul merereostus ja sellest teavitamine erinevad päästevahendid ja nende kasutamine
Teema õpiväljundid: õpilane	Õpiväljundite hindamise kriteeriumid: õpilane
- selgitab ohutuse nõudeid veekogul olles	selgitab oma sõnadega päästevahendite kasutamise vajalikkust kirjeldab otsingu- ja päästetööde üldiseid põhimõtteid merel ning piiriveekogul kasutab päästevesti
Teemakohane õppekirjandus	Politsei- ja Piirivalveameti koduleht PRADO koduleht Välisministeeriumi koduleht Isikut tõendavate dokumentide seadus Karistusseadustik Meresõiduohutuse seadus Otsingu- ja päästetöö, sealhulgas merereostuse avastamise ja likvideerimise kord Eesti merealal ning piiriveekogus Piirirežiimi eeskirja kinnitamine Riigipiiri seadus Välismaalaste seadus Väljasõidukohustuse ja sissesõidukeelu seadus Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2019/1896, Euroopa piiri- ja rannikuvalve loomine ning integreeritud piirihalduse mudel: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/PDF/?uri=CELEX:32019R1896&from=EL Kehtivate reisidokumentide näidised: http://www.edisontd.nl/ J. Puusalu (2022). Mehitamata õhusõidukite kasutamine piiril. Sisekaitseakadeemia (leitav Digiriiulist) P. Teppan, M. Liiva, L. Tummeleht (2020). Piirivalve üldkursus. Toetav õppematerjal õpetajale. Sisekaitseakadeemia (leitav Digiriiulist)

11.7 Politsei ja piirivalve õppelaager (35 tundi)

Õpetusega taotletakse, et õpilane kinnistab ja täiendab laagris õppe käigus omandatud teoreetilisi teadmisi, süvendab praktilisi oskusi ning politseiametniku väärtuspõhiseid hoiakuid ja eetikapõhimõtteid.

Õpitulemused

Kursuse läbinud õpilane:

oskab teadlikult hinnata enesesuutlikkust ja füüsilist võimekust politsei valdkonna kutsevalikul ning valmidust vabatahtlikuks tööks;

oskab tegutseda politsei sekkumist vajavates elulistes imiteeritud sündmustes vastutustundlikult, järgida kokkulepitud reegleid ja norme, kasutada ohutult tehnilisi vahendeid ning enesekaitsevõtteid; kirjeldab ja analüüsib oma elukoha turvalisust võimaliku kuritegeliku ründe vähendamiseks.

Kõik praktilised harjutused tehakse rühmas või paarides. Teoreetilisi teadmisi harjutatakse ja kinnistatakse imiteeritud tegevuste käigus.

Õppesisu

Teema	Riviõpe (3 tundi)
Alateemad:	rivikorra kujunemise ajalugu, kasutamise vajadus ja tähtsus riviõtted ja käsklused demonstratsioon ja praktilised harjutusülesanded
Teema õpiväljundid: õpilane	Õpiväljundite hindamise kriteeriumid: õpilane
- täidab riviõppe põhilisi käsklusi	- täidab rühmas riviõpetuse põhilisi käsklusi õigesti
Teema	Füüsiline ettevalmistus (3 tundi)
Alateemad:	1500 meetri jooks istessetõus kätekõverdused enesekaitse võtete demonstratsioon ja praktilised harjutusülesanded
Teema õpiväljundid: õpilane	Õpiväljundite hindamise kriteeriumid: õpilane
täidab Sisekaitseakadeemiasse sisseastumise füüsiliste katsete normatiive	on saavutanud kõigis füüsiliste katsete kategooriates vähemalt 75% normatiivi lävendist
kasutab olulisemaid esmaseid enesekaitsevõtteid	kasutab esmaseid enesekaitsevõtteid tehniliselt korrektselt, efektiivselt ja ohutult

Teema	Relvaõpe (6 tundi)
Alateemad:	ohutustehnika laskmisel ja praktiline laskmine tehnilised demonstratsioonid
Teema õpiväljundid: õpilane	Õpiväljundite hindamise kriteeriumid: õpilane
teab ja tunneb politseis kasutatavaid relvi ja erivahendeid ning nende ohutu kasutamise nõudeid oskab praktiliselt lasta	nimetab ja tunneb politsei kasutuses olevat relvastust näidiste varal kirjeldab tulirelvade kasutamise ohutuse nõudeid korrektselt täidab Sisekaitseakadeemia laskmisnormatiivi
Teema	Kriminaalpolitsei töövaldkond (7 tundi)
Alateemad:	kriminaalpolitsei töövaldkonda kuuluvad praktilised harjutused tehnik ja töövõtete demonstratsioonid
Teema õpiväljundid: õpilane	Õpiväljundite hindamise kriteeriumid: õpilane
oskab leida ja eristada asitõendeid muudest esemetest oskab koostada isikukirjeldust oskab võtta sõrmejälgi oskab leida kaasuse põhjal karistusseadustikust õige kuriteo	leiab territooriumilt etteantud arvu asitõendeid kirjeldab kahtlustatava tundemärke robotfoto koostamiseks leiab ja kopeerib tehniliselt kvaliteetse sõrmejälje kirjeldab kuritegu karistusseadustiku alusel
Teema	Korrakaitsepolitsei töövaldkond (7 tundi)
Alateemad:	korrakaitsepolitsei töövaldkonda kuuluvad praktilised harjutused tehnik ja töövõtete demonstratsioonid
Teema õpiväljundid: õpilane	Õpiväljundite hindamise kriteeriumid: õpilane
- oskab riietuda märulipolitsei varustusse	riietub juhendi nõuete järgi kasutab varustust juhendi järgi ohutult ja tehniliselt korrektselt
oskab kasutada märulipolitsei turvavarustust teab olulisemaid märulipolitsei käsklusi ja oskab nende järgi tegutseda oskab reageerida peretülile sündmuskohal etteantud stsenaariumi järgi	mõistab käsklusi ja tegutseb nende järgi õigesti mõistab stsenaariumi ja käitub selle järgi
Teema	Iseseisev ülesanne (9 tundi)
Alateema:	- oma elukoha seisundi hindamine võimaliku kuritegeliku ründe vähendamiseks
Teema õpiväljundid: õpilane	Õpiväljundite hindamise kriteeriumid: õpilane

- kirjeldab ja analüüsib oma elukoha seisundit ning teeb ettepanekuid selle turvalisuse parendamiseks ja võimaliku kuritegeliku ründe vähendamiseks	kirjeldab oma elukohta tervikuna (korrused, sissepääsud, keldrid, koridorid, panipaigad, kuurid, kõrvalhooned), selle olukorda kirjeldab teoreetilisi võimalusi kõrvalistel isikutel hoonesse, katusele, keldrisse, kõrvalhoonesse sissepääsemisel ja kuritegude või õigusrikkumiste toimepanemisel kirjeldab võimalike kuritegelike rünnete ennetamiseks rakendatud meetmete olemasolu (koridori/trepikoja, keldriuste sulgemisvõimalused, akende olukord, kaamerate vm spetsiaalsete vahendite olemasolu maja juures, ümbruskonnas) kirjeldab parklat, autode parkimiskohti maja lähikonnas ja nende turvalisust teeb ettepanekuid elukoha veelgi paremaks kaitsmiseks kuritegeliku ründe eest (uksed, aknad, lukud, valveteenistuse abi, kindlustus jne), võimalusel lisab illustreerivat fotomaterjali
--	--

11.8 Maksundus ja toll (35 tundi)

Õpitulemused

Kursuse läbinud õpilane:

teab laiapidse riigikaitse käsitust;

teab sisekaitse rolli laiapidsetes riigikaitsetes;

mõistab maksu- ja tollipoliitika üldpõhimõtteid;

tunneb valdkonna põhimõisteid;

on teadlik maksude kehtestamisest ja nende vajalikkusest riigi eksisteerimise seisukohast lähtuvalt;

mõistab maksuhalduri rolli ja ülesandeid ühiskonnas ning sellest tulenevalt maksumaksja õigusi ja kohustusi;

mõistab tolli rolli keskkonna-, tervise-, ühiskonna- ja majanduskaitse tagamisel;

oskab nimetada ja selgitada tolliprotseduure;

mõistab kaupadele pandud keeldude ja piirangute põhjuseid;

oskab kasutada Eesti tollitariifistikku ja arvutada tollimakse;

teab aktsiisikaupade regulatsioone.

Õppesisu

Maksundus (18 tundi)	
Teema	Laiapidse riigikaitse käsitus (1 tund)
Alateemad:	riigikaitse lai käsitus sisekaitse roll laiapidsetes riigikaitsetes
Teema õpiväljundid: õpilane	Õpiväljundite hindamise kriteeriumid: õpilane
teab laiapidse riigikaitse käsitust	selgitab, mida mõeldakse riigikaitse laia käsituse all
teab sisekaitse rolli laiapidsetes riigikaitsetes	toob näiteid laiapidse riigikaitse seostest maksunduse ja tolli valdkonnaga teab, kuidas tema saab panustada laiapidsetesse riigikaitsetesse
Teema	Maksu- ja Tolliamet (1 tund)
Teema õpiväljundid: õpilane	Õpiväljundite hindamise kriteeriumid: õpilane
teab maksuhalduri peamisi ülesandeid	selgitab oma sõnadega maksuhalduri rolli ja ülesandeid ühiskonnas
mõistab Maksu- ja Tolliameti strateegilisi suundumusi	mõistab maksuhalduri ja maksumaksja õigusi ja kohustusi mõistab meedias kajastatud maksuhalduri tegevuste sisu ja eesmäärke
Teema	Maksustamise olemus ja eesmärk (3 tundi)
Teema õpiväljundid: õpilane	Õpiväljundite hindamise kriteeriumid: õpilane

teab maksustamise eesmärgi ja seda, milleks maksuraha kogutakse	selgitab maksustamise eesmärgi ja maksude kogumise vajalikkust
mõistab maksude tasumise vajadust avalike teenuste ja kaupade pakkumisel	mõistab maksude ja avalike teenuste vahelist seost
Teema	Eesti maksusüsteem: kohalikud ja riiklikud maksud (3 tundi)
Teema õpiväljundid: õpilane	Õpiväljundite hindamise kriteeriumid: õpilane
teab, millest koosneb Eesti maksusüsteem	selgitab Eesti maksusüsteemi olemust
teab peamisi Maksu- ja Tolliameti tegevust reguleerivaid õigusakte	nimetab peamisi maksude liigitamise aluseid
	loetleb riiklikke ja kohalikke makse ning sundkindlustusmakseid
	oskab leida peamisi Maksu- ja Tolliameti tegevust reguleerivaid õigusakte
Teema	Füüsilise isiku maksustamine (3 tundi)
Teema õpiväljundid: õpilane	Õpiväljundite hindamise kriteeriumid: õpilane
mõistab füüsilisest isikust maksumaksja kohustusi ja õigusi	teab peamisi töösuhte regulatsioone
mõistab füüsilise isiku tulude maksustamise põhimõtteid	teab füüsilise isiku tulude deklareerimise põhimõtteid (sh maksusoodustused ja eri liiki tulude deklareerimise põhimõtted)
	selgitab ümbrikupalga olemust ja selle maksmise tagajärgi

Teema	Maksuvõlad: tasumine ja sissenõudmine (4 tundi)
Teema õpiväljundid: õpilane	Õpiväljundite hindamise kriteeriumid: õpilane
teab, mis on maksuvõlg ja tasumata maksuvõlalt arvestatud intress	selgitab maksuvõla olemust
teab, millised on maksuhalduri võimalused maksuvõla sissenõudmiseks	kirjeldab maksuvõla sissenõudmise protsessi
teab maksuvõla ositi tasumise võimalusi	selgitab maksuvõla ositi tasumise võimalusi
Teema	Maksuõigusrikkumised (3 tundi)
Teema õpiväljundid: õpilane	Õpiväljundite hindamise kriteeriumid: õpilane
teab karistusõiguse üldiseid põhimõtteid	selgitab oma sõnadega sisuliselt õigesti karistusõiguse üldiseid põhimõtteid
mõistab karistuse eesmärgi	selgitab oma sõnadega levinud maksuõigusrikkumise viise

Teemakohane õppekirjandus	Julgeolekupoliitika alused (vastu võetud 2023) Riigikaitse arengukava 2022–2031 Siseturvalisuse arengukava 2020–2030 Maksu- ja Tolliameti koduleht Rahandusministeeriumi koduleht Siseministeeriumi koduleht Eesti Vabariigi põhiseadus Eesti Vabariigi põhiseadus, kommenteeritud väljaanne: https://pohiseadus.ee/ Maksukorralduse seadus Maksukorralduse seaduse seletuskiri K. Randlane (2016). Maksuvõlgade sissenõudmine. Sisekaitseakadeemia (leitav Digiriulist) K. Randlane (2020). Maksundus. Maksunduse ja tolli üldkursus. Toetav õppematerjal õpetajale. Sisekaitseakadeemia (leitav Digiriulist) L. Lehis (2012). Maksuõigus. Juura P. Tammert (2005). Maksundus. Õpik ülikoolidele ja kõrgematele õppeasutustele. OÜ Aimwell T. Elling (2019). Käibemaks: üldistest põhimõtetest kuni aktuaalse kohtupraktikani. KMS
---------------------------	---

Toll (17 tundi)	
Teema	Tollipoliitika üldpõhimõtted (3 tundi)
Teema õpiväljundid: õpilane	Õpiväljundite hindamise kriteeriumid: õpilane
mõistab tollipoliitika eesmärgi ja mõju ühiskonnale	annab lühiülevaate tolli ajaloolisest taustast
mõistab tolli rolli rahvusvahelises tarneahelas	selgitab tolli rolli keskkonna-, tervise-, ühiskonna- ja majanduskaitse tagamisel näidete varal
	selgitab tollipoliitika rolli rahvusvahelises kaubanduses
Teema	Tollitoimingud (4 tundi)
Teema õpiväljundid: õpilane	Õpiväljundite hindamise kriteeriumid: õpilane
mõistab tolliprotseduure	kirjeldab kauba saabumist Euroopa Liitu ja kauba väljumist Euroopa Liidust
teab tolliprotseduuridele esitatavaid nõudeid	selgitab tolliprotseduuride olemust, järgnevust ja lõpetamist
teab reisija ja postisaadetise tolliformaalsusi	selgitab reisija ja postisaadetise tollivormistust
Teema	Eesti tollitariifistik (5 tundi)
Teema õpiväljundid: õpilane	Õpiväljundite hindamise kriteeriumid: õpilane

mõistab kauba klassifitseerimise põhimõtteid mõistab kaupadele rakenduvaid tariifseid ja mittetariifseid meetmeid teab Eesti tollitariifistiku kasutamise põhimõtteid oskab arvutada tollimaksu	oskab kasutada Eesti tollitariifistikku (ETT) määrab kaubale õige kaubakoodi selgitab peamisi tariifseid ja mittetariifseid meetmeid arvutab tollimaksu selgitab tollideklaratsiooni lahtreid
Teema	Keeldude ja piirangutega kaubad (5 tundi)
Teema õpiväljundid: õpilane	Õpiväljundite hindamise kriteeriumid: õpilane
mõistab tollijärelevalve põhimõtteid mõistab kaupadele kehtestatud keeldude ja piirangute põhjuseid teab aktsiisikaupade regulatsioone	selgitab tollijärelevalve rolli riigikaitstes nimetab keeldude ja piirangutega kaupu teab aktuaalseid kehtivaid piiranguid ja keelde ning nende kehtestamise põhjuseid kirjeldab aktsiisikaupu toob näiteid rikkumiste kohta tollis
Teemakohane õppekirjandus	Maksu- ja Tolliameti koduleht Alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktsiisi seadus Tolliseadus Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 952/2013, 9. oktoober 2013, millega kehtestatakse liidu tolliseadustik: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=celex:32013R0952 H. Koitla (2020). Toll. Maksunduse ja tolli üldkursus. Toetav õppematerjal õpetajale. Sisekaitseakadeemia (leitav Digiriulist) H. Koitla, I. Saar (2022). Tolliprotseduurid. Sisekaitseakadeemia (leitav Digiriulist)

11.9 Vanglateenistus (35 tundi)

Õpitulemused

Kursuse läbinud õpilane:

teab laiapidse riigikaitse käsitust;

teab sisekaitse rolli laiapidsses riigikaitsses;

teab vangistuse ja kriminaalhoolduse eesmäärke;

kirjeldab vanglateenistuse struktuuri;

teab vanglaametniku tööks vajalikke väärtushinnanguid;

teab vanglate tegevust ja kriminaalhooldust reguleerivaid õigusakte;

teab vangi ja kriminaalhooldusalusega suhtlemise eripärasid;

teab hädakaitse aluseid koos enesekaitsega;

teab vangistuse ja kriminaalhoolduse karistuse täideviimise ja taasühiskonnastamise olemust;

kirjeldab üldiselt vangivalvuri peamisi tööülesandeid;

kirjeldab üldiselt inspektor-kontaktisiku peamisi tööülesandeid;

demonstreerib rahulikus situatsioonis erivahendite kasutamist;

kasutab olulisemaid esmaseid enesekaitsevõtteid ja saab võimaluse täita vanglateenistuse kehaliste katsete normatiivid.

Õppesisu

Teema	Laiapidse riigikaitse käsitus (1 tund)
Alateemad:	riigikaitse lai käsitus sisekaitse roll laiapidsses riigikaitsses
Teema õpiväljundid: õpilane	Õpiväljundite hindamise kriteeriumid: õpilane
teab laiapidse riigikaitse käsitust	selgitab, mida mõeldakse riigikaitse laia käsituse all
teab sisekaitse rolli laiapidsses riigikaitsses	toob näiteid laiapidse riigikaitse seostest vanglateenistuse valdkonnaga teab, kuidas tema saab panustada laiapidssesse riigikaitssesse
Teema	Vanglateenistuse üldtutvustus (5 tundi)
Alateemad:	vanglateenistuse strateegia, visioon ja missioon (aluspõhimõtted) vanglateenistuse struktuur ja erinevate struktuuriüksuste roll vanglateenistuses vangistuse eesmärk vanglate tegevust reguleerivad õigusaktid vangla külastus
Teema õpiväljundid: õpilane	Õpiväljundite hindamise kriteeriumid: õpilane
kirjeldab vanglateenistuse struktuuri	nimetab üldjoontes õigesti vanglateenistuse struktuuri kuuluvaid üksusi ja nende tegevust
teab vangistuse eesmäärke	nimetab vangistuse eesmärgid
teab vanglate tegevust reguleerivaid õigusakte	nimetab peamised vangla tegevust reguleerivad õigusaktid

Teema	Eetika ja väärtused (3 tundi)
Alateemad:	vanglateenistuja eetikakoodeks vanglateenistuse põhiväärtused väärtuste mäng
Teema õpiväljundid: õpilane	Õpiväljundite hindamise kriteeriumid: õpilane
- teab vanglaametniku tööks vajalikke väärtushinnanguid	- nimetab, millis(t)est väärtushinnangu(te)st peab vanglaametnik lähtuma konkreetsetes elulistes juhtumites
Teema	Suhtlemine vanglas (4 tundi)
Alateemad:	suhtlemine kinnipeetavaga kuulamine enesekehtestamine inimlikkuse säilitamine
Teema õpiväljundid: õpilane	Õpiväljundite hindamise kriteeriumid: õpilane
- teab vangi ja kriminaal- hooldusala suhtlemise eripärasid	- selgitab elulise juhtumi näitel, milliseid suhtlemise võtteid kasutati või tuleb kasutada
Teema	Taasühiskonnastamine (3 tundi)
Alateemad:	taasühiskonnastamise eesmärk juhtumikorralduslik meeskond, selle rollid, ülesanded ja põhitegevused sotsiaalprogrammid
Teema õpiväljundid: õpilane	Õpiväljundite hindamiskriteeriumid: õpilane
- teab taas- ühiskonnastamise olemust	selgitab taasühiskonnastamise olulisust vanglas nimetab, kes on juhtumikorraldusliku meeskonna liikmed ja millised on nende rollid selgitab sotsiaalprogrammide tähendust
Teema	Hädakaitse (2 tundi)
Alateemad:	hädakaitse mõiste hädakaitse koosseis hädakaitse piiride ületamine
Teema õpiväljundid: õpilane	Õpiväljundite hindamise kriteeriumid: õpilane
- teab hädakaitse aluseid	tunneb ära juhtumikirjelduse põhjal, kas tegemist on hädakaitse juhtumiga nimetab hädakaitse piiride ületamise juhud
Teema	Järelevalve vanglas (3 tundi)
Alateemad:	- järelevalve eesmärk valvuri tööülesanded valvuri töövahendid keelatud esemed ja läbiotsimine
Teema õpiväljundid: õpilane	Õpiväljundite hindamise kriteeriumid: õpilane
- kirjeldab üldiselt vangivalvuri peamisi tööülesandeid	loetleb valvuri peamisi tööülesandeid loetleb valvuri varustusse kuuluvaid esemeid tunneb juhtumikirjelduse põhjal ära keelatud esemed

Teema	Karistuse täideviimine ehk õigusrikkuja taasühiskonnastamine (3 tundi)
Alateema:	- juhtumikorralduslik karistuse täideviimine
Teema õpiväljundid: õpilane	Õpiväljundite hindamise kriteeriumid: õpilane
kirjeldab üldiselt juhtumikorralduse meetodit ja põhimõtteid	kirjeldab üldiselt, millised on juhtumikorralduslikud tegevused vangi ja kriminaalhooldusalaalusega
kirjeldab üldiselt inspektor-kontaktisiku peamisi tööülesandeid	kirjeldab üldiselt, mida tehakse vanglas, valmistamaks kinnipeetavat ette vanglast vabanemiseks
kirjeldab üldiselt kriminaalhooldusametni ku peamisi tööülesandeid	kirjeldab üldiselt kriminaalhooldusele määratavaid sihtgruppe; annab ülevaate üldkasuliku töö koordineerimisest, elektroonilise valve kohaldamisest ja kriminaalhooldusametniku peamistest tööülesannetest (sh arvamuse ja kohtueelse ettekande koostamisest kinnipeetava ennetähtaegseks vabanemiseks)
Teema	Erivahendite kasutamine ja füüsiline võimekus (11 tundi)
Alateema:	- praktiline õpe
Teema õpiväljundid: õpilane	Õpiväljundite hindamise kriteeriumid: õpilane
kasutab olulisemaid esmaseid enesekaitsevõtteid	kasutab esmaseid enesekaitsevõtteid tehniliselt korrektselt, efektiivselt ja ohutult
saab võimaluse täita vanglateenistuse kehaliste katsete normatiivid	teab kehalise aktiivsuse olulisust ja on kursis kehaliste katsete normatiividega
demonstreerib rahulikus situatsioonis erivahendite kasutamist	demonstreerib õige tehnikaga käte raudu panemist, teleskoopnuia ja gaasi kasutamist
Teemakohane õppekirjandus:	Julgeolekupoliitika alused (vastu võetud 2023) Riigikaitse arengukava 2022–2031 Siseturvalisuse arengukava 2020–2030 Siseministeeriumi koduleht Vanglateenistuse koduleht Karistusseadustik Elanikkonnakaitse kontseptsioon (2018). Riigikantselei, Siseministeerium Vanglateenistuja eetikakoodeks Ülevaade vanglateenistusest (2019). Toetav materjal. Sisekaitseakadeemia, Justiitsministeerium I. Durnescu jt (2023). Korrektsiooni põhioskused: juhtumikorraldaja käsiraamat. Sisekaitseakadeemia (leitav Digiriulist) L. Madise, P. Pikamäe, J. Sootak (2014). Vangistusseadus. Kommenteeritud väljaanne. Juura

12. VABAVALIKAINED

12.1 Kursus „Inglise keel C1 (Cambridge Advanced English ettevalmistuskursus) I (G1)“

12.1.1. Õppe-ja kasvatuseesmärgid

Õppeaine Inglise keel C1 (Cambridge Advanced English ettevalmistuskursus) I õppe-eesmärk on omandada inglise keel tasemel C1 ja valmistuda rahvusvaheliseks inglise keele eksamiks (Cambridge Advanced English).

Keeleoskuse tase kursuse lõpuks:

Õpitulemus	Lugemine	Kirjutamine	Kuulamine	Kõnelemine
Rahuldav	B2.2	B2.2	B2.2	B2.2
Hea/väga hea	C1.1	C1.1	C1.1	C1.1

Inglise keel CAE I on vabavalik-kursus mahuga 35 tundi.

TEEMA	ÕPPESISU JA - TEGEVUSED	ÕPITULEMUSED	LÕIMING (teiste õppeainete, valdkondade ja läbivate teemadega)
Mina ja maailm	Individuaalne eripära, iseloomustamine, perekond, keeleoskus Essee ja raporti kirjutamine	- Oskab suuliselt ja kirjalikult kirjeldada enda ja pereliikmete iseloomu, keeleoskust - Oskab kirjutada esseed ja raportit	Eesti keel, võõrkeeled, inimeseõpetus, psühholoogia
Haridus ja töö	Haridustee, praktika ja karjäärivalikud Kirjade ja raportite koostamine CV ja covering letter Letter of application	- Eristab informal ja formal stiili - Koostab nõuetele vastava CV, avalduse, kirja	Karjääriõpetus, inimeseõpetus, psühholoogia, uurimistöö alused
Kultuur ja looming. Meedia.	Kirjeldused. Kõnekäänud ja väljendid. Stiilide eristamine, sobiva stiili valimine, teksti tonaalsus. Arvustus, artikkel, suuline ettekanne	- Omandab inglise keele levinumaid idioome - Mõistab teksti stiili olulisust - Oskab kirjutada arvustust, artiklit	Kirjandus, meediaõpetus, arvutiõpetus

		Oskab teha veenvat suulist ettekannet, sh efektiivselt kasutada toetavaid IT võimalusi	
--	--	--	--

12.2 Kursus „Inglise keel C1 (Cambridge Advanced English ettevalmistuskursus) II (G2)“

12.2.1 Õppe-ja kasvatuseesmärgid

Õppeaine Inglise keel C1 (Cambridge Advanced English ettevalmistuskursus) II õppeeesmärk on omandada inglise keel tasemel C1 ja valmistuda rahvusvaheliseks inglise keeleksamiks (Cambridge Advanced English).

Keeleoskuse tase kursuse lõpuks:

Õpitulemus	Lugemine	Kirjutamine	Kuulamine	Kõnelemine
Rahuldav	C1.1	C1.1	C1.1	C1.1
Hea/väga hea	C1.2	C1.2	C1.2	C1.2

Inglise keel CAE II on vabavalikaine mahuga 35 tundi.

TEEMA	ÕPPESISU JA - TEGEVUSED	ÕPITULEMUSED	LÕIMING (teiste õppeainete, valdkondade ja läbivate teemadega)
Keskkond ja tehnoloogia	Tehnoloogia areng, keskkonnakaitse, rohelised lahendused, innovatsioon. Prügimajandus, ümbertöötlus. Arvamuse avaldamine ja põhjendamine. C1 tasemel teemakohane sõnavara ja	- Loeb ja kuulab mahukaid C1 taseme sõnavaraga tekste - Esitab soravalt C1 taseme sõnavaraga ettekandeid spetsiifilisel teemal - Avaldab käsitletaval teemal arvamust ja põhjendab seda - Kirjutab C1 sõnavara ja grammatika tasemel tekste (ettekanne, kõne, kiri, essee)	Majandusgeograafia, majandusõpetus, avalik esinemine, füüsika, bioloogia

	grammatilised konstruktsioonid. Ettekanded, rühmatööd, projektõpe		
Haridus ja töö. Elukestev õpe.	Kõrghariduse omandamine, kõrgkooli kandideerimine, elukestev õpe, õpiränne. Avalduse, taotluse, kaaskirja kirjutamine. C1 tasemel teemakohane sõnavara ja grammatilised konstruktsioonid. Referaat, raport, proposal. Arvamuse avaldamine ja põhjendamine. Rühmatööd, projektõpe. Kokkuvõtete koostamine.	- Kirjutab C1 sõnavara ja grammatika tasemel tekste (report, proposal, review, essay), sh avaldab arvamust ja põhjendab seda - Kuulab spetsiifilisel teemal ettekannet ja koostab sellest suulise/kirjaliku kokkuvõtte	Uurimistöö alused, inimeseõpetus, meediaõpetus, avalik esinemine
Inimene ja ühiskond. Tervis ja elustiil.	Reisimine, reisikirjeldused, arvustused. Tervislikud eluviisid. Sport. Arvamuse avaldamine ja põhjendamine suuliselt ja kirjalikult.	- Kirjutab vastavalt teemale ja lugejale (target audience) stiililt sobiva teksti, kasutades C1 taseme sõnavara ja grammatikat. - Oskab debatis partneri argumente ümber sõnastada, nendega (mitte)	Inimeseõpetus, kehaline kasvatus, geograafia, majandusgeograafia, ajalugu, inglise keelt kõnelevad maad, avalik esinemine

	C1 tasemel teemakohane sõnavara ja grammatilised konstruktsioonid. Arvustus, kiri, debatt	nõustuda ja oma arvamust/seisukohta põhjendada	
--	---	--	--

12.3 Kursus „Hiina keele ja kultuuri alused“

Tapa Gümnaasiumis kui jätkusuutlikus ja arenevas koolis on loodud õppimist toetav keskkond, mis tagab kõigile õpilastele kvaliteetse hariduse arvestades iga õpilase võimeid ning individuaalset arengut.

Tapa Gümnaasiumi väärtusteks on väärikus, avatus, lennukus ja koostöö, mille tulemuseks on elus toimetulekuks vajalike oskuste ning väärtushinnangute kujunemine.

12.3.1 Valikõppeaine kirjeldus

Hiina keele ja kultuuri alused on vabavalikkurus gümnaasiumi humanitaar- ja reaalloppesuunale. Valikainet õpetatakse 1 kursuse ulatuses (35 tundi) õppegruppi täitudes. Õppegruppi võivad kuuluda õpilased kogu gümnaasiumi klasside ulatuses.

Hiina keele õpetusega taotletakse, et õpilane:

- 1) huvitub võõrkeelte õppimisest ning nende kaudu silmaringi laiendamisest;
- 2) omandab oskuse märgata ja väärtustada erinevate kultuuride eripära;
- 3) tunneb erinevaid võõrkeelte õppimise strateegiaid ning oskab neid iseseisvalt kasutada;
- 4) huvitub õpitavat keelt kõnelevast maast ja selle kultuurist;
- 5) oskab kasutada võõrkeelseid teatmeallikaid (n.t teatmeteosed, sõnaraamatud, Internet), et leida vajalikku infot ka teistes valdkondades ja õppeainetes.

Kursuse lõpuks saavutab õpilane keeleoskuse taseme A1, mis võimaldab tal igapäevastes suhtlusolukordades toime tulla ja eriline rõhk on hiina keele tähe märkide omandamisel.

12.3.2 Hindamine

Hindamisel kasutatakse nii kujundavat hindamist kui kokkuvõtvat hindamist.

Hiina keeles hinnatakse kõiki osaoskusi kas eraldi või lõimitult ning õpilane saab õppetöö käigus tagasisidet kas suulise või kirjaliku sõnalise hinnangu või hinde vormis kõigi osaoskuste kohta. Hiina keele õpetaja tutvustab õpilastele hindamise aluseid **õpetatavas aines õppeperioodi** alguses nii, et õpilane teab, mida ja millal hinnatakse, milliseid hindamisvahendeid kasutatakse ning mis on hindamise kriteeriumid.

Kursuse tulemuslikkust hinnatakse **arvestatud** või **mitte arvestatud**.

12.3.3 Õppesisu

Teemavaldkonnad:

- 1) **Hiina Rahvavabariik:** Geograafiline asend, rahvastik, Loodus ja ilm.
- 2) **Hiina ajalugu**, Hiina kultuuri põhialused, suurimad linnad. Provintsid.
- 3) **Hiina keele hieroglüüfide hääldamine Pinyin abil.** Õigete toonide kasutamine. Hieroglüüfide kirjutamise alused. (Lõiming võõrkeelte ja eesti keelega, geograafiaga;

- 4) **Mina ja teised:** Sina ja mina. Minu pere. Lihtsamad tervitamisviisid. enda tutvustamine. Lihtsama informatsiooni edastamine. (Tere ! Kuidas läheb ? Mul läheb hästi. Kuidas on tema nimi ? Tema nimi on ... Kui vana ... on ? Mis on tema rahvus ? Minu / Tema rahvus on ... Kus Te elate ? Me elame Eestis / nemad elavad ... (Tähtsamate maade nimetused) Mis see siin on ? see siin on ... Mis see seal on ? See seal on ... Eitused. Keegi omab midagi / ei oma midagi) (Lõiming inimeseõpetusega; enesemääratluspädevus, suhtluspädevus, sotsiaalne pädevus);
- 5) **Toitumistavad ja riietumine:** Hiina riietumiskultuur. Värvid. Hiina toit (Mida ma joon / söön ? Mulle meeldib / ei meeldi ...) (Lõiming ajaloo; sotsiaalne pädevus);
- 6) **Ajaarvestus:** Numbrid ja kella tundmine .Numbrid 1-100. Nädalapäevad ja kuud. (Mis kell on ? Täna /homme / eilne kuupäev) Hiina kalender ja sodiaagimärgid. (Lõiming matemaatika);
- 7) **Haridus ja töö:** Koolielu. Õppeained. (Millised õppetunnid mul on / ei ole) Ametid ja hovid. (Ma oskan / ei oska Minu /tema hobi on ...) (karjääriõpetus; ettevõtlikkuspädevus);
- 8) **Hiina kultuur:** festivalid (kevadefestival e. uus aasta , laternafestival, draakonifestival jt.), riigipühad, ilutulestiku traditsioon. hiina kunst; hiina muusika (Pekingi ooperiteater), sport (Pekingi 2008 Olümpiamängud). (Lõiming ajaloo, muusikaajalooga, kunstiajalooga; väärtuspädevus);
- 9) **Transport ja reisimine:** transpordivahendid, Vaatamisväärsused Hiinas. (... asub kus? / asuvad kus ? Eessõnad – ees, taga, kõrval, all, sees, peal) (geograafia, arvutiõpetus; digipädevus, ettevõtlikkuspädevus).

Õpipädevust arendatakse iga teema juures läbi õpitegevuste.

12.3.4 Õppetegevused

Õpimotivatsiooni säilitamiseks ja tulemuslikumaks õppimiseks kasutatakse erinevaid töömeetodeid:

- 1) paaris- ja rühmatöö (rollimäng, intervjuerimine, dramatiseering jms);
- 2) erinevad meediavahendeid;
- 3) kuulamis- ja lugemisstrateegiate arendamine,
- 4) töö sõnavaraga, sõnaraamatutega;
- 5) erinevad mälu- ja kognitiivsed strateegiad keelelise info efektiivsemaks meelde jätmiseks;
- 6) palju aega pühendatakse kirjamärkide harjutamiseks ja omandamiseks.

Kuna tegu on keelega, mille puhul kirjutamine on raskeim oskus omandamiseks, hiina keele foneetiline tähestik-süsteem (Pin Yin) ja tähemärkide süsteem;

Õppimise käigus õpitakse tundma õpistrateegiaid, mis aitavad edaspidi iseseisvalt töötada, kujunevad eeldused teiste võõrkeelte kiiremaks õppimiseks.

12.3.5 Õpitulemused kursuse (G3 klassi) lõpuks:

- 1) saab aru igapäevastest väljenditest ja lühikestest lausetest;
- 2) kasutab õpitud väljendeid ja lühilauseid oma vajaduste väljendamiseks ning oma lähiümbruse (pere, kodu, kool) kirjeldamiseks;
- 3) reageerib adekvaatselt lihtsatele küsimustele ja korraldustele;
- 4) on omandanud esmased teadmised õpitava keele kultuuriruumist;
- 5) rakendab õpetaja juhendamisel varem omandatud õpioskusi ja -strateegiaid;
- 6) seab endale õpieesmärke ning hindab koostöös kaaslase ja õpetajaga oma saavutusi;
- 7) töötab õpetaja juhendamisel iseseisvalt, paaris ja rühmas.

12.4 Kursus „Liiklusteooria“

Tapa Gümnaasiumi autoõpetuse ainekava on koostatud “Põhikooli ja gümnaasiumiseaduse” (RT I 2010, 41, 240), Vabariigi Valitsuse 6. jaanuari 2011. a määrus nr 2 „Gümnaasiumi riiklik õppekava”, „Liiklusseaduse” (RT I 2010, 44, 261), majandus- ja kommunikatsiooniministri 27.06.2011.a määruse nr 60 “Mootorsõidukijuhi ettevalmistamise tingimused ja kord ning mootorsõidukijuhi ettevalmistamise õppekavad” ja Tapa Gümnaasiumi arengukava (2012-2016). Ainekava on Tapa Gümnaasiumi õppekava osa.

Tapa Gümnaasiumis kui jätkusuutlikus ja arenevas koolis on loodud õppimist toetav keskkond, mis tagab kõigile õpilastele kvaliteetse hariduse arvestades iga õpilase võimeid ning individuaalset arengut.

12.4.1 Üldalused

Valikaine „Liiklusteooria“ on Tapa Gümnaasiumis pakutav oma kooli loodud valikaine, mis valmistab ette B- kategooria ja B-1 alamkategooria mootorsõidukijuhte. Valikaine õppekava koosneb teooria- ja sõiduõppest ning praktikumidest. Õppekava koosneb kahest omavahel seotud kursusest kogumahuga 99 tundi, millest iseseisvat tööd on vähemalt 12 tundi, auditoorset tööd vähemalt 62 tundi, sõiduõpet on vähemalt 23 tundi ja praktikumideks on 2 tundi. Osavõtt auditoorsetest-, sõidu- ja praktikumitundidest on kohustuslik. Valikaine viiakse läbi gümnaasiumiastme jooksul kõikide õppesuundade õpilaste vabavalikaine kursustena.

Valikaine läbiviimisel teeb kool koostööd autokoolidega. Osaliselt on õppekava läbimine õpilasele tasuline, vastavalt koostöölepingule. Õppekava on paindlik ja võib ajas muutuda lähtudes kehtivast seadusandlusest.

12.4.2 Juhi ettevalmistamise eesmärgid

Juhi ettevalmistamise eesmärk on luua võimalused, andmaks õpilastele teadmised, oskused ja hoiakud liikluses käitumiseks vastavalt B- ja B1- kategooriate mootorsõiduki juhile kehtestatud kvalifikatsiooninõuetele.

Juhi ettevalmistamise eesmärgiks on luua eeldused:

- 1) Vastutustundliku juhi liikluskäitumise kujunemiseks;
- 2) Juhi ohutu, iseseisva, teisi liiklejaid arvestava ja keskkonda säästva käitumise kujunemisele.

12.4.3 Tegevused ja meetodid õpiväljundite saavutamiseks

Õppekava koosneb kahest omavahel seotud kursusest kogumahuga 99 tundi, millest:

- 1) iseseisvat tööd on vähemalt 12 tundi,
- 2) auditoorset tööd vähemalt 62 tundi,
- 3) sõiduõpet on vähemalt 23 tundi;
- 4) praktikumideks on 2 tundi.

Vajalik on lugeda õppejõu poolt koostatud õppematerjale, sõiduauto kasutusjuhendit, Liiklusseadust, Liikluskindlustuse seadust ja teisi vajalikke liiklusalaseid õigusakte. Vajalik on otsida informatsiooni ka veebilehekülgedelt ing koostada individuaalseid kavasid ja plaane.

Auditoorsetes- ja õppesõidutundides kasutavad õppejõud erinevaid õppemeetodeid: vidualiseerimine, aktiveeriv loeng, rühmatöö, arutelude tekitamine ja suunamine, oma kogemuste jagamine, probleemülesannete lahendamine ja arengutreening.

12.4.4 Hindamismeetodid ja – kriteeriumid

Õppekava jaguneb kolmeks mooduliks. Iga järgneva mooduli läbimise eelduseks on eelneva mooduli läbimine ja selles määratud õpiväljundite saavutamine.

Õpiväljundite saavutamist **teooriaõppes** kontrollib õppejõud iga mooduli läbimise järel individuaalselt, õpilasele esitatud küsimustiku põhjal. Iga küsimustik sisaldab 15 küsimust. Õpiväljundite saavutamise lävendiks on, et õigesti on vastatud 12 küsimusele. Küsimuste vastamine toimub autokooli õppeklassis, abimaterjali kasutamata. Küsimustele vastamine toimub arvutis või kirjalikult.

Õpiväljundite saavutamist **sõiduõppes** kontrollib sõiduõpetaja iga mooduli lõpus, õpilastele antud sõiduülesande tulemuste põhjal. Õpetaja ja õpilane analüüsivad ülesande täitmise tulemuslikkust ja koos jõutakse ühise otsuseni õpiväljundite saavutamise kohta.

12.4.5 Õpitulemus õppekava läbimisel

Õppekava läbimisel sooritab õpilane koolieksami, mis koosneb kahest osaeksamist: **liiklusteooria ja sõidueksam.**

- 1) **Liiklusteooriaeksam** koosneb 60 (kuuekümnest) valikvastustega küsimusest, millest õigesti peab olema vastatud 55 (viiekümne viiele) küsimusele.
- 2) **Sõidueksam** on sooritatud positiivsele tulemusele, kui õpilane on omandanud õppekavas ette nähtud oskused ja käitumise, ning on suuteline sõidukid juhtima iseseisvalt, ohutult ja keskkonda säästvalt.

Kasutatakse mitteeristavat hindamist, kus tulemuseks märgitakse sooritatud (A) või mittesooritatud (MA).

Õppekava läbinuks loetakse õpilane, kes on sooritanud koolieksami ja kellele on antud vastav tunnistus.

12.4.6 Liiklusteooriaõppe ja õppesõidu tundide ülesehitus

Liiklusteooriaõppe ja õppesõidu tundide ülesehitus ning vahelduvus peavad tagama õppekavas ettenähtud teadmiste ja oskuste omandamise ning õpilase ettevalmistamise vastavalt juhi liiklusalastele kvalifikatsiooninõuetele.

12.4.7 Liiklusteooria

Liiklusteooria õppevormiks on auditoorne või elektrooniline õppevorm. Liiklusteooriaõppe läbiviimiseks võib koolitaja lisaks auditoorsele ja elektroonilisele õppevormile kasutada ka praktilise töö tunde (edaspidi *praktikum*). Koolitaja võib juhi õppel kasutada täiendavalt ka iseseisvat õpet, mida ei arvestata vähimate õppemahtude hulka.

T 1.1.	Ülevaade õppetöö korraldusest ja eesmärkidest
Koht õppekavas	Aine kuulub õppekava algastme koolituse teooriaõppe 1. moodulisse.
Aine mahuline jagunemine	Vähemalt kaks kohustuslikku tundi, millest üks on auditoorne.
Aine läbimise eeltingimused	Pole
Aine lühikirjeldus	Antakse ülevaade juhiloa saamise tingimustest ja korrast, juhikoolituse eesmärkidest ja autokooli õppekavast, õppetöö korraldusest ja õppetööd reguleerivatest dokumentidest. Seatakse koolitusele ühised eesmärgid.
Aine üldeesmärgid	Luua eeldused ülevaate saamiseks juhiloa saamise tingimustest ja korrast, õppetöö korraldusest, sisust ja mahust. Luua eeldused olukorrale, kus juhi ettevalmistamise riikliku õppekavaga seatud juhi koolituse eesmärgid ja õpilase juhilubade saamisega ning juhi koolitusega seotud eesmärgid langeksid võimalikult palju kokku.
Õpiväljundid	Pärast koolitust õpilane: teab juhiloa saamise tingimusi ja korda; teab õppetöö korraldust; teab õppetööd reguleerivaid õigusakte ja dokumente; on omaks võtnud juhi ettevalmistamise riikliku õppekavaga seatud eesmärgid
Iseseisva töö sisu	Töö kohustusliku kirjandusega Kohustuslik kirjandus Tapa Autokool OÜ õppekorralduse eeskiri ja B- ja B1- kategooria mootorsõidukijuhi ettevalmistamise õppekava.

<i>Täpsustatud õpiväljundid</i>	Pärast koolitust õpilane teab: juhi koolituse taotletavatest eesmärkidest ja sisust; õppekava ülesehitusest, koolituse struktuurist ja astmelisuse vajalikkusest nii liiklusteooria kui sõiduõppel; õppe kestusest ja - mahtudest; õpilase teadmiste ja oskuste hindamise alustest; juhiloa (kaasaarvatud esmase juhiloa) taotlejale esitatavatest nõuetest.
<i>Õpetamise meetodid ja õpiväljundite saavutamise kontrollimine</i>	Teema käsitlemist alustatakse eesmärkide püstitamisega ja õpiväljundite tutvustamisega, seejärel järgneb loeng mille käigus kasutatakse visualiseerimist. Arutelu käigus püstitatakse koolitusele ühised eesmärgid. Individuaalselt kontrollib õppejõud õpiväljundite saavutamist mooduli lõpus õpilasele esitatud küsimustiku põhjal.

T 1.2.	Iseseisvaks õppimiseks juhendamine
Koht õppekavas	Aine kuulub õppekava algastme koolituse teooriaõppe 1. moodulisse.
Aine mahuline jagunemine	Vähemalt kaks kohustuslikku tundi, millest üks on auditoorne tund.
Aine läbimise eeltingimused	Läbitakse pärast tundi "Ülevaade õppetöö korraldusest ja eesmärkidest".
Aine lühikirjeldus	Lisaks kohustuslikele teooriatundidele ja sõidutundidele on kursuse raames palju iseseisvat tööd. Aine raames täpsustatakse iseseisva töö sisu ja mahtu. Aidatakse õpilasel koostada individuaalne õppeplaan – õppetöö ajaline jaotus, iseseisev töö, õppimine juhendajaga jms. Rõhutatakse õpilase aktiivset rolli õppetöös ja vajadust võtta vastutus oma õppimise eest.
Aine üldeesmärgid	Luua eeldused vastutuse võtmiseks oma õppimise eest ja aidata õpilasel koostada individuaalne õppeplaan.
Õpiväljundid	Pärast koolitust õpilane: on valmis vastutama oma õppimise eest; on koostanud individuaalse õppeplaani; teab kuidas autokool iseseisvat õppimist toetab ja kellelt vajadusel abi saab.
Iseseisva töö sisu	Õpilane koostab individuaalse õppeplaani.
Kohustuslik kirjandus	Õppejõu poolt koostatud õppematerjal.

<i>Täpsustatud õpiväljundid</i>	Pärast koolitust õpilane teab: 1) õpitavat saab omandada tahtlikult ja eesmärgistatult või tahtmatult ning eesmärgita 2) õpitavat saab omandada kas iseseisvalt või õpetaja ja õpilase ühistöö tulemusena 3) mida mitmekesisem on õpetus ja õpitava ainega tegelemine, seda põhjalikumalt aine omandatakse 4) õpiprotsessis on oluline õpitu õigeaegne kordamine, objektiivne ja õigeaegne tagasiside 5) õppematerjal esitatakse siirdega lihtsamalt keerukamale, kus uus teadmine haakub varemõpituga ning aitab seda kinnistada ning nii kujuneb arusaam, et need teadmised moodustavad terviku; 6) õppimine, kordamine ja teadmiste kontroll (ka enesekontroll) teenivad ühist eesmärki 7) iseseisval töö ja eriti rühmatööl on õpingutes oluline osa 8) õppematerjali esitatakse õppekava kohaselt etappide kaupa, rõhutades olulist
<i>Õpetamise meetodid ja õpiväljundite saavutamise kontrollimine</i>	Teema käsitlemist alustatakse eesmärkide püstitamisega ja õpiväljundite tutvustamisega, seejärel järgneb loeng mille käigus kasutatakse visualiseerimist. Individuaalselt kontrollib õppejõud õpiväljundite saavutamist mooduli lõpus õpilasele esitatud küsimustiku põhjal.

T 1.3.	Liiklus kui süsteem
Koht õppekavas	Aine kuulub õppekava algastme koolituse teooriaõppe 1. moodulisse.
Aine mahuline jagunemine	Vähemalt kolm tundi millest kaks on auditoorsed.
Aine läbimise eeltingimused	Läbitud teooriaõppe moodul 1 ained ” Ülevaade õppetöö korraldusest ja eesmärkidest” ning ” Iseseisvaks õppimiseks juhendamine”
Aine lühikirjeldus	Liiklus koosneb mitmest osast – tee, liikleja, sõiduk, seadusandlus – moodustades süsteemi. Süsteemi erinevad osad on vastasmõjus – muutused ühes kutsuvad esile ka muutused teistes. Antakse ülevaade olulisemast süsteemi erinevate osade kohta – terminid, liiklusalane seadusandlus, sõiduk, liikluskorraldusvahendid jms.
Aine üldeesmärgid	Lua eeldused mõistmaks liiklust kui süsteemi.
Õpiväljundid	Pärast koolitust õpilane: teab liiklussüsteemi erinevate osadega seotud terminoloogiat; teab liikluskorraldusega seotud põhimõtteid; mõistab liiklust kui süsteemi ja enda rolli selle süsteemi osana; teab liikluse positiivset ja negatiivset mõju inimese elule ja tervisele.
Iseseisva töö sisu	Töö õppejõu poolt koostatud õppematerjaliga ja Liiklusseadusega
Kohustuslik kirjandus	Õppejõu poolt koostatud õppematerjal. Liiklusseaduse paragrahvid: 1; 2; 3; 4; 5; 6; 7; 8; 14. Liiklusmärgid, püstmärgised ja teekattemärgised.

Täpsustatud õpiväljundid	Pärast koolitust õpilane teab: teeliikluse osategureid ja nendega seotud riske (juht, sõiduk, liikluskeskkond ja teised liiklejad, liikluskorraldus) ohutu liiklemine eeldab kõikide teeliikluse osateguritega arvestamist juhi võimalusi ja õiget tegevust, kui juht oskab hankida liiklusinfot õigeaegselt või kui liiklusinfot saadakse hilja pole liiklusõnnetus enam vältitav liikluse üldisi põhimõtteid juhti, sõidukit ja keskkonda puudutavatest õigusaktidest juhendumise Liiklusseaduse põhireegleid ja liikluskorraldusvahendite olulisust Liiklusseaduse üldsätteid ning neis esinevaid mõisteid vastutust Liiklusseaduse nõuete eiramise korral mootorsõidukite liigitust juhtimisõiguse seisukohalt liiklusmärkide rühmitamist eesmärgi järgi (hoiatusmärgid, eesõigusmärgid, keelu- ja mõjualamärgid jne) kuidas liiklusmärgirühmi eristatakse märgi kuju ja värvuse järgi kõikide liiklusmärkide ja lisateatetahvlite tähendusi liiklusmärkide mõjupiirkonda ja kehtivusaega fooride erinevate tüüpide ja märguannete tähendust reguleeri ja märguannete tähendust teekattemärgise sisu teekattemärgiste mõjuala
Õpetamise	Teema käsitlemist alustatakse eesmärkide püstitamisega ja õpiväljundite
meetodid ja õpiväljundite saavutamise kontrollimine	tutvustamisega, seejärel järgneb aktiveeriv loeng mille käigus kasutatakse visualiseerimist. Loengut toetavad videofilmid. Individueaalselt kontrollib õppejõud õpiväljundite saavutamist mooduli lõpus õpilasele esitatud küsimustiku põhjal.

T 1.4.	Ohutu liiklemise põhimõtted
Koht õppekavas	Aine kuulub õppekava algastme koolituse teooriaõppe 1. moodulisse.
Aine mahuline jagunemine	Vähemalt kolm tundi, millest kaks on auditoorsed.
Aine läbimise eeltingimused	Läbitud ained ” Ülevaade õppetöö korraldusest ja eesmärkidest” ja ” Iseseisvaks õppimiseks juhendamine”.
Aine lühikirjeldus	Võimalikke eettulevaid liiklusolukordi on väga palju ja neid üksikhaaval selgeks õppida ei ole võimalik. Aine raames analüüsitakse tüüpilisemaid liiklusolukordi ja arutletakse, millised on juhi võimalused tagada ohutus nendes olukordades. Sõnastatakse ühiselt ohutu liiklemise põhimõtted. Omandatakse piki- ja külgsuhte ning sõidukiiruse valikuga ja märguannete kasutamisega seotud reeglid.
Aine üldeesmärgid	Luu eeldused isiklike ohutu liiklemise põhimõtete väljatöötamiseks.
Õpiväljundid	Pärast koolitust õpilane: mõistab, et peamised ohutu liiklemise põhimõtted on õigete tähelepanekute tegemine, oludele vastava sõidukiiruse valik, õigeaegsed ja piisavad märguanded, ohutu piki- ja külgsuhte hoidmine, liiklusreeglitest kinnipidamine ja teiste liiklejatega arvestamine; teab piki- ja külgsuhte ning sõidukiiruse valikuga seotud reegleid; teab märguandeid ja nende kasutamisega seotud reegleid; on välja töötanud isiklikud ohutu liiklemise põhimõtted.
Iseseisva töö sisu	Töö õppejõu poolt koostatud õppematerjaliga ja Liiklusseadusega. Isiklike ohutu liiklemise põhimõtete väljatöötamine.
Kohustuslik kirjandus	Õppejõu poolt koostatud õppematerjal, Liiklusseaduse paragrahvid: 18; 33; 39; 46; 47; 48; 49; 50.

Täpsustatud õpiväljundid	Pärast koolitust õpilane teab: inimesel on tahteline ja tahtmatu tähelepanu juhi tähelepanu peab töötama valival juht peab olema võimeline tegelema üheaegselt mitme tähelepanu nõudva asjaoluga aju on loominguline organ, kuid väsib kiiresti oma tähelepanuvõimet peab oskama ratsionaalselt kasutada igas olukorras peab oskama säilitada tasakaalukust juhi võimed ja hoiakud on kujundatavad muutused käitumises sõltuvad juhi soost, east ja sõidustaažist kuidas inimene tähelepanekuid teeb millest sõltub inimese nägemisväli taju eripära kiiruse mõju tähelepanekute tegemisele õige ja ohutu sõidukiiruse määramise põhimõtteid kiiruse piiramise ja soovitusliku kiiruse kehtestamise põhimõtteid Liiklusseadusega määratud üldiste ja liiklusmärkidega kehtestatud kiirusepiirangute järgimise vajalikkust paindlik ja ohutu liiklemine põhineb heal liiklejate vahelisel mõistmisel, õigeaegsete juhimärguannete andmise oskusel ja liiklejate vahelisel ühistööl liikleja peab nägema teisi ja olema teistele liiklejatele nähtav Liiklusseaduse sätteid märguannete kohta võimalusi oma tegevuse teistele liiklejatele mõistetavaks tegemisel ja teiste liiklejate kavatsuste mõistmisel 20)sõitmisel on ohutuse seisukohalt väga tähtis sõiduki asukoht juht peab sõitmise ajal olema teadlik oma asukohast ja veendunud, et see on õige ja otstarbekas enda ning teiste liiklejate suhtes liikluses on alati vaja teada enda ja kaasliiklejate sõidujärjekorda ruumivajaduse sõltuvust sõidukiirusest, teeoludest, sõidukogemusest, reageerimiskiirusest jne. liikluskorraldusvahendite järgimine ja käitumine liiklusreeglite kohaselt võimaldab ohte ennetada liiklusreeglite eiramine põhjustab riskiolukordi
--	--

Õpetamise meetodid ja õpiväljundite saavutamise kontrollimine	Teema käsitlemist alustatakse eesmärkide püstitamisega ja õpiväljundite tutvustamisega, seejärel järgneb aktiveeriv loeng mille käigus kasutatakse visualiseerimist. Loengut toetavad videofilmid. Loengu käigus toob õppejõud oma kogemusel põhinevaid näiteid liiklusest. Individuaalselt kontrollib õppejõud õpiväljundite saavutamist mooduli lõpus õpilasele esitatud küsimustiku põhjal.
---	--

T 1.5.	Teiste liiklejatega arvestamine
Koht õppekavas	Aine kuulub õppekava algastme koolituse teooriaõppe 1. moodulisse.
Aine mahuline jagunemine	Vähemalt kaks tundi, millest üks on auditoorne.
Aine läbimise eeltingimused	Läbitud ained ” Ülevaade õppetöö korraldusest ja eesmärkidest” ja ” Iseseisvaks õppimiseks juhendamine”.
Aine lühikirjeldus	Liiklejate käitumises on vanusest, kogemusest, kasutatavast sõidukist jms tulenevaid erisusi. Neid erisusi teades oskab juht teiste liiklejatega paremini arvestada. Ühe liikleja poolt tehtud viga ei vii vältimatult õnnetuseni kui teine pool teab mida ette võtta õnnetuse ärahoidmiseks. Arutletakse selle üle, milliseid liiklejate rühmi on, millised on nende käitumise eripärad ja kuidas iga liikleja saab neid eripärasid teades ohutuse tagada.
Aine üldeesmärgid	Luua eeldused teiste liiklejatega arevestava käitumise kujunemiseks.
Õpiväljundid	Pärast koolitust õpilane: teab, et liikluses osaleb erinevaid liiklejate rühmi; teab erinevate liiklejate rühmade käitumise eripärasid; teab erinevate liiklejarühmade ja sõidukiliikidega (nt vähem kaitstud liiklejate, suurte sõidukite, eritalituse sõidukite jt) seotud ohtu suurendavaid tegureid; omab valmidust liikluses ohutuse tagamiseks arvestama eripäradega, mis on

	seotud erinevate liiklejarühmade ja sõidukiliikidega; mõistab teiste liiklejate ja sõitjate arvestamise tähtsust; on motiveeritud arvestama teiste liiklejate ja sõitjatega, eeldõige vähem kaitstud liiklejatega ja tagama oma käitumisega nende ohutuse.
Iseseisva töö sisu	Töö õppejõu poolt koostatud õppematerjaliga ja Liiklusseadusega.
Kohustuslik kirjandus	Õppejõu poolt koostatud õppematerjal ja Liiklusseaduse paragrahvid: 16; 17; 33; 35; 36; 37; 49; 68.
Täpsustatud õpiväljundid	Pärast koolitust õpilane teab: 1)miks liiklejate omavaheline suhtlemine on tähtis ja kuidas see toimub 2)agressiivsest liikluskäitumisest tulenevaid ohtusid arvestada eri liiklejate rühmade käitumisladi ja toimida selle kohaselt et juhina: peab ta olema kaasliiklejatele nähtav peab tema tegevus olema kaasliiklejatele ennustatav peab ta oskama sobitada oma sõidukiirust liiklusvooluga tuleb sõidukiirust muuta sujuvalt tuleb osata näha liiklusolukordi ja liigelda liikluskorraldusvahendite kohaselt tuleb osata ennustada teiste liiklejate tegevust tuleb võtta arvesse liiklejate eri rühmade võimeid ja kalduvusi tuleb olla eriti tähelepanelik vähekaitstud liiklejate suhtes ning vältida nende ohustamist ja neile kahju tekitamist peab ta mõistma suurte ja väikeste sõidukite erinevast ruumivajadusest tulenevaid raskusi peab ta olema valmis andma alarmsõidukitele sõidueesõigust ja mõistma algajate juhtide raskusi kuidas mõjutab liikluskeskkond laste ohutust millega on seotud laste probleemid liikluses pöörata tähelepanu liikluskeskkonnale ja osata selgitada, kus enamasti ilmuvad lapsed ootamatult sõiduteele laste tüüpilisi tegevusmalle juhi ettevaatusabinõusid ja tegevust, kui tuleb mööduda vastutulevatest või pärisuunas liikuvatest jalakäijatest, jalgratturitest ja mopeedijuhtidest juhi kohustusi jalakäijate ning jalgratturite kui vähekaitstud liiklejate suhtes: kõnniteel jalgrattateel

	sõiduteel õuealal hoovist väljasõidul teepeenral nende trammi ja bussi sisenemisel ning väljumisel reguleeritud ja reguleerimata ülekäigurajal ning jalgrattatee ületamise kohal 11) milline on sobiv sõiduviiis ülekäiguraja ja jalgrattatee ületamisel mitmesuguse liiklustiheduse ja nähtavuse ning eri tee- ja ilmaolude korral 12) olukordi, kus juht on kohustatud teed andma jalgratturile ja mopeedijuhile 13) probleeme, mis tekivad liikluses: vanuritel kuulmishäiretega inimestel vaimsete puuetega inimestel liikumispuuetega inimestel. arvestada liikumispuudega juhi eriõigustega ja selgitada teiste sõidukijuhtide õiget käitumist liikumispuudega juhi suhtes kuidas mõjutab sõiduki tehniline seisukord ja sõiduviiis ümberkaudsete elanike ja teiste liiklejate heaolu ning tervist suuremõõtmeliste sõidukitega ja aeglaselt sõitvate sõidukitega kaasnevaid riske ning oskama neid ennetada eritalituse sõidukitega kaasnevalt oma kohustusi ja tegevust.
Õpetamise meetodid ja õpiväljundite saavutamise kontrollimine	Teema käsitlemist alustatakse eesmärkide püstitamisega ja õpiväljundite tutvustamisega, seejärel järgneb aktiveeriv loeng mille käigus kasutatakse visualiseerimist. Loengut toetavad videofilmid. Loengu käigus toob õppejõud oma kogemusel põhinevaid näiteid liiklusest. Individuaalselt kontrollib õppejõud õpiväljundite saavutamist mooduli lõpus õpilasele esitatud küsimustiku põhjal.

T 1.6.	Sõiduki turvalisus
Koht õppekavas	Aine kuulub õppekava algastme koolituse teooriaõppe 1. moodulisse.
Aine mahuline jagunemine	Vähemalt kaks tundi, millest üks on auditoorne.
Aine läbimise eeltingimused	Läbitud ained ” Ülevaade õppetöö korraldusest ja eesmärkidest” ja ” Iseseisvaks õppimiseks juhendamine”.
Aine lühikirjeldus	Autotööstus areneb väga kiiresti. Sõidukite tootjad pööravad järjest suuremat rõhku sõidukite turvalisusele. Tehnikasaavutusi saavad juht ja sõitjad enda ohutuse suurendamiseks kasutada teades sõidukis oleva turvavarustuse tööpõhimõtet ning kuidas turvavarustust õigesti kasutada. Auto aktiivse ja passivse turvavarustuse selgitamine, peatoe stendil ja kaalustendil inimese keha massi dünaamilise sõltuvuse näitamine.
Aine üldeesmärgid	Lua eeldused turvavarustuse õigeks kasutamiseks vajalike teadmiste ja oskuste kujunemiseks ja motivatsiooni suurenemiseks kasutada turvavarustust.
Õpiväljundid	Pärast koolitust õpilane: mõistab auto kasutaja juhendiga tutvumise olulisust teab peamisi tänapäeva sõidukites kasutuses olevaid aktiivse ja passiivse turvalisuse elemente ja nende tööpõhimõtet (turvavöö kinnitamine ja istumisasendi reguleerimine, kaassõitja turvavarustuse kinnitamine, pagasi õige paigutus ja kinnitamine) teab turvavarustuse vale kasutamisega või mittekasutamisega seotud ohte ja on enam motiveeritud turvavarustust kasutama teab nõudeid sõitjate ja veoste veole ja turvavarustuse kasutamisele teab sõidukist väljumisel ja sellesse sisenemisel vajalikke ettevaatusabinõusid teab nõudeid kasutatava mootorsõiduki tehnoseisundile teab keskkonnaga seonduvaid nõudeid sõiduki kasutamisel teab kasutatava sõiduki lisa- ja mugavusseadmete mõju liiklusohutusele ja sõiduki juhitavusele.

Iseseisva töö sisu	Töö õppejõu poolt koostatud õppematerjaliga, Liiklusseadusega ja sõiduauto kasutusjuhendiga.
Kohustuslik kirjandus	Õppejõu poolt koostatud õppematerjal ja Liiklusseaduse paragrahvid: 30; 33; 34; 73.
Täpsustatud õpiväljundid	Pärast koolitust õpilane teab: kuidas teostada sõiduki sõidueelset kontrolli ja valmistuda sõiduks; mis kuulub auto varustusse ja kuidas seda kasutatakse auto komplekti kuuluvaid ja lisatavaid turvaseadmeid ja nende kasutamise nõudeid auto tulede, tahavaatepeeglite, ventilatsiooni, klaasi- ja istmesoojendi otstarvet istme reguleerimisega seotut auto juhtimisseadiste kasutamist nõudeid rehvidele ja amortisaatoritele nõudeid piduritele ja roolisüsteemile tulede ehitust, korrasolekut ja reguleeritust sõidukile veose paigutamise ja kinnitamise osas veose nõuetekohast paigutamist, kinnitamist, katmist aastaajaga seotud autohoolduse nõudeid ja vajadust korralise hoolduse nõuet ja vajadust, hooldusraamatu kohase ja regulaarse hoolduse vajalikkust sõiduki tehnilise ülevaatusega seonduvat sõidukil esinevaid tehnikavike, mille puhul tuleb sõit katkestada Pärast koolitust peab õpilane oskama kontrollida: rehvi siserõhku ja seisukorda tulede seisukorda ja tööd 3) õli ja vedelike tasapinda peeglite asendit näidikute ja hoiatustulede näitu pidurite ja rooliseadme seisukorda ja tööd sõiduki üldist seisukorda

Õpetamise meetodid ja õpiväljundite saavutamise kontrollimine	Teema käsitlemist alustatakse eesmärkide püstitamisega ja õpiväljundite tutvustamisega, seejärel järgneb aktiveeriv loeng mille käigus kasutatakse visualiseerimist. Loengut toetavad videofilmid. Loengu käigus toob õppejõud oma kogemusel põhinevaid näiteid liiklusest. Individuaalselt kontrollib õppejõud õpiväljundite saavutamist mooduli lõpus õpilasele esitatud küsimustiku põhjal.
--	--

T 1.7.	Inimene sõidukijuhina
Koht õppekavas	Aine kuulub õppekava algastme koolituse teooriaõppe 1. moodulisse.
Moodul 1 maht	Vähemalt kolm tundi, millest kaks on auditoorsed.
Aine läbimise eeltingimused	Läbitud ained ” Ülevaade õppetöö korraldusest ja eesmärkidest” ja ” Iseseisvaks õppimiseks juhendamine”.
Aine lühikirjeldus	Inimestena oleme erinevad. Erinevused võivad olla tingitud kaasasündinud teguritest (sugu, isiksuse omadused, impulsiivsus, kognitiivsed funktsioonid), elu jooksul välja kujunevatest teguritest (vanus, kogemused, hoiakud, väärtused, motiivid, iseloom jms) ning kiiresti muutuvatest asjaoludest (väsimus, tervislik seisund, emotsioonid, joove jms). Arutletakse selle üle, kuidas nendest teguritest tulenevat negatiivset mõju juhi käitumisele saab vältida.

Aine üldeesmärgid	Luua eeldused mõistmaks erineva liikluskäitumise põhjuseid, saada teadlikuks enda isikuga seotud liikluskäitumist mõjutavatest tugevatest ja nõrkadest külgedest. Luua eeldused strateegiate väljatöötamiseks neid kahjulikke mõjusid vähendada
Õpiväljundid	Pärast koolitust õpilane: teab inimeste erineva liikluskäitumise põhjuseid; teab kuidas sõidu motiivid, sõiduteekonna ja aja planeerimine, sotsiaalne surve, juhi seisund ja teadlikus enda juhtimisvõimest (sealhulgas liigne enesekindlus, oma võimekuse tõestamise soov) mõjutavad juhi käitumist; teab enda isiksuseomadustest, hoiakutest ja elustiilist tulenevaid võimalikke riske liikluskäitumisele; on enda jaoks välja töötanud strateegiad isiksusega ja tervisliku seisundiga seotud liikluskäitumist mõjutavatest asjaoludest tulenevate kahjulike mõjude vältimiseks; on rohkem motiveeritud väärtustama ohutust ja keskkonna säästlikkust, elu üldistes eesmärkides ja käitumises.
Iseseisva töö sisu	Töö õppejõu poolt koostatud õppematerjaliga. Õpilane töötab välja enda jaoks strateegia, isiksusega ja tervisliku seisundiga seotud liikluskäitumist mõjutavatest asjaoludest tulenevate kahjulike mõjude vältimiseks.
Kohustuslik kirjandus	Õppejõu poolt koostatud õppematerjal.
Täpsustatud õpiväljundid	Pärast koolitust õpilane teab: psühhofüsioloogilisi tegureid, millest sõltub juhi ohutu tegevus kuidas hinnata oma võimeid autojuhina et juht vastutab selle eest, millises psüühilises ja füüsilises seisundis ta alustab või jätkab sõitu milline on sisetunnetuse olemus ja kuidas ta areneb kui juhtimistegevuse hõlbustaja kuidas kujuneb juhil autokäsitsemistunnetus, nägemistunnetus ja teetunnetus millised tegurid (isikuomadused) mõjutavad juhi toimetulekut liikluses: juhi püsiomadused (psüühilised võimed e. kaasasündinud omadused) juhi muutuvad omadused (nt sõidukogemus, koolitus, vanus) vahelduvad tegurid (nt väsimus, meeleolu, haigus)

	miks inimesel tuleb saavutada teatav intellektuaalne ja emotsionaalne küpsus, et vastata hea liikluskäitumise nõuetele millist osa etendavad liikluskäitumises järgmised tegurid ja kuidas need mõjutavad liikluskeskkonda ning liiklusohutust: identiteet ja ideaal reaalsustaju oma võimete tundmine enesekontroll vastutustunne 9) kolme tegurit (täielik egoism – liiklusreeglite järgimine – ettenägelikkus) isiku arengus ja seda, kuidas need avalduvad liikluses noorte mees- ja naisjuhtide enesehinnangu kohase ja tegeliku sõiduoskuse erinevusi miks võivad liikluses põhjustada negatiivseid ilminguid: - impulsiivsus; - agressiivsus; - oma mina rõhutamine; - ametialase või isikliku positsiooni rõhutamine; - pingeseisund; - negatiivne hoiak; - hädaldamine. stressiseisundi olemust ja kirjeldada: - mis on stressiseisund; - põhimõttelist seost stressi ja töövõime vahel; - stressiseisundite tüüpe. millest tekib noortel grupisurve; kuidas grupisurve võib viia liiklusõnnetuseni; nende inimeste olulisi isikuomadusi, kes alluvad kergesti grupi survele millist positiivset mõju teiste inimeste käitumisele avaldab hea eeskuju millised tundemärgid teatavad juhile tema väsimusest millal on juhil keelatud sõitu jätkata kuidas juht saab sõidu ajal väsimusest üle kuidas alkohol mõjutab juhtimist ja käitumist vead liiklusolukordade ennustamisel reaktsioonaja pikenemine koordinatsioonivõime nõrgenemine kiire väsimine nägemisteravuse vähenemine ja nähtavusala ahenemine autojuhtimisvõime sõltuvust vere alkoholisisaldusest alkoholi tarvitamise tagajärgi liikluses milline on ravimite mõju juhile millist mõju avaldavad juhile narkootilised ained kuidas mõjutab haigusseisund auto juhtimisvõimet
--	--

Õpetamise meetodid ja õpiväljundite saavutamise kontrollimine	Teema käsitlemist alustatakse eesmärkide püstitamisega ja õpiväljundite tutvustamisega, seejärel järgneb aktiveeriv loeng mille käigus kasutatakse visualiseerimist. Loengut toetavad videofilmid. Loengu käigus toob õppejõud oma kogemusel põhinevaid näiteid liiklusest. Võimalusel viiakse läbi ka katse lahja alkoholi mõjust inimese organismile. Individuaalselt kontrollib õppejõud õpiväljundite saavutamist mooduli lõpus õpilasele esitatud küsimustiku põhjal.
--	--

T 2.1.	Sõidu alustamine ja sõiduki asukoht sõites
Koht õppekavas	Aine kuulub õppekava algastme koolituse teooriaõppe 2. moodulisse.
Aine mahuline jagunemine	Vähemalt kolm tundi, millest kaks on auditoorsed.
Aine läbimise eeltingimused	Läbitud teooriaõppe 1. moodul.
Aine lühikirjeldus	Üheks ohutu liiklemise eelduseks on valida teel otse sõites ja manöövri sooritamisel õige asukoht. Omandatakse sõidu alustamise ja sõiduki asukoha valikuga seonduvad reeglid. Arutletakse, kuidas tagada sõidu alustamisel ohutus, milliseid ettevalmistusi tuleb sõiduks teha, millised on tee erinevad osad ja nende otstarbed; mille järgi ära tunda eraldi rada ühissõidukile, kergliiklejatele jms; kui sõiduradasid on mitu, siis milline rada valida; kuidas saab juht õige paiknemisega teel riske vältida. Analüüsitakse sõiduki asukohaga sõites seotud liiklusõnnetuste tekke põhjuseid ja kuidas neid oleks saanud ära hoida.

Aine üldeesmärgid	Luua eeldused sõitmisel õige asukoha valikuks vajalike teadmiste kujunemiseks ja motivatsiooni suurenemiseks sõidu planeerimisega riske vältida ning keskkonda säästa.
Õpiväljundid	Pärast koolitust õpilane: teab kuidas sõitu ohutult alustada; teab tee erinevaid osi ja nende otstarvet; teab sõiduki asukoha valikuga seotud reegleid; teab kuidas valida asukohta teel riski vältimise ja keskkonna säästmise eesmärgil; on rohkem motiveeritud oma sõitu riski vältimise ja keskkonna säästmise eesmärgil planeerima.
Iseseisva töö sisu	Töö õppejõu poolt koostatud õppematerjaliga ja Liiklusseadusega.
Kohustuslik kirjandus	Õppejõu poolt koostatud õppematerjal ja Liiklusseaduse paragrahvid: 17; 39; 45; 48; 49; 64; 88; 90.

Täpsustatud õpiväljundid	Sõiduks valmistumine. Pärast koolitust õpilane oskab: - valmistuda sõiduks juhina - kontrollida enne sõitma hakkamist ja sõidu ajal sõiduki vastavust ohutusnõuetele - arvestada liiklus-, tee- ja ilmaoludega 4) enne sõitu kavandada oma sõiduteekonda ja arvesse võtta selle iseärasusi Juhi märguanded. Pärast koolitust õpilane teab: - millal ja kuidas võib juht anda märguannet helisignaali - millal ja kuidas võib juht anda märku tulede vilgutamisega - kuidas antakse suunamärku sõidu alustamisel sõidutee servast, pöördel, sõiduraja vahetamisel ja muude manöövrite korral - millal tuleb kasutada ohutulesid ja ohukolmnurka - kuidas muuta peatumismärguannet pidurdamisel paremini märgatavaks - miks peab juht lisaks juhimärguandele ka veenduma oma järgneva tegevuse ohutuses Sõidu alustamine. Pärast koolitust õpilane oskab: - jälgida tagant lähenejaid ja ennustada nende tegevust - enne sõidu alustamist koostada hangitud informatsiooni põhjal tegevuskava, näidata suunamärguannet ja olla oma tegevuses teistele liiklejatele - liituda sujuvalt ja ohutult liiklusvooluga - jälgida veel kord liiklusvoolu sisenemise ajal ees ja külgedel toimuvat Teeandmise kohustus. Pärast koolitust õpilane teab juhi õiget tegevust, kui juht sõidab välja sõiduteele: - parklast - õuealalt - tanklast - kiirendusrajalt - teepeenralt - üle kõnnitee Sõiduki asukoht sõites. Pärast koolitust õpilane teab: 1) lähtuvalt asukohast teel: – mis on sõidukite ja ühissõidukite erirajad ning milline on nendel liiklemise kord – kuidas peab sõidu ajal paiknema sõiduk asulas ja asulavälisel teel sõltuvalt sõidukiirusest
---------------------------------	--

	kuidas peab sõidu ajal paiknema sõiduk ühesuunalisel ja kahe-suunalisel teel sõltuvalt sõiduradade arvust rööbasteta sõidukite paiknemise korda pärisuunalisel trammiteel. 2) lähtuvalt pikivahest enda ees sõitva sõidukini: küllaldase pikivahe hoidmise kohustust ja selle olulist tähtsust erinevates olukordades kuidas määratakse sobivat pikivahet enda ja eessõitja vahel sekundites mõõdetava pikivahe põhimõtet (pikivahe asulas 2 sek ja väljaspool asulat 3 sek) 3) erisuguste sõidukite lisaruumi vajadust sõiduteel ja sõidurajal: buss veoauto sõiduauto kaherattalised sõidukid (mootorratas ja jalgratas. Sobiva sõiduraja valik. Pärast koolitust õpilane teab, kuidas valida liiklusreeglite kohaselt ning enda ja teiste liiklejate suhtes otstarbekalt sõidurada. Liiklusvoolus sõitmine ja ümberreastumine. Pärast koolitust õpilane teab, kuidas: sõita liiklusvoolus: jälgides korduvalt liiklust lähedalt, kaugelt ette, taha ja kõrvale, et sobitada oma sõidukiiruse üldise liiklusvooluga sõites sujuvalt, teisi liiklejaid arvestades ja kontrollides, kas teised teda näevad 2) vahetada sõidurada, seejuures osata liiklusvoolus ümber paikneda sujuvalt ja ohutult teades, kus sõiduraja vahetamine on lubatud, ohutu ja kus see on keelatud või ohtlik
	Sõiduki asukoht sõites. Pärast koolitust õpilane teab: kuidas peab sõiduk paiknema ühesuunalisel ja kahe-suunalisel teel enne ristmikku, kui ristmikult sõidetakse otse, paremale, vasakule või tagasi arvestades seejuures sõidujoont ristmikku ületades ja ristmikult välja sõites, samuti trammitee olemasolu kuidas määratakse sõidukite paiknemine, kui teekattemärgistust ja liikluskorraldusvahendeid pole kuidas määratakse sõidukite paiknemine teekattemärgistuse ja liiklusmärkidega tähistatud teel kuidas pöörata ringristmikul või siis, kui sõiduki pöörderaadius on suur Sõiduraja valik ristmikule lähenedes. Pärast koolitust õpilane teab, kuidas:

	järgida ohutu liiklemise juhiseid ristmikule lähenedes mõelda liiklusolukordi ette näha ja tunnetada ristmikuliikluses toimuvat võtta arvesse enda ja teiste liiklejate soove, vajadusi, õigusi ja võimalusi liikluses toime tulla Sõiduraja valik ristmikult väljudes. Pärast koolitust õpilane teab, kuidas: järgida ohutu liiklemise juhiseid näha ja tunnetada ristmikuliikluses toimuvat 3)juhinduda liikluskorraldusvahenditest kuidas valida õiget sõidurada sõltuvalt: kavatsetavast sõidusuunast sõiduradade hõivatusest oma sõidukiirusest trammitree olemasolust liiklejate ühistööst.
Õpetamise meetodid ja õpiväljundite saavutamise kontrollimine	Teema käsitlemist alustatakse eesmärkide püstitamisega ja õpiväljundite tutvustamisega, seejärel järgneb aktiveeriv loeng mille käigus kasutatakse visualiseerimist. Loengut toetavad videofilmid. Loengu käigus toob õppejõud oma kogemusel põhinevaid näiteid liiklusest. Individuaalselt kontrollib õppejõud õpiväljundite saavutamist mooduli lõpus õpilasele esitatud küsimustiku põhjal. Õpilane saab tagasisidet õpiväljundite saavutamise kohta ka vastavateemalistes õppesõidutundides sõiduõpetajalt.

T 2.2.	Sõidujärjekord sõites
Koht õppekavas	Aine kuulub õppekava algastme koolituse teooriaõppe 2. moodulisse.
Aine mahuline jagunemine	Vähemalt kolm tundi, millest kaks on auditoorsed.

Aine läbimise eeltingimused	Läbitud teooriaõppe 1. moodul.
Aine lühikirjeldus	Üheks ohutu liiklemise eelduseks on õige sõidujärjekorra määramine teede lõikumisalade ja teega külgnevate alade ületamisel. Omandatakse teede ristumis- ja lõikumisaladel ning raudteeülesõidukohtadel ja õuelade, parklate, jalgrattateede, teega külgnevate alade, raudtee, trammitee jms ületamisel sõidujärjekorra määramisega seotud reeglid. Analüüsitakse teede ristumis- ja lõikumisaladel ja teega külgnevate aladel ning raudteeülesõidukohtadel sõiduga seotud liiklusõnnetuste tekke põhjuseid ja kuidas neid oleks saanud ära hoida.
Aine üldeesmärgid	Luu eeldused ristmike ja teega külgnevate alade ületamisel õige sõidujärjekorra määramiseks vajalike teadmiste kujunemiseks ja motivatsiooni suurenemiseks ristmikel sõites võimalikke ohte vältida.
Õpiväljundid	Pärast koolitust õpilane: oskab rakendada probleemülesannete lahendamisel teede ristumis- ja lõikumisaladel ja teega külgnevate aladel ning raudteeülesõidukohtadel sõidujärjekorra määramisega seotud liiklusreegleid; omab ülevaadet teede lõikumisalade ning raudteeülesõidukoha ületamisega seotud riskidest ja nende vältimise võimalustest; on rohkem motiveeritud teede lõikumisalade ja teega külgnevate alade ning raudteeülesõidukoha ületamisega seotud võimalikke ohte vältima.
Iseseisva töö sisu	Töö õppejõu poolt koostatud õppematerjaliga ja Liiklusseadusega.
Kohustuslik kirjandus	Õppejõu poolt koostatud õppematerjal ja Liiklusseaduse paragrahvid: 17; 18; 19; 35; 37; 56; 57; 58; 59; 60.

	Ristmikule lähenemine. Pärast koolitust õpilane oskab: ristmikule lähenedes mõelda liiklusolukordi ette näha ja tunnetada ristmikuliikluses toimuvat võtta arvesse nii enda kui teiste liiklejate võimeid ja võimalusi, et ristmikuliikluses toime tulla juhendada ristmiku ületamise reeglitest järgida ohutu liiklemise juhiseid Ristmiku ületamine. Pärast koolitust õpilane oskab jälgida liiklusümbrust ristmikule lähenedes ja ristmikku ületades. Enne ristmiku ületamist õpilane oskab: hankida teavet, mida ei saanud ristmikule lähenedes veenduda saadud informatsiooni põhjal ristmiku ületamise võimalikkuses ja ohutuses ristmikku ületades jälgida ristmiku seda osa, kuhu on nähtavus halvem ja kus võib olla oht Tavalisest suuremat tähelepanu nõudvad liiklusolukorrad. Pärast koolitust õpilane teab: millised riskid tekivad, kui juht tajub lähenevat mootorratturit või läheneb aeglasele sõidukile (jalgrattur, traktor) millistes olukordades eksitakse sõidujärjekorra määramisel tüüpilisi ohtusid ja eksimusi pööretel, tagurdamisel ja manööverdamisel oma tegevuse teistele liiklejatele mõistetavaks tegemise ja teiste liiklejate kavatsuste mõistmise võimalusi Raudtee ülesõidukoht Pärast koolitust õpilane teab: liiklusreegleid raudteeülesõidukohal kaasneda võivatest ohtudest raudteeülesõidukohal sõiduki seiskumisel raudteeülesõidukohal järgnevat juhi tegevust
--	--

Õpetamise meetodid ja õpiväljundite saavutamise kontrollimine	Teema käsitlemist alustatakse eesmärkide püstitamisega ja õpiväljundite tutvustamisega, seejärel järgneb aktiveeriv loeng mille käigus kasutatakse visualiseerimist. Loengut toetavad videofilmid. Loengu käigus toob õppejõud oma kogemusel põhinevaid näiteid liiklusest. Õppejõud esitab igale õpilasele vähemalt ühe probleemülesande. Individuaalselt kontrollib õppejõud õpiväljundite saavutamist mooduli lõpus õpilasele esitatud küsimustiku põhjal.
--	---

T 2.3.	Sõidu eripära asulavälisel teel, kiirteel ja tunnelis
Koht õppekavas	Aine kuulub õppekava algastme koolituse teooriaõppe 2. moodulisse.
Aine mahuline jagunemine	Vähemalt kolm kohustuslikku tundi, millest kaks on auditoorsed.
Aine läbimise eeltingimused	Läbitud teooriaõppe 1. moodul.
Aine lühikirjeldus	Omandatakse asulavälisel teel, kiirteel ja tunnelis sõiduki juhtimisega seonduvad reeglid. Asulavälisel teel ja kiirteel sõiduki juhtimine erineb asulas sõidust peamiselt sõidukiiruse poolest. Suurema sõidukiirusega kaasneb oht õnnetuse korral rohkem viga saada; midagi olulist võib tähele panemata jääda; kui ohtu märgatakse, siis on vähem aega õige otsuse vastuvõtmiseks ja tegutsemiseks. Lubatud sõidukiirust ületatakse siin ka rohkem - sõit tundub ohutum, sõidukiiruse hüpnoos jms. Kuid ka väljaspool asulat ja kiirteel saab ohutult sõita – valides oludele vastava sõidukiiruse ja hoides enda ümber tegutsemiseks piisavalt ruumi. Analüüsitakse asulavälisel teel, kiirteel ja tunnelis sõiduki juhtimisega seotud liiklusõnnetuste tekke põhjuseid ja kuidas oleks saanud neid ära hoida.

Aine üldeesmärgid	Luu eeldused asulavälisel teel, kiirteel ja tunnelis sõiduki juhtimiseks ja ohtude vältimiseks vajalike teadmiste kujunemiseks. Luua eeldused motivatsiooni suurenemiseks järgida ka asulavälisel teel ja kiirteel sõites sõidukiirusele kehtestatud piiranguid ning hoida ohutut piki- ja külgvahet.
Õpiväljundid	Pärast koolitust õpilane: teab asulavälisel teel, kiirteel ja tunnelis sõiduki juhtimisega seotud reegleid; teab sõiduki juhtimise eripära asulavälisel teel ja kiirteel võrreldes sõiduki juhtimisega asulas; omab ülevaadet asulavälisel teel, kiirteel ja tunnelis sõiduki juhtimisega seotud riskidest ja nende vältimise võimalustest; on rohkem motiveeritud järgima asulavälisel teel ja kiirteel sõidukit juhtides sõidukiirusele kehtestatud piiranguid ning hoidma ohutut piki- ja külgvahet.
Iseseisva töö sisu	Töö õppejõu poolt koostatud õppematerjaliga ja Liiklusseadusega.
Kohustuslik kirjandus	Õppejõu poolt koostatud õppematerjal ja Liiklusseaduse paragrahvid: 15; 50; 66; 67.
Täpsustatud õpiväljundid	Pärast koolitust õpilane teab: millised liiklusreeglid kehtivad asulavälisel teel, kiirteel ja tunnelis kuidas muutub sõiduki sõidudünaamika kiiruse kasvades et erinevatel riikidel on kiirusepiirangud asulavälisel teel ning kiirteel erinevad 4) miks paljud juhid ületavad asulavälisel teel ja kiirteel kiirust millised riskid kaasnevad sõidul asulavälisel teel kiirteel ja tunnelis millised võivad olla liiklusõnnetuse tagajärjed asulavälisel teel, kiirteel ja tunnelis millised mõjud kaasnevad keskkonnale kiiruse kasvades Pärast koolitust õpilane oskab: valida ohutut sõidukiirust asulavälisel teel ja kiirteel hoida vastavalt kiirusele ohutut piki- ja külgvahet ette näha ohte asulavälisel teel, kiirteel ja tunnelis vältida riske asulavälisel teel, kiirteel ja tunnelis sõita keskkonnasõbralikult asulavälisel teel, kiirteel ja tunnelis

Õpetamise meetodid ja õpiväljundite saavutamise kontrollimine	Teema käsitlemist alustatakse eesmärkide püstitamisega ja õpiväljundite tutvustamisega, seejärel järgneb aktiveeriv loeng mille käigus kasutatakse visualiseerimist. Loengut toetavad videofilmid. Loengu käigus toob õppejõud oma kogemusel põhinevaid näiteid liiklusest. Individuaalselt kontrollib õppejõud õpiväljundite saavutamist mooduli lõpus õpilasele esitatud küsimustiku põhjal. Õpiväljundite saavutamise kohta saab õpilane tagasisidet ka sõiduõpetajalt, vastavasisulises õppesõidutunnis.
--	--

T 2.4.	Sõiduki peatamine ja sõidu lõpetamine
Koht õppekavas	Aine kuulub õppekava algastme koolituse teooriaõppe 2. moodulisse.
Aine mahuline jagunemine	Vähemalt kolm kohustuslikku tundi, millest kaks on auditoorsed.
Aine läbimise eeltingimused	Läbitud teooriaõppe 1. moodul.
Aine lühikirjeldus	Peatamine ja parkimine ning hädapeatamine peavad toimuma selliselt, et muud liiklust ei takistata. Omandatakse peatumise ja parkimise ning hädapeatumisega seotud reeglid. Lahendatakse peatumise ja parkimisega ning hädapeatumisega seotud probleemülesandeid. Analüüsitakse peatumise ja parkimise ning hädapeatumisega seotud liiklusõnnetuste tekke põhjuseid ja kuidas neid ära hoida.
Aine üldeesmärgid	Luua eeldused peatumiseks ja parkimiseks ning hädapeatamiseks vajalike teadmiste kujunemiseks ning motivatsiooni suurendamiseks peatumise ja parkimisega ning hädapeatumisega seotud reeglite järgimiseks.

Õpiväljundid	Pärast koolitust õpilane: teab ja oskab probleemülesandeid lahendades kasutada parkimise ja peatumisega ning hädapeatamisega seotud liiklusreegleid; teab kuidas parklas ja parkimismajas ohutult ja teisi liiklejaid arvestavalt käituda; on rohkem motiveeritud peatumise ja parkimisega ning hädapeatamisega seotud reegleid järgima. teab kuidas väljaspool asulat peatuda ja parkida.
Iseseisva töö sisu	Töö õppejõu poolt koostatud õppematerjaliga ja Liiklusseadusega.
Kohustuslik kirjandus	Õppejõu poolt koostatud õppematerjal ja Liiklusseaduse paragrahvid: 20; 21; 61; 64.
Täpsustatud õpiväljundid	Peatumist ja parkimist käsitlevad õigusaktid. Pärast koolitust õpilane teab: mis erinevus on peatumisel ja parkimisel milliste ohtude ja asjaoludega peab autojuht arvestama enne peatumist ja parkimist kus kehtivad peatumise ja parkimise keelud ning piirangud Tähelepanu ja ennustamine. Pärast koolitust õpilane teab, et: sobiva ning ohutu peatumis- ja parkimiskoha leidmine eeldab asjakohaseid teadmisi ja auto paigutamiseks vajaliku ruumi hindamise oskust peatumise ja parkimise eel tuleb jälgida ja ennustada kaasliiklejate eriti tagant lähenevate sõidukijuhtide tegevust, tekitamata seejuures liiklusohu 3)peatumiseks ja parkimiseks tehtava manöövri kavatsusest teatatakse teistele liiklejatele aegsasti ja selgesti suunamärguandega, sõiduki paiknemisega ja sõidukiiruse sujuva vähendamisega Peatumine ja parkimine. Pärast koolitust õpilane teab : peatumise ja parkimise üldnõudeid ja nõudeid, mida kehtestatakse liikluskorraldusvahenditega võimalikke peatumise ja parkimise võimalusi ning sellega kaasnevaid ohtusid asulas ja asulavälisel teel sõltuvalt nähtavusest ja tee valgustatusest: ristmiku läheduses ülekäiguraja ja jalgrattatee läheduses raudteeülesõidukoha või trammiteega lõikumise koha läheduses

	piiratud nähtavusega kohas teega külgnevale alale sisse või sellelt väljasõidu koha läheduses tähistatud parkimiskohal ühissõiduki peatuse läheduses aeglustus- või kiirendusrajal liikluskorraldusvahendi (foor, liiklusmärk, teekattemärgis) läheduses 3)peatumise või parkimise erandeid kõnniteel ja teepeenral kohti, kus peatamine on keelatud sõiduki peatumisel või parkimisel rakendatavaid ohutusabinõusid ja juhi vastutust sõiduki paigutamisel ja sõidukist väljumisel (ka kaasasõitjate tegevuse osas) 6)kasutada valvega parkimiskohti 7)tasulise või ajalise piiranguga parkimisala või koha erisusi 8)selgitada liiklusmärgiga või teekattemärgisega “puudega inimese sõiduki koht” tähistatud parkimiskoha kasutamist 9)selgitada juhi kohustusi ja tegevust sõiduki hädapeatumise korral Liiklus õuealal. Pärast koolitust õpilane teab õuealal liiklemise erisusi ja parkimise korda.
Õpetamise meetodid ja õpiväljundite saavutamise kontrollimine	Teema käsitlemist alustatakse eesmärkide püstitamisega ja õpiväljundite tutvustamisega, seejärel järgneb aktiveeriv loeng mille käigus kasutatakse visualiseerimist. Loengut toetavad videofilmid. Loengu käigus toob õppejõud oma kogemusel põhinevaid näiteid liiklusest. Individuaalselt kontrollib õppejõud õpiväljundite saavutamist mooduli lõpus õpilasele esitatud küsimustiku põhjal. Õpiväljundite saavutamise kohta saab õpilane tagasisidet ka sõiduõpetajalt, vastavasisulises õppesõidutunnis.

T 2.5.	Käitumine liiklusõnnetuse korral
Koht õppekavas	Aine kuulub õppekava algastme koolituse teooriaõppe 2. moodulisse.
Aine mahu jagunemine	Vähemalt kolm kohustuslikku tundi, millest kaks on auditoorsed.
Aine läbimise eeltingimused	Läbitud teooriaõppe 1. moodul.
Aine lühikirjeldus	Liiklusõnnetus on riskiolukord, kuhu ükski juht ei taha sattuda. Kui aga liiklusõnnetus siiski juhtub, eeldab see juhilt kindlate reeglite järgi käitumist. Omandatakse liiklusõnnetuse korral käitumisega seotud reeglid. Lahendatakse

	liiklusõnnetuse korral käitumisega seotud probleemülesandeid. Analüüsitakse liiklusõnnetuse korral vale käitumise tagajärgi ohutuse ja liikluskindlustusseaduse seisukohast.
Aine üldesmärgid	Luua eeldused liiklusõnnetuse korral õige ja ohutu käitumise jaoks vajalike teadmiste kujunemiseks.
Õpiväljundid	Pärast koolitust õpilane: · teab kuidas liiklusõnnetuse korral õigesti käituda; · teab liiklusõnnetuse korral vale käitumise tagajärgi.
Iseseisva töö sisu	Töö õppejõu poolt koostatud õppematerjaliga, Liiklusseadusega ja Liikluskindlustuse seadusega.
Kohustuslik kirjandus	Õppejõu poolt koostatud õppematerjal, Liiklusseaduse paragrahvid: 168 kuni 171 ja Liikluskindlustuse seadus.
Täpsustatud õpiväljundid	Pärast koolitust õpilane teab: - et liiklusseaduse järgi on juht kohustatud abistama liiklusõnnetuses kannatada saanud abitus seisundis olevaid inimesi kuidas toimida liiklusõnnetuse korral - Liikluskindlustusseadusest tulenevaid juhi õigusi ja kohustusi - Kannatanu abistamiskohustus. - Pärast koolitust õpilane teab, kes ja kuidas peab kannatanut abistama. - Tegevusjärjekord õnnetuskohal. - Pärast koolitust õpilane teab õiget tegevusjärjekorda liiklusõnnetuse kohal: - olukorra hindamine - hädasolijate abistamine - vältimatu esmaabi andmine - teiste liiklejate hoiatamine - abi kutsumine – sõltuvalt õnnetusjuhtumi tagajärgedest - kannatanute toimetamine raviasutusse - liiklusõnnetuse vormistamine: - ainult varalise kahjuga liiklusõnnetuse korral, kui asjaosalised on ühel meelel - ainult varalise kahjuga liiklusõnnetuse korral, kui asjaosalised on eri meelt - inimvigastustega liiklusõnnetuse korral

Õpetamise meetodid ja õpiväljundite saavutamise kontrollimine	Teema käsitlemist alustatakse eesmärkide püstitamisega ja õpiväljundite tutvustamisega, seejärel järgneb aktiveeriv loeng mille käigus kasutatakse visualiseerimist. Loengut toetavad videofilmid. Loengu käigus toob õppejõud oma kogemusel põhinevaid näiteid liiklusest. Individuaalselt kontrollib õppejõud õpiväljundite saavutamist mooduli lõpus õpilasele esitatud küsimustiku põhjal.
--	--

T 3.1.	Möödasõit, möödumine ja ümberpõige
Koht õppekavas	Aine kuulub õppekava algastme koolituse teooriaõppe 3. moodulisse.
Aine mahu jagunemine	Vähemalt kolm kohustuslikku tundi, millest kaks on auditoorset. Lisaks viiakse läbi praktikum.
Aine läbimise eeltingimused	Läbitud teooriaõppe 1. ja 2. moodul.
Aine lühikirjeldus	Omandatakse möödasõidu, möödumisega ning ümberpõikega seotud reeglid. Arutletakse selle üle, milliseid ohte võib möödasõidul ette tulla ja kuidas neid ohte vältida. Analüüsitakse möödasõidu, möödumise ja ümberpõikega seotud liiklusõnnetuste tekke põhjuseid ja kuidas neid oleks saanud ära hoida.

Aine üldeesmärgid	Luu eeldused ohutuks möödasõiduks, möödumiseks ja ümberpõikeks vajalike teadmiste kujunemiseks ning motivatsiooni suurendamiseks kaaluda hoolega möödasõiduvajadust.
Õpiväljundid	Pärast koolitust õpilane: · teab ohutuks möödasõiduks vajalikke eeldusi; · teab kuidas ohutult mööda sõita, mööduda ja ümber põigata; · teab kuidas käituda möödasõidetava rollis; · on rohkem motiveeritud kaaluma möödasõidu vajadust ohutuse tagamise eesmärgil.
Iseseisva töö sisu	Töö õppejõu poolt koostatud õppematerjaliga ja Liiklusseadusega.
Kohustuslik kirjandus	Õppejõu poolt koostatud õppematerjal ja Liiklusseaduse paragrahvid: 51 kuni 55.

Täpsustatud õpiväljundid	Pärast koolitust õpilane: teab võimalikke ohte möödasõidul, möödumisel ja vastusõitjaga kohtumisel tunneb nende tegevuste kohta käivaid Liiklusseaduse nõudeid teab ohutu liiklemise juhiseid möödasõidul ja seda, kuidas hinnata möödasõidu vajalikkust oskab mööda sõita ja mööduda teab möödasõidu ja möödumisega kaasnevaid tüüpilisi riske ja oskab neid sõites arvestada Vastusõitjaga kohtumine. Pärast koolitust õpilane teab: milles seisnevad ohud vastusõitjaga kohtumisel kuidas neid vältida Möödasõidu ja möödumise erinevused. Pärast koolitust õpilane teab: mille poolest erineb möödasõit möödumisest möödasõidu erinevusi linnas ja asulavälisel teel ohtlikkuse seisukohalt möödasõidu tingimusi linnas ja asulavälisel teel (sh kiirteel) millal võib mööda sõita paremalt poolt Möödasõidu vajaduse hindamine. Pärast koolitust õpilane oskab hinnata: 1)möödasõiduga kaasnevaid ohtusid 2)möödasõidu vajalikkust Eeldused möödasõiduks. Pärast koolitust õpilane teab: millest sõltub möödasõidu teekonna pikkus; 2)möödasõidu teekonna pikkusega seotud ohtusid; 3)möödasõidu tingimusi liikluseeskirja järgi; 4)möödasõidu keeldusid liikluseeskirja järgi. Möödasõidu etapid. Pärast koolitust õpilane teab, mida ta peab tegema: 1)möödasõitjana; möödasõidetavana.
-------------------------------------	--

Õpetamise meetodid ja õpiväljundite saavutamise kontrollimine	Teema käsitlemist alustatakse eesmärkide püstitamisega ja õpiväljundite tutvustamisega, seejärel järgneb aktiveeriv loeng mille käigus kasutatakse visualiseerimist. Loengut toetavad videofilmid. Loengu käigus toob õppejõud oma kogemusel põhinevaid näiteid liiklusest. Praktikumi juhib õpetaja suunavate küsimustega. Individuaalselt kontrollib õppejõud õpiväljundite saavutamist mooduli lõpus õpilasele esitatud küsimustiku põhjal.
--	--

T 3.2.	Sõidu planeerimine riski vältimise eesmärgil
Koht õppekavas	Aine kuulub õppekava algastme koolituse teooriaõppe 3. moodulisse.
Aine mahuline jagunemine	Vähemalt kaks kohustuslikku tundi, millest üks on auditoorne.
Aine läbimise eeltingimused	Läbitud teooriaõppe 1. ja 2. moodul.
Aine lühikirjeldus	Sõitu planeerides on võimalik teekonnaga seotud ohte vältida – marsruudi ja aja valik, sõiduki ettevalmistus sõiduks, vajaminev varustus, vajalikud puhkepausid, juhi seisund jms.
Aine üldeesmärgid	Luua eeldused arusaama kujunemiseks, et sõitudega seonduvat aegsasti planeerides saab mõjutada sõidu ohutust. Luua eeldused motivatsiooni suurendamiseks sõiduga seonduvat riski vältimise ja keskkonna säästmise eesmärgil planeerida.
Õpiväljundid	Pärast koolitust õpilane: teab, milliseid ettevalmistusi tuleks enne pikemat või lühemat sõitu teha; mõistab, et sõitu planeerides on võimalik mõjutada sõidu ohutust ja säästlikkust; on rohkem motiveeritud sõiduga seonduvat planeerima; teab, et sõitu kavandades tuleb hinnata ja arvesse võtta tegureid, mis võivad avaldada mõju tema käitumisele juhina (nt elustiil, sõidu motiivid, sotsiaalne pinge, joove, uimastid, väsimus, halb nägemine jms).
Iseseisva töö sisu	Töö õppejõu poolt koostatud õppematerjaliga. Info hankimine sõiduteekonna planeerimiseks veebilehtedelt. Näiteks www.mnt.ee

Kohustuslik kirjandus	Õppejõu poolt koostatud õppematerjal. Veebilehekülg: www.mnt.ee
Täpsustatud õpiväljundid	Pärast koolitust õpilane oskab: - arvesse võtta teekonna pikkust, sõiduaega, enda kui juhi suutlikkust; - kasutada teeilmajaamade andmeid tee- ja ilmastikuolude määramiseks; - arvesse võtta tee- ja ilmaolusid sõltuvalt aastaajast; - arvesse võtta teede seisukorda, ohtlikkust ja liiklustihedust. Oskus kasutada teekonna kavandamisel kaarti, arvestades liikluse korraldust ja võimalikke teesulgemisi. Pärast koolitust õpilane oskab: - eriti pikkadel teekondadel teha valikut: - kaardi järgi - valida teed teenumbri järgi - juhendada teeviitadest ja teistest liiklusmärkidest - võtta arvesse: - sõiduki tehnilist seisukorda ja kompleksust - tee sõidetavust, teeninduspunktide ja sõiduki tankimise võimaluse olemasolu - juhile ja kaassõitjatele vajalikke puhkepeatusi ja ööbimiskohti; - juhile ja kaassõitjatele vajalikku riietuse, helkurite ja muu varustuse olemasolu
Õpetamise meetodid ja õpiväljundite saavutamise kontrollimine	Teema käsitlemist alustatakse eesmärkide püstitamise ja õpiväljundite tutvustamisega, seejärel järgneb aktiveeriv loeng mille käigus kasutatakse visualiseerimist. Loengut toetavad videofilmid. Loengu käigus toob õppejõud oma kogemusel põhinevaid näiteid liiklusest. Individuaalselt kontrollib õppejõud õpiväljundite saavutamist mooduli lõpus õpilasele esitatud küsimustiku põhjal. Õpiväljundite saavutamise kohta saab õpilane tagasisidet ka sõiduõpetajalt, vastavasisulisest õppesõidutunnis.

T 3.3.	Keskkonda säästev auto kasutamine
Koht õppekavas	Aine kuulub õppekava algastme koolituse teooriaõppe 3. moodulisse.
Aine mahuline jagunemine	Vähemalt kaks tundi, millest üks on auditoorne.
Aine läbimise eeltingimused	Läbitud teooriaõppe 1. ja 2. moodul.

Aine lühikirjeldus	Auto kasutamisega kaasneb kahju keskkonnale. Kuidas saab seda kahjulikku mõju vähendada? Sõiduviisi valikuga, sõidu planeerimisega, auto korralise hooldamisega, eelsoojendi kasutamisega, auto valikuga ostes jms. Arutletakse vajadustest lähtuvalt võimaluste üle säästa ja milliseid meetmeid keegi on nõus keskkonna säästmiseks tarvitusele võtma.
Aine üldeesmärgid	Luu eeldused auto säästlikuks kasutamiseks vajalike teadmiste kujunemiseks. Luua eeldused motivatsiooni suurendamiseks autot kasutades keskkonda säästa. Luua eeldused enesehinnanguks – kui motiveeritud keegi on autot keskkonda säästvalt kasutama.
Õpiväljundid	Pärast koolitust õpilane: teab kuidas auto kasutamine keskkonnale mõjub ja kuidas seda kahjulikku mõju saab vähendada; oskab leida auto kasutaja juhendist teavet keskkonna säästmise kohta; teab kuidas jälgida kütuse kulu; on rohkem motiveeritud autot kasutades keskkonda säästma; mõistab, et säästlik sõiduviis on ka ohutu sõiduviis.
Iseseisva töö sisu	Töö õppejõu poolt koostatud õppematerjaliga ja Liiklusseadusega. Auto kasutusjuhendist info hankimine keskkonna säästmiseks.
Kohustuslik kirjandus	Õppejõu poolt koostatud õppematerjal. Sõiduauto kasutusjuhend. Liiklusseaduse paragrahv 13.
Täpsustatud õpiväljundid	Pärast koolitust õpilane: teab, et säästlik sõiduviis on ka ohutu sõiduviis teab uue auto kasutusjuhendiga tutvumise vajalikkust teab ökonoomsuse huvides auto õigeaegse hoolduse vajalikkust tunneb säästliku sõiduviisi eeldusi: - oskab valida sobivat käiku - sõidab sujuvalt - peatub sujuvalt - vaatab liikumisel vajaliku informatsiooni saamiseks ja õige tegevuse kavandamiseks kaugemale - sobitab sõidukiirust, juhindudes liiklejate vahelisest ühistööst
Õpetamise meetodid ja õpiväljundite saavutamise kontrollimine	Teema käsitlemist alustatakse eesmärkide püstitamisega ja õpiväljundite tutvustamisega, seejärel järgneb aktiveeriv loeng mille käigus kasutatakse visualiseerimist. Loengu toetavad videofilmid. Loengu käigus toob õppejõud oma kogemusel põhinevaid näiteid liiklusest. Õppejõud suunab arutelu: mida on sõidu ajal võimalik säästa? Individaalselt

	kontrollib õppejõud õpiväljundite saavutamist mooduli lõpus õpilasele esitatud küsimustiku põhjal. Õpiväljundite saavutamise kohta saab õpilane tagasisidet ka sõiduõpetajalt, vastavasisulisel õppesõidutunnis.
--	--

T 3.4.	Sõitmine rasketes tee- ja ilmastikuoludes
Koht õppekavas	Aine kuulub õppekava algastme koolituse teooriaõppe 3. moodulisse.
Aine mahuline jagunemine	Vähemalt kolm kohustuslikku tundi, millest kaks on auditoorsed.
Aine läbimise eeltingimused	Läbitud teooriaõppe 1. ja 2. moodul.
Aine lühikirjeldus	Rasked tee- ja ilmastikuolud põhjustavad tee ja rattavahelise haardumise või nähtavuse halvenemise. Kuidas sellistes rasketes oludes ohutult sõidukit juhtida? Selleks, et juht saaks sõita ohutult (suudaks säilitada tee ja ratta vahelise haardumise, oskaks valida oludele vastava sõidukiiruse ja õige pikivahe), peab ta arvestama asjaoluga, et sõidukile mõjuvad jõud, mis võivad töötada vastupidiselt juhi soovile. Mõistes sõidukile mõjuvaid jõude ja kuidas juht oma käitumisega saab neid jõudusid muuta, saab sõites neid arvestada. Arutletakse järgmistel teemadel: peatamisteed = reageerimisteed + pidurdusteed; reageerimisaeg, pidurdusteedonna sõltuvus sõidukiirusest, haardumisest ja massist, tsentrifugaaljõud, inerts, kineetiline energia, jääkkiirus, kokkupõrkel vallanduvad jõud jms.
Aine üldeesmärgid	Luua eeldused rasketes tee- ja ilmastikuoludes sõitmiseks vajalike teadmiste kujunemiseks. Luua eeldused rasketes tee- ja ilmastikuoludes sõitmise seotud ohtude mõistmiseks ja teadmiste kujunemiseks kuidas neid ohte vältida.
Õpiväljundid	Pärast koolitust õpilane: teab sõidukile mõjuvate jõudude olemust ja oskab neid oma sõidus arvestada; teab rasketes tee- ja ilmastikuoludes sõiduki juhtimisega seotud ohte ja kuidas neid ohte on oma käitumisega võimalik vältida.
Iseseisva töö sisu	Töö õppejõu poolt koostatud õppematerjaliga.

Kohustuslik kirjandus	Õppejõu poolt koostatud õppematerjal.
Täpsustatud õpiväljundid	Pärast koolitust õpilane teab: Millised on peamised füüsilised tegurid, mis mõjutavad liikumisenergia suurust Millised on peamised füüsilised tegurid, mis mõjutavad kesktõukejõu suurust Kuidas mõjutab sõidukiirus pidurdustekonna pikkust Kuidas mõjutab sõidukiirus kesktõuke jõu suurust Millest koosneb peatumistekond Mis on haardetegur ja millised on seda mõjutavad tegurid Kehtivaid nõudeid väljaspool teed sõidukiga liikumisel Mis on õige sõidukiiruse valiku põhialuseks Pärast koolitust õpilane oskab: 1) Kirjeldada sobiva pikivahe valiku erinevusi sõltuvalt tee- ilmastikuoludest Kirjeldada ohtusid sõidukijuhile, tulenevalt halvast nähtavusest ja kuidas neid vältida Kirjeldada juhi ohutut tegevust madalalt vastu paistva päikese ja märjast teekattest tuleneva päikesepeegelduse korral Kirjeldada vesiliu tekkepõhjuseid ja võimalusi selle vältimiseks Kirjeldada ohutu sõiduteekonna planeerimise võimalusi Kirjeldada kiilasjää tekkimist soodustavaid tingimusi, kuidas selle tekkimist ennustada ja käitumisjuhiseid sellisele teelõigule sattumisel Kirjeldada külgtuule mõju sõiduki juhitavusele ja suunakindlusele, sealhulgas möödasõidul ja kuidas võimalike ohtusid vältida Kirjeldada talvisel teel sissesõidetud sõidujälgedest väljumisega seotud ohtusid, sealhulgas möödasõidul ja kuidas neid vältida
Õpetamise meetodid ja õpiväljundite saavutamise kontrollimine	Teema käsitlemist alustatakse eesmärkide püstitamisega ja õpiväljundite tutvustamisega, seejärel järgneb aktiveeriv loeng, mida toetavad erinevad videofilmid. Õpitava omandamist toetab seminaritöö kus rühmades arutatakse läbi loengus kuuldu ja nähtu. Rühmatöö tulemuste ettekandmisel, kaasõpilaste poolt saadud tagasiside põhjal saab õppejõud otsustada rühma õpiväljundite saavutamise üle. Individuaalselt kontrollib õppejõud õpiväljundite saavutamist mooduli lõpus õpilasele esitatud küsimustiku põhjal.

12.4.8 Õppesõit

Algtasemeõppes ning keskkonda säästva, riske vältiva ja teisi liiklejaid arvestava sõiduviisi õppes võib õppesõidul õpetaja õpetada korraga ainult ühte õpilast. Samal ajal võib sõidukis viibida passiivse õppe eesmärgil lisaks 1-2 õpilast.

Õppesõidul **peab** õpilasel olema kaasas:

- 1) õpilase koolituskursuse õpingukaart (edaspidi ka *õpingukaart*);
- 2) isikut tõendav dokument.

Iga õppesõidu alustamisel märgib õpetaja õpingukaardile õppesõidu läbiviimise kuupäeva, kellaaja ja õppekava kohase teema.

Iga õppesõidu lõpus märgib õpetaja õpingukaardile õppesõidutundide arvu ja hinnangu õpilase oskuste kohta.

Paberkandjal oleva õpingukaardi sissekannete õigsust kinnitavad õppesõidu lõpus õpilane ja õpetaja oma allkirjaga.

12.4.9 Sõiduõpe

S 1.1.	Juhi tööasend ja turvavarustus
Koht õppekavas	Aine kuulub õppekava algastme koolituse sõiduõppe 1. moodulisse.
Moodul 1 ja 2 maht kokku	Vähemalt 16 kohustuslikku sõidutundi. Sõidutundide kogumaht määratakse sõiduõppe individuaalprogrammis.
Kohustuslike sõidutundide arv	Üks sõidutund.
Aine läbimise eeltingimused	Läbitud teooriaõppe moodul 1 ained ” Ülevaade õppetöö korraldusest ja eesmärkidest” ning ” Iseseisvaks õppimiseks juhendamine”.

Aine lühikirjeldus	Koolitus viiakse läbi teelõigul, kus muud liiklust ei häirita ega ohustata muuks liikluseks suletud alal, õppesõiduväljakul. Omandatakse sõiduks valmistumiseks vajalikud oskused – juhi tööasendi reguleerimine, oskus aidata sõitjatel turvavarustus kinnitada, oskus kontrollida sõiduki vastavust tehnonõuetele, oskus aru saada, millal sõiduki kasutamine on ohtlik.
Aine üldeesmärgid	Luuakse eeldused enne sõidu alustamist enda ja teiste liiklejate ohutuse tagamiseks vajalike oskuste kujunemiseks. Luuakse eeldused motivatsiooni suurendamiseks kasutada turvavarustust ja nõuda turvavarustuse kasutamist sõitjatelt .
Õpiväljundid	Pärast koolitust õpilane: • oskab teostada sõiduki sõidueelset kontrolli kasutades sh sõiduki käsiraamatut; • oskab reguleerida tööasendi ja tahavaatepeeglid juhile sobivaks; • oskab ise kasutada sõiduki turvavarustust ja aidata kaassõitjatel kinnitada turvavarustust; selgitada turvavarustuse kasutamise vajalikkust; • oskab kasutada sõidukile paigaldatud lisa- ja mugavusseadmeid; • teab juhi vales tööasendist ja turvavarustuse vales kasutamisest tulenevaid ohte; • on rohkem motiveeritud kasutama turvavarustust ja nõudma turvavarustuse • kasutamist sõitjatelt .
Iseseisva töö sisu	Võimalusel juhendaja kaasamine õpitu kinnistamiseks. Määratakse sõiduõppe individuaalprogrammis.
Õpetamise meetodid ja õpiväljundite saavutamise kontrollimine	Sissejuhatuseks õpetaja tutvustab õpiväljundeid ja selgitab aine sisu. Õppimine toimub õpilast aktiveeriva vestluse vormis, kus õpetaja ülesandeks on selgitada ja esitada suunavaid küsimusi. Õpiväljundite saavutamise kontrollimine toimub sõiduõpetaja poolt järgneva teema läbimisel, õpilasele antud sõiduülesande tulemuste põhjal. Sõiduülesanne sisaldab teemades S 1.1 ja S 1.2 õpitu rakendamist.

S 1.2.	Sõiduki käsitlemine
---------------	----------------------------

Koht õppekavas	Aine kuulub õppekava algastme koolituse sõiduõppe 1. moodulisse.
Moodul 1 ja 2 maht kokku	Vähemalt 16 kohustuslikku sõidutundi. Sõidutundide kogumaht määratakse sõiduõppe individuaalprogrammis.
Kohustuslike sõidutundide arv	Kolm sõidutundi. Kui õpilane saavutab õpiväljundid vähema tundide arvuga, jagab sõiduõpetaja läbimata kohustuslikud tunnid järgnevate ainete vahel.
Aine läbimise eeltingimused	Läbitud sõiduõppe moodul 1 aine "Juhi tööasend ja turvavarustus".
Aine lühikirjeldus	Koolitus viiakse läbi teelõigul, kus muud liiklust ei häirita ega ohustata, liikluseks suletud alal, õppesõiduväljakul ja/või selleks kohandatud simulaatoril. Harjutatakse mootori käivitamist, sõiduki juhtimisseadmete käsitlemist, manööverdamist, märgu andmist, sujuvat liikumist, sõidu lõpetamist, pidurdamist jms. Harjutamist jätkatakse kuni saavutatakse ohutu ja keskkonda säästev sõiduki käsitlemise vilumus tasemel, mis on vajalik sõidu õpingute alustamiseks vähese liiklusega teel.
Aine üldesmärgid	Luuakse eeldused ohutu ja keskkonda säästva sõiduki käsitlemise oskuste kujunemiseks, mis on vajalikud sõiduõppe jätkamiseks vähese liiklusega teedel. Õpilane oskab paigalt võtta, sõidukit sujuvalt ja äkkpidurdamisega peatada ning sõidurada vahetada
Õpiväljundid	Pärast koolitust õpilane: • oskab käsitseda sõidukit ohutult ja keskkonda säästvalt tasemel, mis võimaldab jätkata sõidu õppimist vähese liiklusega teedel; • teab sõiduki vale käsitlemisega seonduvaid ohte ja mõju keskkonnale; • omab realistlikku arusaama isiklikest, sõiduki käsitlemisega seotud tugevatest ja nõrkadest külgedest; • tajub ja teab oma nõrku külgi, mis on seotud sõiduki käsitlemisega ning oskab oma käitumises nendega arvestada; • on motiveeritud sõidukit ohutult ja keskkonda säästvalt käsitlema.
Iseseisva töö sisu ja meetodid õpiväljundite saavutamise	Võimalusel juhendaja kaasamine õpitu kinnistamiseks. Määratakse sõiduõppe individuaalprogrammis. Õpetaja näitab harjutused ette ja selle käigus annab õpilasele selgitusi. Õppimine toimub õpilast aktiveeriva vestluse vormis, kus õpetaja ülesandeks on selgitada ja esitada suunavaid küsimusi. Õpiväljundite saavutamise kontrollimine toimub sõiduõpetaja poolt teema läbimisel, õpilasele antud sõiduülesande tulemuste põhjal. Sõiduülesanne sisaldab teemades S 1.1 ja S 1.2

kontrollimine	õpitu rakendamist. Sõiduharjutuse lõpus annab sõiduõpetaja õpilasele tagasisidet õpiväljundite saavutamise kohta.
----------------------	---

S 2.1.	Sõiduki juhtimine vähese liiklusega teedel
Koht õppekavas	Aine kuulub õppekava algastme koolituse sõiduõppe 2. moodulisse.
Moodul 1 ja 2 maht kokku	Vähemalt 16 kohustuslikku sõidutundi. Sõidutundide kogumaht määratakse sõiduõppe individuaalprogrammis.
Kohustuslike sõidutundide arv	Kolm sõidutundi. Kui õpilane saavutab õpiväljundid vähema tundide arvuga, viib sõiduõpetaja läbimata kohustuslikud tunnid üle järgneva aine läbimiseks.
Aine läbimise eeltingimused	Läbitud sõiduõppe mooduli 1 ained.
Aine lühikirjeldus	Viimistletakse sõiduki ohutu ja keskkonda säästva käsitsemise vilumust tasemeni, mis on vajalik sõiduõppe jätkamiseks erinevates liiklussituatsioonides. Harjutatakse liikluses osalemiseks vajalikke oskusi vastavalt regioonri eripärale: tähelepanu suunamist liikluses olulisele, ohutu liiklemise põhimõtete kohaldamist, teiste liiklejatega arvestamist, õige asukoha valikut teel; teede lõikumisaladele, teega külgnevatele aladele, raudteeülesõidukohale lähenemist ja nende ületamist; sõidujärjekorra reeglite kohaldamist; peatumist ja parkimist, manöövrite sooritamist jms. Juhitakse tähelepanu liikluses osalemisega seotud ohtudele ja nende vältimise võimalustele.
Aine üldeesmärgid	Luuakse eeldused liikluses osalemiseks vajalike oskuste kujunemiseks tasemeni, mis on vajalik sõidu õppimise alustamiseks erinevates liiklussituatsioonides. Luu eeldused valmiduse kujunemiseks võtta juhina vastutus enda ja teiste elu ning tervise eest. Luu eeldused realistlikku arusaama kujunemiseks isiklikest, vähese liiklusega teedel sõitmisega seotud tugevatest ja nõrkadest külgedest. Suurendada järjest rohkem õpilase vastutust oma õppimise eest

Õpiväljundid	Pärast koolitust õpilane: • oskab käsitseda sõidukit ohutult ja keskkonda säästvalt viisil, mis on vajalik sõidu õppimise alustamiseks erinevates liiklussituatsioonides; • omab vajalikke oskusi liiklemiseks vähese liiklusega teel; • oskab peatuda ja parkida nii teel; • teab vähese liiklusega teel sõiduga seotud ohte ja oskab neid ohte oma käitumisega vältida; • mõistab, et juhil kui suurema ohu allika valdajal, tuleb võtta vastutus enda ja teiste elu ning tervise eest; • omab realistlikku arusaama isiklikest, vähese liiklusega teedel sõitmisega seotud tugevatest ja nõrkadest külgedest; • tajub ja teab oma nõrku külgi, mis on seotud sõiduki juhtimisega vähese liiklusega teedel ning oskab oma käitumises nendega arvestada.
Iseseisva töö sisu	Võimalusel juhendaja kaasamine õpitu kinnistamiseks. Määratakse sõiduõppe individuaalprogrammis.
Õpetamise meetodid ja õpiväljundite saavutamise kontrollimine	Sissejuhatuseks õpetaja tutvustab õpiväljundeid ja selgitab aine sisu. Õppimine toimub õpilast aktiveeriva vestluse vormis, kus õpetaja ülesandeks on selgitada erinevates liiklusolukordades juhi õiget käitumist ja esitada suunavaid küsimusi. Õpiväljundite saavutamise kontrollimine toimub sõiduõpetaja poolt teema käsitlemisel, õpilasele antud sõiduülesande tulemuste põhjal. Sõiduülesanne sisaldab antud aines õpitu rakendamist. Sõiduharjutuse lõpus annab sõiduõpetaja õpilasele tagasisidet õpiväljundite saavutamise kohta.

S 2.2.	Sõiduki juhtimine erinevates liiklussituatsioonides
Koht õppekavas	Aine kuulub õppekava algastme koolituse sõiduõppe 2. moodulisse.
Moodul 1 ja 2 maht kokku	Vähemalt 16 kohustuslikku sõidutundi. Sõidutundide kogumaht määratakse sõiduõppe individuaalprogrammis.

Kohustuslike sõidutundide arv	Üheksa sõidutundi. Lisanduvad sõidutunnid, kui neid kanti üle eelnevatest teemadest.
Aine läbimise eeltingimused	Läbitud teooriaõppe esimene moodul. Läbitud sõiduõppe mooduli 1 ained ja mooduli 2 aine "Sõiduki juhtimine vähese liiklusega teedel".
Aine lühikirjeldus	Koolitus viiakse läbi keerulisema ja tihedama liiklusega teedel. Viimistletakse sõiduki ohutu ja keskkonda säästva käsitsemise vilumust tasemeni, mis on vajalik sõiduõppe jätkamiseks 3. moodulis. Harjutatakse liikluses osalemiseks vajalikke oskusi vastavalt Eestimaa regiooni eripärale: tähelepanu suunamist liikluses olulisele, ohutu liiklemise põhimõtete kohaldamist, teiste liiklejatega arvestamist, õige asukoha valikut teel; teede lõikumisaladele, teega külgnevatele aladele, raudteeülesõidukohale lähenemist ja nende ületamist; sõidujärjekorra reeglite kohaldamist; peatumist ja parkimist, manöövrите sooritamist jms. Juhitakse tähelepanu liikluses osalemisega seotud ohtudele ja nende vältimise võimalustele.
Aine üldeesmärgid	Luuakse eeldused liikluses osalemiseks vajalike oskuste kujunemiseks tasemeni, mis on vajalik sõidu õppimise alustamiseks 3. moodulis. Suurendada järjest rohkem õpilase vastutus oma õppimise eest. Luua eeldused realistliku arusaama kujunemiseks erinevates liiklussituatsioonides osalemisega seotud tugevatest ja nõrkadest külgedest.
Õpiväljundid	Pärast koolitust õpilane: • oskab käsitseda sõidukit ohutult ja keskkonda säästvalt viisil, mis on vajalik sõidu õppimise alustamiseks 3. moodulis; • omab erinevates liiklussituatsioonides toimetulekuks vajalikke oskusi liiklusega teel; • teab erineva liiklusega teel sõiduga seotud ohte ja oskab neid ohte oma käitumisega vältida; • mõistab, et juhil kui suurema ohu allika valdajal, tuleb võtta vastutus enda ja teiste elu ning tervise eest; • omab realistlikku arusaama isiklikest, erineva liiklusega teel sõitmisega seotud • tugevatest ja nõrkadest külgedest; tajub ja teab oma nõrku külgi, mis on seotud sõiduki juhtimisega erineva liiklusega teedel ning oskab oma käitumises nendega arvestada; • kohanema liikluses toimuvate muutustega; • on võimeline hindama võimaliku liiklusohtliku olukorra tõsidust ja reageerima kohaselt; • on võimeline liiklusoludega arvestades sõidukit juhtima antud teelõigul lubatud suurima sõidukiirusega.

Iseseisva töö sisu	Määratakse sõiduõppe individuaalprogrammis.
Õpetamise meetodid ja õpiväljundite saavutamise kontrollimine	Sissejuhatuseks õpetaja tutvustab õpiväljundeid ja selgitab aine sisu. Õppimine toimub õpilast aktiveeriva vestluse vormis, kus õpetaja ülesandeks on anda selgitusi erinevates liiklusolukordades juhi õige tegevuse kohta ja esitada õpilasele suunavaid küsimusi. Õpiväljundite saavutamise kontrollimine toimub sõiduõpetaja poolt teema käsitlemisel, õpilasele antud sõiduülesande tulemuste põhjal. Sõiduülesanne sisaldab antud teemas õpitu rakendamist. Sõiduharjutuse lõpus annab sõiduõpetaja õpilasele tagasisidet õpiväljundite saavutamise kohta.

S 3.1.	Möödasõit, möödumine ja ümberpõige
Koht õppekavas	Aine kuulub õppekava algastme koolituse sõiduõppe 3. moodulisse.
Moodul 3 maht	Vähemalt 4 kohustuslikku sõidutundi. Sõidutundide kogumaht määratakse sõiduõppe individuaalprogrammis.
Kohustuslike sõidutundide arv	Üks sõidutund.
Aine läbimise eeltingimused	Läbitud sõiduõppe moodul 1 ained ja moodul 2 ained.
Aine lühikirjeldus	Aine raames väljaspool asulat läbiviidavas sõidutunnis rakendatakse teooriaõppes omandatud teadmisi pärisuunas ja vastassuunas möödasõidu, möödumise ja võimalusel ka ümberpõike kohta – ohutuks möödasõiduks vajalike eelduste olemasolu hindamine, käitumine möödasõitja ja möödasõidetava rollis, ohu ilmnemisel möödasõidu katkestamine jms. Oma sõidutundi alustades rakendab iga õpilane teadmisi sellest, kuidas sõitu ohutult alustada ja sõidutunni lõppedes sellest, kuidas maanteel ohutult peatuda ja parkida. Õpilasel on võimalus läbida nimetatud teema ka selleks kohandatud simulaatoril.

Aine üldeesmärgid	Luu eeldused ohutuks möödasõiduks, möödumiseks ja ümberpõikeks ning väljaspool asulat peatumiseks ja parkimiseks vajalike oskuste kujunemiseks. Suurendada järjest rohkem õpilase vastutus oma õppimise eest. Luua eeldused realistliku arusaama kujunemiseks isiklikest, möödasõidu, möödumise, ümberpõike, peatumise ja parkimisega väljaspool asulat seotud tugevatest ja nõrkadest külgedest.
Õpiväljundid	Pärast koolitust õpilane: • oskab hinnata ohutuks möödasõiduks vajalike eelduste olemasolu; • mõistab, et möödasõit ei ole kohustuslik manööver; • oskab ohutult mööda sõita nii päri- kui ka vastassuuna vööndi kaudu; • oskab käituda möödasõidetava rollis; · oskab peatuda ja parkida väljaspool asulat; • omab realistlikku arusaama isiklikest, möödasõidu, möödumise, ümberpõike, peatumise ja parkimisega väljaspool asulat seotud tugevatest ja nõrkadest külgedest.
Iseseisva töö sisu	Määratakse sõiduõppe individuaalprogrammis.
Õpetamise meetodid ja õpiväljundite saavutamise kontrollimine	Sissejuhatuseks õpetaja tutvustab õpiväljundeid ja selgitab aine sisu. Praktikumi käigus sõidab iga õpilane vähemalt ühe sõidutunni. Sellel ajal kui üks õpilastest sõidab, jälgivad teised tema sõitu. Reflekteeritakse nähtu ja kogetu üle – kas möödasõit oli ohutu, kuidas minul läks võrreldes teistega, mis läks hästi, mida võiks teha teisiti, kas pikivahe enne ja pärast möödasõitu oli piisav, kas manööver tehti õigesti jms. Praktikumi juhib õpetaja suunavate küsimustega. Õpilase eneseanalüüsi ja kaasõpilaste poolt saadud tagasiside põhjal sõiduõpetaja otsustab õpiväljundite saavutamise üle.

S 3.2.	Sõiduki juhtimine planeeritud teekonnal
Koht õppekavas	Aine kuulub õppekava algastme koolituse sõiduõppe 3. moodulisse.
Moodul 3 maht	Vähemalt 4 kohustuslikku sõidutundi. Sõidutundide kogumaht määratakse sõiduõppe individuaalprogrammis.

Kohustuslike sõidutundide arv	Üks sõidutund.
Aine läbimise eeltingimused	Läbitud teooriaõppe 1. ja 2. moodul. Läbitud sõiduõppe 1. ja 2. moodul.
Aine lühikirjeldus	Õpilane planeerib sõidu punktist A punkti B ja sõidab sihtpunkti plaani kohaselt. Sõitu planeerides kasutatakse navigeerimisseadet ja/või kaarti . Planeeritud teekonnal sõites on oluline pöörata tähelepanu sõiduraja valikule riski vältimise eesmärgil ja harjutada sõitu juhatusmärkide järgi. Soovitav kasutada selle teema läbimisel rühmaõpet. Iga õpilane peab juhtima ühe sõidutunni.
Aine üldeesmärgid	Luu eeldused arusaama kujunemiseks, et sõitudega seonduvat aegsasti planeerides on võimalik mõjutada sõidu ohutust ja säästlikkust. Luua eeldused motivatsiooni suurendamiseks sõiduga seonduvat planeerida.
Õpiväljundid	Pärast koolitust õpilane: • oskab nii asulas kui ka väljaspool asulat sõitu planeerida ja koostatud plaani järgi sõita; • mõistab, et sõitu planeerides on võimalik mõjutada sõidu ohutust ja säästlikkust; • on rohkem motiveeritud sõitu riski vältimise ja keskkonna säästmise eesmärgil planeerima.
Iseseisva töö sisu	Kaardi kasutamine sõidu planeerimiseks. Navigatsiooniseadme käsitlemine. Võimalusel juhendaja kaasamine õpitu kinnistamiseks. Määratakse sõiduõppe individuaalprogrammis.
Õpetamise meetodid ja õpiväljundite saavutamise kontrollimine	Sissejuhatuseks õpetaja tutvustab õpiväljundeid ja selgitab aine sisu. Pärast õpilast aktiveerivat vestlust, kus sõiduõpetaja on selgitanud sõidu planeerimise tähtsust ja –võimalusi, asub õpilane õpetaja rolli ja selgitab sõiduõpetajale, kuidas sõitu planeerida ohutust silmas pidades. Õpiväljundite saavutamise kontrollimine toimub sõiduõpetaja poolt teema käsitlemisel, õpilasele antud sõiduülesande tulemuste põhjal. Sõiduülesanne sisaldab antud teemas õpitu rakendamist. Sõiduharjutuse lõpus annab sõiduõpetaja õpilasele tagasisidet õpiväljundite saavutamise kohta.

S 3.3.	Keskkonda säästev sõiduki juhtimine
Koht õppekavas	Aine kuulub õppekava algastme koolituse sõiduõppe 3. moodulisse.
Moodul 3 maht	Vähemalt 4 kohustuslikku sõidutundi. Sõidutundide kogumaht määratakse sõiduõppe individuaalprogrammis.
Aine läbimise eeltingimused	Läbitud teooriaõppe 1. ja 2. moodul. Läbitud sõiduõppe 1. ja 2. moodul.
Kohustuslike sõidutundide arv	Üks sõidutund.
Aine lühikirjeldus	Autojuhi peamised võimalused sõites keskkonda säästa on: teha tähelepanekuid piisavalt kaugelt, hoida piisavat piki- ja külgvahet, planeerida sõitu eesmärgiga võimaluse korral mitte seisma jääda, kasutada antud olukorras võimalikult kõrget käiku, kiirendada reipalt. Rõhutatakse, et säästlik sõiduviis on ka ohutu sõiduviis. Sõidu ajal mõõdetakse keskmist ja hetkelist kütuse kulu.
Aine üldeesmärgid	Luua eeldused keskkonda säästva sõiduviisi kujunemiseks. Luua eeldused realistliku arusaama kujunemiseks isiklikest, säästliku sõiduviisiga seotud tugevatest ja nõrkadest külgedest. Toetada plaani koostamist tegevuste kohta, mida harjutada esmase juhiloa omamise ajal, süvendamaks oskusi sõita keskkonda säästvalt, riske vältivalt ja teisi liiklejaid arvestavalt.
Õpiväljundid	Pärast koolitust õpilane: · oskab juhtida sõidukit keskkonda säästvalt; · mõistab, et säästlik sõiduviis on ka ohutu sõiduviis, milles ei ole midagi keerulist; · on rohkem motiveeritud juhtima sõidukit keskkonda säästvalt, riske vältivalt ja teisi liiklejaid arvestavalt; · omab realistlikku arusaama isiklikest, säästliku sõiduviisiga seotud tugevatest ja nõrkadest külgedest; · on teinud plaani, mida harjutada esmase juhiloa omamise ajal, süvendamaks oskusi sõita keskkondasäästvalt, riske vältivalt ja teisi liiklejaid arvestavalt.
Iseseisva töö sisu	Võimalusel juhendaja kaasamine õpitu kinnistamiseks. Määratakse sõiduõppe individuaalprogrammis.

Õpetamise meetodid ja õpiväljundite saavutamise kontrollimine	Sissejuhatuseks õpetaja tutvustab õpiväljundeid ja selgitab aine sisu. Õppimine toimub läbi õpilast aktiveeriva vestluse, kus sõiduõpetaja roll on selgitada säästliku sõidu aluseid ja esitada suunavaid küsimusi. Õppesõidu käigus sõiduõpetaja motiveerib õpilast kasutama säästliku sõidu võtteid läbi isikliku eeskuju. Õpiväljundite saavutamise kontrollimine toimub sõiduõpetaja poolt teema käsitlemisel, õpilasele antud sõiduülesande tulemuste põhjal. Sõiduülesanne sisaldab antud teemas õpitu rakendamist. Sõiduharjutuse lõpus annab sõiduõpetaja õpilasele tagasisidet õpiväljundite saavutamise kohta.
---	--

12.4.10 Juhi esmaõppe lõppaste

Juhi esmaõppe lõppaste hõlmab koolitaja juures omandatud sõiduoskuse iseseisvat edasiarendamist ja enesehinnangu väljakujundamist teeliikluse tingimustes. Lõppastme eesmärk on süvendada algastmes saadud teadmisi ja oskusi ning saavutada iseseisva juhina piisav liiklemise vilumus, mis annab valmiduse juhiloa saamiseks.

Juhi esmaõppe lõppaste algab pärast esmase juhiloa saamist. Juhi esmaõppe lõppastme kestus on 23 kuud.

Tapa Valla Gümnaasium juhi esmaõppe lõppastme koolitusi **ei korralda**.

12.5 Kursus „C-keel (Soome keel)“

Soome keelt õpitakse 105 tundi, mis moodustavad kolm kursust. Võimalus on veel lisada kaks jätkukursust, kui leidub soovijaid ja täitub nende minimaalne kokkuleppeline arv.

12.5.1 Eesmärgid:

A1 keeletaseme saavutamine soome keeles.

Sugulusrahva kultuuri tutvustamine.

12.5.2 Õpiväljundid

Mõistab ja oskab kasutada lihtsaid sõnu/ väljendeid, mis esinevad igapäevaelu situatsioonides.

Oskab ennast ja teisi tutvustada, küsida viisakalt lihtsaid küsimusi ja neile vastata.

Suudab vestelda igapäevastel teemadel eeldusel, et tema vestluspartner räägib aeglaselt.

Oskab ilma abita rääkida iseendast, oma elukohast, koolist, hobidest, igapäevaelust.

Oskab koostada lihtsaid ja lühikesi kirju ja täita lihtsaid blankette/ankeete

12.5.3 I kursus

Kõnearendus-, lugemis- ja kuulamisteemad

1.Sina ja mina: Isikuandmed, Soome riik, sugulasrahvad

Funktsionaalne keel Tutvumine, tervitamine, hüvastijätt ja tänamine.

Keeleteadmised: tähestik, hääldamine, arvsõna, tegusõna *olla*. Kuulamine.

2.Aeg: Numbrid, kellaaeg, nädalapäevad, aastaajad

Funktsionaalne keel kellaaja ütlemine, küsimine, päeva osade, nädalapäevade tundmine

Keeleteadmised: numbrid.

3.Maad, rahvad, keeled Euroopa riigid ja rahvused, keeled, keeleoskus

Funktsionaalne keel: keeleoskuse määratlemine, elukoha nimetamine, viisakas tutvumine.

Keeleteadmised: ainsus ja mitmus, seesütlev kääne –ko liide küsimusena.

4.Kool: õppeained, tunniplaan, hinnangud

Funktsionaalne keel: *mulle meeldib*- konstruktsioon, õppeained tunniplaanis, ametlik keel ja släng.

Keeleteadmised: eituse väljendamine, küsimuste ja käänete seos.

5.Minu elukoht: Kodulinn, keskus, asutused, asukoht

Funktsionaalne keel: Küsimuste esitamine, vastamine, jutustamine Kuulamisülesanded

Keeleteadmised: omastav kääne, mitmus.

12.5.4 II kursus

Kõnearendus-, lugemis- kuulamis- ja kirjutamisteemad

1.Aastaajad, ilm: Kliima, ilmastik erinevatel aastaajadel

Funktsionaalne keel: aastaegade kirjeldamine, küsimuste esitamine, omaduste loetlemine kuulamine

Keeleteadmised: Järgarvud, kohakäänete küsimused.

2.Soome igapäevaelu: Talvepuhkus, soome suvepuhkus suvilas.

Funktsionaalne keeleoskus: reklaami järgi jutustamine, lihtne kiri

Keeleteadmised: kohakäänded e-kirja vormistus.

1. **Pere ja sugulased:** pere ja sugulaste nimetamine, perefotod

Funktsionaalne keeleoskus: perekonnaliikmete kirjeldus sugupuuna
Keeleteadmised: erinevad tüved, astmevaheldus käänamisel.

12.5.5. III kursus

1. Inimese päev: Tegevused hommikul, lõunal, õhtul

Funktsionaalne keeleoskus: oma päeva kirjeldamine, küsimuste esitamine ja vastamine.

Keeleteadmised: kellaaja märkimine, tegusõna pööramine, nimisõna ja tegusõna

2. Riietus ja ostud: Riided, tavaline stiil, taaskasutus, ostmine

Funktsionaalne keeleoskus: Riietuse kirjeldamine, oma stiili märkimine, ostude sooritamine, hinna küsimine, proovimine

Keeleteadmised: Verbi tugev ja nõrk aste

3. Toitumine ja toiduained: Söögikorrad, tervislik toit, lemmiktoidud

Funktsionaalne keeleoskus: Erinevate toiduainete gruppide kirjeldus, ostmine poest, video kirjeldamine.

Keeleteadmised: osastava käände kasutamine

4. Vaba aeg: Aja veetmine, tervisekäitumine, sport, vabas õhus viibimine

Funktsionaalne keeleoskus:: Kirjeldab harrastusi, jutustab pereliikmete kommetest

Keeleteadmised: kahetüveliste verbide pööramine.

5. Elukoht: Elamud, maamaja, mugavused

Funktsionaalne keeleoskus: jutustab oma eluruumidest, kirjutab kuulutuse maja ostuks, üüriks.

Keeleteadmised: oskab vormistada kuulutust, kasutab osastavat käänat.

12.6 Kurusus „Asjaajamine ja dokumendihaldus“

12.6.1 Õppesisu

Asjaajamine. Haldusdokument ja selle vorminõuded. Kirja standard. Ametikirjad. Ametikirjade koostamine ja vormistamine. E- kirja koostamine ja kirjutamine. Heas eesti keeles kirjutamise reeglid ja arvutikirjas kehtestatud nõuded.

Personalijuhtimine, töö planeerimine, arendustöö asutuses. Tööintervjuu ja selle edukus. Personalidokumendid. Kandideerimisdokumendid (CV, kaaskiri, motivatsioonikiri). Isikupäritoluga dokumentide vormistamine, praktilised tööd (avaldus, CV- elulookirjeldus).

12.6.2 Õpitulemus

Õpilane peab oskama ASJAAJAMISE JA DOKUMENDIHALDUSE valdkonnas:

1. Dokumendihaldus. Dokumendielemendid, vorminõuded.
2. Asjaajamist reguleerivad riiklikud dokumendid. Kirja standardi tundmine.
3. Ametikirjade kirjutamine. E- kirja koostamine ja vormistamine.
4. Asutuse asjaajamiskorra ühtsed alused.
5. Haldusdokumentide vormistamine, dokumentide eriliigid (protokoll jne).
6. Isikupäritoluga dokumentide vormistamine.
7. Curriculum Vitae (CV), elulookirjelduse kirjutamise üldised nõuded.
8. Isikliku CV kirjutamine.
9. Kandideerimisdokumendid: CV, kaaskiri, motivatsioonikiri.
10. Lisaväärtused CV kirjutamisel.
11. Arvutikirjas ja käsitsi avalduse kirjutamine.

12.6.3 Hindamine

Kursuse käigus loob õpilane ÕPIMAPI. Lõpphinde väljapanemisel arvestatakse õpilase panust, koostööd, osaoskuste omandamist. Hinnatakse lähtuvalt Tapa Gümnaasiumi hindamisjuhendist.

12.7 Kurusus „Psühholoogia“

12.7.1 Õppe- ja kasvatuseesmärgid

Gümnaasiumi valikkursuse eesmärgid on toetada tervikliku, iseseisva ja teisi arvestava inimese kujunemist, taotledes, et õpilane omandab teadmisi psühholoogia põhiliste seaduspärasuste ja nende uurimise kohta ning mõistab nende rakendamise võimalusi igapäevaelus, väärtustades neid.

12.7.2 Kursuse lühikirjeldus

Põhikooli vältel on õpilastel eelkõige inimeseõpetuse erinevate kursuste raames olnud võimalik omandada igapäevaelus toimetulekuks vajalikke teadmisi psühholoogiast. Kursus „Psühholoogia” loob terviku, mõtestades seni omandatud kõrgemal tasemel, kusjuures rõhk on olulistel uurimustel ja katsetel, millega psühholoogilised teadmised on saadud. Samuti omandatakse valmidus mõista ning analüüsida enda ja teiste käitumist, toetudes põhilistele psühholoogilistele seaduspärasustele. Kursuse läbimisel kujuneb õpilastel arusaam psühholoogiast kui inimese tunnetust ja käitumist uurivast teadusest

Kursuse teemade valikul on toetutud uurimustele ja katsetele, mis annavad valmiduse mõista psühholoogiateadmiste rakendamise võimalusi eelkõige enda ja teiste käitumise seletamiseks. Samuti kujuneb arusaam psühholoogiast teadusena, mis aitab mõista inimese olemust tervikuna ning seda, kuidas ta koos teistega tegutseb.

Kursus toetab eelkõige õpilaste enesemääratlus-, sotsiaalse ja õpipädevuse kujunemist.

Õppetegevuse valikul lähtutakse inimeseõpetuse üldisest eesmärgist, et toetada õpilase isiksuse arenemisele ning sotsialiseerumisele kaasa aitavate teadmiste, oskuste ja hoiakute kujunemist. Õppetegevused on aine eesmärkidest lähtuvalt õpilase jaoks mõistetavad ja tähenduslikud ning toetavad arusaama õpitava vajalikkusest. Kogu ainekäsitus on võimalikult elulähedane.

Kursuse õppesisu käsitletakse psühholoogiaalaste teadmiste allikatest ning nende teadmiste igapäevaelus rakendamise võimalustest lähtudes.

Arvestades õpilase vanuseastet, on olulised kolm valdkonda:

- 1) avar metoodiline repertuaar, sealhulgas aktiivõppemeetodid (nt arutelud, rollimängud, rühmatööd, paaristööd, juhtumianalüüsid, ajurünnakud jne) ning praktilised ülesanded (nt katsed, vaatlused, intervjuud jne), mis võimaldavad õpilastel ise avastada ja oma kogemusele tuginedes uurida psühholoogia olulisemaid seaduspärasusi ning mõista teoreetilisi teadmisi;
- 2) individuaalse ja kollektiivse õppe võimaldamine;
- 3) õppe sidumine koolivälise eluga (nt projektitööd, uurimistööd, kohtumised erinevate inimestega jne), kusjuures õppemeetodi valik sõltub konkreetsest õpieesmärgist.

Psühholoogias õpitakse teatud teemasid ülevaate korras ning teatud teemasid sügavuti. Teemasid võib käsitleda nii üksteisele järgnevatena kui ka integreerituna, et saavutada oskuste-, teadmiste ja väärtustepõhised õpitulemused.

Teistest õppeainetest on kursus tihedalt seotud loodusvaldkonna ja teiste sotsiaalvaldkonna ainetega.

12.7.3 Gümnaasiumi õpitulemused

Gümnaasiumi lõpetaja:

- 1) mõistab inimese taju, tähelepanu, mälu, õppimise, mõtlemise, emotsioonide, motivatsiooni, isiksuse, vaimsete võimete ja sotsiaalsete protsesside põhilisi seaduspärasusi ning tunneb neid enda ja teiste käitumises;
- 2) teab psühholoogias kasutatavaid põhilisi uurimismeetodeid ning eristab teaduslikku teadmist tavateadmisest;
- 3) tunneb igapäevaelus kasutusel olevaid psühholoogiaga seotud mõisteid ja kontseptsioone;
- 4) oskab rakendada psühholoogia seaduspärasusi enda õppimise analüüsimisel ja õpioskuste arendamisel;
- 5) mõistab inimeste erinevuste päritolu ja individuaalsust ning väärtustab individuaalseid ja kultuurilisi erinevusi;
- 6) analüüsib põhiliste sotsiaalsete protsesside mõju inimese käitumisele igapäevaelus;
- 7) mõistab ja kirjeldab psühholoogiateadmiste rakendamise võimalusi igapäevaelus.

12.7.4 Õpitulemused ja õppesisu

Psühholoogiateadus

Õpitulemused

Kursuse lõpul õpilane:

- 1) kirjeldab teadusliku psühholoogia ja rahvapsühholoogia erinevusi;
- 2) eristab psühholoogia põhilisi harusid ning mõistab seoseid teiste teadustega;
- 3) teab psühholoogia põhilisi uurimismeetodeid (kirjeldavad, korrelatiivsed, eksperimentaalsed) ning toob näiteid psühholoogia teaduslike uurimuste kohta;
- 4) väärtustab psühholoogiliste nähtuste seletamisel teaduslikku käsitlust.

Õppesisu

Psühholoogia kui teadus.

Teaduslik psühholoogia ja rahvapsühholoogia. Psühholoogia uurimismeetodid.

Psühholoogia harud ja seos teiste teadustega

Tunnetuse ja tegevuse bioloogiline alus

Õpitulemused

Kursuse lõpul õpilane:

- 1) kirjeldab inimese perifeerse ja kesknärvisüsteemi ehitust ning talitlust;
- 2) kirjeldab närviraku ehitust ja talitlust;
- 3) selgitab meelelise tunnetuse olemust ja liigitab aistinguid, tuues näiteid igapäevaelust.

Õppesisu

Inimese närvisüsteem: perifeerne ja kesknärvisüsteem. Närviraku ehitus ja talitus. Meeleelundid ja aistingud.

Taju ja tähelepanu

Õpitulemused

Kursuse lõpul õpilane:

- 1) selgitab taju ülesandeid ja tajukujundite tekkimist lähtuvalt taju omadustest;
- 2) teab, kuidas võivad taju omadused (piirid, kujunemise aeg, kestus, püsivus, ruumiline ja ajaline vastasmõju) mõjutada tajukujundi tekkimist;
- 3) kirjeldab ja toob näiteid tajuliikide (sügavus-, liikumis- ja ruumitaju) kohta;
- 4) eristab tahtlikku ja tahtmatut tähelepanu ning kirjeldab nende mõju oma õpitegevusele.

Õppesisu

Taju ja selle omadused. Tajukujundi tekkimine. Tajuliigid: sügavus-, liikumis-, ruumitaju. Tahtlik ja tahtmatu tähelepanu.

Mälu

Õpitulemused

Kursuse lõpul õpilane:

- 1) kirjeldab töömälu ja pikaajalist mälu ning toob näiteid nende olemasolu kohta, toetudes teaduslikule käsitlusele;
- 2) kirjeldab ja toob isiklikest kogemustest näiteid episoodilise, semantilise ja protseduurilise mälu kohta;
- 3) kirjeldab tähelepanu, infotöötluse sügavuse ja info kokkupakkimise mõju informatsiooni salvestamisele mälus;
- 4) teab unustamise põhjusi ning kirjeldab meenutamise tõhusamaks muutmise teid õpitegevustes.

Õppesisu

Mälu. Töömälu ja pikaajaline mälu. Episoodiline, semantiline ja protseduuriline mälu. Mäluprotsessid: salvestamine, meenutamine, unustamine.

Õppimine

Õpitulemused

Kursuse lõpul õpilane:

- 1) teab, mis on õppimine, ning selgitab, kuidas omandatakse teadmisi ja oskusi;
- 2) teab ja kirjeldab erinevaid õppimise viise: harjumine, tingimine, sotsiaalne õppimine, teadmiste konstrueerimine;
- 3) toob näiteid õppimise viiside rakendumise kohta õpitegevustes ning oskab analüüsida oma õpitegevusi.

Õppesisu

Õppimine, teadmised ja oskused. Õppimise viisid: harjumine, tingimine, sotsiaalne õppimine, teadmiste konstrueerimine.

Mõtlemine

Õpitulemused

Kursuse lõpul õpilane:

- 1) eristab ja kirjeldab mõtlemise elemente (kujundeid, mõisteid ja skeeme) ning selgitab keele ja mõtlemise seoseid;

2) teab probleemide lahendamise etappe ja takistusi probleemide lahendamisel, tuues näiteid protsessi kirjelduse ja takistuste kohta;

3) kirjeldab teadmiste ja kogemuste mõju probleemide lahendamisele ning loovale mõtlemisele ning toob isiklikust kogemusest näiteid selle kohta;

4) kirjeldab õppeülesandeid, läbides probleemi lahendamise etappe ja takistusi õppeülesande käigus, ning analüüsib probleemilahendust tagasivaateliselt.

Õppesisu

Mõtlemine. Mõtlemise elemendid: kujundid, mõisted, skeemid. Keel ja mõtlemine.

Probleemide lahendamine ja loov mõtlemine.

Emotsioonid ja motivatsioon

Õpitulemused

Kursuse lõpul õpilane:

1) teab, mis on emotsioon ja millised on põhiemotsioonid, ning kirjeldab, kuidas emotsioonid väljenduvad füsioloogiliselt, tunnetuslikult ja käitumises;

2) väärtustab emotsioonide väljendusviise, mis ei kahjusta ennast ega teisi, ning demonstreerib neid õpituatsioonis;

3) selgitab vajaduste, eesmärkide ja motivatsiooni seoseid;

4) demonstreerib õpituatsioonis oskust seada lühi- ja pikaajalisi eesmärke ning planeerida nende saavutamiseks vajalikke tegevusi;

5) selgitab ja toob näiteid bioloogilise ja kultuurilise motivatsiooni avaldumisvormide kohta;

6) kirjeldab inimese saavutusvajaduse rahuldamise võimalusi erinevates tegevusvaldkondades.

Õppesisu

Emotsioon. Emotsiooni komponendid. Põhiemotsioonid ja emotsioonide väljendamine. Vajadused, eesmärgid ja motivatsioon. Bioloogiline ja kultuuriline motivatsioon. Saavutusvajadus.

Individuaalsed erinevused

Õpitulemused

Kursuse lõpul õpilane:

1) kirjeldab isiksuse viiefaktorilist käsitlust, tuues selle kohta näiteid;

2) selgitab pärilikkuse ja keskkonna osa isiksuseomaduste kujunemises;

3) teab isiksuseomaduste mõõtmise põhilisi meetodeid psühholoogias;

4) toob näiteid üld- ja erivõimekuse väljendumise ning rakendamise võimaluste kohta inimestel;

5) selgitab intelligentsuskoefitsiendi tähendust; 6) mõistab normi ja hälbevuse suhtelisust ning väärtustab inimeste erinevusi.

Õppesisu

Isiksus, isiksuseomadused. Isiksuse bioloogilised alused. Vaimsed võimed: üldvõimekus ja erivõimekused. IQ. Individuaalsed erinevused, norm ja hälbivus.

Sotsiaalsed protsessid

Õpitulemused

Kursuse lõpul õpilane:

1) selgitab kultuurilise ja rahvusliku identiteedi kujunemise mehhanisme;

- 2) analüüsib, kuidas esmamulje, eelarvamused ja stereotüübid mõjutavad inimeste sotsiaalset tajut, ning toob selle kohta näiteid;
- 3) analüüsib rühmas toimuvate protsesside (sünergia, vastutuse hajumise, konformsuse, rühmamõtlemise) mõju inimese käitumisele, seostades seda igapäevaeluga;
- 4) väärtustab vajadust seista vastu rühmasurvele, mis õhutab ennast ja teisi kahjustavalt käituma.

Õppesisu

Sotsiaalne võrdlemine ja identiteet. Sotsiaalne tajut. Esmamulje, eelarvamused, stereotüübid. Rühmaprotsessid – sünergia, vastutuse hajumine, konformsus, rühmamõtlemine.

Psühholoogia rakendused

Õpitulemused

Kursuse lõpul õpilane:

- 1) selgitab psühholoogi tööd eri valdkondades ning teadvustab eetilisi printsiipe psühholoogias;
- 2) mõistab psühholoogiateadmiste olulisust ning väärtuslikkust enda ja teiste käitumise seletamisel.

Õppesisu

Psühholoogi elukutse ja psühholoogia rakendused. Psühholoogiateadmiste rakendamine igapäevaelus.

12.7.5 Õppetegevus

Õppetegevust kavandades ja korraldades:

- 1) lähtutakse õppekava alusväärtustest, üldpädevustest, õppeaine eesmärkidest, õppesisust ja oodatavatest õpitulemustest ning toetatakse lõimingut teiste õppeainete ja läbivate teemadega;
- 2) taotletakse, et õpilase õpikoormus (sh kodutööde maht) on mõõdukas, jaotub kursuse ulatuses ühtlaselt;
- 3) võimaldatakse õppida individuaalselt ja üheskoos teistega (iseseisvad, paaris- ja rühmatööd), et toetada õpilaste kujunemist aktiivseteks ning iseseisvateks õppijateks;
- 4) kasutatakse diferentseeritud õppeülesandeid, mille sisu ja raskusaste toetavad individualiseeritud käsitlust, aitavad õpitut süvitsi mõista ning suurendavad õpimotivatsiooni;
- 5) rakendatakse nüüdisaegseid info- ja kommunikatsioonitehnoloogiatel põhinevaid õpikeskkondi ning õppematerjale ja -vahendeid;
- 6) laiendatakse õpikeskkonda: sotsiaal-kultuuriline keskkond, arvutiklass, labor, asutused, muuseumid, näitused jne;
- 7) kasutatakse erinevaid õppemeetodeid, sh aktiivõpet: arutelud, diskussioonid, juhtumianalüüsid, paaristööd, projektõpe, rollimängud, rühmatööd, väitlused, õpimapi ja uurimistöö koostamine, praktilised ja uurimistööd (nt töölehtede täitmine, loovtööde kirjutamine, infootsingud teabeallikatest) jne;
- 8) arvestatakse õpilaste ja kohalikkude eripära ning ühiskonnas toimuvaid muutusi, millele loob aluse õppesisu esitus kohustuslike ning süvendavate ja laiendavate teemade kaudu;
- 9) arendatakse õpilaste teadmisi, oskusi ja hoiakuid;
- 10) võimaldatakse siduda õpet koolivälise eluga ning ainekäsitus on võimalikult õpilaskeskne.

12.7.6 Füüsiline õpikeskkond

1. Psühholoogias lähtutakse gümnaasiumi riikliku õppekava üldosast ja teistest õpikeskkonda reguleerivatest õigusaktidest.
2. Kool korraldab valdava osa õppes klassis, kus on võimalused rühmatööks ja ümarlauavestluseks ning toetavad demonstratsioonivahendid.
3. Õppe sidumiseks igapäevaeluga võimaldab kool õpet väljaspool klassi.

12.7.7 Hindamine

Hindamisel lähtutakse vastavatest gümnaasiumi riikliku õppekava üldosa sätetest. Hindamise põhiline ülesanne on toetada õpilase arengut, kujundades positiivset minapilti ja adekvaatset enesehinnangut, kusjuures oluline on õpilase enda roll hindamises, pakkudes võimalusi enesehindamiseks. Psühholoogias hinnatakse õpilaste teadmisi ja oskusi, kuid ei hinnata hoiakuid ega väärtusi. Hoiakute ja väärtuste kohta antakse õpilasele tagasisidet. Kirjalikke ülesandeid hinnates arvestatakse eelkõige töö sisu, kuid parandatakse ka õigekirjavead, mida hindamisel ei arvestata. Õpitulemuste hindamise vormid on mitmekesised, sisaldades nii suulisi, kirjalikke kui ka praktilisi ülesandeid.

Suuliste ja kirjalike ülesannete puhul õpilane:

- 1) selgitab ja kirjeldab mõistete sisu ning nende seoseid;
- 2) selgitab oma arvamusi, hinnanguid, seisukohti ja suhtumisi, seostades neid omandatud teadmistega ja igapäevaeluga;
- 3) eristab, rühmitab, võrdleb ja analüüsib olukordi, seisundeid, tegevusi ning tunnuseid lähtuvalt õpitulemustest;
- 4) demonstreerib faktide, mõistete ning seaduspärasuste tundmist lähtuvalt õpiülesannete sisust.

Praktiliste ülesannete puhul õpilane:

- 1) rakendab teoreetilisi teadmisi praktiliselt õpituatsioonis;
- 2) demonstreerib õpitulemustes määratud oskusi õpituatsioonis;
- 3) kirjeldab õpitulemustes määratud teadmiste ja oskuste rakendamist igapäevaelus.